

Preot

Ilarion V. Felea

Spre Tabor

vol. I

Pregătirea

Preot Ilarion V. Felea

Spre Tabor

vol. I Pregătirea

Seria *Credo*

Ilarion V. Felea (21 martie 1903, Valea Brad, Hunedoara – 18 septembrie 1961, Aiud), preot, absolvent al Academiei Teologice Andreiane din Sibiu (1926), şi al Facultăţii de Teologie, Universitatea Bucureşti (1932), unde îşi susţine doctoratul cu teza „Pocăinţa. Studiu de documentare teologică şi psihologică". Profesor şi apoi rector al Academiei de Teologie din Arad (1939 – 1947). Arestat şi condamnat de regimul comunist la ani grei de închisoare, moare în temniţă la numai 58 de ani. Autor al unor lucrări fundamentale de dogmatică şi mistică creştină, între care: *Convertirea creştină* (1935), *Critica ereziei baptiste* (1937), *Paisie şi paisianismul* (1940), *Duhul adevărului* (1943), *Religia iubirii* (1946). Lucrarea de faţă este inedită şi recuperează manuscrisul reputatului exeget ortodox.

Carte apărută cu osârdia obştii Mănăstirii Petru Vodă, comuna Poiana Teiului, judeţul Neamţ.

Preot

Ilarion V. Felea

Spre Tabor

vol. I Pregătirea

Culegere, tehnoredactare, concepţie copertă: Mănăstirea Petru Vodă
Consilier editorial şi redactor de carte: Cristian Livescu

Editura Crigarux, Piatra-Neamţ, B-dul Decebal nr. 14, sc. B, ap. 62, tel. 0233 210 639, 0788 209 385
Director: Cristina Livescu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
FELEA, ILARION
Spre Tabor / pr. Ilarion Felea/– Piatra Neamţ: Crigarux 2007
Vol. ISBN: 978-973-7799-26-5
Vol. I: Pregătirea – 2007. – ISBN: 978-973-7799-27-2

248.2

Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi
(Matei 11:28)

„Strălucește în inimile noastre, Iubitorule de oameni, lumina cea nestricăcioasă a cunoașterii dumnezeirii Tale și deschide ochii gândului nostru spre cunoașterea evangheliceștilor Tale propovăduiri. Pune în noi și frica fericitelor Tale porunci ca, toate poftele trupești călcând, viețuire duhovnicească să petrecem, cugetând și făcând toate cele ce sunt spre bună plăcerea Ta”

Smerită înaintecuvântare

Cu voia şi cu ajutorul lui Dumnezeu am reuşit să aducem la lumină această valoroasă operă de ascetică şi mistică a marelui teolog şi trăitor, Părintele Ilarion V. Felea. Despre viaţa Părintelui Ilarion Felea s-au scris mai puţine, chiar dacă activitatea sa scriitoricească a fost uriaşă şi mult folositoare tuturor celor însetaţi de viaţă duhovnicească. Lucrarea *Spre Tabor* este ultima dintre scrierile Părintelui şi „cea mai însemnată", după cum însuşi mărturiseşte, şi ea invită cititorul să se înscrie în competiţia de desăvârşire a sufletului, de urcare pe muntele Taborului, în vârful căruia Îl vom vedea pe Dumnezeu, faţă către faţă.

În această lucrare, Părintele Ilarion ni-L arată pe Dumnezeu aşa cum este: accesibil tuturor, gata oricând să se pogoare la ultimul păcătos şi să-l înalţe pe culmile desăvârşirii, numai de va voi să purceadă spre urcarea acestui munte. Prin cele scrise, Părintele Ilarion ne aminteşte că desăvârşirea este menirea oricărei fiinţe umane, că ea este scopul vieţii creştine, că nu este dedicată numai anumitor tipuri de oameni. În vâltoarea lumii sau în afara ei, părintele Ilarion ne arată pas cu pas, treaptă cu treaptă, cum putem să ne sfinţim sufletele.

Bineînțeles că acest urcuş este anevoios şi el presupune multe necazuri şi opintiri, dar în Hristos toate lacrimile se transformă în mărgăritare şi orice suferinţă într-o mângâiere mai caldă decât orice mângâiere pământească.

Profunzimea, trezvia şi claritatea cu care Părintele Ilarion descrie aceste metode de despătimire îi dă operei o valoare filocalică incontestabilă. Părintele Ilarion se arată a fi un desăvârşit cunoscător al scrierilor Sfinților Părinți şi nu numai, ci şi un trăitor al lor, ca unul ce reuşeşte într-un stil foarte plăcut şi simplu să actualizeze Filocalia, să o exprime pe înțelesul nostru, al creştinilor de azi, celor cu mintea încâlcită de conținuturi lumeşti.

Mărturiile câtorva dintre cei ce l-au cunoscut şi i-au fost ucenici, vin să ne întărească convingerea că părintele Ilarion este nu numai un înalt scriitor al treptelor de desăvârşire spirituală, ci şi un trăitor al lor.

Din mărturisirea domnului Ioan Felea, fiul Părintelui Ilarion, aflăm că Părintele Ilarion era devotat trup şi suflet slujirii preoțeşti; că şi-a educat familia, soţia şi cei doi fii(dintre care unul a murit la o vârstă fragedă), într-o atmosferă culturală şi profund religioasă. Aflăm că părintele era de o verticalitate morală neîntrecută, făcându-se model nu numai familiei, ci şi tuturor elevilor şi studenților, care-l îndrăgeau mai mult decât oricare dintre profesori. Domnul Ioan şi-l aminteşte cel mai bine pe Părintele stând pe scaun la maşina de scris, unde petrecea ore în şir, uitând să mai şi doarmă. Activitatea scriitoricească nu-l împiedica însă să slujească zilnic slujbele din cultul liturgic, la catedrala episcopală din Arad, să spovedească atâta tineret, să se implice şi activ în formarea lor, prin nenumăratele conferinţe pentru elevi şi studenţi, organizate de Prea Sfinţitul Episcop Dr.

Andrei Magieru. Şi cine nu alerga la Catedrala din Arad pentru a asculta predicile Părintelui Ilarion, care copleşea pe toţi cu darul său oratoric? Ce trăgea această mulţime de tineri, dacă nu harul lui Hristos care sălăşluia în acest ilustru bărbat? Aceşti tineri erau atraşi de cuvântul Părintelui, care însufleţea inimile lor să săvârşească faptele evanghelice, să săvârşească sfinţenie. Mulţi au darul vorbirii frumoase, dar puţini au darul şi de a întări voinţa şi schimba inimile celor ce îi ascultă. Această mulţime de tineret care-l asculta şi-l urma în toate pe părintele Ilarion, a fost pricina invidiei şi urii regimului ateist, care în anul 1958, îl arestează şi este condamnat în 1959 la 20 de ani muncă silnică şi 8 ani degradare civică pentru „activitate intensă contra clasei muncitoare şi mişcării revoluţionare".

Iată mărturia uneia dintre ucenicele foarte apropiate Părintelui Ilarion, Maica Patricia Codău: „Ultima slujbă la care a servit Părintele Felea a fost cea din 15 august 1958, la care a fost invitat şi diaconul Teodor Damşa, pe care Maica Zamfira ni l-a recomandat ca viitor episcop, Prea Sfinţitul Andrei Magieru fiind bolnav. După predica foarte bine documentată a Părintelui Damşa, Părintele Felea a intervenit, spunând: «Deşi părintele diacon a vorbit foarte bine, eu totuşi ţin să mai adaug în legătură cu sectele, că sectanţii au desfiinţat preoţia şi au înfiinţat preoţia, au desfiinţat tradiţia şi îşi formează propria tradiţie». A vorbit cu atâta însufleţire încât a animat întreaga asistenţă.

La scurtă vreme, Părintele Felea a fost arestat împreună cu cei care au slujit la Mănăstirea Gai.

Episcopia, la insistenţele împuternicitului a organizat o şedinţă fulger, în cadrul căreia a transmis o telegramă conducerii statului de atunci, prin care se desolidarizau de activitatea acestor preoţi, la care eu am declarat că nu mă desolidarizez

deoarece activitatea lor a fost pur creştină, morală, teologică, conform sfintei tradiţii ortodoxe româneşti.

La proces, Părintele Felea a fost condamnat pentru că nu a ţinut seamă de dispoziţiile politice, care se refereau la includerea în cadrul predicilor a luptei pentru pace. Martorul acuzator, fostul student, finul şi fiul duhovnicesc al Părintelui Felea, a declarat la proces că Părintele Felea n-a predicat pentru lupta pentru pace, iar Părintele s-a apărat spunând că el a propovăduit pacea creştină şi pacea în Hristos, în familie şi societate."

Din mărturia unui alt ucenic, fratele Moise Velescu, preşedintele *Oastei Domnului* pe ţară, aflăm că Părintele Ilarion, cu puţin timp înainte de a fi arestat, a cerut audienţă la Securitate „şi le-a spus tot ce avea să le spună, cerându-le să-l lase în pace, prevenindu-i că, *din faţa sfântului altar, el nu se va ocupa de colectivizare*. «Eu, zicea Părintele, le-am spus că, în momentul când am fost sfinţit de preot şi mi s-a pus în mână Sfânta Scriptură şi Sfânta Cruce, am făcut un sfânt legământ şi o sfântă promisiune, că din faţa sfântului altar, ***aşa cum vorbeşte Domnul Dumnezeu*** voi spune oamenilor, şi nu cum spun alţii». Parcă o aud, şi mă-nfior, clara şi hotărâta sa voce: «Frate Moise, ştiu urmările şi ştiu ce mă aşteaptă, dar eu sunt preot, un slujitor al lui Hristos, sunt un trimis al Lui cu o misiune precisă şi clară: să trăiesc ca El şi despre El le vorbesc oamenilor şi eu de El vreau să ascult! Fie voia Lui!»".

Astfel, penitenciarul Aiud avea să primească într-însul, pe lângă atâţia alţii, un alt mare nevoitor, teolog şi trăitor al vieţii filocalice, Părintele Ilarion Felea. Aici se nevoieşte împreună cu prietenul său, Părintele D. Stăniloae şi cine nu se desfăta ascultând distinsele lor convorbiri religioase? Prieteni şi coliturghisitori în binecuvântatul Aiud care, sfinţit prin sângele

și nevoințele nenumăraților mărturisitori, a devenit biserică sfântă a lui Hristos, Părintele Felea și Părintele Stăniloae au devenit mentorii și principalii duhovnici ai tuturor deținuților din Aiud, încât putem spune că era ca o obște într-un singur duh de credință și dragoste frățească și probabil, „mănăstirea" Aiud a fost cea mai mare realizare a spiritualității românești. Despre Părintele Felea ne mărturisește și părintele Ioan Sabău din Hunedoara, cu care a pătimit împreună la Aiud, că Părintele Ilarion era cel mai evlavios preot liturghisitor, ce emana duhul lui Hristos, astfel încât, „duhul lui de rugăciune antrena toată obștea la simțirea cu inima, participarea la slujbă". La Aiud, Părintele D. Stăniloae i-a spus Părintelui Sabău următoarea mărturisire, direct și personal: „Părintele Ilarion Felea m-a depășit", prin această afirmație referindu-se la trăirea și viața lăuntrică a Părintelui Ilarion.

Vedem, așadar, că Părintele Ilarion Felea nu numai știe să vorbească frumos despre Dumnezeu și căile de accedere spre unirea cu El, ci este și un adevărat trăitor al vieții creștine desăvârșite. De aceea, rugăm pe Milostivul Dumnezeu să găsească cât mai mulți cititori, care să guste din dulceața acestei opere *Spre Tabor*, și să urmeze adevărul învățăturilor dintr-însa, ca prin ele să ajungă măcar la măsura Părintelui Felea.

Mulțumim domnului Ioan Felea care a păstrat cu grijă aceste manuscrise și a binevoit să ni le încredințeze nouă, nevrednicilor diortositori, spre a vedea lumina tiparului.

Mulțumim, de asemenea, părintelui Oprea Crăciun, preotul paroh din satul Cinciș, județul Hunedoara, un părinte de altfel mult iubit de tineri și studenți, ucenic al Părintelui Ilarion, care ne-a ajutat prin rugăciune și străduință, să facem rost de aceste manuscrise. Redăm aici sincera și prețioasa sa

mărturisire: „Mă preocupă publicarea acestei opere a Părintelui Ilarion, ca o datorie sacră, încredințată Părintelui Tudor Damian din Arad, împreună slujitor la Catedrala din Arad, după desființarea Academiei Teologice, al cărei rector era, până în 1948, şi împreună vieţuitor şi mărturisitor….şi la „universitatea" din Aiud.

Părintele Tudor Damian, onorându-mă, mai ales după anul 1993, cu cinstea de a-i fi confident, mi-a mărturisit următoarele: «Slujind la rând, împreună la Catedrală, şi apreciindu-i talentul, cunoştinţele şi trăirea simţită la serviciile divine, l-am rugat să-şi rezerve tot timpul pentru scris, obligându-mă, împreună cu ceilalţi confraţi, între care şi Părintele Bogdan Petru, să-l înlocuim în săptămâna sa de serviciu… Şi a scris.

În 1958 am fost arestaţi. Ancheta se făcea acum altfel decât în 1948-49, când îţi scriai tu declaraţia, sub presiunea maltratării, ci, anchetatorul scria răspunsul la interogatoriul ce ţi-l făcea. Părintele Ilarion nu semna niciodată scrisul aceluia, dacă nu era fidel cu declaraţiile Părintelui, riscând orice presiune fizică. Acuza a fost următoarea: *Ai ştiut că în 1948 Biserica a fost desprinsă de stat, şi totuşi ai continuat să faci religie cu tineretul în biserică, antrenându-l într-un număr deosebit de mare; de ce ai făcut-o?* Acesta a fost actul de acuzare.

În închisoare m-a rugat, ca, scăpând, la vremea ei (ştiind că va muri), să-i public manuscrisele»

Părintele Tudor, înainte de a trece la cele veşnice, ştiind că Ioan Felea (fiul) n-a reuşit să găsească înţelegere nici la Bucureşti, nici la Arad spre a le publica, m-a rugat să urmăresc desfăşurarea acestei preocupări, ştiind că Părintele Ilarion m-a acceptat să-i fiu fiu duhovnicesc, mai ales din mai 1956, când, venind de la Aiud, n-am mers acasă, în Bihor, până nu m-am

spovedit într-o după-amiază întreagă şi a doua zi până la rugăciunea *Tatăl nostru* din timpul Sfintei Liturghii . Şi apoi până cu o săptămână înainte de a fi arestat în 1958.

Dea Domnul ca toţi cei ce vor gusta şi urma *Spre Tabor*, să antreneze tot neamul creştinesc la trăirea în Hristos şi la sfintele slujbe în sfânta Biserică, şi în viaţa lor şi a noastră de zi cu zi".

De asemenea mulţumim Asociaţiei Foştilor Deţinuţi Politici şi Părintelui Justin Pârvu, care au înălţat la Aiud mausoleul şi mănăstirea *Înălţarea Sfintei Cruci*, exact pe locul unde erau aruncate, ca nişte gunoaie, neştiuţi de nimeni, osemintele şi rămăşiţele acestor martiri ai neamului românesc, întemniţaţi pentru că n-au lăsat neamul acesta de izbelişte. Pe locul acesta odihnesc şi osemintele Părintelui Ilarion Felea, care pe data de18 septembrie 1961, a încetat din viaţă, în urma torturilor fizice. Părintele Ilarion Felea nu a tăcut; el a mărturisit adevărul creştinesc, care incomoda regimul comunist ce nu mai putea suferi credinţa şi curăţia acestor ostaşi ai lui Hristos.

Pentru rugăciunile cuviosului şi mărturisitorului Tău, Doamne, Preot Ilarion Felea, miluieşte şi curăţeşte sufletele noastre de toată întinăciunea şi ne ajută să putem păşi pe treptele desăvârşirii ca să Te cunoaştem pe Tine, singurul şi adevăratul Dumnezeu. Amin.

Mănăstirea Petru Vodă

Înainte privire înlăuntrul cărții

Cu voia și cu ajutorul bunului Dumnezeu, am lucrat și am încheiat o nouă serie de meditații, predici și conferințe religioase morale în care am încercat să cuprind – ca și în lucrările anterioare, dar sub altă față – definiția, esența, doctrina și apologia creștinismului.

În fiecare lucrare am încercat să dau religiei creștine o definiție cât mai cuprinzătoare și convingătoare ca apoi din toate să putem înțelege esența și valoarea ei. Astfel, după lucrarea *Duhul Adevărului*, creștinismul este **religia adevărului mântuitor**; după *Religia Iubirii*, creștinismul este **religia iubirii sfinte**; după *Religia și cultura*, creștinismul este **religia culturii umane**. După lucrarea *Spre Tabor*, care este cea mai mare (cuprinde patru volume) și practic cea mai însemnată, creștinismul este **religia îmbunătățirii și a desăvârșirii spirituale**, religia curățirii, luminării și unirii cu Dumnezeu, **religia mântuirii**.

Am numit ciclul acestor patru volume *Spre Tabor*. Titlul este, evident, simbolic. În vecinătatea Nazaretului – locul copilăriei Mântuitorului – Taborul este un munte pe înălțimea

căruia contemplăm viața religioasă creștină în toată plinătatea și frumusețea ei divină. În zarea sufletului nostru, Taborul se arată ca o țintă, ca o chemare spre culmi de lumină, spre **înălțimile vieții creștine**, spre o trăire în apropierea lui Dumnezeu și în societatea sfinților Lui... Viața creștină este – și unde nu este se cuvine și trebuie să fie – o **călătorie spre Tabor**, un suiș spre culmile desăvârșirii spirituale, spre Dumnezeu.

Acesta este scopul cărții și sfârșitul fericit al vieții creștine: Taborul, viața cu Dumnezeu în lumină fericită și negrăită. „Scopul își alege mijloacele și sfârșitul încununează opera", spuneau strămoșii. Privind rostul vieții în lumina scopului și a sfârșitului ei, vom simți cu mai multă putere răspunderile ce le avem în fața ei și ne vom dărui cu și mai multă râvnă la desăvârșirea ei.

Ciclul *Spre Tabor* ar vrea să fie întâi de toate o sinteză a Dogmaticii cu Morala și Liturgica (Mistica), așa cum au fost ele dintru început în Evanghelie. Despărțirea s-a făcut numai de dragul studiului și din nevoia sistematizării. În fondul vieții religioase, Dogmatica, Morala și Liturgica sunt una. Nu se poate despărți, fără a se păgubi, crezul creștin de cultul creștin, doctrina de viața creștină, cunoștința (teoria) și rugăciunea de fapta bună, învățătura dogmatică de legea morală și viața liturgică. În cartea de față sunt reunite și contopite, așa după cum ne impune sfânta noastră religie, trupul cel viu și tainic al Bisericii lui Hristos, iubirea dintre om și Dumnezeu.

În rândul al doilea, *Spre Tabor* ar vrea să consfințească încă o împărțire sau sistematizare a învățăturii creștine ortodoxe. *Mărturisirea Ortodoxă* de la Iași (1642) și *Învățătura de credință creștină ortodoxă* de la București (1952) au la temelie, ca părți ale aceluiași întreg: **credința, nădejdea și iubirea**. *Spre*

Tabor are la temelie, ca părţi ale aceluiaşi întreg: **curăţirea, luminarea** şi **desăvârşirea** sufletului. Împărţirea cea dintâi, făcută după Sf. Ap. Pavel (1 Corinteni 13:13), are mai mult în vedere **cunoaşterea** sau învăţătura creştină. Împărţirea cea de a doua, consacrată de Sf. Dionisie Pseudo-Areopagitul (*Ierarhia bisericească, cap. V, VI*, trad. Pr. Iordăchescu, 1953, pag. 121-122 şi 136), cu temeiuri tot aşa de biblice (precum se va vedea la capitolele respective) ca şi cea dintâi, are mai mult în vedere **trăirea**, experienţa sau **viaţa** creştină. Întregirea lor nu poate să fie decât binefăcătoare.

În rândul ala treilea, *Spre Tabor* am dorit să fie un dreptar duhovnicesc, o cale (metodă) de instrucţiuni şi educaţie religioasă morală pentru îmbunătăţirea şi desăvârşirea omului. Mai precis: vrea să fie înseşi metoda, experienţa şi învăţătura sfinţilor pentru formarea omului duhovnicesc, calea mântuirii arătată de Hristos şi urmată de sfinţii Săi. Ce să ceară de la viaţă ştiu aproape toţi oamenii, dar **ce să dăm vieţii** – ce suntem **datori** să dăm vieţii – foarte puţini se întreabă (şi puţinii care se întreabă nu au totdeauna la îndemână răspunsurile cuvenite, iar întrebările care rămân fără de răspuns nasc îndoieli şi tulburări mari şi păgubitoare), deşi de la răspunsul acesta simplu vine tot binele şi tot răul, toată slava şi înfrângerea omului. După religia creştină, omul este o fiinţă zidită după chipul lui Dumnezeu, menită să ajungă la **asemănarea** cu Dumnezeu; este, aşadar, o treaptă de ajungere la Dumnezeu. Cuvintele Evangheliei **«fiţi sfinţi...»** (1 Petru 1:15-16) şi **«fiţi desăvârşiţi...»** ca Dumnezeu (Matei 5:48) nu sunt spuse numai unora dintre ucenicii Mântuitorului, ci tuturor creştinilor. Tuturor li s-a spus: **«faceţi-vă desăvârşiţi... până la măsura deplinătăţii lui Hristos»** (Efeseni 4:13). De asemenea, aceste porunci nu sunt

date numai ca să intre pe o ureche şi să iasă pe cealaltă, ci ca să intre pe amândouă urechile în sufletul nostru şi acolo să ne lumineze, să ne călăuzească, să devină aluat care să dospească toată frământătura minţii şi a inimii noastre. Dinlăuntrul sufletului vine îndreptarea şi înfrumuseţarea vieţii noastre, înălţarea sau căderea omului. După cârma care vine dinlăuntru, de la suflet, întâlnim în viaţă oameni buni, ca îngerii, de care ţi-e drag şi-ţi vine să-i îmbrăţişezi, şi oameni răi, ca dracii, de care nu ştii cum să fugi şi să te ascunzi mai iute.

Spre Tabor ar dori să fie metodica, ştiinţa şi calea desăvârşirii omului. Ar vrea să fie o antropologie a desăvârşirii, o psihologie şi o pedagogie a vieţii religioase morale; o metodă simplă de educaţie, de îmbunătăţire treptată – cât este cu putinţă – a firii omului creştin. În cuprinsul acestei lucrări ideea centrală este **desăvârşirea**, îmbunătăţirea omului până la desăvârşire. Toată învăţătura creştină este privită din punctul de vedere al desăvârşirii. Cum se poate omul desăvârşi? Cum se poate face din fiară om? Cum se face din oameni fii ai lui Dumnezeu şi fraţi buni întreolaltă? Cum se poate face din omul rău om bun? Cum se poate face din omul trupesc om duhovnicesc? Cum poate creşte omul în harul şi în cunoştinţa Domnului (2 Petru 3:18)? Asta-i esenţa, aici e scopul a toate, **trăirea**, viaţa creştină, viaţa religioasă, viaţa duhovnicească, viaţa morală, ascetică şi mistică **pentru toţi creştinii**.

Drept aceea, iubite cititorule, scris-am această carte – în vremuri de urgie – ca să fie **mărturie** de mulţumire în faţa lui Dumnezeu pentru darurile primite de la El şi **pravilă** de mustrare, de sfătuire, de îndreptare şi de îndrumare, de curăţire, luminare şi mântuire pentru ticălosul meu suflet şi pentru sufletele tuturor iubiţilor cititori şi ascultători.

Nu este uşor lucru şi puţină ştiinţă să ştii cum să trăieşti. *Spre Tabor* ne învaţă, **ne deprinde să trăim creştineşte**, o viaţă după voia lui Dumnezeu.

Sufletul omului este un torent de simţire, o furtună de gânduri, un ocean de valuri, pofte, doruri şi patimi. Cine le poate stăpâni, călăuzi şi limpezi, fără numai Dumnezeu, prin puterile religiei şi ale moralei, care, asemeni mişcărilor neîncetate ale valurilor mării care aruncă gunoaiele la ţărm ca să-i rămână limpezi apele, alungă întunericul şi întinăciunea din suflete prin puterea virtuţilor şi prin lumina harului Său sfinţitor şi mântuitor ca inimile să rămână curate şi liniştite?

Religia este vie când membrii sau credincioşii ei au spirit religios viu şi viaţă morală gândită şi trăită. Materialismul provoacă lupte şi aduce cu sine mizerie morală şi materială. Spiritualismul religiei, dimpotrivă, ajută şi împacă sufletele, mulţumeşte şi linişteşte inimile, clădeşte o societate **mai bună**, mai dreaptă, mai virtuoasă, mai fericită, arătând tuturor oamenilor **calea** spre curăţire, luminare şi desăvârşire, fără de care nu poate să existe nici pace, nici mântuire, nici fericire.

Plugarul primeşte toate bunurile şi darurile de la Dumnezeu: pământ, seminţe, ploaie, soare, căldură, lumină. Ce se cere de la el? Numai strădanie, silinţă, **muncă** pentru ca să lucreze pământul şi să-l stăpânească.

Aşa este şi în viaţa duhovnicească a creştinilor, ca şi în viaţa trupească a plugarilor. Noi toţi primim în dar de la Dumnezeu: viaţa, sufletul, mintea, voinţa, sănătatea, cuvântul Evangheliei să ne lumineze mintea şi harul Sfântului Duh să ne curăţească şi întărească sufletul. Dar noi ce dăm în schimbul acestor daruri dumnezeieşti? De la noi ce se cere ca să ne mântuim sufletul? **Virtute**, putere sufletească, efort personal,

muncă şi luptă duhovnicească, prin care să rodim şi să înmulţim darurile lui Dumnezeu.

Unii dintre noi suntem **răi**, pentru că nu rodim darurile lui Dumnezeu, nu dăm de la noi nimic şi aşteptăm numai să primim. Alţii sunt **buni**, pentru că **vor** să fie buni; pentru că se ostenesc să se desăvârşească; **primesc har şi dau virtute**.

Trebuie, deci, să însemnăm că, în strădania spre mântuire şi desăvârşire, omul nu e singur, e ajutat de Dumnezeu – prin învăţătura Evangheliei, prin şcoala Bisericii şi prin harul Sfintelor Taine, prin darul Duhului Sfânt. De aceea totdeauna am adăugat la mijloacele morale naturale şi pe cele harice, supranaturale.

Spre Tabor împleteşte şi uneşte idealul şi teoria cu practica; ştiinţa cu virtutea, mintea cu inima, harul dat de Dumnezeu cu **nevoinţele** omului spre culmile desăvârşirii morale, spre sfinţenie. Astfel, *Spre Tabor* este o carte de exerciţii sau deprinderi duhovniceşti, o carte în care se face psihologia vieţii religioase, urmată de pedagogia şi metodica îndreptării şi îmbunătăţirii omului. În paginile ei ni se spune tot ce ne ajută la curăţirea, luminarea şi desăvârşirea sufletului, tot ce poate să ne deschidă poarta cerului şi uşa raiului, tot ce poate să ne dăruiască viaţa şi fericirea cea veşnică.

În acest scop, fără îndoială, a trebuit să încercăm o lărgire a predicii, o înmulţire a subiectelor. A trebuit să căutăm subiecte noi în cele vechi, subiecte neglijate cu care să întregim pe cele vechi, subiecte care nu mai pot lipsi de pe amvon, subiecte care privesc direct sufletul (psihologia): curăţirea, luminarea şi desăvârşirea lui. Confruntate cu cele vechi, aceste subiecte ni **se par** numai că sunt noi. De fapt, ele sunt vechi şi constituie

miezul pedagogiei creştine, învăţătura sfinţilor Bisericii, esenţa Evangheliei.

Tot în legătură cu titlul şi conţinutul cărţii este bine să mai însemnăm că desăvârşirea, calea şi urcarea spre Tabor, ca şi Schimbarea la Faţă, nu cere omului o schimbare a sufletului în altă faţă, ci **arătarea sufletului în adevărata lui faţă, în frumuseţea şi în strălucirea lui dumnezeiască**. Taborul nu schimbă, ci descoperă, dezvăluie faţa cea adevărată: curată, luminoasă, divină a sufletului. Taborul e culmea curăţirii, luminării şi desăvârşirii sufletului, iar cartea de faţă vrea să fie călăuza noastră spre culmile lui de lumină şi bucurie sfântă; ghidul, tipicul, dreptarul după care se face pregătirea de călătorie, curăţirea, luminarea şi sfinţirea sufletului pentru a ajunge la înălţimea culmilor vieţii duhovniceşti, la unirea şi trăirea fericită cu Dumnezeu.

Mai departe, poate că nu este lipsit de interes să ştim că, după cum în ordinea firească a lucrurilor, orice călătorie are patru momente deosebite: pregătirea, plecarea, călătoria propriu-zisă şi sosirea la ţintă; după cum ciclul sau cununa anului are patru anotimpuri: primăvara, vara, toamna şi iarna şi după cum însăşi viaţa are patru vârste deosebite: copilăria, tinereţea, bărbăţia şi bătrâneţea, tot aşa şi lucrarea *Spre Tabor* cuprinde patru părţi în patru volume: *Pregătirea*, *Curăţirea*, *Luminarea* şi *Desăvârşirea.*

În partea întâi sau *Pregătirea* (de călătorie) este tratată problema despre **viaţa şi desăvârşirea** duhovnicească, problemă care, după cum am anticipat, este centrală şi finală în cuprinsul cărţii. După ce ne-am lămurit: **ce este viaţa** şi **ce este omul**, care este **scopul vieţii omului** şi cum a fost **viaţa omului în rai**, am arătat că înlăuntrul omului zvâcneşte mereu un suspin al inimii,

un dor nestins după o viaţă curată, după o viaţă rânduită şi trăită în Duhul lui Dumnezeu. Când acest dor este înăbuşit, inima se împarte şi devine teatrul unui **război nevăzut** între bine şi rău, un câmp de luptă pentru împărăţia lui Dumnezeu. **Dorinţa** desăvârşirii se întâlneşte cu porunca, **datoria**, trebuinţa şi putinţa desăvârşirii. Toate sunt date şi cuprinse în Evanghelia mântuirii noastre. Dar sunt şi arătate şi **piedicile** care stau în calea desăvârşirii, mântuirii şi fericirii omului: **ispita**, **pofta**, **plăcerea**, **păcatul** şi **patima**, toate vădite şi dezbătute după însemnătatea lor, în nu mai puţin de 42 de meditaţii care ne arată cum este viaţa omului în stare de păcat. În contrast cu piedicile, am înşirat **mijloacele** şi am arătat icoanele vii sau **modelele desăvârşirii**, aşa cum le vedem şi le cunoaştem în **Vieţile Sfinţilor**.

Aceasta e partea pregătitoare a lucrării (vol. I), partea în care sunt date problemele vieţii şi ale desăvârşirii spirituale, temele ei generale, fără a fi decât în parte dezlegate.

Partea a II-a sau ***Curăţirea*** ne învaţă şi ne deprinde cu mijloacele duhovniceşti prin care se face curăţirea şi îndreptarea sufletului. Ele sunt: **nevoinţele trupului** (înfrânarea, postul şi munca), **paza simţurilor**, a gândurilor **minţii** şi ale **inimii**, **întărirea voinţei** în direcţia binelui, **şcoala durerii** şi **Sfintele Taine** curăţitoare de suflet, adică Sfântul Botez, Sfânta Cununie, Sfânta Pocăinţă, Sfântul Maslu şi **rugăciunea**.

Partea a III-a sau ***Luminarea*** ne învaţă şi ne deprinde cu luminarea sufletului prin **sfaturile duhovnicului**, de care e dator să asculte fiecare creştin, prin **cărţile duhovniceşti**, care ne îndrumă spre o viaţă după voia lui Dumnezeu, prin **crezul** Bisericii, prin **poruncile** lui Hristos, prin **virtuţile** Evangheliei (contrarele păcatelor), prin **făgăduinţele** biblice, prin **canoanele**

Bisericii, prin trezirea minții sau gândirea evlavioasă (**meditația**), prin **darurile Sfântului Mir** și prin **rugăciune**.

Partea a IV-a și ultima sau ***Desăvârșirea*** cuprinde mijloacele dumnezeiești prin care se înfăptuiește sfințirea și desăvârșirea sufletului. Ținând seama că desăvârșirea deplină este mai mult dăruită decât dobândită, în acest volum avem să vedem și să cunoaștem: ce este **viața cu Dumnezeu**, adică: **Viața în Hristos și în Duhul Sfânt** – Duhul lui Dumnezeu în viața omului ce este **Biserica, Sfânta Cuminecătură** și **Sfânta Liturghie** prin care se mijlocește și se împărtășește omului dumnezeiescul Dar – viața cu Dumnezeu. Încheierea o facem sus pe culmi, încercând să lămurim în zece subiecte: Cum este **viața duhovnicească pe Tabor**, în fața lui Dumnezeu și în societatea sfinților. Subiectele acestor meditații sunt: arătarea (prezența) lui Dumnezeu, unirea cu Dumnezeu, nunta duhovnicească, îndumnezeirea, extazul religios, bucuria trăirii în Dumnezeu, pacea sufletului și desăvârșirea prin rugăciune.

Așa am văzut și așa vestim **calea mântuirii** (Fapte 16:17), calea arătată de Hristos Dumnezeu și urmată de sfinții Săi; care ne cheamă să o urmăm ca pe înseși voia lui Dumnezeu.

Curățirea, **luminarea** și **desăvârșirea** vor să ne arate cum este sau cum ar trebui să fie **viața omului în lumina harului** sau cum și prin ce metode și mijloace scapă omul din robia întunericului și a morții ca să trăiască în libertatea luminii și a vieții cu Dumnezeu, plan mare, program de lucru pentru toată viața unui om (paralel cu celelalte obligații familiale, profesionale și sociale).

Volumul I e răspunsul sufletului la chemarea Domnului: **«Veniți la Mine...»** (Matei 11:28). Volumul **II** e răspunsul omului la cuvintele Domnului: **«Eu sunt Calea»** (Ioan 19:6)

Volumul III e răspunsul omului la cuvintele Domnului: «**Eu sunt Adevărul**», «**Eu sunt Lumina**» (Ioan 8:12). Şi volumul IV e răspunsul Evangheliei Domnului la trebuinţele de mântuire ale omului «**Eu sunt … Viaţa**» (Ioan 14:6), viaţa adevărată, viaţa desăvârşită, viaţa dumnezeiască.

Cu acest cuprins, lucrarea *Spre Tabor* s-ar mai putea numi şi **Mântuirea**. Desăvârşirea implică mântuirea. Mijloacele desăvârşirii sunt şi ale mântuirii. Curăţirea, luminarea şi desăvârşirea laolaltă fac mântuirea. Toate subiectele au în vedere mântuirea, au un scop soteriologic[1]. Hristos, Evanghelia, Biserica, Tainele, Crezul, poruncile, virtuţile, toate adunate laolaltă şi înfăptuite ne dau mântuirea. Culmea şi coroana tuturor este sfinţirea sufletului, mântuirea.

Izvoarele principale de care ne-am folosit la meditarea şi scrierea subiectelor sunt: *Sfânta Scriptură*, *Vieţile Sfinţilor* şi Cărţile duhovniceşti. ***Sfânta Scriptură***, cu insuflarea şi înţelegerea ei dumnezeiască; **Sfinţii**, cu vieţile, faptele, virtuţile, pildele, experienţele şi scrierile lor clasice (prea mult neglijate şi prea mult folosite în cuprinsul predicilor) şi **Cărţile duhovniceşti** (câte am putut consulta), cărţile cele mai bune pentru cultivarea şi îndrumarea evlaviei, a vieţii religioase morale, care ne oferă cel mai preţios material de sinteză teologică şi psihologică pentru cunoaşterea şi orientarea sufletului, deci tot ce ne poate da gândirea şi istoria, duhovnicia şi psihologia mai de valoare şi cu mai înaltă autoritate în viaţa religioasă morală. Amintim în fruntea lor ***Filocalia***, în cele 4 volume[2] traduse de Părintele Prof. dr. D. Stăniloae (Sibiu, 1946,

---

[1] Mântuitor (n. ed.).
[2] Atâtea erau la acea dată (n. ed.).

1947 şı 1948). Opera aceasta unică în literatura creştină are darul să înviorează toate ramurile teologiei şi predica tocmai în direcţia în care ne interesează mai mult, în direcţia ameliorării şi desăvârşirii sufletului omenesc. Lângă ea aşezăm îndată ***Omiliile duhovniceşti*** ale Sf. Macarie Egipteanul (traduse de Pr. C. Iordăchescu, Chişinău, 1931), o lucrare de mare valoare şi de mult folos sufletesc. Apoi: ***Patericul***, *Cartea Părinţilor sau Bătrânilor* (Tip. Cozia, 1930); ***Hristoitia***, scrisă de Sf. Nicodim Aghioritul (tradusă şi tipărită în Bucureşti, 1937, Tip. Modernă); ***Cartea foarte folositoare de suflet*** scrisă tot de Nicodim Aghioritul (tipărită la noi în ed. X, 1928); ***Războiul nevăzut***, tot de Nicodim Aghioritul (traducere de Nicodim Ioniţă, Chişinău, 1937); ***Ierarhia cerească şi Ierarhia bisericească***, de Dionisie Pseudo-Areopagitul (trad. C. Iordăchescu, Chişinău, 1932) şi tot de acelaşi ***Despre numele divine şi Teologia mistică*** (trad. C. Iordăchescu şi Teofil Simenschi, Iaşi, 1936); ***Scara***, Sf. Ioan Scărarul sau Sinaitul (în manuscrisul copiat de păr. Ierom. Şt. Lucaci după ediţia de la Neamţu, 1814); ***Cuvântările*** Sfântului Simeon Noul Teolog (în manuscrisul de la 1804 împrumutat prin bunăvoinţa păr. D. Stăniloae din Biblioteca Institutului Teologic Universitar din Bucureşti); ***Mântuirea păcătoşilor*** de monahul Agapie Criteanul (tradusă şi tip. în 1939, Tipografia Cărţilor Bisericeşti); ***Vechile rânduieli ale vieţii monahale*** (Ed. Mănăstirii Dobruşa, 1929); ***Despre viaţa în Hristos*** de N. Cabasila (trad. Păr. Prof. dr. T. Bodogae, Sibiu, 1946); ***Urmarea lui Hristos*** (ed. publicată în *Fântâna Darurilor*, Bucureşti, 1943); ***Îndrumare la viaţa evlavioasă***, de Francisc de Sales (ed. *Presa Bună*, Iaşi, 1930); ***Contemplaţie asupra vieţii lui Moise***, *tratat despre desăvârşirea în virtute*, în manuscris, de Sf. Grigorie de Nyssa; ***Cuvinte ascetice (86)***, de Sf. Isaac Sirul,

pustnicul, fost episcop al cetății Ninive (tradusă în manuscris de Zorica Lațcu, 1947); cartea ***Despre isihasm și cele 24 de cuvinte scurte și pline de cunoștință dumnezeiască*** ale Sf. Calist Patriarhul; ***Despre unirea dumnezeiască și viața contemplativă***, 92 capitole ale Sf. Calist Catafygiotul; Calist și Ignatie Xanthopulos, ***Rânduiala și Canonul amănunțit al vieții în Dumnezeu***, trad. din limba greacă, 100 capete; ***Capete foarte folositoare***, ale Sf. Grigorie Sinaitul; ***Despre patimi și virtuți*** și alte capete ale Sf. Grigorie Palama, Mitropolitul Tesalonicului; ***145 capete practice și teologice***, ***Metoda sfintei rugăciuni și atențiuni***, ***Cuvânt despre credință și desăvârșirea vieții*** și ***Imnele dragostei divine*** (63) ale Sf. Simeon Noul Teolog; ***Trei sute de capete** despre lucrare, curăția minții, dragoste și desăvârșirea vieții*, ale monahului și prezbiterului Nichita Stithatul, ucenicul Sf. Simeon Noul Teolog; ***Despre desăvârșirea în Duh***, tâlcuire în 150 capete la cele 50 cuvinte ale Sf. Macarie Egipteanul, de Simeon Metafrastul și ***Cuvintele*** lui Teolipt – unele din acestea consultate în manuscrisele primite prin bunăvoința P.S. Episcop dr. Andrei Magieru al Aradului, de la Ierom. Arsenie Boca, duhovniceul Mănăstirii Prislop (Hunedoara).

Pentru cunoașterea și adâncirea vieții spirituale, am mai folosit și următoarea **bibliografie**, pe lângă cea indicată înlăuntrul cărții:

Curs de ascetică și mistică creștină, prelegeri ținute de păr. Prof. D. Stăniloae, București, 1946-1947 (litografiate);

Vladimir Lossky, Essai sur la Theologie Mystique de l'Eglise d'Orient, Paris, 1944;

Nichifor Crainic, ***Curs de Teologie Mistică***, litografiat, București, 1936;

Dr. D. Stăniloae, Viața și învățătura Sf. Grigorie Palama, Sibiu, 1938;

Nicodim Ioniță, Rugăciunea lui Iisus;

Grigorie T. Marcu, ***Mistica paulină***, în anuarul Academiei Teologice, Sibiu, 1937;

Viețile Sfinților, prelucrate de Al. Lascarov-Moldovanu, 7 vol., București;

Îndrumătorul pastoral al Bisericii Ortodoxe Române, 2 vol., București, 1951;

S. Cetfericov, ***Paisie, starețul Mănăstirii Neamțu***, trad. de Episcopul Munteanu Nicodim, 1933, Tip. Măn. Neamțu;

Din aceste cărți, mai ales din *Filocalie*, am stors tot ce mi s-a părut mai bun și mai de folos omului din marea mulțime a credincioșilor în drumul spre curățirea, luminarea și desăvârșirea sufletului. Am ales cu deosebire întrebări (probleme) care dau de gândit, care trezesc conștiința, îndreptează viața și mulțumesc inima omului.

În toate meditațiile am căutat să adunăm cât mai mult miez, cât mai multă miere duhovnicească, cât mai multă substanță, cât mai multe idei care să înnoiască și îmbogățească conținutul predicilor. Ideile conduc, ideile frământă, ideile atrag, ideile trezesc conștiința și schimbă conduita omului. Din pricina aceasta, în *Spre Tabor* sistematizările și schemele abundă. Predicatorii le pot folosi sau prescurtându-le (schițate[3]), sau dezvoltându-le în mai multe predici, iar când le țin în serie, e bine ca după fiecare capitol să le urmeze un scurt rezumat. Mintea cititorului are nevoie de ele pentru a vedea subiectul cât

[3] Dacă unele subiecte sunt prea lungi sau prea grele, ia o hârtie și alege din ele ce-ți place, iubite cetitor, schițează-le și o să vezi că poți reuși mai bine decât autorul.

mai bine întregit, documentat şi lămurit. Ele sunt sinteze şi sintezele sunt necesare în interesul general al formării convingerilor, fără de care nu am făcut nimic...

Lucrarea mai are un defect aparent: nu prea face multe actualizări. Pe noi ne interesează mai întâi ținta şi scopul îşi alege legile şi mijloacele. Ținta noastră e viața şi fericirea veşnică. Predicile sunt mijloacele de pregătire în vederea acestui scop. Astfel, din teoretice toate devin deprinderi practice în vederea scopului. Dogmatica, Morala, Liturgica, Aghiologia şi psihologia religioasă, care sunt unifiate şi întruchipate în aceste meditații, acest scop îl au în vedere: pregătirea pentru veşnicie.

Nu ne facem iluzii. Ca să dăm predicilor, meditațiilor şi conferințelor religioase un conținut ca cel cuprins în sistemul şi în multe din subiectele acestei lucrări, se cere curaj, osteneală, sacrificiu de inimă şi ofilirea mulțumirii de sine. Ele nu se împacă nici cu „recii", nici cu „căldiceii" din Apocalipsă (3:15-16). Ele caută pe cei „fierbinți", inimi în care clocoteşte adevărul creştin, suflete în care viază credința ortodoxă, conştiințe în care stăpâneşte Duhul lui Hristos. De aceea ele se adresează deopotrivă preoților şi mirenilor drept-slăvitori. Preoților convinşi că predica Evangheliei nu este numai impusă de Mântuitorul (Matei 28:19-20; Marcu 16:15-16) şi de sfintele canoane ale Bisericii (28 apostolesc şi 19 al Sinodului VI Trulan), dar şi cerută de enoriaşi (care lasă lucrul şi interesele lor ca să asculte o predică bună). Mirenilor doritori de o viață religioasă vie şi evlavioasă, care sunt încredințați că fiecare om şi fiecare generație trebuie să înceapă din nou şi să poarte până la capăt lupta pentru mai bine. **Fără astfel de oameni, fără astfel de convingeri şi fără astfel de silințe, virtutea slăbeşte,**

binele se împuținează şi răul se întinde în lume ca pecinginea pe corp şi umezeala în ziduri.

În orice caz, studiul subiectelor din lucrarea de față ne ajută nu numai să ne frământăm cu problema cea mai mare, care priveşte rostul vieţii şi destinului sufletului nostru, dar şi să vedem cu alți ochi, în adevăratul şi adâncul lor înţeles duhovnicesc, rugăciunile şi cântările Bisericii, care mai mult decât toate predicile vorbesc minţii şi conştiinţei creştine despre curățirea, luminarea, desăvârşirea şi mântuirea sufletelor.

Vorbea oarecine despre Moldova sub domnia voievodului Ştefan cel Mare, cam aşa: „Țară frumoasă, că e lucrul mâinilor lui Dumnezeu şi a părinţilor noştri. Oamenii ei, însă, n-au avut când aşeza în ea semnele bucuriei statornice. Abia şi-au putut face case de lemn şi de lut şi care cu două proţapuri, ca la strâmtorări să-şi poată schimba calea cu uşurinţă. Am avut hodina vântului şi tihna apelor. Cea dintâi putere de lumină, aşezată pe stâncă, o arată sfintele locaşuri (bisericile şi mănăstirile) închinate lui Hristos Dumnezeu. A doua putere mai tare ca piatra este **virtutea**, rânduiala sufletească făcută sub lumina credinței creştine" (***Frații Jderi***, vol. III, p. 409/410).

Cuvinte admirabile şi adânc grăitoare... dorim, vrem, aşteptăm, căutăm o nouă rânduială sufletească... trăit-am şi văzut-am toate relele pe care şi le fac oamenii, fără să vrea Dumnezeu. Şi ne-am mirat că în mijlocul lor mulți s-au mântuit cu harul lui Dumnezeu, dar mulți s-au şi pierdut şi se pierd, fără să vrea Dumnezeu (Sf. Petru Damaschin). Am zidit şi am înfrumusețat multe locaşuri sfinte închinate lui Dumnezeu, dar – să recunoaştem – prea puţine suflete sfinte, biserici în care să locuiască şi să lucreze Duhul lui Dumnezeu. Rânduiala sufletească lasă încă foarte multe lucruri de dorit şi de înfăptuit.

Dacă ar fi să ne gândim numai la cuvintele necuvioase, de rușine, la minciuni și la înjurăturile de cele sfinte care spurcă și vatămă și pe cei ce le rostesc, și pe cei ce le ascultă, și ar fi de ajuns ca să îndreptățească **strigătul conștiinței** noastre după o altă rânduială sufletească, mai bună, mai sănătoasă. Dar **faptele** necuvioase, păgânești care strică și pe cei ce le fac, și pe cei ce le privesc? Nu cer și ele o îndreptare? Din fapte se judecă credința, din obiceiuri dogmele. Cum vom atrage pe păgâni la Hristos, dacă unele petreceri și obiceiuri de ale noastre sunt mai rele decât ale păgânilor?

Toate **strigă** și tânjesc după o **mișcare** de viață religioasă și morală mai vie, mai curată, mai înălțată, mai creștinească. Toate așteaptă **semnele trăirii** morale religioase, dovezile unor virtuți mai sfinte și ale unor fapte mai bune, mântuitoare (nu pângăritoare) de suflete.

Istoria prin fapte se scrie. Fiecare așezământ și fiecare om își scrie istoria vieții prin fapte. Creștinătatea prin fapte de virtute și-a scris istoria și tot prin astfel de fapte are misiunea de la Dumnezeu să și-o scrie și mai departe.

Spre Tabor la aceste semne, trăiri și fapte țintește.

Mulțumescu-ți, Ție, Doamne, și Te slăvesc din toată căldura inimii că mi-ai dat râvna, răbdarea și tăria voinței să cuget la astfel de trăiri și fapte; să le cercetez, să le gândesc, să le strig și să le scriu, ca să-mi mântuiesc sufletul (Isaia 58:1 și Iezechil. 3:18-21).

Și mă mai rog, Doamne Dumnezeule: fă ca neamul nostru, ca toate popoarele, ca omenirea întreagă să-și îndrepte pașii spre muntele desăvârșirii morale, spre culmile vieții duhovnicești, unde să se bucure de soarele slavei Tale.

Ajută, Doamne, ca jarul acestei dorinţe să ardă în putere în toate inimile…

Fă, Doamne, ca toţi paşii vieţii noastre să se îndrepteze spre înălţimile Taborului, pe treptele şi căile de lumină ale curăţirii, ale sfinţirii şi ale desăvârşirii duhovniceşti, ca viaţa noastră – şi pe pământ şi în cer – să fie frumoasă, ca o zi de primăvară, limpede şi lină, asemenea unui râu ce curge prin grădini înverzite şi înflorite… (***Cartea de rugăciuni***, Bucureşti, 1951, p. 88).

Să putem şi noi rosti ca şi Apostolul Petru, când era beat de fericire: «**Doamne, bine e să fim aici**!…» (Matei 17:4).

Preot Ilarion V. Felea

CAPITOLUL I

TAINA VEȚII

1. Biblia şi ştiinţa despre viaţă

La Tine, Dumnezeule, este izvorul vieţii
(Ps. 35:9)

Ce este lumea?...

Ce este viaţa?...

Fiecare om îşi pune aceste două întrebări mari. Fie învăţat, fie neînvăţat, orice om caută răspunsuri şi lămuriri mulţumitoare la aceste întrebări, pe cât de simple, pe atât de mari, ca pe temelia lor să-şi aşeze credinţa, munca, rostul şi scopul vieţii sale.

Dar, dintre aceste două întrebări mari – despre lume şi despre viaţă – aceea care munceşte mai mult gândurile şi răscoleşte mai în adâncuri inima omului e fără îndoială întrebarea despre **taina vieţii**.

Ce este viaţa?... De unde este viaţa?... Care este obârşia, rostul şi menirea vieţii?... Din ce zări venim şi spre ce limanuri ne îndreptăm paşii vieţii?...

După religia creştină, **viaţa este un har**, un dar de la Dumnezeu; e harul şi puterea care face din materia moartă făpturi vii. Cu alte cuvinte, **viaţa e sămânţa fiinţelor vii**,

suflarea şi puterea dumnezeiască prin care se zămislesc, se înmulţesc, cresc şi rodesc plantele, animalele şi oamenii. După Sf. Antonie cel Mare, viaţa este **unirea minţii cu sufletul şi cu trupul**[4].

După Sf. Petru Damaschin, viaţa este o bogăţie ascunsă pentru simţire, dar mărturisită de înţelepciune şi de firea lucrurilor[5].

Definiţia aceasta e simplă, cuprinzătoare şi mult grăitoare. Viaţa-i o putere gândită, raţională, care leagă şi uneşte sufletul cu trupul, spiritul cu materia. Viaţa face materia moartă în sine **vie**; viaţa însufleţeşte materia, dă naştere trupurilor oamenilor. Moartea e despărţirea sufletului de trup; e încetarea unirii lor, „stingerea cunoştinţei lor”[6]. Când trupul e mort, atunci spunem că e lipsit de viaţă, e neînsufleţit şi se descompune prin îngropare sau înhumare (întoarcerea în stihiile pământului din care s-a alcătuit), prin ardere (pe ruguri, altare sau crematorii), prin mâncare (de către păsări, fiare sau chiar rudenii la unele triburi necivilizate) şi prin putrezire (lăsate la aer, neîngropate).

Definiţia Sf. Antonie, bineînţeles, priveşte numai viaţa omului. Cu viaţa plantelor, insectelor şi animalelor se ocupă alţii. Noi dorim să ne lămurim: ce este **viaţa omului** şi ce ne învaţă despre ea Scripturile Sfinte şi ştiinţa oamenilor care s-au putut ridica prin gândirea lor luminată şi prin inima lor curată până la izvorul ei şi au putut pătrunde până la rădăcina ei.

Ce ne învaţă despre viaţă ***Cartea Facerii***?

Învăţătura biblică despre creaţiunea omului e simplă ca linia dreaptă şi limpede ca lumina zilei. *Sfânta Biblie* spune că

[4] *Filocalia*, p. 21.
[5] *Despre isihasm*, ms. p. 138.
[6] Sf. Antonie, *op. cit.*, p. 21.

Domnul Dumnezeu a făcut trupul omului din țărâna pământului, apoi **«a suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie»** (Facere 2:7).

«Mâinile Tale m-au făcut și m-au zidit», mărturisește dreptul Iov. «Adu-Ți aminte că m-ai făcut din pământ și că mă vei întoarce în țărână... M-ai îmbrăcat în piele și în carne, m-ai țesut din oase și din vine, apoi **mi-ai dat viață** și bunăvoința Ta și **purtarea Ta de grijă a ținut vie suflarea mea»** (Iov 10:8-12).

«**Doamne, Tu ești Tatăl nostru**, exclamă profetul Isaia, **noi suntem lutul și Tu olarul, toți lucrul mâinilor Tale suntem»** (Isaia 64:7). Evanghelia ne învață că viața în sine o are Dumnezeu Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. «Căci, precum Tatăl are viață în Sine, așa a dat și Fiului să aibă viață în Sine» (Ioan 5:26). Dumnezeu e viu, are viața în ființa Sa. Tatăl e viu, Fiul e viu și Duhul Sfânt e viu și de viață dătător.

«Duhul dă viață» (Ioan 6:63), «Duhul face viu» (2 Corinteni 3:6), unde lipsește Duhul lui Dumnezeu, toate ființele se ofilesc și pier; «mor și în țărână se prefac. Când trimiți Tu, însă, Duhul Tău, toate iarăși se zidesc și înnoiești fața pământului» (Psalmul 103:29-31).

Așadar e **naștere din Dumnezeu** și pentru aceasta viața e divină, pentru că e dată și păstrată de Dumnezeu (Psalmul 65:8, Ecclesiast 12:7, Daniil 5:23, Isaia 38:16, Romani 4:17, 1 Timotei 6:13). Acesta e răspunsul religiei creștine la întrebarea despre viață și obârșia ei. Viața e dumnezeiască; viața își are izvorul ei în Dumnezeu Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. **«El dă tuturor viață și suflare»** (Fapte 17:25). Viața este ascunsă în Dumnezeu ca izvorul în munte - **«La Tine este izvorul vieții»** (Psalmul 35:9). Nu vedem decât pâraiele și râurile ei, curată sau

tulbure, cum curg în albia lor firească sau lovesc țărmul ca să atragă din afară gunoaie şi materii care tulbură.

Pomul vieții se află în raiul lui Dumnezeu (Apocalipsă 2:7). Râul apei vieții, limpede cum e cleştarul (cristalul), izvorăşte din tronul lui Dumnezeu şi al Mielului (Apocalipsă 22:1). De aici ea curge neîncetat şi trece de la sămânță la sămânță, de la ființă la ființă, de la om la om fără să-şi uite obârşia, fără să-şi piardă ținta. Apa curge din izvor spre mare ca spre sânul mamei. De aici se întoarce sub vălul norilor, cade ploaie pe pământ ca o binecuvântare cerească, adapă şi umezeşte pământul, îl face rodnic, alimentează izvoarele şi iarăşi curge mai departe... Aşa e şi viața: curgătoare ca apa, trebuitoare ca aerul, binefăcătoare ca lumina, vie, nemuritoare şi eternă ca şi Dumnezeu, izvorul ei.

Ştiința veacului trecut (secolul XIX, evoluționismul) ne-a înfățişat viața sub chipul unui arbore, numit arborele vieții (arborele genealogic), după care toate ființele s-au născut de la sine, spontan, dintr-o sămânță de viață care s-a zămislit singură în anumite condiții de umezeală şi căldură. Din sămânța aceasta s-au format şi transformat în curs de multe veacuri toate ființele vii, începând de la cele care au corpul dintr-o celulă (unicelulare) şi până la ființa cea mai desăvârşită, care este omul (E. Haeckel). Toate ființele, prin urmare: plantele, insectele, animalele şi oamenii sunt înlănțuite, se dezvoltă unele din altele ca mugurii din ramuri, ramurile din crengi, crengile din trunchi şi trunchiul din rădăcina arborelui.

Ştiința veacului al XX-lea constată că teoria despre arborele genealogic nu se mai poate susține cu ajutorul ştiinței. Între nenumăratele soiuri (specii) de ființe sunt goluri care nu se pot umple prin nimic. Între plante şi insecte, între insecte şi

animale şi între animale şi oameni nu se poate întinde nici punte de trecere. **Lipsesc cu desăvârşire** aşa-numitele **exemplare** intermediare, adică fiinţele care arată trecerea de la materia moartă la materia vie, de la plante la insecte, de la insecte la animale şi de la animale la om. De aceea învăţaţii veacului nostru au găsit o asemănare mai bună pentru a face mai înţeleasă mulţimea formelor de viaţă (speciile), şi anume: **cablul**, un mănunchi de sârme care se ating din când în când, dar merg paralel, una lângă alta [7]. Între sârme există asemănări, însă fiecare sârmă e deosebită de cealaltă; tot aşa între speciile de fiinţe: plante, insecte, animale şi oameni: sunt asemănări, dar deosebirile sunt mai mari decât asemănările. Nu există nici o trecere de la una la alta. Asemănarea aceasta cu cablul e ceva mai aproape de învăţătura biblică despre mulţimea fiinţelor create de Dumnezeu, **«fiecare după felul său şi după sămânţa sa»** (Facere 1:11-12, 21-25).

Ca să explice viaţa, ştiinţa omului (evoluţionismul) – ca şi credinţa – trebuie să admită ştiinţa şi puterea creatoare a lui Dumnezeu, cum învaţă creştinismul, cel puţin în cinci momente istorice, şi anume:

- la **începutul materiei** (care îmbătrâneşte şi, deci, are tinereţe, ca şi omul);

- la **începutul mişcării** (căci „tot ce se mişcă de altul se mişcă”);

- la **începutul vieţii**, adică a seminţelor din care se zămislesc şi cresc plantele, insectele, animalele şi oamenii (că nu este naştere fără de sămânţă);

[7] Tr. Săvulescu, publ. *Materia şi viaţa*, p. 21.

- la **creaţia omului** cu suflet viu, înzestrat cu simţire, minte, raţiune, inteligenţă, memorie, voinţă, inimă, sentiment;

- la **Învierea Domnului**, minunea prin care se arată veşnicia vieţii, puterea şi biruinţa vieţii asupra morţii.

Fără luminile descoperirii (revelaţiei) biblice şi ale învăţăturii creştine, aceste cinci momente sunt şi rămân enigme, taine în veci nelămurite şi nedezlegate. În aceste cinci momente se întâlneşte şi se împacă ştiinţa cu religia, omul cu Dumnezeu. În aceste cinci momente ştiinţa devine religie şi religia ştiinţă.

Acesta este răspunsul religiei şi al ştiinţei creştine, iubiţi şi binecuvântaţi creştini, la întrebarea despre viaţa omului şi obârşia ei. Viaţa omului este de la Adam şi viaţa lui Adam de la Dumnezeu.

După Sf. Petru Damaschin, cuvântul Adam în limba greacă înseamnă cele patru puncte cardinale, de la care se răspândeşte viaţa peste toată faţa pământului. **A** (*anatoli*) înseamnă răsăritul, **D** (*dusis*) apusul, **A** (*arktos*) miazănoapte şi **M** (*mesimbria*) miazăzi. Tot în limba greacă noţiunea om, *anthropos*, (de la *ano+theorein*) înseamnă a privi în sus, spre cer. Privirea aceasta îl arată că e fiinţă cugetătoare şi cuvântătoare, spre deosebire de celelalte fiinţe, care nu au raţiunea cuvântului.

În limba siriacă om înseamnă foc, lumină şi vrea să spună că, după cum dintr-o lumină se aprind toate luminile, tot aşa şi din primul om se nasc toţi oamenii[8]. Singur Dumnezeu are puterea creatoare de viaţă. El este marele Creator, marele Artist şi Arhitect al lumii şi al vieţii. El creează pe întâiul om şi pe fiecare om. De la El, după chipul Lui, avem toţi oamenii puterea

---

[8] *Despre isihasm*, ms., p. 184.

creatoare, gânditoare, lucrătoare. „Mai întâi l-a creat pe om fără de om, spune Fericitul Augustin, acum îl creează pe om din om. Dar, indiferent că pe om fără de om sau pe om din om, El ne-a făcut pe noi şi nu noi pe noi"[9].

Din constatarea că viaţa este dumnezeiască, pentru că îşi are izvorul ei în Dumnezeu, Creatorul văzutelor şi nevăzutelor – ştiinţa nu poate dovedi contrariul – avem să scoatem câteva învăţături foarte însemnate, şi anume:

Întâia: Dacă viaţa omului e divină, şi **rostul şi scopul ei este divin**. Ea nu trebuie trăită la întâmplare, nici risipită fiecum, nici pângărită şi nefericită prin fărădelegile păcatelor, ci trăită aşa ca să se arate într-adevăr că e de la Dumnezeu, că e dumnezeiască.

A doua: Dacă viaţa omului e de la Dumnezeu, **toţi oamenii sunt întreolaltă fii şi fraţi**, meniţi şi datori a trăi în pace unii cu alţii; a înlătura şi a desfiinţa hotarele dintre ei, a se ajuta şi iubi unii pe alţii, ca fraţii. Din neînţelegerea şi neurmarea acestui fapt, numai în veacul trecut (al XIX-lea) s-au ucis şi nefericit unii pe alţii în războaie peste 30 milioane de oameni, iar în veacul al XX-lea numărul lor a trecut peste 200 de milioane, peste 200 de milioane de crime împotriva umanităţii.

A treia: **Viaţa fiind divină, are în sine putere creatoare, înnoitoare şi nemuritoare**. Fiind sămânţă din sămânţă, har din har, viaţa omului are în sine de la Dumnezeu puterea creatoare de a se înnoi şi prelungi. Mişcările ei sunt circulare, se întorc de unde au plecat: trupul se întoarce în pământul din stihiile căruia a fost alcătuit şi hrănit, iar sufletul se întoarce la Dumnezeu, Care l-a creat (Ecclesiast 12:7). De aceea şi viaţa a şi fost

[9] Cuvânt 26, 1, 1.

asemănată cu cercul. Simbolul vieţii e cercul: tot ce pleacă de la Dumnezeu e nemuritor ca şi Dumnezeu şi se întoarce la Dumnezeu. Tot ce pleacă de la om se întoarce la om, şi binele, şi răul. Tot răul pe care-l fac oamenii altora numai lor îl fac; şi tot binele pe care îl fac altora numai lor îl fac. Iată de ce e bine să fie omul bun, să fie altruist, să trăiască o viaţă cât mai curată, morală, sfântă, religioasă, dumnezeiască.

Aceste învățături despre viață trebuie primite de fiecare om şi însemnate în fiecare inimă de om – dacă s-ar putea cu fierul roşu – ca niciodată să nu se uite.

Viaţa, sub forma ei cea mai deplină, cea mai serioasă, cea mai înaltă şi mai aleasă, prin care se apropie omul mai mult de izvorul ei, de mulţumire, de libertate, de fericire şi de Dumnezeu, e viaţa religioasă şi morală.

Biblia şi ştiinţa creştină la viaţa aceasta vă cheamă, creştinilor, la viaţa trăită după voia Aceluia Care ne-a dăruit-o, după voia lui Dumnezeu.

Drept aceea „Pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm" (ectenie).

2. Pentru creştini viaţa este Hristos

Pentru mine viața este Hristos
(Filipeni 1:21)

Taina, puterea, frumusețea, sfinţenia, plinătatea şi veşnicia vieții omului se descoperă mai limpede, mai pe înțelesul şi în folosul tuturor prin Iisus Hristos. El dezleagă taina vieții.

«Nu vă mirați de aceasta... căci, precum Tatăl are viață **în Sine**, așa a dat și Fiului să aibă viață **în Sine**...» (Ioan 5:26, 28).

Iisus Hristos, «strălucirea slavei și chipul ființei[10] lui Dumnezeu» (Evrei 1:3), este Paștele nostru, adică viața și învierea noastră, chipul desăvârșit, modelul vieții curate, așa cum se revarsă și curge din izvorul ei dumnezeiesc, după cum Însuși spune:

«Eu sunt calea, adevărul **și viața**. Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine» (Ioan 14:6);

«Eu sunt învierea **și viața.** Cel ce crede în Mine, chiar de va muri, va trăi» (Ioan 11:25);

«Eu sunt **pâinea vieții**... pâinea lui Dumnezeu care se coboară din cer și dă viață lumii» (Ioan 6:33, 35);

«Eu sunt vița, voi mlădițele...» (Ioan 15:5);

«Eu sunt lumina lumii. Cel ce-Mi urmează Mie nu va umbla prin întuneric, ci va avea **lumina vieții**» (Ioan 8:12).

Viața-i una cu Hristos și Hristos e una cu viața. «Într-Însul era viața și viața era lumina oamenilor» (Ioan 1:4).

De ce a răbdat patimile de bunăvoie: a primit crucea, a suferit moartea și a vestit învierea cu atâta seninătate și neobișnuită siguranță de sine? Pentru că **El cunoștea și descoperea omenirii taina vieții**. Numai cine cunoaște până în adâncurile ei taina vieții, a vieții divine și veșnice, primește crucea și moartea de bunăvoie. El știa ca nimeni altul că viața nu încetează cu moartea și cu mormântul, că viața este nemuritoare, viața este dumnezeiască și de-a pururea biruitoare.

Privită numai animalic, adică numai din punct de vedere pământesc și trupesc, viața e ceva trecător. De aceea însăși

[10] „Ipostasului" este, de fapt, traducerea corectă (n. ed.).

Biblia o aseamănă cu umbra (Psalmul 101:12; 143:4, Ecclesiast 6:12), cu iarba (Psalmul 102:15, Isaia 40:6-8; 51:12), cu pleava (Isaia 40:24), cu suflarea (Isaia 2:22), cu aburul (Iacov 4:14), cu floarea câmpului (Isaia 40:6, Psalmul 102:15, 1 Petru 1:24), cu ceva scurt cât o palmă (Psalmul 38:7) şi e repede trecătoare (Iov 9:25, 14:1). Privită, însă, din punct de vedere sufletesc, adică religios moral şi spiritual, viaţa are **o valoare divină** şi o putere nemuritoare, dătătoare de suflare vie, de aburi, de umbră, de flori şi de seminţe roditoare.

Evanghelia despre viaţa, învăţătura, răstignirea şi Învierea Domnului ne dezvăluie taina, puterea, frumuseţea, valoarea, plinătatea şi veşnicia vieţii, ne arată în pildă vie, în întruchipare strălucitoare: ce să credem despre viaţă şi cum să o trăim după voia lui Dumnezeu Creatorul, Mântuitorul şi Sfinţitorul ei. Prin Evanghelia despre viaţa, moartea şi Învierea Sa, Iisus Hristos ne încredinţează că viaţa nici nu începe, nici nu moare deodată cu trupul nostru; că nu trebuie să ne temem de moarte, dar nici să nu risipim viaţa ca fiul rătăcit moştenirea părintească; nici să nu minţim ca fariseii făţarnici, nici să nu o legăm de lăcomia plăcerilor trecătoare, ca bogaţii nebuni şi nemilostivi, nici să nu o sugrumăm prin spânzurare, ca Iuda; nici să nu o ucidem, ca Irod viaţa Sf. Ioan Botezătorul şi Cain viaţa fratelui său, Abel. După Evanghelie, viaţa este un dar de la Dumnezeu, un mărgăritar viu, mai frumos şi mai scump decât toate mărgăritarele; o corabie încărcată de daruri dumnezeieşti, care călătoreşte spre limanul mântuirii, spre veşnicie Că pentru valoarea ei negrăită şi pentru frumuseţea ei veşnică Fiul şi Cuvântul lui Dumnezeu S-a întrupat, S-a jertfit şi a înviat; că pentru aceasta sărbătorim Învierea Domnului în toate Duminicile de peste an şi de aceea toate sărbătorile creştine

rotesc în jurul Paştilor ca stelele în jurul soarelui, ca să ne spună mereu, să ne cânte, să ne strige şi să ne înveţe că viaţa e nemuritoare şi divină, că Învierea e primăvara vieţii veşnice şi inima credinţei noastre creştine.

Apostolii îşi leagă toată credinţa, toată nădejdea, iubirea şi viaţa lor de viaţa, Evanghelia şi Învierea Mântuitorului. «Doamne, întreabă Sf. Petru, la cine să ne ducem? Tu ai **cuvintele vieţii veşnice**» (Ioan 6:68). «**Cuvântul vieţii** vă vestim, spune Sf. Ioan. Căci **viaţa s-a arătat** şi am văzut-o şi mărturisim şi vă vestim viaţa de veci care era la Tatăl şi s-a arătat nouă» (1 Ioan 1:2). «Iar mărturia e aceasta, că **Dumnezeu ne-a dăruit viaţă veşnică şi această viaţă este în Fiul Său**. Cine are pe Fiul are viaţă; cine nu are pe Fiul lui Dumnezeu nu are viaţă. Acesta este adevăratul Dumnezeu şi viaţa veşnică» (1Ioan 5:11-20). «**Pentru mine viaţa este Hristos** şi moartea un câştig», scrie Sf. Pavel (Filipeni 1:21, Coloseni 3:4), căci viaţa înghite moartea (2 Corinteni 5:4). Viaţa creştinului este o taină: «**Viaţa noastră este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu**. Când Se va arăta Hristos, viaţa voastră, atunci vă veţi arăta şi voi împreună cu El în slavă» (Coloseni 3:3-4). La fel ne conving şi ne încredinţează şi Sfinţii Părinţi, că prin Iisus Hristos, „**viaţa s-a arătat**, nădejdea s-a întemeiat, credinţa s-a întărit, Evanghelia s-a propovăduit şi omul cel pământesc a doua oară s-a zidit”[11].

Prin urmare, iubiţi creştini, puterea, viaţa în toată frumuseţea şi slava ei sfântă şi veşnică s-a arătat prin Iisus Hristos. El o are, El o făgăduieşte (1 Ioan 2:25), El o şi dăruieşte: «Oile Mele ascultă glasul Meu şi Eu le cunosc şi ele

[11] Sf. Vasile cel Mare, *Molitfelic*, ed. Sibiu, p. 382.

vin după Mine. **Eu le dau viață veșnică și în veac nu vor pieri și nimeni nu le va răpi din mâna Mea»** (Ioan 10:27-28; 17:2).

Pentru creștini viața în Hristos, viața veșnică, e o **moștenire** (Rom. 8:16-18; Tit 1:2; 3:7). Ea se dobândește și se moștenește:

prin credința în Hristos (Ioan 3:16; 5:24; 1 Timotei 1:16);

prin har (Romani 5:21; 6:22-23);

prin trăirea în virtuți și fapte bune (Romani 2:6-7; Galateni 6:8; 1 Ioan 3:15);

prin luptă (1 Timotei 6:12);

prin lepădarea de lume și urmarea lui Hristos (Marcu 10:28-30): «oricine urmează Mântuitorului însutit va lua și viața veșnică va moșteni» (Matei 19:29).

De aceea, creștini, viața se cuvine trăită după voia și sfatul lui Dumnezeu: în iubire și în sfințenie (Luca 1:75), în pace (Romani 12:18) și frățească unire, că **«unde-i unire, Domnul trimite viață și biecuvântări nesfârșite»** (Psalmul 132:3). Viața fiecărui creștin se cere să fie tot așa de curată și sfântă ca și viața lui Iisus Hristos, precum e scris: «**Viața lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritor**» (2 Corinteni 4:11).

Biruitorii sunt scriși în cer, în **cartea vieții** (Apocalipsa 2:10).

Biserica ortodoxă **așa** înțelege viața creștinului: cât mai apropiată și unită cu **Hristos-Viața**, izvorul și modelul vieții noastre. De aceea și repetă de atâtea ori aproape în toate slujbele ei chemarea și îndemnul: „**Pe noi înșine, unul pe altul și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm**”...

Ajută-ne, Doamne Iisuse, să facem din viața Ta viața noastră; ca dumnezeiască Ta viață, plină de iubire, plină de

lumină, plină de bunătate, plină de sfinţenie, plină de frumusețe morală să se arate în trupul nostru cel muritor.

Fă, Doamne, ca niciodată să nu pierdem din vederea sufletului rostul şi ţinta vieţii noastre, care este să trăim în plinătatea vieţii creştine, a vieţii după Evanghelie, cu Tine, pentru Tine, cât mai aproape de Tine, Doamne!

Scrie-ne şi pe noi, Doamne, în cartea vieţii. Întăreşte-ne în sfinţenia Ta şi ne ajută ca zi cu zi şi ceas cu ceas să putem împlini şi menirea noastră, ca Ţie să ne dăruim şi închinăm toată viaţa noastră, ca şi viaţa şi fericirea veșnică să o moştenim, împreună cu cei Te iubesc şi Îţi slujesc **Ţie, Doamne.**

CAPITOLUL II

CE ESTE OMUL

1. Trupul omului

Bărbatul este «chipul și mărirea lui Dumnezeu...»
(1 Corinteni 11:7)

După întrebarea despre taina vieții, avem să răspundem la întrebarea despre taina omului, a trupului și a sufletului său.

Ce este omul?...

Ca să putem răspunde bine și frumos la întrebarea aceasta grea, trebuie să mergem cu gândul în rai – spune Sfântul Ioan Gură de Aur[12]. De aici aflăm că după înfățișarea sa dinafară, omul este o statuie de lut, un chip lucrat de Dumnezeu dintr-o mână de țărână, din care se fac oalele și cărămizile. Dar, lucru vrednic de gândire și de mirare, statuia aceasta e vie, trăiește, se mișcă, lucrează, creează, se bucură, suferă și moare. Chipul acesta de lut este o făptură înzestrată cu putere de viață, cu cap și cu membre care întrec pe ale tuturor făpturilor. Din materia lutului atotînțeleptul Creator a făcut oasele, învăluite frumos în

[12] Sfântul Ioan Gură de Aur, *Predicile despre Statui*, vol. II, partea II, trad. Șt. Bezdechi, 1938, p. 28.

muşchi şi în piele, prin care omul **umblă drept**, spre deosebire de toate celelalte făpturi. Din materia lutului atotînţeleptul Creator a făcut inima omului, cel mai minunat motor care se mişcă singur fără oprire şi fără de reparaţie, până şi peste o sută de ani, ca să pompeze şi să împrospăteze neîncetat sângele trupului, fără de care viaţa trupului ar fi cu neputinţă. Când motorul acesta se opreşte, moartea este de faţă şi nimeni nu o mai poate înlătura, cu toate că este ocrotit de oase şi la piept, şi la spate. Din materia lutului atotînţeleptul Creator a făcut creierul omului, centrul şi comanda tuturor simţurilor şi a tuturor lucrărilor omeneşti, din care pleacă în tot corpul ca nişte fire electrice şi telegrafice fibrele nervilor, care pun în mişcare şi în lucrare întreg corpul. Din materia lutului atotînţeleptul Creator a făcut minunatele organe ale simţurilor, întâi de toate ochii, acele frumoase luminiţe ale trupului, prin care ne vedem pe noi şi semenii noştri, prin care privim şi admirăm încântaţi firea înconjurătoare, câmpiile, munţii, marea şi cerul; urechile, prin care auzim şi ascultăm freamătul şi zgomotul lumii, graiurile oamenilor, cântecele vieţii şi armoniile lucrurilor; limba, prin care ne tălmăcim gândurile şi simţurile; şi aşa mai departe: nasul, ca să deosebească mirosurile, mâinile, ca să lucreze şi să creeze cultură şi civilizaţie; picioarele ca să ne poarte după voia minţii şi a inimii; genele şi sprâncenele, ca să ne ocrotească, întocmai ca nişte streşini de casă, ferestrele şi lumina ochilor; unghiile, ca să dea tărie degetelor; plămânii, ca să putem respira, şi rărunchii, ca să putem trăi. El a pus în lutul trupului nostru puteri dătătoare de viaţă şi fericire; ne-a dat simţuri, frumuseţea, muşchii, mişcarea, oasele şi nervii. Toate aceste minuni ale artei şi ale înţelepciunii dumnezeieşti, lucrate din acelaşi pământ, din care se lucrează oalele şi cărămizile, toate laolaltă formează

trupul omului, trup care se aseamănă cu ale celorlalte animale, dar se şi deosebeşte.

Trupul omului este format să umble drept, să lucreze şi să slujească sufletului. Animalele umblă cu privirea aplecată spre pământul din care se hrănesc sau o îndreaptă în dreapta şi în stânga ca să-şi pândească prada sau să se apere de primejdii. Omul e singura făptură ale cărei oase sunt încheiate ca să umble drept, cu privirea îndreptată în sus, spre cer şi în toate direcţiile. Animalele nu cunosc munca, decât subjugate de om; singur omul între toate făpturile cunoaşte munca gândită şi plănuită, creatoare de civilizaţie şi cultură.

Dar ceea ce deosebeşte mai mult pe om de animal este sufletul său gânditor, creator, liber şi nemuritor. Toate membrele trupului sunt făcute ca să slujească sufletului. Prin mintea, inima şi voinţa sa, omul născoceşte, inventează nenumărate unelte şi maşini de lucru, pentru animale cu totul necunoscute. Omul creează artele, ştiinţele, filosofia, orânduirile sociale prin care îşi îmbunătăţeşte şi înfrumuseţează viaţa. Animalele nu cunosc o astfel de muncă. Omul se mişcă şi lucrează liber, după sfatul minţii, conştiinţei şi voinţei sale; gândeşte liber, munceşte liber, pofteşte ce vrea. Animalele sunt cu totul străine de o astfel de viaţă. Omul e nemuritor prin sufletul său creat de Dumnezeu şi prin lucrările sale religioase, morale, culturale şi tehnice. Animalele nu au o istorie a religiei, a culturii sau a civilizaţiei lor.

E adevărat că unele animale pot avea câte o însuşire superioară omului. Calul este mai iute decât omul; boul e mai tare; leul are picioare mai puternice; vulturul e mai uşor şi poate zbura până la înălţimi ameţitoare; albina ştie a face mierea şi celulele fagurilor după reguli şi legi fizice, geometrice şi

chimice pe care omul le-a descoperit foarte târziu, iar unele ființe au o viață mult mai lungă decât omul (ex. corbul) și, cu toate acestea, omul poate îmblânzi, folosi și întrece toate aceste însușiri. Viața face deosebirea între un munte și o furnică, sufletul face deosebirea între animal și om, între materie și spirit, nu mărimea, nici asemănarea. Nici un animal nu știe și nu poate subjuga un alt animal spre folosința sa, constată încă Sfântul Ioan Gură de Aur[13], dar omul știe și poate subjuga forțele tuturor animalelor și ale naturii întregi în scopurile gândite, descoperite și plănuite de el. Piciorul omului face lucrări pe care nu le poate face niciodată copita calului. Mâinile omului conduc mașini și avioane care se ridică la înălțimi la care nu ajunge nici un fel de pasăre. Omul, deși ființă slabă față de atâtea animale, are în firea și puterea sa arme și unelte prin care stăpânește coarnele boului, colții mistrețului, ghearele leului, acul albinelor, veninul șerpilor și puterea tuturor stihiilor naturii.

Toate le face omul prin trupul său anume făcut ca **să servească sufletului**, fără de care nu-i decât lut, hoit, cadavru, o mână de putregai care se întoarce în țărâna din care a fost creat de Dumnezeu.

Sufletul este **suflarea de viață** prin care trupul omului devine **ființă vie** (Facere 2:7). Sufletul este **chipul** lui Dumnezeu în om (Facere 1:26-27), mintea, inima și voința lui Dumnezeu în mintea, inima și voința omului. Sufletul – prin inima și mintea sa gânditoare și călăuzitoare – face din om stăpânul pământului, regele tuturor făpturilor, cu puțin mai mic decât îngerii, dar cu slavă și cu cinste încununat (Psalmi 8:5-8).

---

[13] Ibidem, p. 16

«Cerul cerului este al Domnului, iar pământul l-a dat fiilor oamenilor» (Psalmi 113:24). Prin suflet, omul este stăpânul pământului În sufletul omului se oglindeşte «chipul şi slava lui Dumnezeu» (1 Corinteni 11:7). De aceea, vorbind despre taina omului, Sf. Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu spune: „Eu sunt mic şi mare, jos şi înălţat, muritor şi nemuritor, pământesc şi ceresc. Eu sunt unul cu lumea aceasta de jos, altul cu Dumnezeu de sus; unul cu trupul, altul cu sufletul"[14].

Acesta e omul, iubiţi creştini, după învăţătura religiei creştine: o făptură mică după trup, adică după lutul din care-i zidit, dar mare după suflet, adică după duhul de viaţă cu care l-a înzestrat Dumnezeu. Sub microscop, lucrurile mici apar mari; din avion lucrurile mari apar mici. Privit din zborul avionului, omul se vede mic. În câteva ceasuri de zbor se văd veacuri de muncă şi de suferinţă ale unor milioane de oameni. În creştinism omul e privit, din punctul de vedere al sufletului, mai scump decât lumea întreagă (Marcu 8:36), din punctul de vedere al vieţii spirituale, al curăţirii, luminării şi desăvârşirii lui. Aici se arată el cu adevărat mare sau mic, înger sau diavol. După trup, omul este fiinţă muncitoare, pătimitoare şi muritoare. După suflet este singura fiinţă gânditoare, creatoare, stăpânitoare şi nemuritoare.

Pentru astfel de însuşiri şi vrednicii deosebite, foarte adeseori este ispitit să se trufească, să se socotească pe sine Dumnezeu, singurul Dumnezeu. S-a îngâmfat inima ta şi ai zis: «Eu sunt Dumnezeu...», cu toate că «nu **eşti decât om**...» (Iezechiel 28:2).

---

[14] Cuv. 7, 23 şi Cuv. 39, 13; trad. I. Pulpea în „Studii Teologice" Nr. 1-2/1939, p.92

Fericit este omul care nu se lasă ispitit şi înşelat de gânduri şi păreri greşite despre sine; cel ce primeşte învăţătură creştină despre om în toată simplitatea şi curăţenia ei, învăţătura după care **trupul omului este unealta sufletului, iar sufletul este suflarea şi slava lui Dumnezeu în om**. Prin puterea trupului şi a sufletului său, cu ajutorul lui Dumnezeu, omul face **lucruri mari** (Psalmi 107:14), **preface valea pustie în loc plin de izvoare** (Psalmi 73:16), pământul într-o grădină de rai. Dar, ca fiinţă liberă, poate face şi rău...

Fă, creştine, din tine, din inima trupului tău, o grădină de rai, o biserică a măririi lui Dumnezeu, aşa după cum a fost inima celui dintâi om înainte de cădere spre fericirea ta şi spre lauda şi slava atotînţeleptului tău Făcător! „O! Omule, socoteşte bine, gândeşte ziua şi noaptea şi-n tot ceasul că mâna lui Dumnezeu este care te-a lucrat.

„Deci ceea ce s-a plămădit de Dumnezeu prin răutate să nu se pângărească, prin păcat să nu se schimbe!... Vas eşti de Dumnezeu plămădit şi lucrat ca să fii organ de bună înfăptuire a slavei lui Dumnezeu. Că lumea aceasta toată îţi este pusă înainte ca o carte scrisă care îţi spune despre slava lui Dumnezeu şi îţi vorbeşte ţie, celui cu minte prin sine, despre mărirea lui Dumnezeu cea ascunsă şi nevăzută ca să înţelegi adevărul lui Dumnezeu. Negreşit, dar, să ţii minte cele zise şi dă slavă lui Dumnezeu!"[15]

Mulţumeşte că te-a adus din nefiinţă la fiinţă şi că te-a înzestrat şi împodobit cu atâtea daruri cereşti şi pământeşti, sufleteşti şi trupeşti! Recunoaşte că eşti fiul Lui, că faci parte din poporul, din proprietatea şi din moştenirea lui Dumnezeu!

---

[15] *Filocalia*, manuscris anonim, prefaţă.

Cunoașteți, oameni de peste toată fața pământului, că Domnul este Dumnezeul nostru pentru că **El ne-a făcut pe noi și ai Lui suntem. Suntem poporul Lui și oile pășunii Lui** (Psalm 99:3).

2. Omul și raiul

A sădit Dumnezeu în rai un Eden spre răsărit și a sălășluit acolo pe omul pe care îl zidise
(Facere 2:8)

Cu Boboteaza se începe înnoirea omului creștin. An de an prin aghiasma Bobotezei se face sfințirea caselor, a trupurilor și a sufletelor – curățirea minții, a inimii și a vieții – ca prin sfințire și curățire mintea să se lumineze, inima să se înnoiască și voința să se întărească în lucrarea faptelor bune și, astfel, mereu să se pregătească de mântuire.

Înțelegem mai bine ce este omul, curățirea și mântuirea sufletului și peste tot viața și trăirea creștină cercetând mai întâi, cu ajutorul Sfintelor Scripturi: cum a fost omul înainte de păcătuire în rai și ce-a ajuns prin păcătuire după scoaterea lui din Eden (raiul fericirii). Că până astăzi, de când se cunosc cele dintâi urme și nume de oameni pe pământ, după cum ne învață Biblia, viața omului a fost trăită în trei stări, în trei chipuri și anume: **în rai, în păcat și în legătură de har** cu Dumnezeu Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt.

Cum a fost omul în rai?

Omul este **chipul şi mărirea lui Dumnezeu**, ne spune Sf. Pavel (1 Corinteni 11:7). Se numeşte „chipul" lui Dumnezeu pentru că în el se oglindeşte şi se vede chipul cu darurile şi cu însuşirile Făcătorului său, iar „mărirea lui Dumnezeu" se poate numi omul numai atunci când faptele lui aduc laudă, cinste şi slavă (nu ruşine) lui Dumnezeu Tatăl său.

Omul cel dintâi, Adam, a fost făcut după chipul lui Dumnezeu. Aşa ne învaţă Sf. Scriptură, în Cartea Facerii, când spune: «Şi a zis Dumnezeu: Să facem om după chipul şi după asemănarea Noastră, ca să stăpânească peştii mării, păsările cerului, animalele domestice, toate vietăţile ce se târăsc pe pământ şi tot pământul! Şi **a făcut Dumnezeu pe om** după chipul Său, l-a făcut după chipul lui Dumnezeu, bărbat şi femeie i-a făcut» (Facere 1:26-27).

„Chipul lui Dumnezeu" în om înseamnă darurile dumnezeieşti care au fost sădite în firea şi în sufletul omului de la zidire. Care au fost aceste daruri, bunătăţi şi frumuseţi dumnezeieşti? Au fost: mintea luminată, inima curată, voinţa liberă, nevinovăţia, nestricăciunea, sănătatea, puterea de a lucra cu mintea şi cu braţele. Mai presus de toate era harul dumnezeiesc care îl ajuta să fie mai bun şi drept, curat şi sfânt, liber şi sănătos, neşovăielnic şi nestricăcios.

Sfinţii Părinţi fac deosebire între „chipul" şi „asemănarea" lui Dumnezeu în om. Chipul, spun ei, este dat de om de la naştere; asemănarea este dobândită prin strădanie şi virtute morală. Chipul este punctul de plecare către asemănarea cu Dumnezeu. „**După chipul** lui Dumnezeu, scrie Sfântul Vasile cel Mare, înseamnă începătură şi rădăcină a binelui; iar **după asemănarea lui Dumnezeu** îmi survine în urmă, din faptele

mele, din truda mea pentru cele bune şi din purtarea mea plină de virtute, în întreaga mea viaţă"[16].

Înţelegând ce este chipul lui Dumnezeu în om şi cum ajunge omul la asemănarea cu Dumnezeu, înţelegem şi cum era omul înainte de păcătuire în rai. Era aşa cum a ieşit din mâna lui Dumnezeu, cu chipul lui Dumnezeu întipărit în firea şi în sufletul lui, îmbrăcat în haina sfântului şi cerescului har, bun şi drept, curat şi sănătos, sfânt şi nemuritor. Mintea lui sclipitoare să nume tuturor lucrurilor şi fiinţelor, tuturor animalelor şi păsărilor (Facere 2:19-20); voinţa lui sănătoasă lucrează grădina raiului (Facere 2:15); iar inima lui nevinovată era curată de orice poftă stricăcioasă încât Adam şi Eva, femeia lui, «erau amândoi goi şi nu se ruşinau» (Facere 2:25); ceea ce şi atunci, ca şi acum, este culmea nevinovăţiei.

Aşa a fost cel dintâi om în rai: bun şi drept, curat şi nevinovat ca un înger, aşa cum trebuie să fie orice om, şi mai ales orice creştin în care nu s-a stricat şi nu s-a întunecat chipul lui Dumnezeu. Sf. Ioan Botezătorul este numit de Hristos Domnul **înger** în trup (Matei 11:10; Luca 7:27), înger de om. Îngerii sunt cetăţenii raiului. Înţelegem cum trăiau cei dintâi oameni înainte de păcătuire încercând să ne lămurim pe cât se poate: **ce este raiul**?

Sfânta Scriptură ne spune că raiul este grădina în care a fost aşezat cel dintâi om. «A sădit Domnul Dumnezeu rai în Eden spre răsărit şi a sălăşluit acolo pe omul pe care îl zidise» (Facere 2:8). Precum ne spune **Cartea Facerii** lumii şi a omului, în rai erau tot felul de pomi roditori, flori mirositoare, râuri curgătoare, păsări cântătoare, animale folositoare, plante, bogăţii

[16] Despre zidirea omului, la Hr. Andrustos, Simbolica, p. 139

şi bunuri îndestulătoare, «iar în mijlocul raiului era pomul vieţii şi pomul cunoştinţei binelui şi răului» (Facere 2:9).

Acesta era raiul pământesc – chip al raiului ceresc – în care au locuit fericiţi oamenii cei dintâi, Adam şi Eva. Despre raiul ceresc ne vorbeşte Mântuitorul în învăţătura despre împărăţia cerurilor şi despre viaţa veşnică şi-l aminteşte când răspunde la rugăciunea tâlharului de pe cruce: «Pomeneşte-mă, Doamne, când vei veni întru împărăţia Ta! Iar Iisus i-a zis: Adevărul îţi grăiesc: astăzi vei fi cu Mine **în rai**» (Luca 23:42-43).

Ce este raiul mai de aproape nu ne pot spune nici îngerii, nici oamenii. Sfânta Scriptură a Noului Testament ne spune că numai doi oameni au avut fericirea să vadă raiul cu ochii trupului: Sf. Ioan Evanghelistul şi Sf. Pavel Apostolul. Sf. Ioan Evanghelistul a văzut icoana raiului ca o cetate mare, pătrată, înaltă şi sfântă, cu douăsprezece temelii şi cu douăsprezece porţi de mărgăritare, toată luminată ziua şi noaptea de Dumnezeu (vezi Apocalipsa, cap. 21). Sf. Pavel Apostolul a fost ridicat până în al treilea cer, în rai, unde a văzut frumuseţi nemaivăzute, nemaiauzite şi nemaidorite de inima omului. «Cele ce ochiul nu a văzut şi urechea nu a auzit şi la inima omului nu s-au suit, (acestea) le-a gătit Dumnezeu pentru cei ce-L iubesc pe El», lucruri pe care limba omului nu poate să le tălmăcească şi cuvinte de nespus «pe care nu este cu putinţă omului să le rostească» (2 Corinteni 12:4).

Sava, împărăteasa Etiopiei, dorea să vadă cu ochii ei slava înţeleptului Solomon, palatele împărăteşti şi comorile lui de înţelepciune a căror faimă se răspândise peste mări şi ţări. Cu acest dor a plecat din Etiopia în Iudeea şi, când a ajuns în Ierusalim şi a văzut pe Solomon cu palatul şi cu dregătorii lui şi,

mai ales când a auzit înțelepciunea lui, a zis plină de mirare: «Adevărată este faima pe care am auzit-o în țara mea de lucrurile şi de înțelepciunea ta, dar n-am crezut spuselor până ce nu am venit şi nu am văzut cu ochii mei. Iată, însă, că **nici pe jumătate nu mi se spusese. Înțelepciunea şi bogăția ta întrec cu mult faima** despre care am auzit eu» (3 Regi 10:1-7).

Aşa este şi raiul lui Dumnezeu (Apocalipsa 2:7), nu cunoaştem nici pe jumătate, poate nici în parte, frumusețea, măreția şi fericirea lui şi a celor ce trăiesc în el. Raiul este viața fără de moarte şi bucuria fără de sfârşit; e locul unde Se află Dumnezeu cu îngerii şi sfinții Lui.

În asemănare cu raiul ceresc, ne putem închipui cum era şi raiul pământesc şi mai ales cum trăiau în el cei dintâi oameni: buni şi sănătoşi, muncitori, îndestulați, liberi cu voința şi deplin fericiți, ca îngerii.

Rai a fost viața celor dintâi oameni. Rai este împărăția lui Dumnezeu. Rai este viața sfântă şi fericirea nemuritoare. „Rai! (strigă un Părinte bisericesc, Ilie Miniat, episcopul Calavritei) Se bucură duhul meu numai când îl numesc! Se veseleşte sufletul meu numai când mă gândesc la el! **Rai! Patria cea fericită a strămoşilor mei, limanul dulce al nădejdii mele, singurul scop al dragostei mele, cea din urmă cunună a credinței mele!”**[17]

[17] Didahii şi predici, p. 212.

3. Mărirea şi căderea omului

Adu-ţi aminte de unde ai căzut şi te pocăieşte!...
(Apocalipsa 2:5)

Sfânta Evanghelie ne aminteşte de viaţa omului trăită «în întunericul şi în umbra morţii» (Matei 4:16), **de viaţa în păcat.** Întâiul fel de viaţă a fost viaţa în rai, viaţa în starea fără de păcat. Al doilea fel este viaţa în starea de păcat.

După ce fel de legi trăia omul în rai?

Legile sfinte după care trăia şi se conducea omul în rai sunt următoarele:

Legea muncii cu mintea şi cu braţele. Adam dă nume tuturor lucrurilor şi fiinţelor, lucrează grădina raiului şi o păzeşte (Facere 2:15, 19-20);

Legea stăpânirii asupra naturii, a pământului, cu toate lucrurile şi fiinţele lui precum e scris: «umpleţi pământul şi stăpâniţi peste toate vietăţile de pe pământ!» (Facere 1:28);

Legea creşterii, a înaintării, a progresului şi a culturii, care era de două feluri: întâia era **înmulţirea**, potrivit cuvintelor: «creşteţi şi vă înmulţiţi!» (Facere 1:28); a doua era **desăvârşirea** duhovnicească prin minte (puterea de a cugeta), prin limbă (puterea de a vorbi), prin virtute şi cultură morală, căci altfel nu putea să-şi asigure stăpânirea peste natură şi peste vietăţile pământului (Facere 1:28-30; 2:15, 19-20);

Legea nevinovăţiei, a curăţiei trupeşti şi sufleteşti, că Adam şi femeia lui, Eva, «erau amândoi goi şi nu se ruşinau» (Facere 2:25). Firea lor era ca a pruncilor, a mieilor şi a porumbeilor;

Legea libertății de voință, că cei dintâi oameni aveau voie să mănânce din toți pomii raiului și din toate plantele lui, numai din pomul cunoștinței binelui și răului să nu mănânce (Facere 1:29-30; 2:16-17). Libertatea a fost înaintea sclaviei, așa după cum repausul a fost înaintea mișcării și Dumnezeu înaintea lumii;

Legea ascultării de Dumnezeu, legea cunoașterii, iubirii și cinstirii lui Dumnezeu (religia) ca urmarea a facerii omului de Dumnezeu și a așezării lui de stăpân peste tot pământul, supus poruncilor muncii și ascultării de El (Facere 2:15-17);

Legea nemuririi și a fericirii. Împlinirea acestor legi îi va aduce viața și fericirea nemuritoare; călcarea lor îi va aduce căderea și moartea. Vei călca porunca, «vei muri» (Facere 2:17). Nu mâncați și nu vă atingeți de pomul cel oprit, «ca să nu muriți» (Facere 3:3).

În aceste legi este cuprins **scopul vieții omului în rai**. Căci scopul își alege mijloacele și legile prin care se înfăptuiește. A fost de ajuns călcarea unei singure legi – a ascultării – ca scopul să nu se mai poată atinge în întregime și ca toate celelalte legi să se clatine, să slăbească și să se calce, iar omul să cadă în starea de păcat, «în întunericul și-n umbra morții», din care a venit să ne dezrobească Iisus Hristos Mântuitorul.

Cum s-a întâmplat căderea omului din rai în starea de păcat?

Sunt mai multe pricini ale alunecării și căderii omului din rai în starea de păcat. Sfânta Scriptură amintește mai întâi **trufia** sau mândria. «Începutul păcatului este trufia și cel ce o ține pe

ea este ca şi când ar ploua urâciune» (Sirah 10:13) Iar «începutul trufiei omului este a părăsi pe Dumnezeu şi a-şi întoarce inima de la Cel ce l-a făcut» (Sirah 10:12).

Din trufie se naşte **neascultarea** de porunca lui Dumnezeu; a doua pricină a căderii în păcat. Dumnezeu a dat poruncă lui Adam şi i-a zis: «Din toţi pomii raiului poţi să mănânci, numai din pomul binelui şi răului să nu mănânci!...» (Facere 2:16-17). Omul, însă, a călcat porunca ascultării şi prin aceasta a căzut din credinţă (Osea 6:7).

Alte două pricini ale căderii au fost **ispita** vicleană a diavolului şi **pofta** nesăţioasă a trupului. «A zis, oare, Dumnezeu să nu mâncaţi din toţi pomii raiului?, a întrebat viclean pe Eva duhul cel rău, satana în chip de şarpe. Adevărat, a zis Dumnezeu să mâncăm din toţi pomii, numai din rodul pomului care este în mijlocul raiului să nu mâncăm, să nu ne atingem de el ca să nu murim, a răspuns femeia. Nu veţi muri, a grăit iarăşi cu vicleşug şarpele, nu veţi muri. Dar Dumnezeu ştie că în ziua în care veţi mânca din el vi se deschid ochii şi veţi fi ca Dumnezeu, cunoscând binele şi răul» (Facere 3:1-5). Aşa amăgeşte ispita pe om.

Deodată cu ispita se trezeşte şi **pofta** nesăţioasă a trupului şi mândria cugetului. Căci, «văzând femeia că rodul pomului e bun de mâncare şi ispititor la vedere şi de dorit, pentru că dă ştiinţă, a luat din el şi a mâncat şi a dat şi bărbatului său şi a mâncat şi el» (Facere 3:6).

Acestea sunt cauzele, pricinile de căpetenie prin care oamenii cei dintâi au căzut din rai în păcat: trufia, neascultarea, ispita, minciuna (Ioan 8:44) şi pofta (1 Ioan 2:16), care toate se pot cuprinde în una singură, în **libertatea voinţei.** Omul a fost

făcut slobod, să trăiască liber, nu rob. Libertatea este aerul sănătos în care poate respira şi trăi omul. Libertatea este **răspântia** de la care începe binele şi răul, înălţarea sau căderea omului. „Datu-i-a Dumnezeu lui Adam minte slobodă... Datu-i-a să aibă putere ca un împărat peste toate făpturile lui Dumnezeu. Datu-i-a viaţă fără boală şi fără durere şi fără păcate şi fără moarte. Şi încă ce-i mai dădu? Datu-i-a voie să mănânce din toţi pomii raiului. Numai puţină învăţătură ce-i lăsă, ci ş-aceasta nu pentru altceva, numai pentru ca să cunoască că are şi el mai mare pe Dumnezeu. Iar el nici aceea nu o ţinea..."[18].

Ajuns-a omul prin trufie şi neascultare ca Dumnezeu? Nu! Ci «atunci li s-au deschis ochii la amândoi, s-au văzut goi, s-au ruşinat, i-a mustrat cugetul şi s-au ascuns» (Facere 3:7-10). S-au trezit şi şi-au dat seama că au călcat porunca, au greşit, au căzut din har în păcat, din raiul desfătării în iadul pedepsei, «frumuseţile cele pline de flori ale paradisului s-au schimbat deodată în spini şi ciulini ai pământului, fericirea în durere, harul în blestem... Odată cu harul a pierit şi nevinovăţia şi atât de mult s-a spurcat pământul de păcat, încât a fost nevoie de un potop universal de ape, nu ştiu, sau pentru ca să-l spele, sau pentru ca să-l ascundă de privirile Creatorului lui... Necredinţa dănţuia în orice loc; pretutindeni cele sfinte erau spurcate... Virtuţile erau surghiunite din lume şi pretutindeni împărăţea viciul; adevărul era izgonit din pieţe şi triumfa minciuna. Dreptatea lipsea din tribunale şi judeca nedreptatea...»[19].

---

[18] Zice învăţatul mitropolit Varlaam al Moldovei în *Cazania* sa, p. 397.

[19] Ilie Miniat, *Didahii şi predici*, trad. D. Fecioru, 1945, p. 583.

Astfel, printr-un om (Adam) a intrat păcatul în lume şi prin păcat boala, durerea, lepra, suferinţa, tot răul şi cel mai mare rău, moartea... (Romani 5:12). «Drept aceea, **adu-ți aminte de unde ai căzut şi te pocăieşte şi fă faptele cele dintâi**, iar de nu, vin la tine curând şi voi mişca sfeşnicul tău din locul lui, dacă nu te vei pocăi» (Apocalipsa 2:5).

CAPITOLUL III

VIAȚA DUHOVNICEASCĂ

1. Trupul şi sufletul

...Sunteţi templul lui Dumnezeu şi Duhul lui Dumnezeu locuieşte în voi
(1 Corinteni 3:16)

Nu numai creştinii, dar şi filozofii păgâni – înţelepţii cei neînţelepţi, cum îi numeşte Sf. Grigorie Sinaitul – fac deosebire între trup şi duh, între materie şi spirit, între carne şi suflet, ca şi între moarte şi viaţă. Sunt oameni care se leagă cu inima numai de cele trupeşti; alţii se leagă numai de cele sufleteşti. De pildă oamenii lacomi de mâncări, de plăceri, averi şi de măriri lumeşti, viaţa întreagă nu au altă grijă decât să-şi sporească bogăţiile, să-şi mărească hambarele, magaziile şi pântecele ca în ele să încapă cât mai multe bunuri şi cât mai alese mâncări şi băuturi. Aceştia sunt oamenii trupeşti. Bunii creştini, în schimb, ca şi călugării, nu pun un preţ deosebit nici pe mâncări, nici pe băuturi, nici pe îmbrăcăminte, nici pe averi şi bogăţii, pe nimic din lucrurile trecătoare. Aceştia sunt oamenii sufleteşti, duhovniceşti.

Poetul grec Simonide îndeamnă oamenii să lase la o parte cercetarea lucrurilor şi fiinţelor dumnezeieşti, să se ocupe numai de cele omeneşti şi pământeşti. În răspunsul său filosoful

Aristotel spune că, atâta vreme cât e în putere, omul e dator să năzuiască după bunurile cele nemuritoare și divine.

Din vechime și până astăzi astfel de sfaturi s-au dat și se dau multe și nenumărate. Chiar și fără sfaturi, cei mai mulți oameni se lasă atrași de poftele și nevoile lor spre cele pământești și trupești. Abia un mic număr de oameni știu și se pot smulge și dezrobi din pânza acestei ispite.

Despre urmașii lui Adam și fiii lui Israel se spune că duceau o viață de animale, o viață legată numai de bunurile pământești și de plăcerile trupului; o viață lipsită de bunuri și bucurii sufletești; o viață care nu se ridica deasupra pântecelui. «Adusu-Și-a aminte **că trup erau...**» (Psalmul 7:44). Drept aceea le-a zis Dumnezeu: «Nu va rămânea Duhul Meu în oamenii aceștia, deoarece **sunt numai trupuri**» (Facere 6:3). Oameni erau numai trupuri, numai animale, de aceea a venit peste unii potopul și au pierit înecați în fărădelegile lor, iar peste ceilalți robiile patimilor și ale popoarelor vecine.

Locuitorii cetăților Sodoma și Gomora trăiau iarăși numai trupește, în plăceri și în păcate strigătoare la cer. De aceea a căzut peste ei foc din cer și i-a ars de vii, împreună cu cetățile și bunurile lor (Facere 19:29).

De atunci și până astăzi câți oameni, câte cetăți și câte împărății s-au ruinat și au pierit din aceeași pricină: întreită poftă de a păcătui, cum o numește Evanghelistul Ioan: **pofta ochilor, pofta trupului și trufia vieții** (1 Ioan 2:16). Împărăția romanilor se întindea de la Răsărit până la Apus, de la râurile Tigru și Eufrat din Asia până la Oceanul Atlantic și din culmea măririi și a puterii s-a prăbușit din aceeași cauză: cetățenii lui nu mai urmăreau în viață decât bunuri pământești și plăceri trupești; nu mai alergau decât la teatre și la circuri, în vreme ce templele

erau goale; nu mai căutau decât haine de lux ca să-şi îmbrace trupul şi mâncări alese ca să-şi umple pântecul. Cauza decăderii era aceeaşi: pofta ochilor, pofta trupului şi trufia vieţii.

Cu ivirea creştinismului, acum douăzeci de veacuri, se naşte o lume nouă. Un strigăt de alarmă, un cuvânt de mântuire se aude atunci şi de atunci răsună de-a lungul veacurilor: «**Nu numai cu pâine trăieşte omul**...» (Matei 4:4). Omul nu este numai trup, numai mâncare şi băutură, numai haine şi plăceri, numai alergare după averi şi măriri trecătoare... Nu!... De o mie de ori **nu**!... Omul este carne şi **suflet**, materie şi **spirit**, trup şi **duh**.

«Că ce va folosi omul de va dobândi lumea toată şi-şi va pierde sufletul? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?» (Marcu 8:36-37). Nimic!... Nimic nu folosim dacă ne pierdem sufletul... Nici un bun, nici **lumea întreagă nu are valoarea şi greutatea unui singur suflet**. Prin suflet ne bucurăm de lumea aceasta, prin suflet gustăm bunurile pământeşti şi frumuseţile cereşti. Fără suflet suntem morţi. Sufletul este comoara cea mai scumpă, valoarea cea mai înaltă, lumina cea mai strălucitoare, puterea cea mai mare. „Cu cât e mai presus cerul de pământ, spune Sf. Vasile cel Mare, cu atât mai presus este sufletul de trup. Sufletul este asemenea cerului, căci în el este Dumnezeu, iar trupul este asemenea pământului, pe care se mişcă oamenii cei muritori şi dobitoacele necuvântătoare"[20].

De aceea grăieşte Mântuitorul: «Nu vă temeţi de cei ce ucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă, ci temeţi-vă mai vârtos de Cel ce poate să piardă şi trupul şi sufletul în gheenă» (Matei 10:28). Temeţi-vă, adică, de cei ce vă pot pierde, osândi şi neferici sufletul; de cei ce vă strivesc inima şi mintea sufletului

[20] Vechile rânduieli monahale, p. 353-354.

cu minciuni, cu vorbe înşelătoare, cu învăţături eretice... De aceştia să vă temeţi şi să vă feriţi. Creştinismul descoperă preţul dumnezeiesc deosebit de mare al sufletului. În creştinism **omul trăieşte viaţa prin suflet**, în unire de credinţă şi de iubire sfântă cu Dumnezeu. Creştinul nu se opreşte numai la trup, nici numai la stihiile materiei şi la bunurile pământului. În faţa şi în inima lui se deschide cerul, se descoperă lumea spiritului cu frumuseţea, cu bunătatea, perfecţiunea, fericirea, veşnicia şi atracţia ei.

Nimeni n-a văzut bucuria, dar toţi ştim că există; nimeni n-a văzut suferinţa, dar toţi ştim că există; nimeni n-a văzut mintea (inteligenţa), dar toţi ştim că există; nimeni n-a văzut ura, dar toţi ştim că există; nimeni n-a văzut iubirea, dar toţi ştim că există; nimeni n-a văzut fericirea, dar toţi ştim că există şi alergăm după ea; nimeni n-a văzut nici viaţa, nici sufletul în trup, dar toţi ştim că există, căci prin suflet simţim şi cunoaştem în trup bucuria şi durerea, iubirea şi ura, fericirea şi suferinţa; prin suflet vedem, auzim, vorbim, gândim, ne mişcă şi simţim. Îndată ce sufletul ne părăseşte, corpul moare, putrezeşte, nu mai gândeşte, nu mai simte, nu mai vede, nu mai aude, nu mai plăteşte nimic. Câtă vreme are sufletul în trup, omul munceşte, se roagă, doarme, visează, creează artele, ştiinţa, tehnica. Tot ce se numeşte cultură şi civilizaţie, tot binele, adevărul şi frumosul este rodul sufletului şi al puterilor sale (mintea, iubirea, memoria, voinţa, pofta). Trupul pretutindeni şi totdeauna este unealta sufletului; mijlocul prin care sufletul gândeşte şi lucrează. Nu ochiul vede, ci sufletul prin ochi; nu urechea aude, ci sufletul prin ureche; nu limba grăieşte, ci sufletul prin limbă; nu creierul gândeşte şi ne descoperă mintea, ci sufletul. Altfel ochiul ar vedea tot aşa cum vede lacul, urechea ar auzi tot aşa cum aude clopotul, mâna ar lucra tot aşa ca orice maşină

neînsufleţită, limba ar grăi tot aşa cum grăieşte un aparat de radio. Cu alte cuvinte, fără suflet nu este nici ochi, nici auz, nici grai, nici minte, nici bucurie, nici fericire, nici un fel de muncă conştientă şi inteligentă.

Întocmai cum artistul se foloseşte de vioară şi pian ca să descopere frumuseţea cântărilor, la fel sufletul se foloseşte de creier ca de o unealtă prin care lucrează şi cântă, pentru ca să-şi descopere bogăţia ştiinţei, a poeziei, a culturii, a religiei, a tuturor artelor, a întregii înţelepciuni pe care a adunat-o omenirea în curgerea veacurilor. Vorbind despre obârşia şi valoarea sufletului, Sf. Macarie cel Mare scrie: „Sufletul nu este nici din natura divinităţii, nici din natura întunericului sau a răutăţii, ci este mai curând creatură inteligibilă, frumoasă, mare şi admirabilă sau o frumoasă asemănare şi chip al lui Dumnezeu… Toată strălucirea şi frumuseţea cerului şi a pământului, restul podoabelor şi varietatea lor bogată, strălucirea şi decorul lucrurilor văzute nu pot fi asemănate cu credinţa şi bogăţia unui singur suflet”[21].

Sufletul în trup e ca viaţa în sământă. Un înţelept indian a dat fiului său să-i desfacă o sământă, apoi l-a întrebat ce vede în ea. „Nu văd nimic”, răspunse copilul nedumerit. „Fiul meu, îi zise tatăl, în mijlocul seminţei, acolo unde tu nu vezi nimic, e ascunsă putinţa vieţii unui arbore mare, din al cărui fruct se pot împărtăşi sute de oameni, dacă seminţele cad pe pământ bun”. Aşa e şi sufletul în trup: viu şi nevăzut, ca viaţa în mijlocul seminţei. **Sufletul este viaţa trupului şi puterea stăpânitoare a materiei**. Omul este trup şi suflet, materie şi viaţă, carne şi duh. A crede numai în trup, numai în materie şi numai în carne

[21] *Omilii duhovniceşti*, trad. de C. Iordăchescu, p.p. 6, 24.

înseamnă a ne închina la idoli, înseamnă a face idol din trup. Aşa spune şi Sf. Maxim Mărturisitorul: „Dacă sufletul e mai bun decât trupul şi dacă Dumnezeu, Care a făcut lumea, e neasemănat mai bun decât lumea, cel ce cinsteşte trupul mai mult decât sufletul şi lumea, zidită de Dumnezeu, mai mult decât pe Dumnezeu, nu se deosebeşte întru nimic de închinătorii la idoli"[22].

Iubiţi şi binecuvântaţi creştini, nu uitaţi niciodată că omul e trup şi suflet. Ţineţi minte, creştini, că şase zile din săptămână sunt rânduite pentru muncile şi nevoile trupului, iar ziua a şaptea – sărbătoarea – este a sufletului. O săptămână de lucru este pregătire pentru o zi de sărbătoare. Tot ce muncim este pentru o zi de odihnă, pentru o zi de sărbătoare, pentru suflet şi, prin suflet, pentru veşnicie.

Tot Sf. Maxim Mărturisitorul scrie: „De vrei să fii drept, dă fiecărei părţi din tine, adică sufletului şi trupului, cele de care sunt vrednice. Părţii raţionale a sufletului (minţii) dă-i citiri, vederi duhovniceşti şi rugăciune; inimii dă-i dragoste duhovnicească ce se opune urii; părţii poftitoare dă-i cumpătare şi înfrânare; iar trupului hrană şi îmbrăcăminte, atât cât sunt de trebuinţă"[23].

Ţine, creştine, cumpăna dreaptă între suflet şi trup. Nu-ţi ucide sufletul, nu-ţi batjocori nici trupul, căci laolaltă formează templul lui Dumnezeu. «Nu ştiţi, oare, că voi sunteţi biserica lui Dumnezeu şi Duhul lui Dumnezeu locuieşte în voi? De va strica cineva biserica lui Dumnezeu, şi Dumnezeu îl va strica pe acela, căci sfântă e biserica lui Dumnezeu, care sunteţi voi» (1 Corinteni 3:16-17).

---

[22] Filocalia II, p. 38.
[23] *Filocalia II*, p. 105-106.

Iar, tu, suflete al meu, caută bucuria mântuirii şi binecuvintează pe Creatorul şi Mântuitorul tău în toată vremea şi în tot ceasul!

«Binecuvintează, suflete al meu pe Domnul şi toate cele dinlăuntrul meu să binecuvinteze numele cel sfânt al Lui. Binecuvintează, suflete al meu pe Domnul şi nu uita toate binefacerile Lui! Că El iartă toate fărădelegile tale şi toate bolile tale le vindecă. El izbăveşte de mormânt viaţa ta, El te încununează cu milă şi cu îndurări. El umple de bunătăţi dorirea ta, înnoiseră ca ale vulturului tinereţile tale. În tot locul stăpânirii Lui, binecuvintează, suflete al meu pe Domnul!» (Psalmul 102:1-5, 22).

2. Ce este viaţa duhovnicească

Dumnezeu este Duh şi cei ce e închină Lui se cade să se închine cu duhul şi cu adevărul
(Ioan 4:24)

Se spune despre păgâni că erau „numai trupuri" deoarece trăiau viaţa lor numai după instinct, după legea poftelor şi a pornirilor firii lor, ca şi animalele. Sfânta Scriptură cunoaşte şi deosebeşte trei feluri de legi: legea naturală (a firii, sădită în conştiinţă), legea scrisă (descoperită în Sfânta Scriptură) şi legea voinţei şi a desăvârşirilor lui Dumnezeu.

Pe temeiul acestor legi, tot Sfânta Scriptură cunoaşte şi deosebeşte trei feluri de stări ale vieţii: **starea trupească**, aplecată mai mult spre plăcerile şi bucuriile lumii, ale vieţii de

aici, de pe pământ, **starea sufletească**, îndreptată mai mult spre îngrijirea trupului şi spre lauda oamenilor, stare ce nu se alipeşte nici păcatului, nici virtuţii, şi **viaţa duhovnicească**, în care omul urmează însuşirile şi poruncile lui Dumnezeu. În starea aceasta din urmă, omul îşi curăţeşte sufletul de patimi, îl împodobeşte cu virtuţi morale şi religioase şi năzuieşte din toate puterile lui sufleteşti şi trupeşti spre împărăţia lui Dumnezeu. După cum trăiesc în una sau alta din aceste stări, oamenii se numesc trupeşti, sufleteşti sau duhovniceşti[24]. Creştinii buni sunt oameni duhovniceşti, oameni care în viaţa lor dau întâietate sufletului, spiritului, iar trupului dau numai atât cât merită şi are dreptul ca să poată servi sufletului şi Creatorului.

Viaţa sufletească duhovnicească, religioasă şi morală, în toată frumuseţea, bunătatea, desăvârşirea şi veşnicia ei, ne-a descoperit-o Iisus Hristos prin exemplul vieţii şi învăţătura Evangheliei Sale. Viaţa Mântuitorului este de model pentru lumea întreagă şi de totdeauna. Nimeni n-a trăit o viaţă mai frumoasă şi mai desăvârşită în bunătate, în iubire şi în sfinţenie decât El; nimeni nu ne-a arătat mai bine decât El ce să creadă şi cum să trăiască omul ca viaţa lui să fie curată pe pământ şi fericită în ceruri; nimeni nu ne-a dezvăluit în învăţături mai luminoase tainele şi drumurile vieţii adevărate, aşa după cum o voieşte Dumnezeu şi o doreşte inima omului, cum ne-a descoperit-o El în Sfânta Evanghelie.

«Dumnezeu este Duh – spune El, Domnul – şi cei ce se închină Lui se cade să I se închine **cu duhul şi cu adevărul**» (Ioan 4:24). Mare taină şi dumnezeiască descoperire. Dumnezeu este Duh, adică **Spirit** viu, **viaţă** sfântă şi **iubire** eternă.

---

[24] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântul 1*, Nichita Stithatul, *Suta a doua de capete*, ms. c. 3, p. 29.

Dumnezeu nu este nici trup, nici materie; El este peste toate, prin toate şi în noi toţi **Duh**, Spirit de viaţă dătător, proniator, gânditor, sfinţitor şi mântuitor. Omul este făptura, fiul lui Dumnezeu (Romani 8:16), «chipul şi slava lui Dumnezeu» (1 Corinteni 11:7), o mare de lumină dinlăuntru şi o formă de lut din afară. Esenţialul în fiinţa lui este sufletul, noianul de viaţă, lumină, minte, memorie, voinţă, simţire, sentiment, bucurie, durere, iubire, pace, fericire, adică duhul care vine de la Dumnezeu, nu lutul. Bunurile şi frumuseţile lumii sunt ecouri, chipuri şi simboluri ale bunurilor şi frumuseţilor sufletului, nu al lutului. Nu este nici o legătură cauzală între suflet şi lut, între spirit şi materie. Este numai o legătură instrumentală, ca între muncitor şi uneltele de care se foloseşte în creaţiile lui, ca între artist şi vioară, ca între mâna şi condeiul care aşterne pe hârtie gândurile minţii. Duhul este esenţialul în om, spiritul care vine de la Dumnezeu. Fără Duhul lui Dumnezeu nu este viaţă nici în om, nici în firea înconjurătoare, aşa după cum atât de adevărat şi drept mărturiseşte David proorocul în Psalmul 103:27-31: «Toate de la Tine, Doamne, aşteaptă să le dai hrană la bună vreme. De le-o dai, ele o primesc. De-Ţi deschizi Tu mâna, toate se umplu de bunătăţi, iar de-Ţi întorci Tu faţa, se ofilesc. De le iei duhul, mor şi în ţărână se prefac... Când trimiţi Tu, însă, Duhul Tău, toate iarăşi se zidesc şi înnoieşti faţa pământului...».

Dumnezeu dă viaţa pentru că din El se revarsă Duhul vieţii; El este Dătătorul de viaţă şi izvorul vieţii, prin El viem, trăim, ne mişcăm şi suntem (Fapte 17:28). El trimite pe Duhul Sfânt în lume. Cincizecimea (Rusaliile cu Pogorârea Duhului Sfânt) dăruieşte omenirii pârga sfinţirii, începutul vieţii spirituale[25].

---

[25] Vl. Losski, La Theologie Mystique de l'Eglise d'Orient, p. 166.

Trăirea în Duhul lui Dumnezeu, în comuniune de viață, de credință vie și de iubire sfântă cu Dumnezeu se numește viață duhovnicească, viață spirituală. Viața duhovnicească în fondul ei este tot una cu viața religioasă. «Dumnezeu este iubire», spune Sf. Ioan Apostolul și Evanghelistul (1Ioan 4:8). Religia este trăirea în credință, în iubire și unire cu Dumnezeu. Cine trăiește cu toate gândurile, cuvintele și faptele sale în iubire și unire cu Dumnezeu este om religios, trăiește o viață religioasă. Și, fiindcă viața religioasă este serioasă, plină de bunătate, smerenie și blândețe, se mai numește și viață evlavioasă, pioasă, cucernică.

Dumnezeu e Duh și iubire; și sufletul omului e duh. Întâlnirea dintre Duhul lui Dumnezeu și duhul omului în credință și în iubire are ca urmare viața religioasă, viața **duhovnicească**, viața bucuriilor sfinte și înălțătoare, pe care le trăim în clipele de rugăciune și cântare evlavioasă în Biserică și în taina inimii noastre. Fără experiența aceasta intimă și fără trăirea aceasta fericită, nimeni nu s-ar mai ruga, nimeni n-ar mai cerceta biserica, nimeni nu și-ar lega sufletul de Dumnezeu prin religie.

Viața creștinului bun este o viață duhovnicească, o trăire spirituală, religioasă, în duh și adevăr, o trăire plenară în duhul sfințeniei și al bucuriilor cerești. Viața aceasta (spiritualitatea) a inaugurat-o Iisus Hristos când a spus că rostul venirii Lui în lume este să dezvăluie viața cea adevărată, ca oile Sale «**viață să aibă și mai mult să aibă**» (Ioan 10:10), adică viața din belșug, în toată prisosința, frumusețea, bunătatea, plinătatea, desăvârșirea, sfințenia și veșnicia ei. Despre aceeași viață, „dinăuntru", vorbește Mântuitorul când spune: «**împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru**» (Luca 17:21). Dumnezeu are tron și sălaș în mintea, în inima, în sufletul, înlăuntrul omului. Aici gândim și simțim pe Dumnezeu, aici primim pe

Dumnezeu, aici trăim cu Dumnezeu, aici este împărăţia lui Dumnezeu cu toate luminile, bucuriile şi harurile ei.

Pentru fiecare creştin în parte, viaţa duhovnicească începe (virtual) în Taina Sfântului Botez, deodată cu **naşterea «din apă şi din Duh»** (Ioan 3:5). Atunci pătrunde şi Se închide Hristos în inima noastră, precum a scris: «câţi în Hristos v-aţi botezat în Hristos v-aţi îmbrăcat» (Galateni 3:27); atunci se aruncă în sufletul nostru sămânţa harului, se pune pe sufletul nostru pecetea Duhului, pecetea darului Duhului Sfânt (Efeseni 1:13; 4:30; 2Corinteni 1:21-22; 5:5); atunci se varsă în noi dumnezeiasca iubire, «pentru că dragostea lui Dumnezeu s-a vărsat în inimile noastre prin Duhul Sfânt, Care s-a dat nouă» (Romani 5:5).

După naştere urmează **creşterea** şi desăvârşirea duhovnicească. După naşterea în duh urmează creşterea în har, dezvoltarea şi sporirea darurilor dumnezeieşti până la **asemănarea** în bunătate, iubire, înţelepciune şi sfinţenie cu Dumnezeu. Creşterea în viaţa duhovnicească începe cu rugăciunea şi cu citirile sfinte din Scripturi şi din cărţile bisericeşti şi duhovniceşti. „Şi precum firea începe a alcătui trupul dobitocului de la inimă şi dintr-însa iese viaţa şi toate mădularele, aşa şi tu să începi viaţa cea duhovnicească de la rugăciune şi citire, căci prin acest chip vine duhul dragostei şi frica de Dumnezeu întru tine şi dă viaţă faptelor tale"[26]. Creştinul care nu-şi dezvăluie şi nu-şi dezvoltă mai întâi prin rugăciune, apoi prin citiri sfinte, prin stăruinţă neîntreruptă, prin nevoinţe (eforturi) personale darurile şi însuşirile bune din suflet este ca şi grădinarul care-şi lasă grădina în voia şi în stăpânirea buruienilor. Creştinul bun face din sufletul său o grădină de flori, ogor cultivat cu grijă în care cresc şi rodesc virtuţile şi harurile Evangheliei Domnului. Creştinul bun trăieşte viaţa

[26] Mântuirea păcătoşilor, p. 310.

duhovnicească cu inima şi cu privirea îndreptate spre modelul vieţii noastre, spre culmile desăvârşirii, spre Hristos Dumnezeu, spre Duhul Său cel Sfânt.

Fiecăruia dintre noi ne impune Sfânta Evanghelie a Domnului o alegere, iubiţi şi binecuvântaţi creştini. O alegere între viaţă şi moarte, între libertate şi robie, între duh şi trup. Ne cere Domnul şi Duhul Său cel Sfânt o răstignire, la alegere: sau răstignim poftele cărnii ca să vieţuim în duh, sau ucidem viaţa duhovnicească, şi atunci ne lăsăm în voia cărnii. Trebuie să alegem între chemările trupului şi ale Duhului, bine ştiind că **«trupul pofteşte împotriva Duhului, iar Duhul împotriva trupului»** (Galateni 5:17).

Ascultă, creştine, înlăuntrul inimii tale chemarea Duhului Sfânt şi urmează Domnului Hristos întocmai ca apostolii, martirii, sfinţii şi creştinii cei mai buni. Viaţa duhovnicească este servirea şi închinarea la Dumnezeu; servire şi închinare în duh şi-n adevăr; servire din toată inima şi închinare cu întreg duhul minţii şi al conştiinţei tale religioase. Viaţa duhovnicească e călătorie printre stânci spre patria cerului. „După cum corăbierii cârmuiesc corabia cu grijă ca să n-o izbească de o stâncă văzută sau nevăzută, aşa şi cei ce se silesc spre viaţa duhovnicească trebuie să cerceteze cu frică ce trebuie să facă şi ce să nu facă”[27].

În viaţa duhovnicească se cuprinde toată mântuirea şi religia omului. De aceea grija de viaţa duhovnicească ne face oameni buni şi iubitori de Dumnezeu[28].

Iubite suflete, „fă pace înlăuntrul tău şi vei fi în pace cu cerul şi pământul. Sileşte-te să intri în cămara cea dinlăuntrul tău şi vei vedea cămara cea din ceruri; că aceasta şi aceea tot una sunt.

---

[27] Sf. Antonie cel Mare, *Filocalia 1*, p. 6.
[28] *Ibidem*, p. 8.

Şi, intrând într-una, vezi şi pe cealaltă. Scara aceea către împărăţie este înlăuntrul tău, ascunsă în suflet. Adânceşte-te în tine, ieşind din păcat, şi acolo vei afla treptele pe care să te sui"[29].

Pentru sporul şi întărirea vieţii duhovniceşti ne rugăm la toate Utreniile şi Liturghiile în taină, zicând: „Străluceşte în inimile noastre, Iubitorule de oameni Stăpâne, lumina cea nepătată a cunoaşterii dumnezeirii Tale şi deschide ochii gândului nostru spre înţelegerea evangheliceştilor Tale învăţături! Pune în noi frica fericitelor Tale porunci **ca, toate poftele trupeşti călcând, viaţă duhovnicească să petrecem, toate cele ce sunt spre bună plăcerea Ta cugetând şi făcând**. Că Tu eşti luminarea şi sfinţirea noastră şi Ţie mărire înălţăm, Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin."[30]

3. Sf. Apostoli Ioan şi Pavel despre viaţa duhovnicească

Umblaţi duhovniceşte!
(Galateni 5:16)

Între Părinţii Bisericii care s-au ocupat mai întâi după Iisus Hristos şi cu mai multă stăruinţă de viaţa duhovnicească, lăsându-ne îndreptare luminoase şi veşnice pe calea vieţii duhovniceşti, sunt marii Apostoli Ioan şi Pavel.

Prin aplecarea capului său pe pieptul Mântuitorului la Cina cea de Taină pentru a-I simţi cât se poate de aproape respiraţia

[29] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuvântul 30, ms., p. 132.
[30] Din rugăciunile Utreniei şi Liturghiei.

sfinţeniei, dulceaţa şi puterea iubirii precum şi prin scrierile sale în care este proslăvită iubirea şi dumnezeirea Mântuitorului, Sf. Ioan – autorul „Evangheliei duhovniceşti" – a rămas modelul omului duhovnicesc, îndreptarul omului creştin care s-a ridicat prin gândirea şi prin viaţa de sfânt ca un „vultur" până pe culmile vederilor şi ale trăirilor tainice (mistice).

Lângă Sf. Ioan avem pe Sf. Apostol Pavel, care în cele mai puţine cuvinte cuprinde cea mai desăvârşită învăţătură despre viaţa duhovnicească.

Iată ce scrie el în *Epistola către Romani*, cap. 8:1-16: «Nici o osândă nu mai este acum asupra celor ce sunt în Hristos. Căci legea duhului vieţii în Hristos Iisus m-a izbăvit de sub legea păcatului şi a morţii. Pentru că ceea ce legea nu a putut, căci era slabă faţă de trup, a săvârşit Dumnezeu trimiţând pentru păcat pe Fiul Său întru asemănarea trupului păcatului şi a osândit păcatul în trup ca dreptatea legii să se împlinească în noi, care nu umblăm după trup, ci după duh. Căci cei ce se ţin de trup gândesc la cele trupeşti, iar cei ce ţin de duh la cele duhovniceşti. Căci pofta cărnii este moarte, iar gândul duhului este viaţă şi pace. Pentru că pofta cărnii este vrăjmăşie împotriva lui Dumnezeu, căci nu se supune legii lui Dumnezeu, că nici nu poate. Şi cei ce sunt în trup nu pot să placă lui Dumnezeu. Dar voi nu sunteţi în trup, ci în duh, dacă Duhul lui Dumnezeu locuieşte în voi. Iar dacă nu are cineva Duhul lui Hristos, acela nu este al Lui. Iar dacă Hristos este în voi, trupul este mort pentru păcat, iar duhul este viaţă pentru sfinţenie. Iar dacă Duhul Celui ce a înviat pe Iisus din morţi locuieşte în voi, El, Cel ce a înviat pe Hristos din morţi, va face vii şi trupurile voastre cele muritoare prin Duhul Lui Care locuieşte în voi. Drept aceea, fraţilor, nu suntem datori trupului, ca să vieţuim după trup. Căci, dacă

viețuiți după trup, veți muri, iar de veți omorî cu Duhul faptele trupului, veți fi vii. Fiindcă toți câți se călăuzesc de Duhul lui Dumnezeu sunt fii ai lui Dumnezeu. Pentru că n-ați luat duhul robiei ca iarăşi să vă temeți, ci ați primit Duhul înfierii, prin Care strigăm: „Avva, Părinte!" Însuşi Duhul Acesta mărturiseşte împreună cu duhul nostru că suntem fii ai lui Dumnezeu...»

Aşadar mântuirea este în Iisus Hristos. El ne-a eliberat din robia păcatului şi de sub legea morții. El ne-a iubit, S-a jertfit pentru noi şi ne-a învățat să trăim o viață nouă, duhovnicească; să trăim adică după duh, nu după trup. Cu duhul trăim, cu duhul să şi umblăm. Cine trăieşte după trup este om trupesc; gândeşte numai la poftele cărnii şi la plăcerile înşelătoare, trecătoare şi foarte adeseori neliniştitoare şi mustrătoare ale vieții. Prin aceasta el trăieşte în vrăjmăşie cu Dumnezeu fiindcă trăieşte viața primită de la El pe o linie greșită, potrivnică voinței Lui. În felul acesta, trăind numai cu trupul, numai în trup, adică numai pentru poftele şi plăcerile cărnii, omul nu poate să fie plăcut lui Dumnezeu. Nici Dumnezeu nu poate iubi pe cine nu trăieşte după rânduiala dumnezeiască a vieții, dar nici omul răzvrătit împotriva legilor sfinte ale vieții nu poate plăcea lui Dumnezeu.

Creştinii trăiesc în Duhul lui Dumnezeu, în Duhul lui Hristos, în Duhul cel Sfânt, pe Care apostolii L-au primit la cele dintâi Rusalii, iar urmaşii lor şi noi toți la Sfântul Botez. De atunci, spune Apostolul, voi nu mai sunteți în trup, ci în Duh; nu mai sunteți, nu ar trebui să mai fiți oameni trupeşti, ci oameni duhovnicești, oameni în care trupul este ca şi mort pentru păcat, dar viu pentru o viață nouă, sfântă, fără de păcat. Dar Duhul cel Sfânt nu este numai izvor de viață nouă, adică de sfințenie pentru suflet, ci şi putere de înviere din morți pentru trupurile noastre cele muritoare. Duhul lui Dumnezeu a înviat pe Iisus

Hristos (ca om) din morți, Același Duh va învia și trupurile noastre din morminte. Duhul lui Dumnezeu, cu Care ne-am împărtășit în Sfintele Taine, este sămânța învierii și a nemuririi noastre, nu numai cu sufletul, ci și cu trupul. De aceea datoriile noastre cele dintâi și cele mai mari sunt față de suflet și față de Dumnezeu, nu față de trup. Că nu suntem datori trupului, ci lui Dumnezeu. Viața după trup ne duce la moarte, la moartea fericirii veșnice, iar cei ce se călăuzesc în viață de lumina Duhului Sfânt și omoară cu Duhul faptele trupului (păcatele) se bucură deodată de două binefaceri dumnezeiești: înfierea și nemurirea, adică primesc starea fericită de fii ai lui Dumnezeu și totodată viața fericită veșnică în sânul împărăției lui Dumnezeu. Duhul Acesta al înfierii este un duh de libertate contrară robiei, un duh de tărie contrară temerii, un duh de bucurie sfântă, nespusă, care ne face să grăim și să strigăm către Dumnezeu: Tată-Părinte (Avva)!

Iată ce scrie romanilor și nouă, tuturor, în cuvinte înțelese de noi toți Sfântul Pavel despre viața duhovnicească, despre viața trăită cu Hristos, în Duhul lui Dumnezeu, iubiți și binecuvântați creștini. În același înțeles scrie și galatenilor, creștinilor «duhovnicești» (Galateni 6:1), când le amintește de faptele trupului (pentru care pierdem împărăția lui Dumnezeu) și de faptele sau roadele Duhului Sfânt (vezi Galateni 5:16-25). Toată învățătura lui despre viața trăită în sfințenia Duhului Sfânt se cuprinde în cuvintele mult grăitoare: «dacă trăim cu Duhul – și cine se îndoiește de acest fapt? – cu Duhul să și umblăm» (Galateni 5:25).

Umblați, deci, cu Duhul! «Umblați duhovnicește...» (Galateni 5:16), creștinilor, căci așa ne învață Evanghelia și Apostolii Domnului, știind și cunoscând că **cei ce sunt călăuziți**

de Duhul lui Dumnezeu, aceia sunt ai lui Dumnezeu. «Şi nu întristaţi pe Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu întru Care aţi fost pecetluiţi (în Taina Sfântului Mir) pentru ziua răscumpărării» (Efeseni 4:30, 2 Corinteni 1:21-22).

«... Umblaţi cum se cuvine înaintea lui Dumnezeu, Cel ce vă cheamă la împărăţia şi la slava Sa» (I Tesaloniceni 2:12).

4. Omul trupesc şi omul duhovnicesc

«Îmbrăcaţi-vă în omul cel nou»
(Efeseni 4:24)

Învăţătura creştină despre viaţa şi desăvârşirea sufletului o înţelegem mai bine dacă mai împrumutăm câteva raze de lumină din înţelepciunea Sf. Pavel, Apostolul neamurilor. Nimeni nu ne lămureşte mai limpede şi mai pe scurt decât el taina vieţii spirituale, taina întâlnirii sufletului cu Dumnezeu.

În scrierile Apostolului Pavel întâlnim câteva perechi de cuvinte despre omul dinafară şi omul dinăuntru:

- omul cel vechi şi omul cel nou;
- omul păcatului şi făptura cea nouă;
- omul trupesc şi omul duhovnicesc;
- Adam şi Hristos.

În aceste cuvinte se cuprinde întreaga înţelepciune creştină despre viaţa trăită în Duhul lui Dumnezeu.

Este un om „dinafară”, pe care-l cunoaştem prin cele cinci simţuri şi prin toate aparatele şi învăţăturile pe care ni le pune la îndemână ştiinţa; dar este şi un om „dinăuntru”, pe care încă nu l-a putut descoperi nici o ştiinţă omenească. Este om trupesc,

țărâna, omul de carne, lutul, animalul, care se naște, crește, se hrănește și putrezește; dar este și om duhovnicesc, omul ascuns, învăluit, nevăzut și nepipăit: inima, conștiința, rațiunea, inteligența, mintea, memoria, voința, sufletul, duhul, fără de care trupul nu este și nu valorează nimic, întocmai ca un cadavru.

«Nu pierdem curajul, scrie Pavel corintenilor, ci, chiar dacă omul nostru cel **dinafară** se strică, cel **dinăuntru** se înnoiește din zi în zi. Căci suferința noastră de acum, ușoară și trecătoare, nemăsurată și veșnică slavă ne agonisește, ca unora care nu privim la cele văzute, ci la cele **nevăzute**; că **cele văzute** sunt trecătoare, **iar cele nevăzute sunt veșnice**» (2 Corinteni 4:16-18).

Cele dinafară, cele ce se văd, stihiile lumii, sunt trecătoare. În focul suferințelor, omul dinafară poate slăbi și se poate nimici, dar, în măsura în care slăbește trupul creștinului, se înnoiește omul dinlăuntru, se întărește sufletul Apostolului și, astfel, se pregătește pentru slava cea veșnică.

Omul dinafară, trupul, se strică prin necazuri, greutăți, lovituri, boli, patimi, suferințe și, în cele din urmă, prin moarte. Dar, precum acest om slăbește și îmbătrânește – îl desfigurează păcatul – omul dinlăuntru, sufletul, întinerește, se înnoiește: îl înnoiește credința, îl înnoiește iubirea lui Dumnezeu, îl înnoiește harul Duhului Sfânt, Hristos, cu virtuțile și tainele Bisericii. «**Înnoi-se-vor ca ale vulturului tinerețile tale**» (Psalmul 102:5).

Tot ce e dinafară e trup și literă moartă. Ce-i dinlăuntru e duh și viață (Romani 2:28-29, 2 Corinteni 3:6). De aceea omul dinafară este supus robiei, stricăciunii, «legii păcatului», în vreme ce omul dinlăuntru e liber. «Căci, după omul cel

dinăuntru mă bucur de legea lui Dumnezeu, dar văd altă lege în mădularele mele luptându-se împotriva legii minții mele și care mă face rob legii păcatului, care este în mădularele mele» (Romani 7:22-23).

Dorința și rugăciunea Apostolului este ca toți creștinii să se întărească prin Duhul lui Dumnezeu «în omul cel dinăuntru, ca Hristos să Se sălășluiască prin credință în inimile noastre» (Efeseni 3:16-17) și «în duhul minții noastre» (Efeseni 4:23).

Oamenii care trăiesc sub legea păcatului sunt oameni „trupești" (1 Corinteni 3:1-3), oameni „vechi". Creștinul răstignește în trupul său pe omul cel vechi. «Omul nostru **cel vechi** s-a răstignit împreună cu Hristos ca să se nimicească trupul păcatului, pentru a nu mai sluji noi păcatului» (Romani 6:6).

Omul vechi este omul poftelor vinovate. Creștinul este o făptură nouă, un om nou, un om care trăiește în dreptatea și în sfințenia adevărului. Drept aceea «lepădați chipul de viețuire din trecut al omului celui **vechi**, care piere în poftele lui cele ademenitoare, și, înnoind duhul minții voastre, să vă îmbrăcați în **omul cel nou**, făcut după chipul lui Dumnezeu, întru dreptatea și sfințenia adevărului» (Efeseni 4:22-24). «Nu vă mințiți unul pe altul, ci, dezbrăcându-vă de omul cel vechi și de faptele lui, îmbrăcați-vă în cel nou, care se înnoiește prin cunoștință după chipul Celui ce l-a făcut» (Coloseni 3:9-10).

În creștinism omul este o «**făptură nouă**» (Galateni 6:15), născută din nou, o făptură răstignită, îngropată și înviată cu Hristos. Omul vechi, omul trupesc, omul dinafară, omul păcatului, Adam e ucis ca să trăiască în locul lui omul cel nou, omul dinăuntru, făptura cea nouă, omul duhovnicesc, **Hristos** (vezi Romani 5:12-21).

Desigur, nu toţi oamenii primesc învăţătura aceasta cu inima împăcată din pricina pe care ne-o destăinuieşte tot Apostolul Pavel când scrie corintenilor, care, deşi creştinaţi, erau nişte oameni mai mult trupeşti (1 Corinteni 3:1-3) decât duhovniceşti: «Noi n-am primit duhul lumii, ci Duhul cel de la Dumnezeu ca să cunoaştem cele dăruite nouă de la Dumnezeu. Acestea le şi vestim, dar nu în cuvinte învăţate de la înţelepciunea omenească, ci în cele învăţate de la Duhul Sfânt, lămurind lucruri duhovniceşti oamenilor duhovniceşti. **Omul trupesc** nu primeşte cele ce sunt de la Duhul lui Dumnezeu, căci pentru el sunt nebunie şi nu poate să le înţeleagă, căci acestea se judecă duhovniceşte. Dar omul duhovnicesc toate le judecă, iar pe el nimeni nu-l poate judeca» (1 Corinteni 2:12-15, Galateni 6:1).

Omul duhovnicesc toate le judecă şi pe el nimeni nu-l judecă. El judecă toate, are o vedere mai largă, vede nu numai cu ochii trupului, dar şi cu ochii sufletului, cu ochii credinţei şi ai inimii, cu judecata minţii sănătoase şi cu sufletul curat. Unul ca acesta judecă drept şi înţelege viaţa în rosturile ei cele adevărate. Pe de altă parte, odată ce-i drept, el nu mai poate fi judecat de nimeni. Dreptul judecă, dar nu se judecă. Un astfel de om e mai presus de orice lege şi de orice osândă. E curat cu sufletul şi cu trupul. Nimeni nu poate judeca drepţii, virtuoşii, sfinţii. De aceea se spune: sfinţii vor judeca lumea (1 Corinteni 6:2); ei judecă pe toţi şi toate, dar pe ei nu-i poate judeca nimeni, nefiind în ei nimic de judecat, de osândit sau de pedepsit. Omul duhovnicesc nu poate fi judecat de nimeni pentru că în el e mintea lui Hristos pe care nimeni nu o poate nici cerceta, nici judeca.

Aşadar este om trupesc şi om duhovnicesc, aşa după cum este trup pământesc şi trup duhovnicesc... (1 Corinteni 15:44).

De aici avem numirea de „fii duhovnicești", fii născuți din nou, în duh.

Astfel, după învățătura Sf. Apostol Pavel, omul dinafară sau Adam cel vechi este omul cărnii, omul care trăiește numai după poftele și plăcerile trupului, omul împătimit de bunurile cele trecătoare (relative). Omul dinlăuntru este Adam cel nou, Adam renăscut și îndreptat, omul virtuos, omul care, pe lângă nevoile cărnii, mai are de împlinit și nevoile inimii, ale minții și ale conștiinței. Mintea, inima, conștiința, sufletul, duhul sunt părți din ființa noastră, ca și trupul cărnii, cu deosebirea că trupul cărnii este supus patimilor materiei și morții, pe când trupul duhovnicesc este viață și nemurire. Omul trupesc trăiește în păcat. Omul duhovnicesc trăiește în Hristos, în dreptatea și în sfințenia adevărului (Efeseni 4:25).

Omul dinafară, spune Sf. Macarie cel Mare, este „oglinda celui dinăuntru"[31]. Într-adevăr, valoarea omului nu se judecă nici cu palma, nici cu metrul, nici cu kilogramul. Omul dinlăuntru, omul suflet, omul în care se află întipărit chipul lui Dumnezeu, acesta reprezintă valoarea care întrece valoarea și greutatea lumii întregi. După cum e omul dinlăuntru, așa e și omul dinafară: bun sau rău, mare sau mic, sfânt sau demon, împărat sau vierme (Psalmul 21:6).

Religia creștină, iubiți și dreptmăritori creștini, nu are îndatorire mai mare decât aceasta: să formeze **din oameni trupești oameni duhovnicești**, suflete în care să se oglindească Hristos. Biblia și Biserica, profeții și apostolii, rugăciunile și Tainele sunt lumini și puteri prin care se naște, crește și se desăvârșește omul creștin, omul duhovnicesc, dreptul, sfântul.

[31] Omilii duhovnicești, p. 109.

Omul trupesc trăieşte numai o viaţă biologică, de animal, numai prin simţuri. Este prea bine cunoscută inscripţia mult grăitoare de pe mormântul unui om care din 70 de ani a trăit cu adevărat numai trei. „Am vieţuit 70 de ani, dar am trăit abia trei ani" (67 de ani a trăit numai pentru corp, pentru pofta şi plăcerea simţurilor, ca orice animal. Abia trei ani a trăit şi cu sufletul, după voia lui Dumnezeu. 67 de ani pierduţi…).

Îndreaptă-ţi privirea dinafară înăuntru, iubite creştine, şi vei descoperi acolo un om înlănţuit, în închisoare; o fiinţă care se zbuciumă şi suspină, care doreşte lumina, viaţa, libertatea şi mântuirea. Să ştii, creştine, că fiinţa aceasta eşti tu; fiinţa aceasta este omul cel adevărat din tine, omul duhovnicesc, aceasta este făptura pentru care există îngerii şi Sfântul Har, pentru care S-a întrupat, a învăţat, a pătimit şi a înviat Iisus Hristos, Mântuitorul.

Eliberează-o!... Dă-i avânt şi curaj ca să se ridice din întunericul unei închisori la lumină şi libertatea unei grădini, de la viaţa trupească la viaţa duhovnicească. Dă-i hrană şi dă-i pace; dă-i duh sfânt de biserică şi glas de rugăciune ca să strige şi să cânte din toată inima, împreună cu noi toţi:

„Doamne, Dumnezeul nostru, omoară gândul nostru cel trupesc şi iartă-ne păcatele ca, lepădând omul cel vechi, în cel nou să ne îmbrăcăm şi Ţie să vieţuim, Stăpânului şi Binefăcătorului nostru…"[32] în vecii vecilor.

[32] Sf. Vasile cel Mare, *Rugăciune la Ceasul IX.*

5. Mişcările vieţii duhovniceşti

Eu la Tatăl Meu Mă duc
(Ioan 14:12)

Experienţa vieţii şi a istoriei ne învaţă că numai oamenii care cred în existenţa, valoarea şi nemurirea sufletului trăiesc duhovniceşte. Când omul se încredinţează de adevărul Evangheliei, că un singur suflet este mai scump înaintea lui Dumnezeu decât «lumea întreagă» (Marcu 8:38), o, atunci nu mai stă pe gânduri să se mai roage sau nu; să se pregătească pentru veşnicie sau să alerge înnebunit şi nesăţios după mâncare şi băutură, care să-i aţâţe plăcerile simţurilor; să trăiască duhovniceşte, după modelul sfinţilor şi al îngerilor sau dobitoceşte, după modul de a trăi al animalelor. Nu!... Ci caută necontenit pe Dumnezeu şi merge spre El, trăind o viaţă în duh cu El, o viaţă duhovnicească.

În privinţa felului de a trăi sau a nu trăi viaţa duhovniceşte sunt mai multe grupe de oameni. Unii (credincioşii) cred în suflet şi ascultă chemarea lui Dumnezeu la viaţa după Evanghelie, cum au ascultat apostolii chemarea Domnului; au lăsat toate gândurile şi ocupaţiile lor şi L-au urmat până la moarte. Alţii (îndoielnicii) la început se îndoiesc, se frământă să creadă sau să nu creadă, să asculte de trup sau de suflet, de dracii patimilor sau de îngerii virtuţilor, de lume sau de Hristos, dar după ce cred şi se întorc la Dumnezeu sunt aprinşi de râvnă şi iubire sfântă către Dumnezeu, ca Iustin Martirul şi Augustin Fericitul. Alţii sunt mândri şi nu pot crede (din pricina trufiei şi a celorlalte patimi) până ce nu vine trăznetul durerii şi mustrarea cugetului să-i smerească, întocmai ca pe Maria Egipteanca şi ca

pe atâţia dintre noi. Şi, în sfârşit alţii (necredincioşii) pe care nimic nu-i poate clăti din nepăsarea, necredinţa şi împietrirea lor. Fiecare om face parte din una sau alta din aceste grupe.

Dar lucru de ţinut minte este că şi pentru oamenii credincioşi viaţa duhovnicească nu este lipsită de tulburări, de cotituri, de uscăciuni, de slăbiri, înălţări, îndoieli şi căderi. Cât ţine lupta omului pe pământ, viaţa duhovnicească este ca apa mării: niciodată nu este liniştită, neîncetat o mişcă vânturile şi valurile... Tot aşa şi sufletul care s-a hotărât să trăiască duhovniceşte, după voia lui Dumnezeu, este mereu mişcat, neîncetat bătut de vânturi şi de valuri. Odată se ridică, odată se coboară, ca valurile. Odată se desfătează ca un fiu de rege la o masă împărătească; odată se veseleşte ca o mireasă fericită lângă mirele ei; odată se mişcă uşor ca un înger în slava cerului; odată este ca beat de bucurie în Duhul Sfânt, ameţit de băutura dumnezeiască a tainelor duhovniceşti[33]. După astfel de mişcări sufleteşti care ne atrag spre viaţa duhovnicească urmează – uneori, nu totdeauna – stări, mişcări, schimbări şi căderi care ni se par că ne despart de ea. Odată sufletul pierde bucuriile şi mângâierile harului; altă dată este ispitit de oboseală şi de lenevie; altădată simte dezgust şi răceală faţă de viaţa virtuoasă; altădată îi vine greu să se despartă de petrecerile deşarte şi de plăcerile înşelătoare; altădată se simte uscat ca un pământ secetos şi sterp; altădată nu poate gusta dulceaţa şi frumuseţea rugăciunii; altădată îl momeşte lumea şi-l întristează scurtimea şi deşertăciunea vieţii trecătoare.

Toate aceste mişcări, înălţări şi căderi au un rost şi un tâlc deosebit. Apa nemişcătoare lesne se tulbură şi se strică (se

---

[33] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovniceşti*, p. 123.

împute). Apa mişcătoare mai cu greu se tulbură şi mai iute, prin curgere, se limpezeşte. Aşa este şi **sufletul: prin mişcare continuă se desăvârşeşte**.

Pricinile acestei mişcări pot să fie în noi sau afară de noi. Dumnezeu poate să ne retragă bucuriile şi mângâierile harului ca să ne arate, de o parte, cât de slabi şi de săraci suntem fără de El, iar de altă parte să ne încredinţeze cât de scumpe, cât de înalte şi de sfinte sunt mângâierile harului Duhului Sfânt, care nu pot sta alături şi nu pot fi puse în cumpănă cu petrecerile şi cu plăcerile amăgitoare ale lumii trecătoare.

Dezgustul, lenevia, oboseala, uscăciunea pot să fie roadele vinovăţiei noastre, biciuiri ale greşelilor făcute, semnele necurăţiei, ale nesincerităţii, ale împărţirii sufletului nostru între lume şi Dumnezeu. De când e lumea, preocupările materiale lipsite de cele spirituale îngreuiază şi slăbesc aripile de înălţare ale sufletului. După Sf. Pahomie cel Mare, seceta şi răceala sufletească pot să fie semnul morţii duhovniceşti[34]. Dezgustul în faţa bunurilor spirituale poate să aibă şi alte pricini, ca nepăsarea şi împietrirea inimii. Sau poate că nu ne-am spovedit toate păcatele; poate că ascundem gânduri necurate, poate că ne minţim pe noi şi pe alţii; poate că hotărârea noastră de a iubi pe Dumnezeu şi de a trăi o viaţă după voia Lui nu este întreagă, ci numai pe jumătate; poate că ne-au atras şi ne-au desfătat prea mult plăcerile lumeşti; poate că gândurile noastre sunt ca şi ale israeliţilor în pustie, mai mult la oalele cu carne ale faraonilor decât la poruncile lui Dumnezeu. În atâtea şi atâtea cazuri vina este numai a noastră. Pentru că e ştiut: ploaia harului peste

[34] Vechile rânduieli monahale, p. 28.

sufletele oamenilor este ca şi ploaia apei peste plante: pe cele verzi le înviorează, iar pe cele uscate le putrezeşte cu totul[35].

Ce avem de făcut în astfel de stări şi mişcări sufleteşti? Să ne smerim întâi de toate, apoi să căutăm din nou, cu toată stăruinţa şi răbdarea, pe Dumnezeu, cu rugăciunea, ca să ne trimită peste suflet adierile liniştitoare, vântul blând, mângâierile dumnezeieşti ale harului Său. Să-L chemăm şi să-I strigăm: „Vino, sfinte şi dulce vânt al Duhului mângâietor, suflă peste grădina inimii mele, şi împrăştie cu parfumul bunătăţii Tale gândurile mele cele stricate! Vino şi mă înviorează, vino şi mă mântuieşte!..." Să nu întârziem apoi a sta de vorbă cu duhovnicul şi a primi sfaturile lui; a nu deznădăjdui şi a nu înceta să ne facem şi mai departe pravila datoriilor şi a rugăciunilor acasă şi în biserică; a ne înnoi hotărârea de a iubi în chip desăvârşit pe Dumnezeu şi de a-L sluji din toată inima toată viaţa. Viaţa spirituală – ca şi cea trupească, prin mâncare, băutură, hrană şi adăpostire – se întreţine prin rugăciune şi har, prin virtuţi şi fapte bune, prin paza poruncilor şi prin înnoirea continuă a hotărârilor de a trăi în curăţie, în pocăinţă, în înfrânare, în credinţă, în reculegere, în bunătate, în iubire şi în evlavioasă şi adoratoare de Dumnezeu tăcere.

„Apoi lipsa înduioşării de suflet şi a lacrimilor în rugăciune nu trebuie socotită numaidecât ca o stare de suflet neplăcută lui Dumnezeu. Trandafirii, când sunt proaspeţi, ca toate florile, au mai multă frumuseţe; dar, dacă se usucă, au mai mult miros. Aşa sunt şi faptele şi rugăciunile noastre înaintea lui Dumnezeu, săvârşite cu puterea voinţei, cu sforţare şi chiar de

[35] Francisc de Sales, *Îndrumare la viaţa evlavioasă*, p. 314-315.

silă, pot fi mai plăcute lui Dumnezeu decât acelea făcute numai din plăcerea şi desfătarea inimii"[36].

Trăieşte, deci, creştine, cu gândul la suflet şi cu sufletul la Dumnezeu! Caută pe Dumnezeu şi trăieşte cu El, cum caută şi trăieşte copilul cu mama sa!

Cine slăbeşte în nevoinţele vieţii duhovniceşti, spune Sf. Ioan Scărarul, în bună mireasmă a început şi în fum s-a sfârşit. Creştinul adevărat este omul care nu slăbeşte niciodată în nevoinţele duhovniceşti; este omul duhovnicesc – omul Duhului – care merge – în lumină – la Dumnezeu ca un fiu în familia sfinţilor şi ca un moştenitor în împărăţia cerurilor.

«Eu la Tatăl Meu Mă duc», a zis Domnul (Ioan 14:12). Fericit, de o mie de ori fericit este omul care, trăind o viaţă în Duhul lui Dumnezeu cel Sfânt, poate să spună şi el la capătul silinţelor şi nevoinţelor sale: Eu la Tatăl meu mă duc. Cu El am trăit, cu El doresc să intru în lumina veşniciei.

Doamne, ajută-ne să biruim toate piedicile, să trăim cu Tine, să ajungem al Tine şi **în lumina Ta să ne bucurăm de fericirea vieţii vremelnice şi veşnice!**

6. Ţinta ultimă: viaţa veşnică

«Dumnezeu ne-a dat viaţă veşnică...»
(1 Ioan 5:11)

Încă din Vechiul Testament se ştie că prin moarte trupul omului se întoarce în pământul din care este zidit şi hrănit, iar sufletul se întoarce la Dumnezeu, Care l-a dat (Ecclesiast 12:7).

[36] *Ibidem*, p. 318-319.

Nimeni nu scapă de moartea trupului. Toţi ne naştem şi toţi murim. Cu trupul gol am venit în lume; cu el gol ne întoarcem în pulberea pământului. «Sărac şi orb şi gol» (Apocalipsa 3:17). „De ai avea tot aurul din lume, gol ai ieşit din pântecele maicii tale, gol te vei întoarce şi în pământ. Roata morii se învârteşte toată ziua fără a sta nicidecum, dar nu-şi schimbă locul, ci, unde era dimineaţa, acolo o găseşti şi seara. Aşa şi tu, omule, alergând ziua şi noaptea, înconjuri toată lumea, te osteneşti şi te nevoieşti să dobândeşti cinste şi bogăţie, apoi, venind moartea, te găseşte tot în aceeaşi stare în care erai când te-ai născut în lume”[37].

Aşa pleci, omule, din lumea aceasta – cu trupul – cum ai venit.

Dar cu sufletul?... Ce răspunzi?...

De unde vine şi unde merge?... Ce rost şi ce scop au luptele, zbuciumările, creaţiile, faptele şi strădaniile lui?...

Cum, în ce stare se întoarce sufletul tău la Dumnezeu?...

Curat sau întinat?...

Desăvârşit şi mântuit sau osândit?...

Pentru fericirea şi mântuirea sufletului a creat Dumnezeu nu numai trupul, dar şi bunurile şi frumuseţile lumii. „Omul de aceea a venit în lumea aceasta, spune Sf. Simeon Noul Teolog, ca să slăvească pe Dumnezeu, Care i le-a dat, şi să cunoască pe binefăcătorul şi binevoitorul său şi să-L dorească şi să-I mulţumească cu mulţumirea cuvântului şi cu mulţumirea faptelor bineplăcute şi aşa să se învrednicească să primească şi alte binefaceri de la Dumnezeu şi daruri şi mai mari şi veşnice”.

[37] Mântuirea păcătoşilor, p. 431-432.

Lauda lui Dumnezeu e fericirea omului; preamărirea Creatorului e fericirea şi scopul sufletului.

Pentru suflet a trimis Dumnezeu în lume profeţii ca să-l povăţuiască pe calea luminii; pentru suflet Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, S-a coborât din cer, a vestit Evanghelia, a primit moarte, a întemeiat Biserica, a înviat şi S-a înălţat la ceruri. Pentru suflet S-a trimis în lume Duhul Sfânt Mângâietorul, ca să ne înveţe, să ne sfinţească sufletul prin Sfintele Taine şi astfel să ni-l pregătească pentru nemurire, pentru veşnicie…

Pentru mântuirea sufletului au fost aleşi apostolii, au trăit sfinţii şi au murit martirii. Pentru luminarea sufletului s-au scris toate cărţile sfinte şi s-au zidit toate bisericile de pe toată faţa pământului. Pentru curăţirea şi desăvârşirea sufletului se rostesc toate predicile şi se fac toate rugăciunile, toate crucile şi toate metaniile, cu încredinţarea că sufletul e **nemuritor şi dumnezeiesc**.

Poruncile morale sunt date de Dumnezeu ca, prin paza lor, să ieşim din starea de păcat şi să ajungem – cu sufletul – la viaţă veşnică. «Învăţătorule bun, întreabă un tânăr pe Mântuitorul, ce bine să fac pentru ca să am viaţă veşnică?... Păzeşte poruncile» (Matei 19:16-17); «porunca lui Dumnezeu este viaţa veşnică» (Ioan 12:50).

Ascultarea de cuvintele Evangheliei are drept urmare pentru suflet viaţa veşnică. «Cel ce ascultă cuvintele Mele şi crede Celui ce M-a trimis pe Mine are viaţa veşnică» (Ioan 5:24).

Urmarea lui Iisus Hristos şi apostolia pentru Hristos ne asigură tuturor viaţa veşnică. «Oile Mele ascultă glasul Meu şi… Eu le dau lor viaţă veşnică şi în veac nu vor muri şi nimeni nu le va răpi din mâna Mea» (Ioan 10:27-28). «Adevărul vă

grăiesc: tot cel ce a lăsat case sau frați sau surori sau tată sau mamă sau soție sau copii sau țarine pentru Mine și pentru Evanghelie însutit va primi și viața veșnică va moșteni» (Matei 19:28-29, Marcu 10:28-30, Ioan 18:28-30).

Munca și mâncarea cea mai de preț este aceea prin care dobândim viața veșnică. «Lucrați nu pentru mâncarea cea pieritoare, ci pentru mâncarea (hrana) care rămâne pentru viață veșnică» (Ioan 6:27).

Împărtășirea cu Sfintele Taine este garanția pentru moștenirea vieții veșnice. «Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică și Eu îl voi învia pe el în ziua cea de apoi» (Ioan 6:54).

Sfântul și dumnezeiescul har este izvorul și lumina vieții veșnice. «Pentru că plata păcatului este moartea, iar harul lui Dumnezeu este viața veșnică în Iisus Hristos, Domnul nostru» (Romani 6:23, Tit 3:7, Romani 5:21).

Credința în Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu și Mântuitorul lumii, în învățătura și în jertfa Lui de răscumpărare rodește învierea și viața veșnică. «Cel ce crede în Fiul are viață veșnică, iar cel ce nu ascultă de Fiul nu va vedea viața veșnică fericită, ci mânia lui Dumnezeu rămâne peste el» (Ioan 3:36). «Aceasta este voia Celui ce M-a trimis, că oricine vede pe Fiul și crede în El să aibă viață veșnică și-l înviez în ziua cea de apoi» (Ioan 6:40).

Iubirea lui Dumnezeu și a semenilor are în vedere viața veșnică «Învățătorule, întreabă un cărturar pe Mântuitorul, ce să fac ca să moștenesc viața veșnică?... Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din toată puterea ta și din tot cugetul tău și pe aproapele tău ca pe tine însuți» (Luca 10:25-27).

Făgăduința și mărturia vieții veșnice ne-a dat-o Însuși Dumnezeu prin Iisus Hristos, Fiul Său. «Aceasta este făgăduința pe care El ne-a făgăduit-o: viața veșnică» (1 Ioan 2:25); «aceasta este mărturia lui Dumnezeu... Iar mărturia e aceasta, că Dumnezeu ne-a dat viață veșnică și această viață este întru Fiul Său» (1 Ioan 5:9-11).

Tot ce ne învață religia și Scriptura, tot ce a făcut Iisus Hristos pentru noi, oamenii, și pentru mântuirea noastră, tot ce lucrează Biserica pentru luminarea și sfințirea noastră, tot ce facem noi mai bun în viața duhovnicească pentru curățirea și desăvârșirea noastră, toate rugăciunile, virtuțile și faptele bune, toate au în vedere **viața veșnică a sufletului nemuritor**. Scopul ultim, ținta a toate este viața veșnică fericită a sufletului nostru în comuniune de iubire sfântă cu Dumnezeu. La plante și la toți pomii rodul, ținta vieții și a lucrării, este în afară de corp. Cu atât mai mult la om: ținta vieții sale este în afară de trup și de materie.

Creștinismul este religia vieții veșnice. După Evanghelie, viitorul omului este veșnicia și veșnicia aparține lui Dumnezeu.

Aici țintește să ne pregătească și să ne aducă viața duhovnicească, iubiți și binecuvântați creștini: în veșnicie, la Dumnezeu, omul e singurul punct în care se întâlnește lumea materială cu cea spirituală, istoria cu veșnicia. Dumnezeu nu a găsit cu cale să ia natura îngerilor, dar a aflat de bine să ia natura omului pentru a o mântui, pentru a-i deschide calea spre veșnicie... Nu este dovadă mai grăitoare decât aceasta despre demnitatea și nemurirea omului. Vorbind antiohienilor despre „chipul" lui Dumnezeu în om, Sf. Ioan Gură de Aur spunea:

„Precum nimeni în cer nu e mai presus de Dumnezeu, tot astfel și pe pământ nimeni să nu fie mai presus ca omul"[38].

Nici nu este, pentru că numai omul este nemuritor, numai omul trăiește, pe lângă viața trupească, o viață duhovnicească (religioasă, morală, culturală); numai omul are ca țintă viața veșnică.

Aceasta e ținta lui de la sfârșit. De aceea e bine să ne întoarcem cât mai des la întrebarea de la început și să răspundem în conștiință: **cum și în ce stare se întoarce sufletul nostru în veșnicie, la Dumnezeu?** Curat sau întinat, luminat sau întunecat, îmbunătățit sau înrăit, sfințit sau pângărit, desăvârșit sau stricat, mântuit sau osândit?

La întrebarea aceasta vom răspunde **cu sufletul** după moarte și la Judecata cea de Apoi, la sfârșitul veacurilor. Până atunci să vedem: **ce avem acum de știut și de făcut** ca să putem da răspuns bun la judecata lui Hristos Dumnezeu.

Acum e **vremea pregătirii, acum** e **ziua mântuirii** (2 Corinteni 6:2), creștini! Viața este ca cele 94 de stihii (elemente) din care se compun toate corpurile: unele din ele sunt cunoscute, dar multe sunt încă **necunoscute** și **nevăzute**. „Drama vieții omului are patru acte, a spus cu multă înțelepciune un ierarh al Bisericii: viața pământească (în trup), moartea trupurilor, învierea trupurilor pentru judecata din urmă și viața veșnică. Numai cu actul întâi viața este începută, dar **neisprăvită**. Primele două acte se desfășoară pe pământ; celelalte două în veacul viitor, într-un veac nou, «într-un cer nou și pământ nou» (2 Petru 3:13). În acest veac putem ajunge prin paza poruncilor lui Dumnezeu, porunci în care El Însuși S-a ascuns, ca,

[38] Predicile despre statui, vol. 2, p. 170.

păzindu-le, să putem trăi cu El, uniţi cu El încă de pe pământ. Biserica acest scop îl are, Duminică de Duminică şi zi de zi, să ne cheme şi să ne lege (cum se conectează lampa de lumina electrică să primească lumină) de lumina şi viaţa dumnezeiască. Cine trăieşte numai actul întâi din viaţă se lasă ispitit de satana şi pierde, ca şi Adam, viaţa cea fericită, viaţa duhovnicească, viaţa veşnică”[39].

Dumnezeu ne-a dat ca ţintă a vieţii vremelnice **veşnicia** (1 Ioan 5:11). Să nu ne amăgim cu actul întâi, nici cu al doilea, ci să ne pregătim pentru al treilea şi al patrulea al vieţii; să ne pregătim de nemurire şi de veşnicie…

Toate râurile ies din mare şi se întorc în mare; toate sufletele ies de la Dumnezeu şi se întorc la Dumnezeu, în veşnicie.

„Doamne, Domnul meu, Preadulcele meu Iisuse, Cel Atotţiitor şi Atotputernic, sădeşte în inima mea frica Ta şi dragostea legilor Tale! Mintea mea o luminează cu razele darurilor Tale, simţirile mele le supune cuvântului Tău, voia mea o întoarce către Tine, limba mea o învaţă să zică totdeauna: Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu… Milostiv fii mie, păcătosului, şi mă mântuieşte… **ca să pot da răspuns bun la judecata Ta şi să pot intra fericit în împărăţia Ta**!”[40].

---

[39] P.S. Episcop Andrei Magieru, în Cuvântul rostit în Catedrala din Arad în ziua de Sfintele Paşti, la 25 aprilie 1654.

[40] *Cartea de rugăciuni*, Editura Institutului Biblic, 1951, p. 431.

CAPITOLUL IV

DESĂVÂRŞIREA ŞI MÂNTUIREA OMULUI

1. Suspinul inimii

... toată făptura suspină...
(Romani 8:22)

Nu este maşină mai minunată decât inima omului. Lucrarea pe care o desfăşoară ea ne umple de uimire. Oprirea ei, chiar şi numai câteva clipe, înseamnă moarte. Munca ei neîncetată înseamnă viaţă şi sănătate. Motorul ei – o mână de carne – e cel mai desăvârşit motor, care lucrează ziua şi noaptea, un an, 20, 40, 60, 80, 100 de ani şi mai mulţi, fără oprire, pompând în fiecare minut câte zece litri de sânge. După calculele învăţaţilor, bătăile zilnice ale inimii trec peste o sută de mii, iar lucrul mecanic pe care-l produc bătăile ei în timp de un an e în stare să ridice 25.500 de tone la înălţimea de un metru sau o greutate de o tonă la înălţimea de 25.500 metri.

Minunată este, într-adevăr, lucrarea inimii de carne, dar mult mai minunată şi uimitoare e lucrarea şi taina inimii sufletului nostru.

În inimă este toată viaţa, fericirea şi nefericirea omului. În inimă se întâlneşte omul trupesc cu omul duhovnicesc, omul dinafară cu omul dinăuntru. În inimă este tronul înţelepciunii şi

templul lui Dumnezeu, în inimă se nasc gândurile şi poftele, bune şi rele; în inimă avem mai întâi raiul şi iadul; în inimă se aprinde şi lucrează focul Duhului Sfânt, care face din oameni apostoli, martiri şi sfinţi; în inimă se întâlneşte omul cu Dumnezeu. Dacă nu-L întâlnim în inimă pe Dumnezeu nu-L mai aflăm nicăieri. Dacă simţim pe Dumnezeu în inimă, suntem plini de pace, mângâiere şi bucurie sfântă. Cui i-am dat inima i-am dat viaţa, i-am dat averea, i-am dat munca, i-am dat totul.

Dumnezeu ne vorbeşte prin făpturi şi prin Scripturi, dar mai aproape şi mai adânc ne vorbeşte prin inimă. În taina inimii aflăm pe Dumnezeu, în taina inimii auzim glasul lui Dumnezeu, înlăuntrul inimii gustăm bunătăţile lui Dumnezeu[41]. Fericitul Augustin, care şi-a petrecut o bună parte din viaţă în destrăbălări, departe de Dumnezeu, după ce s-a recules şi s-a întors la Dumnezeu, face următoarea mărturisire despre descoperirea şi iubirea lui Dumnezeu înăuntrul inimii sale: „Târziu Te-am iubit, frumuseţe veche şi atât de nouă! Târziu Te-am iubit! Tu erai înăuntrul meu, dar, vai, eu eram în afară de mine! Te căutam în afară. Alergam cu foc după acele frumuseţi trecătoare, lucruri şi umbre ale frumuseţii Tale, în vreme ce toată frumuseţea sufletului meu pierea prin dezordinile mele. Tu erai cu mine, dar eu nu eram cu Tine. Aceste frumuseţi, care n-ar fi nimic de n-ar fi în Tine, mă depărtau de Tine. Tu m-ai chemat, Tu m-ai strigat şi Tu ai deschis urechile inimii mele, rupând şi sfărâmând tot ce mă făcea surd la glasul Tău. Tu ai fulgerat, ai luminat, ai înlăturat orbirea mea. M-ai făcut să simt mirosul fără de seamă al parfumurilor Tale; am început a-l respira; a suspina după

[41] A. Massoulie, *Meditations*, p. 225.

Tine. Te-am gustat. Am foame, am sete de Tine. M-ai atins şi m-am aprins de dorul veşnicei Tale fericiri"[42].

„Am început a suspina după Tine, Doamne", se destăinuieşte Augustin, şi în suspinul inimii află pe Dumnezeu şi devine Fericitul Augustin. Omul suspină şi **Dumnezeu aude suspinele omului**, cum a auzit suspinele lui Augustin, ale israeliţilor în robia Egiptului (Ieşire 2:24; 6:5) şi ale atâtor oameni îndureraţi şi nefericiţi.

V-aţi întrebat vreodată, iubiţi şi binecuvântaţi creştini: **Când şi de ce suspină inima omului**?... De ce suspini, creştine, când eşti nefericit şi când te rogi, când plângi, când te bucuri şi când mori?...

De bună seamă că Adam şi Eva, când au fost scoşi din rai, au suspinat după fericirea pierdută. Regele şi proorocul David îşi plânge nefericirea şi păcatul în suspine şi lacrimi îmbelşugate: «Ostenit-am suspinând. În toate nopţile îmi spăl patul şi ud aşternutul meu cu lacrimi» (Psalmul 6:6). «Viaţa mi se stinge în dureri şi anii mei în suspinări se scurg» (Psalmul 30:10). «Cât am păstrat tăcerea mi se mistuiau oasele şi suspinele nu-mi mai conteneau» (Psalmul 31:3). «Slăbit sunt şi istovit peste măsură şi răcnesc de durerea inimii mele. Înaintea Ta sunt, Doamne, toate dorinţele mele şi suspinele mele nu sunt ascunse de Tine» (Psalmul 37:8-9). «Sufletul meu suspină şi tânjeşte după curţile Domnului. Inima mea şi carnea mea se istovesc de dorul Dumnezeului meu» (Psalmul 83:2).

Iisus Hristos, când s-au apropiat de el fariseii ca să-L ispitească şi să-I ceară un semn din cer, «**a suspinat cu duhul** şi a zis: Pentru ce neamul acesta cere semn?» (Marcu 8:11-12), iar

---

[42] Confesiuni, X, 27.

altădată, văzând pe Maria şi pe iudei plângând şi jelind pe Lazăr, «a suspinat cu duhul... şi a lăcrimat» (Ioan 11:33-36); atât de mult îl iubea. Au plâns şi au suspinat femeile pe drumul calvarului împreună cu poporul rămas credincios Mântuitorului (Luca 23:27-31), iar Apostolul Pavel, cunoscător adânc al sufletului omenesc, ne încredinţează că nu numai firea suspină, dar şi noi înşine, creştinii, suspinăm în nădejdea mântuirii.

«Ştim că toată făptura împreună suspină şi împreună are durere până acum. Şi nu numai ea, ci şi noi, care avem pârga Duhului, noi înşine suspinăm în noi, aşteptând învierea, mântuirea trupului nostru» (Romani 8:22-23). Sufletul creştinului suspină în trup ca o pasăre în colivie în speranţa eliberării, în credinţa mântuirii, în aşteptarea moştenirii vieţii veşnice.

«Căci ştim că, de se va strica pământeasca noastră casă, avem în ceruri locuinţă de la Dumnezeu casă veşnică, nefăcută de mână. De aceea suspinăm, dorind să ne îmbrăcăm în locaşul nostru cel ceresc, numai de vom fi găsiţi îmbrăcaţi, nu goi. Căci noi, cei ce suntem în cortul acesta, suspinăm îngreuiaţi, nu pentru că voim să ne dezbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm, ca ceea ce este muritor să fie înghiţit de viaţă. Iar Cel ce ne-a făcut spre aceasta este Dumnezeu, Care ne-a şi dat arvuna Duhului» (2 Corinteni 5:1-5).

Suspinul tresaltă, zvâcneşte şi izbucneşte din adâncul inimii ca să scoată sufletul din adâncul răutăţilor, spune Sf. Simeon Noul Teolog[43].

Din pildele şi stihurile citate se vede şi înţelege uşor: când şi de ce suspină omul. Inima omului suspină când este mai adânc răscolită sau îndurerată. Suspinul este un strigăt potolit de

[43] *Cuvântul XVII*, fila 179.

durere către Dumnezeu; un zbucium după Dumnezeu; e glasul omului duhovnicesc din noi. Cine suferă suspină; cine se roagă suspină; cine iubeşte suspină; cine plânge suspină; cine aşteaptă mântuirea suspină; «când te vei întoarce şi vei suspina, atunci **te vei mântui**», zice profetul Isaia (30:15); cine doreşte cerul şi fericirea cea veşnică suspină; cine se mângâie suspină; cine moare suspină. Moartea creştinului, când nu e violentă, e un suspin mângâietor, un suspin tot mai prelung, tot mai rar, tot mai liniştit... de aceea ne şi rugăm pentru morţi ca Dumnezeu să-i odihnească „unde nu este durere, nici scârbă, nici suspin, ci viaţă fără de sfârşit"... În suspin dorim nemurirea, oftăm după locuinţa şi fericirea veşnică pentru care Dumnezeu ne-a dat arvuna Duhului, garanţia dumnezeiescului har în Sfintele Taine.

Iată când şi de ce suspină inima omului. Suspină pentru că sufletul este nemuritor şi viaţa veşnică.

Inima care suspină doreşte să dezrobească sufletul din trup, să scape omul duhovnicesc din lanţurile celui trupesc, întocmai cum doreşte să se dezrobească pasărea din colivie. Inima care suspină doreşte pacea şi pe Dumnezeu întocmai ca robul din temniţă soarele libertăţii. Inima care suspină este încă o dovadă că omul nu este numai trup, carne şi oase, ci o fiinţă însufleţită care se doreşte în apropierea lui Dumnezeu.

În suspinul inimii zvâcneşte un duh şi un dor nestins după frumuseţe, după desăvârşire spirituală, după raiul pierdut, după mântuire, după veşnicie, după Dumnezeu...

Rămâi în inima mea, Doamne, în taina şi în tăcerea ei! Adu aici pace! Creează aici frumuseţe! Deschide aici rai de gânduri curate; sădeşte flori de virtuţi sfinte! Fă, Doamne, ca inimile noastre numai după Tine să suspine, numai pe Tine să Te iubească, numai pentru Tine să zvâcnească! Cel ce ai pierdut

tristețea păcatului și ne-ai dat pacea și **bucuria mântuirii**, Doamne, umple de bucurie și de veselie inimile noastre totdeauna acum și pururea și în vecii vecilor.

2. Războiul nevăzut

Binele și răul

Unul este lup răpitor; altul este sfâșiat ca un miel
(Sf. Macarie Egipteanul)

În inimi nu este numai dor și suspin după Dumnezeu, ci și război.

S-a spus și e deplin constatat că, atât în lumea și în mișcarea corpurilor cerești, cât și în lumea și în mișcarea corpurilor pământești, până și în mișcarea celulelor, atomilor și electronilor este o rânduială minunată, o desăvârșită și duhovnicească armonie. Există, însă, și o dezarmonie, dezordine și dezechilibru, când se calcă legile eterne ale armoniei. Când cutremurele crapă scoarța pământului, de se înghit de vii oameni și casele lor, când furtunile răstoarnă pomii și spulberă munca omului, când apele se revarsă peste semănăturile și roadele câmpiilor, când bolile (epidemiile) seceră vieți omenești, când focul războiului nimicește bunurile de veacuri ale religiei, ale culturii și civilizației, când oamenii se urăsc, se înșeală, se omoară și, astfel, se nedreptățesc unii pe alții, atunci ne îngrozim pentru că se calcă legile armoniei, ne cutremurăm și numai atunci ne dăm mai bine seama: ce-ar fi lumea fără ordine și viață

fără armonie?... În acele clipe de reculegere inima noastră suspină după ordine, după armonie, după Dumnezeu.

Dezarmonia şi dezordinea cea mai mare din lume o produce omul prin abuzul de libertate, prin călcarea legilor armoniei. În lumea religiei şi a vieţii morale, abuzul acesta se numeşte rău sau păcat. Împlinirea liberă şi constantă a voinţei lui Dumnezeu se numeşte virtute. Adam şi Eva, câtă vreme au ascultat cuvântul şi au urmat voinţa lui Dumnezeu, au trăit liberi de orice rău şi fericiţi. Munca era pentru ei o binecuvântare; viaţa – o fericire, grădina – un adevărat rai. Când în inima lor s-a născut pofta bunurilor oprite, când gândul măririi deşarte de a fi „ca nişte dumnezei" a pus stăpânire pe sufletul lor, când nu s-au mai supus legilor ascultării şi au făcut din voinţa lor liberă şi din dorinţa lor egoistă normă de conducere în viaţă, atunci s-a întâmplat **căderea** din harul lui Dumnezeu şi scoaterea din raiul fericirii. Legea armoniei era călcată, pacea desfiinţată şi fericirea pierdută.

Atât din istoria căderii lui Adam, cât şi din taina sufletului său, fiecare om înţelege că binele e în firea lucrurilor şi a fiinţelor, iar răul e o abatere de la fire şi de la scopul ei. Binele e firesc, răul e nefiresc, e mişcarea contrară firii. Binele e raţional, răul e o mişcare greşită, neraţională. Binele e libertate şi armonie, răul e robie şi dizarmonie; depărtare de bine şi lipsa binelui, ca orbirea lipsa vederii[44]. Binele e scris, lăudat şi admirat în toate rânduielile firii şi în toate legile oamenilor şi ale lui Dumnezeu. „Răul nu e scris nici în legile firii, nici în legile oamenilor, nici în legile lui Dumnezeu. Toate legile firii şi ale oamenilor, ale proorocilor şi ale apostolilor, ale Vechiului şi Noului Testament, ale înţelepţilor şi ale Sfinţilor Părinţi, ne

[44] Sf. Grigorie de Nyssa, ***Marea cuvântare catehetică***, p. 39

obligă să facem binele şi să ne păzim de rău, ca de-o otravă care strică şi pierde firea şi toate lucrurile cele fireşti"[45].

Sf. Antonie cel Mare aseamănă răul cu rugina şi cu necurăţia. „Răul, spune el, se prinde de fier ca rugina de aramă şi necurăţia de trup. Însă nici cel care prelucrează arama n-a făcut rugina, nici părinţii necurăţia trupului. Tot aşa nici răutatea n-a făcut-o Dumnezeu, ci i-a dat omului şi cunoştinţa şi puterea de a deosebi, ca să fugă de rău, ca unul ce ştie că va fi vătămat şi chinuit de el"[46].

Prin urmare răul nu e de la Dumnezeu. Răul se naşte în inima omului, în pofta lui slobodă pentru că din inimă se nasc gândurile şi faptele cele rele (Matei 15:18-19). Tot ce e creat de Dumnezeu e foarte bun (Facere 1:31). Nimic nu e rău, numai **reaua întrebuinţare** a voinţei libere şi a lucrurilor; abuzul de libertate face din lucrurile şi fiinţele bune lucruri şi fiinţe rele. „Nu mâncările sunt rele, spune Sf. Maxim Mărturisitorul, ci lăcomia pântecelui; nici facerea de prunci, ci curvia; nici banii, ci iubirea de bani; nici slava, ci slava deşartă. Iar dacă-i aşa, nimic nu e rău din cele ce sunt decât reaua întrebuinţare care vine din negrija minţii de a cultiva cele fireşti"[47].

Firea nu e rea, nici când o folosim rău. Fierul, de pildă, e dat spre o întrebuinţare folositoare şi necesară. El nu e vinovat când cineva se foloseşte de el pentru ucidere[48]. Răspunderea o poartă spiritul liber, mintea şi braţul care a abuzat de rostul şi firea fierului. Mai mult: omul are o putere atât de mare încât

---

[45] Sf. Nicodim Aghioritul, *Hristoitia*, p. 20.
[46] Filocalia 1, p. 21.
[47] Filocalia II, p. 77.
[48] Sf. Casian Romanul, *Filocalia I*, p. 105.

poate face bine şi rău sau se poate întoarce de la bine la rău şi de la rău la bine.

De aceea unii oameni sunt lupi, alţii miei; unii demoni, alţii îngeri; sau, după cuvintele Sf. Macarie cel Mare: „Unul este lup răpitor, altul este sfâşiat ca un miel"[49].

Dar de cea mai mare mirare este faptul că în fiecare om se luptă un lup cu un miel, un demon cu un înger, un Irod cu un Ioan... Sufletul tău, creştine, este un câmp de luptă fără vărsare de sânge, un teatru de război nevăzut între bine şi rău, între adevăr şi minciună, între frumuseţe şi urâţenie, între dreptate şi strâmbătate, între milostenie şi zgârcenie, între înfrânare şi desfrânare, între răbdare şi mânie, între modestie şi mândrie, între ruşine şi obrăznicie, între cumpătare şi voluptate, între credinţă şi îndoială, între speranţă şi disperare, între dragoste şi ură, între iubirea divină şi iubirea de sine, între smerenie şi slava deşartă, între înţelepciune şi nepricepere, între virtuţi şi patimi, între lumină şi întuneric, între duh şi trup, între Dumnezeu şi diavol.

Trupul dă război sufletului prin mulţimea ispitelor, poftelor şi patimilor vătămătoare.

La lupta aceasta dinlăuntrul nostru ne duce cu gândul cântarea:

„De n-ar fi fost Domnul întru noi, nimeni din noi nu ar fi putut suferi luptarea vrăjmaşului, că cei ce biruiesc de aicea se înalţă"[50].

Sau alta: „Din tinereţile mele vrăjmaşul mă ispiteşte şi cu desfătări mă aprinde; iar eu, nădăjduindu-mă spre Tine, Doam-

---

[49] *Omilii*, p. 93.
[50] Antifon 2, gl. 6.

ne, îl biruiesc pe el"[51]. Astfel se adeveresc cuvintele Sf. Ioan Scărarul: „Cu cel ce se luptă cu osârdie nimeni nu se luptă"[52].

Despre virtuţile creştinului şi despre armele războiului duhovnicesc vorbeşte ceva mai pe larg Sf. Pavel care, atât prin viaţa sa de apostol şi martir al lui Hristos, cât şi prin scrierile şi învăţăturile sale, a întruchipat cel mai desăvârşit exemplu de luptător în războiul cel nevăzut. El aseamănă pe creştin cu atleţii şi cu soldaţii romani, virtuţile creştinilor cu armele soldaţilor din vremea aceea, iar viaţa cu lupta şi cu alergările din stadion (arenă). «**Creştinul este un luptător, un bun ostaş al lui Iisus Hristos**» (2 Timotei 2:3), un atlet care aleargă în arena vieţii ca să ia premiul (1 Corinteni 3:24), răsplata chemării (Filipeni 3:13-14), cununa biruinţei (Coloseni 2:18). Viaţa creştinului e un război duhovnicesc, război nevăzut împotriva diavolului şi a păcatului, război împotriva întunericului şi a duhurilor răutăţii. «Îmbrăcaţi-vă cu toate armele lui Dumnezeu, scrie Pavel, efesenilor, ca să puteţi sta împotriva uneltirilor diavolului. Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva domniilor, împotriva puterilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutăţii din văzduhuri» (Efeseni 6:11-12; Evrei 12:4)armele cu care luptă creştinul sunt armele lui Dumnezeu. Coiful nădejdii de mântuire (I Tesaloniceni 5:8), pavăza credinţei, platoşa dreptăţii, Evanghelia adevărului, a păcii şi a iubirii, sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu, răbdarea şi rugăciunea stăruitoare (Efeseni 6:13-18).

---

[51] Antifon 1, gl. 8.
[52] Cuvântul 1.

Lupta pentru împărăția lui Dumnezeu

Luptă-te lupta cea bună a credinței...
(1 Timotei 6.12)

Nu este om în sufletul căruia să nu se înfrunte binele cu răul, virtutea cu patima, lumina cu întunericul. În unele inimi mai simțitoare războiul duhovnicesc e așa de crâncen și dureros încât se pare că le sfâșie și rupe inima; nu au liniște, se zbuciumă, aleargă (oscilează) tragic între bine și rău, între chemările duhului și poftele trupului. Om adevărat, creștin desăvârșit este acela care iese din acest război victorios. Vai aceluia care se lasă și cade învins... Fericit este învingătorul în războiul cel nevăzut, mai fericit decât toți generalii și ostașii învingători deoarece biruințele cele mai mari se câștigă în războiul cel fără vărsare de sânge.

Religia, cu toate învățăturile, darurile, bisericile și puterile ei, nu este altceva decât un arsenal de arme evanghelice, pe care le pune la îndemâna spiritului ca să supună materia. Iisus Hristos e Mântuitorul lumii fiindcă împrumută oamenilor puteri biruitoare și optimism în războiul lor cu puterile răului și al întunericului. El Însuși proclamă și susține acest **război nevăzut** când grăiește ucenicilor: «Să nu socotiți că am venit să aduc pace pe pământ. N-am veni să aduc pace, ci sabie» (Matei 10:34). duhul darului în inimile oamenilor, războiul împotriva minciunii, împotriva tuturor puterilor întunericului.

„Nu am venit să aduc pace cu păcatul, ci sabie, luptă, să despart pe iubitorii de Dumnezeu de iubitorii de lume, pe iubitorii de slavă de cei smeriți, pe materialnici de nematerialnici”[53].

[53] Sf. Ioan Scărarul, *Scara, Cuvântul III*.

«Împărăţia lui Dumnezeu se ia prin stăruinţă şi cei ce se silesc pun mâna pe ea» (Matei 11:12). Odihna, ca şi somnul, e chipul morţii. Lupta e semnul vieţii. Prin râvnă, prin război duhovnicesc ajunge omul la măsura de bărbat desăvârşit în credinţă, în speranţă, în iubire, în smerenie, în sfinţenie.

Războiul duhovnicesc nu se dă pe câmpurile de luptă, ca războiul armelor ucigătoare şi aducătoare de nefericire, ci în suflet şi în trup, în minte, în inimă, în cuget, în simţuri, în mădularele trupului, de aceea se şi numeşte război **nevăzut**, spre deosebire de războiul văzut. Despre acest război nevăzut ne aminteşte nu numai Sfânta Evanghelie, dar şi Cartea de Rugăciuni în cântarea „Mântuieşte, Doamne, poporul Tău..." şi „dăruieşte biruinţă dreptcredincioşilor creştini asupra vrăjmaşilor..." Potrivnicii creştinului sunt păcatele, nu oamenii. Altă rugăciune ne-o spune şi mai lămurit: „**Miluieşte-mă, Doamne, că s-au tulburat oasele mele şi sufletul meu s-a tulburat foarte! Vicleanul nu încetează a mă supăra, vrăjmaşii mei nu încetează de a mă lupta, războiul cel din mine al trupului mă aprinde totdeauna, gândurile cele viclene nicidecum nu se astâmpără... iată, vezi împotrivirea cea asupra mea: şi războiul trupului, şi cuptorul patimilor, şi slăbiciunea puterii sufletului meu**"[54].

Spre deosebire de războiul cel dinafară, unde oamenii se luptă, apoi mănâncă, se odihnesc sau se schimbă, războiul cel duhovnicesc ţine fără încetare (nu o noapte, o zi sau un an), ci viaţa întreagă, când mâncăm şi când bem, când lucrăm sau ne odihnim totdeauna ne luptăm cu vrăjmaşi netrupeşti, cu gândurile, simţurile şi mădularele noastre în care vrăjmaşul caută să-şi

[54] *Cartea de rugăciuni*, Bucureşti, 1951, p. 241.

înfigă săgeţile şi să ne omoare. De acest război nu poate omul nici să se ascundă, nici să fugă, nici să lase armele, nici să lupte unul în locul altuia, nici o zi, nici un ceas ori să biruie şi să trăiască ori, rănindu-se, să moară[55]. Armele creştinului în războiul nevăzut sunt virtuţile religioase şi morale, podoabele sufletului, roadele Duhului Sfânt: iubirea, bucuria, pacea, îndelungărăbdarea, bunătatea, binefacerea, credinţa, blândeţea, cumpătarea (Galateni 5:22), înfrânarea, iertarea, speranţa, munca, până la uitarea şi jertfa de sine. Cu aceste arme duhovniceşti e dator să lupte creştinul până la sânge (Evrei 12:4), până la biruinţa binelui asupra răului (Romani 12:21).

«Luptă lupta cea bună a credinţei, scrie Pavel fiului său duhovnicesc Timotei, cucereşte viaţa cea veşnică la care eşti chemat şi pentru care ai dat bună mărturisire» (1 Timotei 6:12), «fii treaz întru toate, suferă răul, fă lucru de evanghelist, slujba ta fă-o deplin! Că, iată, eu sunt gata de jertfă şi vremea despărţirii mele s-a apropiat. Lupta cea bună m-am luptat, călătoria (alergarea) am săvârşit, credinţa am păzit. De acum mă aşteaptă cununa dreptăţii pe care mi-o va da Domnul, Judecătorul ce drept în ziua aceea şi nu numai mie, ci tuturor celor ce au iubit arătarea Lui» (2 Timotei 4:5-8).

Admirabil exemplu de creştin luptător… Adevărata conştiinţă de apostol biruitor, care ne învaţă că puterea dumnezeiască nu se învaţă în odihnă, ci se deprinde în luptă. Căci prin râvnă şi prin război duhovnicesc ajunge omul la starea de bărbat desăvârşit în credinţă, în speranţă, în iubire. Pentru sfintele nevoinţe şi pentru luptele sufletului, spune Calist Patriarhul, Dumnezeu pleacă cerurile şi coboară slava în inimile noastre.

---

[55] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântul III*, p. 73.

Iubiți și dreptmăritori creștini, spiritualitatea creștină, învățătura despre viața și desăvârșirea duhovnicească e o spiritualitate de luptă, de efort, de arme, de virtuți și nevoințe, de alegere și luptă între cei «doi domni» (Matei 6:24). Nu poți sluji deodată la doi domni, cum nu poți privi deodată cu un ochi la ceruri și cu celălalt la pământ[56]. Răul nu se înlătură și sufletul nu se desăvârșește fără luptă. Corăbiile luptă cu valurile, păsările cu vânturile și oamenii cu ispitele, cu poftele și cu patimile păgâne ca să le învingă. Cine nu luptă cade. Cine luptă cu osârdie se încununează.

Război nevăzut se dă în sufletul tău, creștine; război care împarte și sfâșie inima ta. Dorești unitatea, armonia, pacea și bucuria triumfului? Trebuie să lupți, trebuie, cum spune Sf. Macarie cel Mare, să porți și tu războiul duhovnicesc; să „ridici gânduri (bune) contra gândurilor (rele), minte (luminată) contra minții (întunecate), suflet (curat) contra sufletului (întinat), duh (sfânt) contra duhului (necurat)"[57]. Trebuie, creștine, să lupți cu armele cele duhovnicești și să biruiești; să biruiască adică gândul cel bun gândurile cele rele și duhul cel bun duhurile cele rele din minte, din inimă, din toate facultățile sufletului și din toate membrele trupului tău. Atunci ai urcat prima treaptă de pe scara desăvârșirii, atunci **ai început lucrarea curățirii sufletului tău.**

În războiul duhovnicesc nu suntem singuri, creștini. «Duhul vine în ajutorul slăbiciunilor noastre» (Romani 8:26) și Mântuitorul este cu noi până la sfârșitul veacurilor (Matei 28:20). Dumnezeu este cu noi și, «dacă Dumnezeu este pentru noi, **cine este împotriva noastră?**» (Romani 8:31).

---

[56] Sf. Ioan Scărarul, *Scara, Cuvântul III*.

[57] Omilii duhovnicești, p. 189.

«V-am dat putere să călcaţi peste şerpi şi peste scorpii şi peste toată puterea vrăjmaşului şi nimic nu vă va vătăma» (Luca 10:19). «Îndrăzniţi, Eu am biruit lumea» (Ioan 16:33). Aşa a învăţat Mântuitorul cu graiul şi cu fapta: ca ucenicii şi urmaşii Săi să lupte pentru virtute şi Evanghelie până la moarte ca viaţa fiecărui apostol, a fiecărui creştin să se încheie ca şi a Sa şi a marelui Apostol Pavel, cu strigăt răsunător de biruinţă: «Lupta cea bună m-am luptat… Săvârşitu-s-a!...» Pentru sufletele biruitoare s-au scris cuvintele: «Biruitorului îi voi da să mănânce din pomul vieţii, care se află în raiul lui Dumnezeu… Celui ce biruieşte şi celui ce păzeşte faptele Mele până la sfârşit îi voi da stăpânire peste neamuri… Biruitorul va fi îmbrăcat în haine albe şi nu voi şterge numele lui din cartea vieţii, voi mărturisi numele lui înaintea Tatălui Meu şi înaintea îngerilor Lui… Pe biruitor îl voi face stâlp în biserica Dumnezeului meu… Biruitorului îi voi da să şadă cu Mine pe tronul meu, precum şi Eu am biruit şi am şezut cu Tatăl Meu pe tronul Lui» (Apocalipsa 2:7, 26; 3:5, 12, 21).

Minunate, dumnezeieşti făgăduinţe!... Raiul, haine albe, nemurire, fericire în societatea îngerilor şi în apropierea lui Dumnezeu. Sunt bunuri pentru care merită **să lupţi**, creştine, **până la sânge şi până la biruinţă**; până ce vei ajunge credincios cu chip ceresc şi copil asemănător Tatălui…

„Mântuieşte, Doamne, poporul Tău şi binecuvintează moştenirea Ta, biruinţă dreptcredincioşilor asupra celor potrivnici dăruieşte şi cu crucea Ta păzeşte pe poporul Tău”.

3. Înaintarea duhovnicească

Creşteţi în harul şi cunoştinţa
Domnului...
(2 Petru 3·18)

În meditaţiile de până acum ne-am convins că există om trupesc şi om duhovnicesc, viaţă trupească şi viaţă duhovnicească. Sfânta Scriptură, de o parte, suspinul inimii, de altă parte, ne încredinţează că sufletul în trup este ca o pasăre în colivie şi ca un rob în închisoare, din care se zbuciumă, doreşte şi luptă să se elibereze, să se mântuiască şi, astfel, să ajungă în grădina fericirii, în raiul bunului Dumnezeu.

Cu atât, însă, învăţătura creştină despre viaţa duhovnicească nu este nici lămurită, nici încheiată. Dimpotrivă, pregătirea şi destăinuirea ei abia începe.

Noaptea, sub vălul întunericului, unul din fruntaşii iudeilor, fariseul Nicodim are o întâlnire şi o convorbire cu Mântuitorul.

«Învăţătorule – a zis el – ştim că de la Dumnezeu ai venit, căci nimeni nu poate face minunile pe care le faci Tu dacă nu este Dumnezeu cu el...

Răspuns-a Iisus: adevărul adevărat îţi spun: de nu se va naşte cineva din nou, nu va putea vedea împărăţia lui Dumnezeu.

Zis-a Nicodim: cum poate un om să se nască fiind bătrân? Poate el, oare, să intre a doua oară în pântecele maicii sale şi să se nască (din nou)?

Răspuns-a Iisus: Adevărul adevărat îţi spun: de nu se va naşte cineva din apă şi din Duh, nu va putea să intre în împărăţia lui Dumnezeu. Ce este născut din trup, trup este: şi ce este

născut din Duh, duh este. Nu te mira că ţi-am zis: Trebuie să vă naşteţi de sus! Vântul suflă unde vrea şi auzi glasul lui, dar nu ştii de unde vine şi unde merge; aşa este cu oricine care este născut din Duh» (Ioan 3:1-8).

În viaţa duhovnicească, la fel ca şi în viaţa trupească, omul are trei vârste de creştere a puterilor sufleteşti: copilăria, tinereţea şi bărbăţia.

Vârsta copilăriei în viaţa duhovnicească începe în Sfântul Botez. Botezul este naşterea a doua, naşterea în apă şi în Duh (Ioan 3:5). După naştere urmează creşterea. După naşterea în Duh urmează creşterea în Duh, **înaintarea** în viaţa duhovnicească, adică **progresul** duhovnicesc.

În Sfânta Scriptură nu avem cuvântul „progres". Dar avem înţelesul lui, avem „creşterea", „rodirea" şi „desăvârşirea", care au acelaşi înţeles ca şi cuvântul progres. Astfel, avem o creştere în întindere (în afară) şi o creştere în adâncime (înăuntru), în Duh. «Cuvântul lui Dumnezeu creştea şi numărul ucenicilor se înmulţea», spune Luca (Fapte 6:7; 12:24; 19:20). Este vorba aici de creşterea în întindere, de răspândirea Evangheliei, de înmulţirea numărului celor dintâi creştini.

Despre Sf. Ioan Botezătorul Evanghelistul spune că «pruncul creştea şi se întărea cu duhul» (Luca 1:80), iar despre Iisus mărturiseşte că «sporea cu înţelepciunea, cu vârsta şi cu harul înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor» (Luca 2:52). E vorba de progresul duhovnicesc, de creşterea omului dinăuntru, în adâncime, de creşterea în Duh.

Cu toţi deplângem copiii care rămân pentru totdeauna mici, neputincioşi şi, astfel, nenorociţi. Dar nu e cu nimic mai mică nenorocirea când omul trupesc se dezvoltă şi creşte aşa după cum îi cere firea, iar omul duhovnicesc rămâne pipernicit,

rămâne o fiinţă compusă numai din carne şi oase, un debil şi un degenerat sufleteşte. Atunci vai ţie, omule, că ai rămas duhovniceşte viaţa întreagă un copil, dar nu un copil drăgălaş, naiv şi nevinovat, ci un nefericit, un monstru, un degenerat, un diformat, o caricatură de om, cu trup de animal fără suflet (ca şi golemul).

Naşterea şi, deci, creşterea şi rodirea în Duh este o cerinţă de intrare în împărăţia lui Dumnezeu, cerinţă stabilită de Mântuitorul. Progresul duhovnicesc, prin urmare, e necesar şi obligatoriu pentru tot creştinul. «Ce este născut din trup, trup este şi ce este născut din Duh, duh este» (Ioan 3:5-6). Omul nu este menit să crească numai cu trupul, ca orice animal. Paralel cu animalul e menit să crească şi să rodească şi omul dinăuntru, omul duhovnicesc. Sfinţii Apostoli, în cuvintele lor, ne cheamă adeseori să luăm aminte la omul dinăuntru, la creşterea şi desăvârşirea lui. «Creşteţi în harul şi cunoştinţa Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos», scrie Sf. Petru (2 Petru 3:18). «Ca nişte prunci de curând născuţi, să iubiţi laptele cel duhovnicesc şi curat al cuvântului, ca prin el **să creşteţi spre mântuire**» (1 Petru 2:2).

După învăţătura Apostolului Pavel, profeţii, apostolii, evangheliştii, păstorii şi dascălii Bisericii au fost rânduiţi «spre desăvârşirea sfinţilor, la lucrul slujbei celei spre zidirea trupului lui Hristos până ce vom ajunge toţi la unirea credinţei şi a cunoştinţei Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos ca să nu mai fim prunci aruncaţi de valuri şi purtaţi de orice vânt al învăţăturii, de vicleşugul oamenilor şi de iscusinţa lor plină de înşelăciune, ci, petrecând cu adevărat în dragoste, **să creştem în toate** spre El, Care este capul, Hristos » (Efeseni 4:11-15).

Să creştem în Hristos, în iubirea, în credinţa (II Tesaloniceni 1:3) şi cunoştinţa Lui până la starea bărbatului desăvârşit, acesta este drumul şi scopul vieţii creştinului duhovnicesc; creşterea de la starea de copil până la vârsta de bărbat desăvârşit în toate darurile şi virtuţile.

«**În Iisus Hristos toată zidirea creşte** pentru a fi un locaş sfinţit în Domnul. În El vă zidiţi şi voi împreună prin Duhul ca să fiţi locaşul lui Dumnezeu» (Efeseni 2:21-22).

Creşterea lui Iisus Hristos în omul creştin e totuna cu creşterea în viaţa religioasă, duhovnicească spre mântuire, e totuna cu progresul duhovnicesc. Creşterea aceasta, în Domnul şi în Duh, pe care o dă Dumnezeu (Coloseni 2:19) – adică înaintarea, nevoinţa neîncetată spre bine, urcuşul spre culmi, este o îndatorire creştinească tot aşa de trebuitoare vieţii duhovniceşti cum sunt trebuitoare vieţii trupeşti mâncarea, băutura, îmbrăcămintea şi odihna.

După progresul arătat în viaţa duhovnicească, cei dintâi creştini erau împărţiţi în trei grupe: **începători, înaintaţi** şi **desăvârşiţi**. Aceste grupe răspund celor trei vârste ale vieţii duhovniceşti, care sunt: curăţirea, luminarea şi desăvârşirea; începătorii – copilăriei, curăţirii sufleteşti; înaintaţii – adolescenţei, luminării sufleteşti şi desăvârşiţii – bărbăţiei, desăvârşirii depline a sufletului. Pe ce treaptă şi în ce grupă se află fiecare dintre voi, iubiţi şi binecuvântaţi creştini, e bine să ne întrebăm şi să răspundem fiecare în conştiinţa sa. Deodată cu răspunsul, însă, fiecare e dator să fie conştient de faptul că progresul duhovnicesc se arată în biruinţa spiritului asupra materiei, în triumful omului nou asupra omului vechi. **A progresa înseamnă a înainta şi a creşte în viaţa spirituală**: a creşte în iubire, a coopera cu harul, a înlătura domnia patimilor,

a înlocui pe Adam cu Iisus Hristos, a sui pe scara virtuţilor şi pe treptele desăvârşirii până sus... la Dumnezeu.

Iubite creştine, omul pe pământ e o fiinţă în continuă formare şi creştere spirituală. Principiul acestei creşteri progresive se află în ura faţă de păcat, în iubirea faţă de virtute şi în credincioşia (fidelitatea) faţă de sfântul har. Cu cât petreci mai mult în casa şi în faţa Domnului, cu cât te depărtezi mai mult de păcat, cu cât te apropii mai mult de virtute, cu cât eşti mai credincios dumnezeiescului har şi cu cât îţi pleci mai des genunchii în rugăciune, cu atât eşti mai înaintat şi mai desăvârşit în viaţa spirituală.

Sfinţii maeştri şi dascălii noştri în viaţa duhovnicească, în privinţa aceasta ne dau exemple luminoase şi curaj neînfrânt, dar şi îndemnuri la smerenie. Că nu-i uşor să înaintezi în viaţa duhovnicească... Sf. Macarie cel Mare, vorbind de progresul duhovnicesc, spune: „**După cum embrionul în pântecele mamei nu se dezvoltă deodată în om, ci pe îndelete capătă chip de om şi vine pe lume şi nici atunci nu este om desăvârşit, ci creşte mulţi ani până devine bărbat şi după cum seminţele de orz şi de grâu nu dau rădăcini îndată ce sunt aruncate în pământ, ci trebuie să treacă furtuni şi vânturi şi abia atunci, la vremea cuvenită dau spice şi cel ce sădeşte un păr nu gustă pe dată fructul, tot aşa se dezvoltă omul în cele duhovniceşti, unde este vorba de atâta înţelepciune şi fineţe; numai puţin câte puţin se face om desăvârşit, în floarea vârstei**”[58].

Marele Apostol Pavel scrie filipenilor: «Nu că am şi luat răsplata sau că aş fi desăvârşit, ci alerg după ea să o cuceresc

[58] Omilii duhovniceşti, p. 100.

întrucât şi eu am fost cucerit de Hristos Iisus. Fraţilor, eu încă nu mă socotesc să o fi ajuns! Ci numai una fac: uitând cele din urmă şi îndreptându-mă înainte, **alerg spre ţintă** la răsplata chemării de sus a lui Dumnezeu în Hristos Iisus» (3:12-14). Alergarea la semn e mersul înainte (progresul) spre ţinta şi răsplata chemării de sus, spre care ne mână cu un dor nestins, precum am văzut, şi suspinul inimii. „Cine nu înaintează se înapoiază, spune Sf. Leon cel Mare, şi cine nu câştigă pierde”[59].

Să urmăm aceste chemări, îndemnuri şi exemple, creştinilor! Să facem din progresul duhovnicesc legea vieţii noastre, legea înaintării, a creşterii şi a desăvârşirii spirituale ca an de an, zi de zi şi ceas cu ceas să devenim tot mai buni, tot mai curaţi, tot mai înălţaţi, **tot mai aproape de sfinţenie, de Tine, Doamne.**

4. Desăvârşirea omului

Fiţi desăvârşiţi...
(Matei 5:48)

Munţii, prin tăria şi măreţia lor, totdeauna au trezit în sufletele oamenilor ecouri şi sentimente de înălţare, de reculegere şi uneori de cucernică adorare. Pe munţi, în vechime şi la noi, în vechea Dacie, se zideau altare şi se aduceau zeilor jertfe în credinţa că în munţi suntem mai aproape de cer, de Dumnezeu.

În planul mântuirii creştine, munţii au, de asemenea – cel puţin unii – o însemnătate deosebită. Pe Muntele Sinai S-a arătat

[59] *Cuvântul 59,8* la F. Cayre, *Patrologie*, tom II, p. 132.

Dumnezeu profetului Moise şi i-a descoperit cele zece porunci (Ieşire 19, vezi şi Galateni 4:24-25). Pe munţii Carmel şi Horeb S-a descoperit Dumnezeu din nou profetului Ilie (3Regi 17-19). Pe muntele Taborului Mântuitorul S-a schimbat la faţă, descoperind şi arătând Apostolilor Petru, Iacob şi Ioan, „pe cât li se putea", slava şi strălucirea dumnezeirii Sale. Pe Golgota s-a adus jertfa de împăcare a omenirii cu Dumnezeu prin trupul şi sângele Domnului. Deşi ca înălţime e abia o colină, în viaţa duhovnicească, în mintea şi în inima dreptcredincioşilor creştini, Golgota e culmea cea mai înaltă din lume, în continuă creştere de două mii de ani. De pe Muntele Măslinilor Mântuitorul S-a înălţat la cer. Munţii Sinai şi Athos, „grădina Maicii Domnului", pentru creştinătatea întreagă reprezintă centre de şcoli şi culmi duhovniceşti, renumite până în ziua de astăzi.

De aceea, pentru sufletele evlavioase munţii au devenit preînchipuiri (simboale) ale înălţării, sfinţirii şi desăvârşirii spirituale; de aceea citim încă în Psaltire cuvintele: «Ridicat-am ochii mei la munţi de unde vine ajutorul meu. Ajutorul meu de la Domnul, Cel ce a făcut cerul şi pământul» (Psalmul 120:1-2); şi tot aceste cuvinte au trecut în cultul nostru creştin, fie ca priceasnă, fie ca apel de înălţare sufletească spre înălţimile cerului, în cântarea: „La munţi, suflete, să ne ridicăm, mergi acolo de unde vine ajutorul" (Antifon, gl. 5) sau în altă cântare: „La munţii legilor Tale m-ai înălţat, cu fapte bune luminează-mă, Dumnezeule, ca să Te laud pe Tine" (Antifon, gl. 1).

Mântuitorul iubeşte în chip deosebit înălţimile munţilor. În liniştea munţilor Se retrage adeseori să Se roage (Matei 14:23; Luca 6:12), pe înălţimile munţilor învaţă şi face minuni (Matei 15:29-31; Marcu 9:2; Ioan 6:1-14), aici rosteşte cea mai frumoasă dintre cuvântările Sale, predica de pe munte (Matei 5-

7), aici rosteşte fericirile, aici proclamă legea iubirii universale, aici spune cuvintele: «Fiţi desăvârşiţi, precum desăvârşit e Tatăl vostru cel ceresc» (Matei 5:48).

Suişul pe munte e simbolul înaintării, al urcuşului duhovnicesc, iar ajungerea pe culme închipuieşte desăvârşirea duhovnicească.

Mântuitorul spune ucenicilor Săi şi tuturor creştinilor: Fiţi desăvârşiţi ca Dumnezeu, creşteţi în duh, sporiţi darurile sufleteşti, trăiţi viaţa pe culmile desăvârşirii (perfecţiunii) spirituale!

Ca să înţelegem ce vrea să spună Iisus prin cuvintele: Fiţi desăvârşiţi ca Dumnezeu – trebuie mai întâi să ne lămurim: Cine e Dumnezeu?... şi cine e omul?... Să cunoaştem, de o parte, pe Dumnezeu şi însuşirile sau desăvârşirile Lui, iar de altă parte, **să cunoaştem însuşirile şi slăbiciunile omului.**

Înţelepciunea biblică, cea mai înaltă învăţătură la care a putut ajunge omenirea, ne descoperă că Dumnezeu e lumină, viaţă, iubire, Duh... «Mai înainte de a se face munţii şi de a se zidi pământul şi lumea, din veşnicia veşniciilor, Tu eşti Dumnezeu» (Psalmul 89:2). El este Creatorul atotputernic, atotînţelept şi atotştiutor; El este Spiritul viu, sfânt, liber şi drept; El e Tatăl vostru cel bun, iubitor şi veşnic. «Tu, Doamne-ai întemeiat pământul şi cerurile sunt lucrul mâinilor Tale. Acelea vor pieri, iar Tu vei rămânea, toate ca o haină se vor învechi; ca un veşmânt se vor schimba şi nu vor mai fi, dar Tu rămâi Acelaşi şi anii Tăi nu se vor sfârşi» (Psalmul 101:27-28).

Omul este făptura, «chipul şi slava lui Dumnezeu» (1 Corinteni 11:7). În om se oglindeşte Dumnezeu şi însuşirile Lui, întocmai cum într-o operă de artă se oglindeşte artistul şi însuşirile lui. În ierarhia fiinţelor, omul este aşezat îndată după

îngeri. «L-ai făcut cu puţin mai prejos de îngeri, l-ai încununat cu slavă şi cu cinste şi l-ai pus peste lucrurile mâinilor Tale. Toate le-ai supus sub picioarele lui» (Psalmul 8:5-7; Evrei 2:6-7). «Cerurile sunt ale Domnului, iar pământul l-a dat fiilor oamenilor» (Psalmul 113:24). După trup, omul este din pământ; are origine materială şi e muritor; după suflet, are origine divină şi e nemuritor. În fiinţa sa se întâlnesc şi se luptă trupul cu sufletul, moartea cu viaţa, răul cu lumina, patima cu virtutea, pământul cu carnea.

Menirea omului este nevoinţa şi lupta, înaintarea şi înălţarea până la asemănarea cu Dumnezeu. Să munceşti, creştine, cu mintea şi cu braţul, ca să descătuşezi puterile bune din tine; să-ţi cultivi virtuţile, până ajungi la puteri şi însuşiri **asemănătoare** cu ale bunului Dumnezeu. Să faci strădanii şi să lupţi până când bunătatea ta este asemănătoare cu bunătatea lui Dumnezeu; până când iubirea ta se aseamănă în căldură cu iubirea lui Dumnezeu, până când înţelepciunea ta se aseamănă în lumină eu înţelepciunea lui Dumnezeu; până când voinţa ta se aseamănă în tărie cu voinţa lui Dumnezeu; până când sfinţenia ta se aseamănă în curăţie cu sfinţenia lui Dumnezeu. Cale lungă este aceasta, încât o viaţă întreagă nu-i poţi ajunge până la capăt. Ideal mai ales şi mai înalt decât acesta nu există altul până în ziua de astăzi; să înaintezi (progresezi) duhovniceşte încât să ajungi cu virtuţile şi însuşirile tale până la Dumnezeu!...

O, Doamne, cât de bun şi atoînţelept eşti!... Ai rânduit ca nimeni să nu se oprească în drumul îmbunătăţirii sale; ca nimeni să nu ajungă la mulţumirea şi lenevirea de sine, închipuindu-şi c-a atins ţinta meniri sale. Ci chemi pe om şi prin om omenirea întreagă, mereu să năzuiască spre mai bine, să tindă necontenit spre desăvârşire, spre asemănarea cu Tine, Doamne, şi astfel

să-şi înnoiască într-una puterile, să creeze valori tot mai prețioase, să progreseze.

Mare, dumnezeiască înțelepciune!...

A fi desăvârşit, ca Dumnezeu, înseamnă a urca muntele progresului duhovnicesc până sus, pe culme; înseamnă a trece prin deşerturi întinse spre munți încântători; înseamnă a face sforțări ostenitoare, a trece pe poteci înguste, peste văi şi peste prăpăstii, prin bolovani şi prin spini; înseamnă a învinge ispite şi patimi, dureri şi suferințe, căderi şi însângerări, îndoieli şi lipsuri; înseamnă a înfrunta toate glumele şi răutățile oamenilor, toate piedicile stihiilor şi toate cursele duhurilor viclene şi înşelătoare.

Desăvârşirea este lepădarea de sine şi de lume, luarea crucii şi urmarea lui Iisus până la moarte (Matei 19:21; Luca 9:23). Desăvârşirea este creşterea în toate însuşirile şi desăvârşirile (perfecțiunile) Dumnezeirii - care sunt modele pentru desăvârşirea omului - creşterea în credință, în nădejde, în bunătate, în smerenie, în iubire «până la măsura deplinătății lui Hristos» (Efeseni 4:13). Desăvârşirea este efort constant spre mai bine, corespondență neîntreruptă între voința omului şi harul Domnului. Desăvârşirea este trăirea în duh, în iubire şi unire cu Iisus Hristos e împlinirea voinței lui Dumnezeu, conformarea voinței noastre cu voința lui Dumnezeu fără rezervă, întreagă şi constantă. Desăvârşirea este cea mai însemnată operă din viața religioasă, deoarece e însuşi viața veşnică începută încă pe pământ. «Fiți desăvârşiți!» este cea mai mare poruncă şi ultima treaptă a progresului creştin, care nu are nici un punct de oprire fără numai în Dumnezeu.

Iată, iubiți şi binecuvântați creştini, ce înseamnă cuvintele Mântuitorului: «Fiți desăvârşiți precum desăvârşit este şi Tatăl vostru cel ceresc!

Pentru luminarea, îmbunătățirea și desăvârșirea sufletului meu și al tău, creștine, există religia și altarele; pentru înfrumusețarea și desăvârșirea sufletelor S-a întrupat și S-a răstignit Fiul lui Dumnezeu, s-a vestit Evanghelia, s-a întemeiat Biserica, s-au rânduit sfintele Taine și toate rugăciunile, posturile, faptele bune și slujbele religioase. Pentru curățirea și desăvârșirea sufletelor noastre se roagă arhiereii Bisericii, cu privirea, cu inima, cu brațele și cu luminile înălțate spre cer, zicând: "Doamne, Doamne, caută din cer și vezi și cercetează via aceasta pe care a sădit-o dreapta Ta și o desăvârșește pe ea" (Psalmul 9:15-16). Pentru sfințirea și desăvârșirea sufletelor ne facem rugăciunile seara și dimineața, cercetăm sfânta Biserică, citim cărțile sfinte, punem frâu patimilor și ne ostenim să urcăm munții greutăților de pe culmile cărora privirile noastre se odihnesc în zare și inimile în pacea lui Dumnezeu.

În satele și orașele noastre din ținuturile dealurilor și ale munților, bisericile sunt zidite pe locurile cele mai ridicate. De asemeni mănăstirile sunt așezate pe înălțimi, prin munți, în locurile cele mai încântătoare, înălțătoare și odihnitoare de suflet. Dar și la șes, bisericile au turnurile cele mai înalte ca să ne îndrepteze privirile spre cer, gândurile spre Dumnezeu. Toate au același tâlc și ne vorbesc în același grai: ***La munți, suflete, să ne ridicăm***, spre cer, spre Dumnezeu.

Nu e ușoară calea spre desăvârșire... De câte ori lovește sculptorul cu dalta, ciocanul și până când scoate, cioplește și netezește din stâncă opera de artă!.. Tu, creștine, o viață întreagă ești dator să-ți cioplești, să-ți șlefuiești și desăvârșești sufletul. Nu slăbi și nu te îndoi niciodată! Dacă din piatră se poate face operă de artă, cu atât mai sigur se poate face din omul trupesc om duhovnicesc, sfânt, chiar și din făptura cea mai decăzută".

La munți, deci, suflete, să ne ridicăm! Spre culmile vieții spirituale creștini, ca Dumnezeul păcii «să ne desăvârșească în tot lucrul bun ca să facem voia Lui și să lucreze în noi ce este plăcut înaintea Lui prin Iisus Hristos, căruia fie slava în vecii vecilor» (Evrei 13:21)

Câte femei păcătoase și câți bărbați pătimași nu numai s-au mântuit, dar au ajuns chiar și în ceata sfinților?

Undeva, pe malul râului Lom, care se varsă în Dunăre, în dreptul orașului Giurgiu, trăia în veacul al treisprezecelea un cioban sărac, dar cu viața curată. Îi plăcea să facă milostenii și să împace pe cei învrăjbiți. De la o vreme, privind el mereu noaptea stelele cerului, iar ziua frumusețile trecătoare ale lumii, s-a hotărât să dea alt curs vieții sale: a părăsit satul, a apucat pe râu în sus până spre izvor în munți și s-a oprit la un schit unde s-a călugărit. După moarte, trupul lui a fost așezat în pământ, aproape de albia Lomului. Au trecut zeci de ani și poate nimeni nu și-a adus aminte de el. Doar apele Lomului, în urma unor ploi mari au surpat malul cu mormântul călugărului și trupul lui neputrezit l-au dus la vale și l-au îngropat din nou în nisip între două pietre. Într-o noapte, chipul călugărului se arătă în vis unei tinere fecioare, care era pe moarte, și-i spuse că se va însănătoși dacă trupul lui va fi ridicat dintre cele două pietre. Părinții fecioarei credeau că e vorba de aiurelile unei bolnave, dar, în cele din urmă, la stăruința fiicei, ca să-i facă voia, căutară locul cu cele două pietre și află acolo trupul neputrezit al călugărului, semn vădit al sfințeniei și al desăvârșirii lui. De aici începe viața minunată a Sf. Dumitru cel Nou, după zeci și sute de ani de la moartea lui. Din veacul al optsprezecelea (de la 1774), moaștele lui au fost așezate în catedrala Mitropoliei, azi Patriarhiei, din București, unde se află și astăzi, viața lui, ridicată până la cele

mai înalte culmi de curățenie și sfințenie, rămânând de model pentru toți fiii Bisericii noastre.

5. Datoria desăvârșirii și nevoia mântuirii

Ne-ai făcut pentru Tine, Doamne...
(Fericitul Augustin)

Există o desăvârșire a trupului și o desăvârșire a sufletului. Una din afară și a doua dinlăuntru. Păgânii puneau preț deosebit pe frumusețea și forța trupului. Din pricina aceasta până în ziua de astăzi a rămas obiceiul ca bărbații și mai ales femeile să-și arate desăvârșirea mai mult pe dinafară decât înăuntru. Iar când natura nu le-a fost darnică sau când în slăbiciunea minții lor socotesc că apa și săpunul nu sunt de ajuns ca să-și spele necurăția de pe obraz și de pe haine, recurg la tot felul de surogate și frumuseți false: se vopsesc ca să-și schimbe fața și părul capului se parfumează ca să împrăștie un miros plăcut care le lipsește; se îmbată ca să pară fericiți; își pun umeri de vată ca să se arate mai puternici decât sunt. Își fac tot felul de măști ca să apară sub forme de frumuseți care din depărtare se văd că sunt fățarnice, înșelătoare și dezgustătoare.

Creștinii văd frumusețea și forța cea adevărată înăuntru, în suflet, în inimă. Omul care e frumos la suflet e frumos și la față; omul care e bun la inimă îți place de el chiar dacă dinafară nu e desăvârșit. În schimb, omul rău și pătimaș, chiar dacă dinafară e frumos și puternic, e respingător.

Prin urmare frumusețea, puterea și desăvârșirea sufletului hotărăsc valoarea omului. Omul e desăvârșit când e împlinit, când s-a ridicat până la cel mai înalt grad de îmbunătățire spirituală, când ajunge cu sufletul la măsura deplinătății lui Hristos (Efeseni 4:13), când atinge limita, culmea desăvârșirii adică «asemănarea cu chipul Fiului» (Romani 8:29), **asemănarea cu Dumnezeu**.

Ca să ajungă până aici creștinul e dator să se nevoiască din răsputeri ca să se desăvârșească. Datoria desăvârșirii spirituale ne-o impune starea noastră de făpturi ale lui Dumnezeu; autoritatea Bibliei și a Bisericii; dorul, nevoia, trebuința și autoritatea conștiinței; judecata din urmă și viața veșnică (Coloseni 3:3-4; Filipeni 1:6, 21).

1. Suntem făpturile lui Dumnezeu și orice făptură tinde în chip firesc spre Făcătorul ei: corpurile cerești spre centrul din care s-au desprins, florile spre soare, puii spre cloșcă, omul spre Dumnezeu, spre însușirile, bunurile și desăvârșirile Lui. Omul este menit să se îmbunătățească și să se desăvârșească cu atât mai mult cu cât el însuși lucrează la îmbunătățirea (ameliorarea) semințelor, a plantelor și animalelor de care are trebuință. Toate făpturile sunt menite să tindă spre Făcătorul lor și să se desăvârșească, numai omul nu?

2. Dumnezeu ne-a descoperit Biblia și ne-a dat Biserica, prin care să primim lumina cunoștinței și bogăția harurilor mântuitoare. Biblia e cartea, Biserica e școala desăvârșirii spirituale. Amândouă ne strigă, într-un glas cu profeții, cu apostolii și cu Mântuitorul: «**Fiți sfinți**, că și Dumnezeu e sfânt» (Levitic 11:44; 1Petru 1:16). «Fiți desăvârșiți, precum desăvârșit e Tatăl vostru cel ceresc» (Matei 5:48). «Noi Îl propovăduim pe Hristos, mustrând **pe tot omul** și învățând **pe tot omul** în toată înțelep-

ciunea ca să înfăţişăm **pe tot omul desăvârşit** în Hristos Iisus» (Coloseni 1:28). Aceste cuvinte nu sunt scrise ca să intre pe o ureche şi să iasă pe alta, ci să intre pe amândouă urechile în inimă şi aici să se prefacă în aluat care să dospească toată frământătura sufletului din care se naşte, creşte şi se desăvârşeşte făptura cea nouă, se preface din omul trupesc în omul duhovnicesc.

3. De acord cu aceste dumnezeieşti glasuri se aude şi înlăuntrul nostru un glas mistuit de dorul desăvârşirii, glasul inimii, autoritatea conştiinţei. Fericitul Augustin a destăinuit un mare adevăr când a strigat în gura şi în lumea mare dorul nestins al sufletului după Dumnezeu: „Ne-ai făcut pentru Tine şi neodihnită este inima noastră până ce se odihneşte în Tine, Doamne"[60]. Nu avem linişte, nu avem pace, nu avem odihnă, mântuire şi fericire în suflet decât în apropierea lui Dumnezeu, aşa după cum nici pe pământ nicăieri nu avem pace şi mulţumire decât acasă, în locul şi în apropierea părinţilor, unde am văzut lumina zilei şi am cunoscut farmecul vieţii. Purtăm în noi dorul după locurile copilăriei şi chemarea spre lumina şi liniştea sferelor cereşti, dorul şi chemarea firească spre cultură, spre desăvârşire, spre Dumnezeu...

Desăvârşirea spirituală este o datorie de conştiinţă, dar şi o dorinţă, o nevoie, o trebuinţă esenţială a sufletului omenesc. Trebuinţa aceasta ni se impune dinlăuntru în afară, aşa după cum dinlăuntru înafară ni se impune să ne spălăm, să ne îmbrăcăm, să gândim, să muncim, să scriem, să citim, să mâncăm şi apoi să ne odihnim. În chip firesc tindem spre desăvârşire cum tinde dinăntru în afară şi se dezvoltă orice făptură, orice floare, orice

---

[60] Confesiuni, I, 1.

sămânţă; din întuneric spre lumină, din cătuşe spre libertate, din văi spre culmi, din adâncuri spre înălțimi.

În suflet se cere ordine, pace, curățenie, sfinţenie. Cine are dezordine şi murdărie în suflet nu poate avea ordine în muncă, nici fericire în casă, nici pace în inimă. Dezechilibrul, dizarmonia, dezordinea în suflet e răul, păcatul sub toate formele lui. În chip firesc sufletul omului, chiar şi al celui mai decăzut, caută echilibrul, armonia şi ordinea. Tot ce nu contribuie la armonia, frumuseţea şi sfinţenia sufletului se cere înlăturat, întocmai cum se cer eliminate din trup toate mâncările nemistuite, toate otrăvurile şi prisosurile. Făcând rânduială şi curăţenie în suflet, îl îmbunătăţim, îl perfecţionăm.

Chiar şi faptul că unii oameni se maimuţăresc şi se înfrumuseţează artificial, pe dinafară, vădeşte indirect nevoia şi setea sufletului după mai bine, după desăvârşire.

4. Glasul tainic al conştiinţei, dorul sufletului după obârşie, setea inimii după înălțimile vieţii duhovniceşti, nu ne lasă în pace; ne biciuiesc mereu, ne îmboldesc într-una să nu ne mulţumim cu ceea ce mâncăm sau bem, ci să căutăm ceva tot mai sus, să descoperim o comoară scumpă ce ni se pare pierdută, o patrie fericită din care ni se pare că am fost izgoniţi; un rai de lumină, de sfinţenie şi fericire, cerul şi viaţa veşnică. În felul acesta, năzuinţa spre sfinţenie, nevoia unui răspuns bun la judecata din urmă, dorul nestins după fericire şi viaţă veşnică sunt tot atâtea îndemnuri şi imbolduri spre desăvârşire

Este o legătură intimă între sfinţenie, fericire şi desăvârşire. Ceea ce face pe om bun, curat şi sfânt îl face fericit. Omul bun e fericit. Iubind pe Dumnezeu, devenim mai buni şi mai fericiţi. Astfel, taina fericirii e ascunsă în progresul duhovnicesc, în sfinţire şi desăvârşire.

După aceste lămuriri e de la sine înțeles: **cine e dator să se desăvârşească?**

Referindu-se la cuvintele Mântuitorului adresate tânărului bogat: «De voieşti să fii desăvârşit, mergi, vinde-ţi averile şi dă-le săracilor şi vei avea comoară în cer şi vino de urmează Mie» (Matei 19:21), unii sunt de părerea că la desăvârşire se poate ajunge numai printr-o viaţă de mănăstire, ca şi când numai călugărilor li s-ar fi dat să se desăvârşească în viața duhovnicească. Părerea aceasta e în întregime greșită. Mântuitorul nu a vorbit numai cu tânărul bogat despre desăvârşire. Porunca desăvârşirii El a adresat-o tuturor ascultătorilor şi ucenicilor Săi. Desăvârşirea este pentru toţi şi se cere de la toţi oamenii. Toţi oamenii trăiesc sub urmările căderii în păcat, deci toţi sunt chemaţi să se ridice şi să se desăvârşească. Mijloacele desăvârşirii, precum vom vedea, sunt diferite. Calea desăvârşirii, însă, este comună tuturor creştinilor, deoarece de la toţi se cere o credinţă desăvârşită, o speranţă desăvârşită, o iubire desăvârşită, o bunătate desăvârşită, o smerenie desăvârşită, o sfințenie desăvârşită, o viaţă spirituală desăvârşită. Căsătoria nu este o piedică în calea desăvârşirii, aşa după cum nici viața singuratică, de călugăr, nu e numaidecât o dovadă a desăvârşirii. Pe drept se spune că nici fecioria singură nu împreună pe om cu Dumnezeu şi nici nunta nu-l leagă de lume. Creştinul se poate desăvârşi tot aşa de bine în familie ca şi în călugărie. Dovadă sfinţii care s-au ridicat la o viaţă duhovnicească desăvârşită din toate straturile şi stările omeneşti: dintre împăraţi şi soldaţi, dintre bogaţi şi săraci, bărbaţi şi femei, învățați şi neînvățați, bătrâni şi copii, călugări şi căsătoriți.

Răspunsul Sfântului Ioan Gură de Aur la învinuirea, ce i-o aduceau unii că vrea să facă din ascultătorii săi călugări, este deplin lămuritor: „Eu nu vă cer să vă retrageţi în munţi sau în

singurătatea deşertului, spune el, ci să fiţi buni, smeriţi şi curaţi la inimă... Căci toate poruncile legii ne sunt comune cu ale călugărilor, afară de celibat"[61]. Prin urmare tot omul e dator să tindă spre desăvârşire, să-şi modeleze sufletul după chipul lui Iisus şi al sfinţilor, din simplul motiv că nu numai unora, ci tuturor oamenilor s-a zis: «Fiţi desăvârşiţi...» (Matei 5:48; Iacov 1:4). Scriptura nu este numai pentru unii, ci pentru toţi oamenii ca toţi să se desăvârşească şi astfel să fie bine pregătiţi pentru orice lucru bun (2 Timotei 3:17); taina creştinătăţii nu este vestită numai la unii, ci la toţi oamenii, ca toţi să se desăvârşească în Iisus Hristos (Coloseni 1:27-28); Biserica nu e numai pentru unii, ci pentru toţi oamenii, ca toţi prin ea să cunoască înţelepciunea lui Dumnezeu (Efeseni 3:10) şi, deci, perfecţiunea spirituală. Mântuitorul nu S-a întrupat, nu a învăţat, nu S-a răstignit şi a înviat numai pentru unii, ci S-a dat preţ de răscumpărare pentru toţi (1 Timotei 2:5-6, 2 Corinteni 2:14-15). În sfârşit, Dumnezeu nu cheamă numai pe unii, ci cheamă pe toţi oamenii la cunoştinţa adevărului şi la mântuire (1 Timotei 2:3-4), să trăiască în pace şi iubire, «în legătura desăvârşirii» (Coloseni 3:14).

Aprinde în inima mea şi în toate sufletele, o, Doamne, setea după Duhul Tău cel Sfânt, dorinţa arzătoare după chipul, frumuseţea şi slava Ta. Fă ca toţi oamenii să se întoarcă din starea neasemănării la asemănarea Ta. Să Te caute pe Tine, Doamne, din toată inima; să suspine după Tine, să se mulţumească în Tine şi să se desăvârşească în Tine şi prin Tine, Dumnezeule, acum şi totdeauna, aici şi pretutindeni.

[61] Omilii la Matei VII,7.

6. Putința desăvârşirii

Poruncile lui Dumnezeu nu sunt grele
(1 Ioan 5:3)

Viaţa spirituală desăvârşită e trăirea în Duh, urmarea lui Hristos, împlinirea voinţei lui Dumnezeu până la asemănarea cu El în bunătate, înţelepciune, iubire şi sfinţenie. Să fii bun, creştine, ca Dumnezeu; să fii înţelept ca Dumnezeu; să fii iubitor şi sfânt ca Dumnezeu! Aceasta e menirea ta de om, dacă vrei să fii desăvârşit.

Creştinul este un fiu care merge la Tatăl, un călător spre patria şi familia sfinţilor, un moştenitor al împărăţiei lui Dumnezeu. «Nu mai sunteţi străini şi venetici, ci sunteţi cetăţeni împreună cu sfinţii şi casnici ai lui Dumnezeu, zidiţi fiind pe temelia apostolilor şi a proorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind Însuşi Iisus Hristos. Întru El orice zidire se ţine întreolaltă **şi creşte pentru a ajunge un locaş sfânt în Domnul**. Întru El fiţi locaşul lui Dumnezeu!» (Efeseni 2:19-22).

Gândirea la desăvârşirea omului, vrând nevrând pune cugetului nostru o întrebare. Este cu putinţă îmbunătăţirea, sfinţirea şi desăvârşirea omului? Dacă noi luăm de model pe Dumnezeu cu însuşirile Lui – şi trebuie să-L luăm, deoarece aşa ne porunceşte Mântuitorul (Matei 5:48) - putem noi, oare, să ne urcăm atât de sus încât să ajungem la asemănarea cu El?.. **Se poate omul îmbunătăţi şi desăvârşi?** Fără nici o îndoială, omul se poate îmbunătăţi şi desăvârşi.

1. Omul e făcut după chipul lui Dumnezeu (Facere 1:27). Purtăm în noi chipul lui Dumnezeu întocmai cum purtăm chipul şi asemănarea părinţilor. Chipul acesta zace ascuns în adâncul

sufletului nostru, în mintea, în voința și în inima noastră, însoțit de dorința și plăcerea de a se descoperi, de a se apropia și uni cu Dumnezeu. În măsura în care ne îmbunătățim și desăvârșim, descoperim în noi chipul lui Dumnezeu, vădim tot mai arătat **asemănarea** cu Dumnezeu. Ce este lupta omului pentru cultură și progres decât proba năzuințelor și a strădaniilor lui neodihnite de a urca tot mai sus treptele desăvârșirii? Când suntem răi, dorim să fim buni; când suntem buni, dorim să fim mai buni. Suntem mereu nemulțumiți, mereu în căutarea paradisului pierdut, în noi și în jurul nostru. Chipul lui Dumnezeu din noi se cere dezrobit și împlinit. Zbuciumul acesta lăuntric nu este altceva decât un semn, o dovadă că omul e menit și e capabil să se îmbunătățească, să se perfecționeze.

2. Mântuitorul obligă pe ucenicii și urmașii săi să trăiască viața după Evanghelie, să țină poruncile, să-și însușească **virtuțile** religioase și morale, să facă voia lui Dumnezeu. După cum ascultă sau nu ascultă glasul Marelui Păstor și Învățător al lumii, oamenii se deosebesc și se despart în **buni** și **răi**. **Unii** sunt buni, **alții** sunt răi. De ce unii sunt buni și alții răi? Pentru că așa vor ei, unii, să fie buni, alții răi. Dumnezeu nu ne cere ce nu putem împlini, iar ceea ce ne-a dat să împlinim e sigur că se poate împlini. Desăvârșirea pe care Iisus Domnul ne-o pretinde e cu putință și, chiar mai mult, ușoară. Jugul este bun și **sarcina mea ușoară**, spune El (Matei 11:30). «Poruncile Lui nu sunt grele», constată Sf. Apostol și Evanghelist Ioan (1 Ioan 5:3). Fiecare dintre noi s-a putut încredința că e mai ușor să ții poruncile lui Dumnezeu și, deci, să te îmbunătățești decât să le calci. Iată, de pildă, ai spus o minciună, câte alte minciuni ești obligat să folosești ca să o poți susține și la urmă tot te face de rușine. Dacă pentru minciună ajungi la judecătorie, cât necaz îți

impui ca să-ţi aduni martori mincinoşi, să bagi pe alţii la rău, să dai mult de lucru judecătorilor, să te zbuciumi ziua şi noaptea ca să ieşi din încurcătură. Cine spune totdeauna adevărul e scutit de toate aceste neplăceri. Cineva fură. Dacă nu-i descoperit, e mustrat de conştiinţă. Dacă e descoperit, judecăţile, pedepsele, ruşinea şi paguba se ţin lanţ după el. Scoţi din gură o vorbă de ocară sau o înjurătură - ea te urmăreşte, te mustră; vrei să o uiţi şi nu o poţi uita; te apasă şi te tulbură. În schimb, o vorbă bună, o faptă virtuoasă, o rugăciune, te mângâie, te împacă, te mulţumeşte... Oricâte exemple de acestea am înşira, ele ne încredinţează că ţinerea poruncilor şi, deci, îmbunătăţirea morală prin împlinirea lor nu e numai cu putinţă, dar e şi mai uşoară decât nesocotirea şi călcarea lor. Dacă **unii** sunt buni înseamnă că **toţi** pot fi buni. Altfel e neînţeles de ce unii sunt virtuoşi, iar alţii pătimaşi. Dacă unii pot trăi după Evanghelie şi se desăvârşesc prin împlinirea ei, înseamnă că toţi pot urma aceeaşi cale, toţi se pot ameliora, numai dacă iubesc din toată inima pe Dumnezeu.

3. Că oamenii se pot îmbunătăţi şi desăvârşi ne arată mai limpede şi mai convingător sfinţii, duhurile drepţilor celor desăvârşiţi (Evrei 12:23), cununa de lumină şi slavă a Bisericii. Iată câteva nume şi exemple:

Dintre profeţi, Moise şi David. Moise, deşi a ucis un egiptean (Ieşire 2:11-12), totuşi a ajuns cel dintâi mare profet al lumii, cel care dă omenirii cele zece porunci (Ieşire 20) şi cel care scrie cele dintâi cinci cărţi din Biblie. David, deşi se face vinovat de adulter şi de moartea generalului Urie (2 Regi 11-12), totuşi, prin pocăinţa inimii înfrânte de durere pentru păcate, ajunge prooroc, scriitor de Psaltire şi strămoş după trup al Mântuitorului. Dintre apostoli să luăm pe cei mai mari, Petru şi

Pavel. Petru spune minciună şi se leapădă cu jurământ şi blestem de Iisus în faţa unei servitoare, «nici nu cunosc pe omul acesta, zice el (Matei 26:72) şi totuşi, prin lacrimile lui amare şi printr-un nou devotament, îşi răscumpără greşeala prin dragoste până la moarte pentru Mântuitorul. Saul e plin de ură faţă de creştini, asistă la uciderea cu pietre a Sf. diacon Ştefan (Fapte 7:58) şi ia parte la prigoanele sângeroase împotriva creştinilor - căci «sufla cu ameninţare şi cu ucidere împotriva ucenicilor Domnului» (Fapte 9:1). Totuşi, când lumina şi mustrarea lui Iisus l-a orbit, e învins, convertit şi botezat. Prin râvna sa aprinsă de iubire faţă de Hristos, prin călătoriile sale misionare, prin cele patrusprezece scrisori ale sale, din care citim şi ne luminăm atât de mult, şi prin moartea sa de martir, ajunge din Saul Pavel, sfântul şi marele apostol al neamurilor păgâne (Romani 11:13). Alţi sfinţi: tâlharul de pe cruce, prin recunoaşterea greşelilor lui şi prin mărturisirea iubirii lui în rugăciune către Iisus ajunge cel dintâi sfânt canonizat şi cel dintâi în rai împreună cu Mântuitorul (Luca 23:40-43); Onisim, din slugă netrebnică şi probabil hoţ, ajunge frate iubit şi de folos Bisericii şi societăţii (Filimon). Moise Arapul, din hoţ şi vătaf de tâlhari, care îngrozea Egiptul prin jafurile şi uciderile lui, care trecea Nilul înnotând cu hainele pe cap şi cu cuţitul în gură ca să atace şi să prădeze, după ce stă de vorbă cu călugării din pustie şi mai ales cu Sf. Antonie cel Mare, se converteşte, intră în mănăstire împreună cu soţia lui şi atâta s-a pocăit încât a lăsat după el 60 de ucenici, a ajuns preot şi om cu nume de sfânt în calendar (29 August). Dintre femei să amintim pe Maria Magdalena şi Maria Egipteanca. Maria Magdalena, femeia din care Iisus scosese şapte draci (Luca 8:2), adică multe patimi arzătoare, ajunge mironosiţă, cu zi de pomenire în calendarul sfinţilor (22 iulie).

Maria Egipteanca de la doisprezece ani fuge de la părinţi şi şaptesprezece ani petrece în desfrânare neoprită şi nesăţioasă. Din Alexandria pleacă la Ierusalim, dar nu ca să se închine la locurile sfinte, ci să desfrâneze cu pelerinii. Aici, însă, la ziua înălţării sfintei Cruci, o putere dumnezeiasca o opreşte să intre în biserica Sfântului Mormânt. Înţelegând semnul şi recunoscându-şi vina, începe să verse lacrimi fierbinţi la tronul Sfintei Fecioare. 48 de ani îşi plânge de aci înainte, ziua şi noaptea, păcatele în pustia Iordanului. Moare la 1 Aprilie 530. Ziua aceasta e ziua ei în Calendarul sfinţilor. Biserica a mai aşezat in cinstea şi pomenirea ei încă două zile: deniile de Miercuri seara şi Duminica din săptămâna a cincia din postul Paştilor pentru a servi ca exemplu de pocăinţă, îndreptare şi desăvârşire câtor mai mulţi creştini.

Astfel de exemple sunt nenumărate în viaţa şi istoria Bisericii. Ele se pot întregi cu nume de împăraţi, regi, generali, învăţaţi, scriitori, poeţi, artişti, dregători şi oameni de tot felul, care la un moment dat, când sabia Duhului şi cuvântul Domnului au tăiat în inima lor, au rupt cu trecutul şi au luat drumul desăvârşirii spirituale. Bisericile creştine din lumea întreagă sunt pline de închinători evlavioşi, dintre care mulţi, după ce au gustat cu nesaţ dulceaţa fructelor oprite, s-au întors şi se întorc mereu la calea cea bună, la calea Bisericii, la calea sfinţeniei, la calea desăvârşirii.

Pildele lor şi, mai presus de toate, vieţile tuturor sfinţilor, sunt pentru noi toţi dovezi luminoase că omul se poate reculege, se poate întoarce de la rău spre bine, se poate îmbunătăţi, sfinţi şi desăvârşi. După Sf. Antonie cel Mare, omul este fiinţa care în-

găduie să fie îndreptată. **“Cel ce nu poate fi îndreptat este neom, căci aceasta se află la neoameni”**[62].

Iubiți și binecuvântați creștini, nimeni dintre noi nu e desăvârșit, dar nimeni nu e scutit de datoria, nici lipsit de putința desăvârșirii. Stejarul crește clipă de clipă, fără să-l audă sau să-l vadă cineva. Așa crește și tu, creștine, în Domnul. Primăvara mugurii cheamă florile, florile cheamă colorile și culorile roadele, din adâncuri. Reculege-te și tu, creștine; cheamă din adâncul sufletului tău la lumina zilei virtuțile și faptele cele bune, dezvăluie chipul lui Dumnezeu din tine și fă totdeauna «voia Lui cea bună și plăcută și desăvârșită» (Romani 12:2).

Doamne, facă-se voia Ta, precum în cer de către îngeri, așa și pe pământ de către toți oamenii (Matei 6:10)!

---

[62] Filocalia I, 6.

CAPITOLUL V

PIEDICILE DESĂVÂRŞIRII, ALE MÂNTUIRII ŞI FERICIRII OMULUI

Drumul, cu suişul spre culmile desăvârşirii spirituale, nu este uşor. Munţii falnici, priviţi din depărtare, sunt impunători. Urcuşul spre culmile lor însă, pe lângă atracţii şi bucurii are şi neplăceri, greutăţi şi piedici. Cere multe, opintiri şi sudori, oboseli şi popasuri; e primejduit de rătăciri şi căderi în prăpăstii sau în ghearele fiarelor sălbatice. Numai după multe sforţări şi opintiri ajungi să te bucuri de priveliştea încântătoare a culmilor.

Urcuşul spre culmile desăvârşirii morale îşi are şi el piedicile lui, multe şi grele. Cele mai obişnuite piedici, pe care le întâlneşte omul creştin în calea desăvârşirii duhovniceşti sunt: **ispita, pofta, plăcerea, păcatul şi patima.**

Nu este om care să nu întâlnească în calea vieţii aceste piedici; să nu lupte cu ele, să nu cadă adeseori amăgit, înfrânt sau disperat în cursele şi robia lor; să nu suspine şi să nu strige neputincios după ajutor: Doamne ajută-mi!...Doamne scapă-mă din cursele ispitelor!...Doamne, stinge în mine plăcerea poftelor!...Doamne, iartă-mi păcatele!...Doamne pune frâu patimilor şi fărădelegilor mele!...

Le vom cerceta pe rând şi cu luare aminte, ca din lămurirea lor să ne cunoaştem mai bine duşmanii cei mai mari şi mai ascunşi ai desăvârşirii noastre, ai mântuirii şi ai fericirii.

1. Ispita

Ce este şi de unde vine ispita

Şi nu ne duce pe noi în ispită
(Matei 6:13)

Ispita sau încercarea este cea dintâi piedică în drumul spre culmile desăvârşirii sufletului. O numim piedică, dar ea poate fi şi un mijloc de curăţire şi întărire duhovnicească. Ispita poate fi o cercetare mai în adânc a lucrurilor. A ispiti Scripturile înseamnă a le cerceta cu toată atenţia, în toată adâncimea lor.[63] La începutul ei, ispita nu este nici piedică, nici mijloc de înălţare sufletească. Ispita este o cursă; o ademenire, o amăgire, o chemare, o momeală spre rău, un îndemn, ca o cântare de sirenă, care atrage omul spre păcat. Ea devine piedică în calea desăvârşirii şi mijloc de pierzanie din clipa în care ne învoim cu

[63] D. Stăniloaie: *Curs de Ascetică şi Mistică Creştină.* Prelegeri lit. Bucureşti 1946-1947, p. 106

ea şi ne lăsăm înşelaţi de ea. O pildă: aflăm un obiect pierdut. Putem să ni-l însuşim sau să-l predăm păgubaşului. Ispita a ieşit în calea noastră. Dacă ne însuşim obiectul aflat, ispita ne duce la păcat; dacă-l predăm păgubaşului, facem un act de virtute morală. În chipul acesta, obiectul aflat, ispita, devine pentru noi un mijloc de chemare la păcat sau la virtute, o cursă din care ieşim învinşi sau învingători, căzuţi sau înălţaţi sufleteşte.

De unde vin ispitele? Cine şi de ce ispiteşte? Ce folos avem din ispite? Cum lucrează ispitele? Care sunt mijloacele, armele de luptă prin care ne putem împotrivi ispitelor?

Ispita nu este de la Dumnezeu.

Este lămurit că Dumnezeu, neavând în sine nimic rău, nu ispiteşte pe nimeni. Aşa spune Sf. Ap. Iacob: «În ispită, nimeni să nu zică: Mă ispiteşte Dumnezeu, căci **Dumnezeu nu este ispitit de rele** şi el nu ispiteşte pe nimeni» (Iacob 1:13).

Ispita vine de la diavolul, de la lume şi de la trup, dinafară şi dinlăuntrul omului.

Ispititorul cel dintâi este **diavolul** (Matei 4:3; Luca 22:31; Fapte 5:3; I Tesaloniceni 3:5). El nu aţâţă gândul înşelător prin icoane atrăgătoare; el amăgeşte pe Eva (Facere 3:1-13; 2 Corinteni 11:3), el pune la încercare răbdarea lui Iov (cap. 1-2); el ispiteşte şi pe Mântuitorul (Matei 4:1-11; Marcu 1:13; Luca 4:1-13); el reprezintă «puterea întunericului» (Luca 22:53) din văzduhuri (Efeseni 6:12). El ispiteşte pe toţi oamenii. Ispitirea satanei a scos pe Adam din rai, a făcut pe Cain ucigaşa al fratelui său; pe David l-a ispitit cu desfrâul şi cu omorul; pe Iuda cu banii. De aceea după Biblie, ispita este uneltirea diavolului (Efeseni 6.11), spre amăgirea păcatului (Evrei 3:13).

Al doilea ispititor e **lumea,** duhul lumii (1 Corinteni 2:12), «veacul de acum» (Romani 12:2) cu oamenii lui, cu desfătările,

plăcerile, măririle şi deşertăciunile lui. Lumea cu oamenii răi, cărţi rele, vorbe rele, fapte rele, ispiteşte necontenit sufletul şi trupul omului. Nepăsătorii, necredincioşii, păcătoşii, pătimaşii de tot felul sunt **oameni lumeşti** (mondeni). Prin ispitele, prin pildele şi uneori prin prigoanele lor, ei înfăţişează „lumea" aceasta, lume cufundată **în rău** (1 Ioan 5:19), prin care vin **smintelile** (Matei 18:7). Cu lumea aceasta amăgitoare omul duhovnicesc e în necontenit război. Cu lumea aceasta, duşmană lui Iisus Hristos, cu lumea care întruchipează dragostea de lucruri şi de trupuri,în locul iubirii lui Dumnezeu şi a sufletelor, nu putem fi prieteni. «Nu ştiţi oare, că **prietenia cu lumea este duşmănie împotriva lui Dumnezeu?** » (Iacob 4:4).

O alegere se impune între Hristos şi lume; între Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu şi duhul lumii. «Noi n-am primit duhul lumii acesteia, ci Duhul cel din Dumnezeu» (1 Corinteni 2:12). [64]

Al treilea ispititor e **omul**, cu sufletul şi cu trupul său (Efeseni 2:1-3), cu carnea, cu poftele, voile, gândurile, durerile, necazurile şi patimile lui lumeşti, despre care Sf. Apostol şi Evanghelist Ioan scrie: «Nu iubiţi lumea, nici cele ce sunt din lume; de iubeşte cineva lumea, în acela nu este iubirea Tatălui. Căci tot ce este din lume, adică: **pofta trupului, pofta ochilor şi trufia vieţii** nu sunt de la Tatăl, ci sunt din lume» (1 Ioan 2:15-16). Din răutatea şi trufia vieţii lor, ispitesc fariseii, saducheii şi învăţătorii de lege pe Mântuitorul (Matei 16:1; 19:3; 22:35; Marcu 10:2; Luca 10:25; Ioan 8:6) şi dregătorii perşilor pe Daniil (Daniil, cap. 6); din pofta ochilor şi a trupului ispiteşte

---

[64] Sf. Isaac Sirul, în *Cuvântul 85* aseamănă lumea cu o femeie desfrânată (curvă) care ispiteşte şi atrage cu pofta ei înşelătoare pe cei ce doresc frumuseţile ei şi-i dezbracă de hainele lor, iar după ce i-a golit, în ziua morţii, îi aruncă afară din casă.

femeia lui Putifar pe tânărul Iosif (Facere cap. 39), înşeală Dalila pe Samson (Judecători 16), şi smintesc femeile şi ţiitoarele inimii regelui Solomon (3 Regi 11:3-4), făcându-l la urmă să constate plin de amărăciune că femeia e «mai amară decât moartea, pentru că ea este o cursă, inima ei este un laţ şi mâinile ei sunt cătuşe», din care scapă cei buni înaintea lui Dumnezeu (Eclesiastul 7:26).[65]

Cu toate că nu sunt de la Dumnezeu, ci de la duhurile necurate, de la lume şi de la om, **Dumnezeu permite ispitele**, ele fiindu-ne de folos din mai multe pricini şi anume: **ispitele sunt şcoala smereniei**, deoarece pun la încercare puterea, mândria, răbdarea şi neputinţa noastră. Oricât ar fi de supărătoare, ispitele ne înţelepţesc şi ne învaţă să nu ne trufim, cu virtuţi pe care nu le avem fără ajutorul dumnezeiescului har. **Lupta pentru virtute şi har se câştigă prin ispite**. „Cine fuge de ispite, fuge de virtute" spune Sf. Isaac Sirul[66]. Nimeni nu ajunge om mare, nu poate să se desăvârşească în virtute dacă nu are răbdare în ispite. Cu cât se apropie un suflet mai mult de cetatea lui Dumnezeu, cu atât îl întâmpină ispite mai puternice. Ispite noi (învinse) aduc har mai mult. Dumnezeu nu dă harul fără ispite. În măsura biruinţei asupra patimilor şi ispitelor, se dă harul. „Ia aminte şi scrie în inima ta, că **iubirea de plăceri şi de odihnă este pricina pentru care Dumnezeu te părăseşte** şi

[65] Sf. Maxim Mărturisitorul, vorbind despre pământul blestemat de Dumnezeu în faptele lui Adam, scrie: „Pământul blestemat în faptele lui Adam este trupul lui Adam... Din trupul său se hrăneşte omul cu durere şi cu întristare multă, bucurându-se doar de puţina dulceaţă ce i-o dă el. Din trup îi răsar omului, pe deasupra plăcerii stricăcioase, grijile şi gândurile, ca nişte spini, şi marile ispite şi primejdii, ca nişte mărăcini" (*Filocalia III*, p. 30).

[66] *Cuvânt 44*, ms., p. 101.

îngăduie să fii ispitit"[67]. Sf. Macarie cel Mare, desigur din experienţa vieţii sale, spune că puterea harului de care se învredniceşte sufletul creştinului „se câştigă numai cu luptă mare, cu răbdare multă şi îndurare, prin ispite şi încercări"[68].

Ispitele **vădesc ce-i în inima omului** (Deuteronom 8:2; 32:31; Iacob 1:3). Ispitele **ne cheamă la pocăinţă**, la ispăşirea şi înlăturarea păcatelor. Ispitele sunt toiag de întoarcere la Dumnezeu, pricini de trezire, îndreptare şi apropiere de Dumnezeu. „Precum părinţii iubitori de fii, întorc pe fiii lor, care fac lucruri nesocotite, cu ameninţări, aşa şi Dumnezeu îngăduie ispitele ca pe un toiag care întoarce pe cei vrednici de la viclenia diavolului"[69]. „Necazurile încercărilor, scrie Sf. Maxim Mărturisitorul, sunt aduse peste unii pentru ştergerea păcatelor săvârşite, peste alţii pentru ştergerea celor ce le săvârşesc acum, şi iarăşi peste alţii pentru oprirea celor ce vor avea să le facă. Dar afară de acestea, mai sunt şi cele care vin pentru dovedire, ca de pildă cele venite asupra lui Iov"[70].

Tot Sf. Maxim Mărturisitorul înşiră cinci pricini pentru care Dumnezeu îngăduie să fim războiţi de către dracii ispitelor: „cea dintâi, pentru ca războiţi fiind şi războindu-ne în apărare, să venim la puterea de a deosebi virtutea şi păcatul. A doua, ca dobândind prin luptă şi durere virtutea, să o avem sigură şi nestrămutată. A treia, ca înaintând în virtute, să nu ne îngâmfăm ci să învăţăm a ne smeri. A patra, ca după ce am fost ispitiţi de păcat, să-l urâm cu ură desăvârşită. A cincia, care e mai presus

[67] Sf. Isaac Sirul, *Cuvânt 46*, p. 186 şi *Cuvânt 52*, p. 200.
[68] Omilii duhovniceşti, p. 55
[69] Sf. Petru Damaschin, p. 37
[70] Filocalia II, p. 64

de toate, ca devenind nepătimaşi, să nu uităm slăbiciunea noastră, nici puterea celui e ne-a ajutat.[71]

Ispita e un **foc curăţitor**, un mijloc de **încercare a credinţii** şi a virtuţii, de **îmbunătăţire**, **desăvârşire** şi mântuire. Fapta bună în focul ispitelor se vădeşte. Răul ajută binele, ispitele şi suferinţele ajută curăţirea şi desăvârşirea sufletului. Cine caută un bine, mai mare, e atacat şi împiedicat de o ispită mai mare, spune Fericitul Simeon Metafrastul.[72] Încercările ne vin spre învăţătură şi spre mântuire. Prin ele suntem pedepsiţi, dar nu omorâţi; învăţaţi, dar nu părăsiţi. „nimeni nu învaţă, fără să fie ispitit", costată Sf. Isaac Sirul[73]. Tot Sf. Isaac Sirul spune: „Când pui început îmbunătăţirii, pregăteşte-te de ispite. Întâmpină-le cu îndrăzneală, ca Iov. Dacă nu te pregăteşti să biruieşti ispitele, depărtează-te de lucrarea virtuţilor".[74]

«Toată bucuria să aveţi, fraţii mei, când cădeţi în multe feluri de ispite, scrie Sf. Iacob, ştiind că încercarea credinţei voastre lucrează răbdare; iar răbdarea să-şi aibă lucrul ei desăvârşit, ca să fiţi desăvârşiţi şi întregi fără nici un fel de lipsă» (Iacob 1:2-4).[75]

---

[71] Filocalia II, p. 69

[72] Despre desăvârşirea în duh, ms., cap. 18, p. 8

[73] *Cuvinte ascetice*, Cuvântul 21, p. 92

[74] *Ibidem*, Cuvântul 5, p. 33

[75] Cuviosul Teognost spune: „Când vrăjmaşul simte că sufletul nostru a ajuns la mari măsuri ale virtuţii, ne întâmpină cu ispite sălbatice şi înfricoşate. Această stare ne-o cunoaşte el din cuvintele rugăciunii, din ridicarea mai presus de perechea materială: trupul şi simţurile. Şi atunci cu atâta pizmă ne ispiteşte, urâtorul de oameni, încât ne face să ne scârbim chiar şi de viaţă. Dar nu ştie, deşertul, câtor bunătăţi ni se face pricinuitor, făcându-ne în chipul acesta cereşti prin răbdare şi împletind mai strălucite cununile noastre" (*Filocalia IV*, p. 271-272).

Ispitele sunt exerciții de întărire în credință și în voință, mijloace de formare a caracterului creștin, la care nu se poate ajunge decât prin sforțări și lupte «până la sânge» (Evrei 12:4) „Tocmai pentru aceasta stau la mijloc ispitele și încercările cele multe, supărările și luptele și picăturile de sudoare, constată Sf. Macarie, pentru ca să vădească, cine a iubit numai pe Domnul singur cu adevărat până la moarte cu toată voința și din toată puterea lui”.[76]

Ispitele vădesc și sporesc în noi **iubirea lui Dumnezeu,** în brațele căruia aflăm ajutor și ocrotire. Oricât am fi de buni sau de sfinți, cu cât se înmulțesc mai mult ispitele, cu atât ne vom simți mai aproape de Dumnezeu. Cu cât sunt mai grele și mai îngrozitoare, cu atât frica de primejdia lor ne face să ne întoarcem și să ne refugiem sub aripile proniei lui Dumnezeu.

Ispitele sunt prin urmare mijloace de progres duhovnicesc, focuri curățitoare de suflet, prilejuri de înălțare și desăvârșire morală. De acea toți oamenii sunt ispitiți. Cunoscând valoarea morală, binefăcătoare, a ispitelor, Psalmistul se roagă: «Cercetează-mă, Doamne, și mă cearcă...» (Psalmul 25:2).

Pentru cei încercați în cuptorul ispitelor se păstrează răsplătirile și cununile, spune Sf. Ioan Carpatiul[77]. Pentru ei este scris: «...necazul vostru în bucurie se va întoarce» (Ioan 16, 22).

Ispitele au deci un rol pronietor și mântuitor, sub mâna ajutătoare și ocrotitoare a Bunului Dumnezeu, care nu ne lasă să fim ispitiți peste puterile noastre, ci odată cu ispita aduce și scăparea din ea, ca să o putem răbda (1 Corinteni 10:13). Faptul acesta e foarte important de știut, că **ispita nu e peste puterile omului.** Dumnezeu permite ispita, dar pe măsura puterilor

[76] Omilii, p. 39
[77] Filocalia IV, p.159

omeneşti, în scopul îmbunătăţirii spirituale. Tot Dumnezeu este acela care scapă din ispită pe cei credincioşi, iar pe cei nelegiuţi îi păstrează, ca să fie pedepsiţi în ziua judecăţii (2 Petru 2:9).

Cu încredinţarea aceasta, că Dumnezeu nu ispiteşte, dar permite ispita pe măsura puterii omului şi scapă pe cei credincioşi din cursele ei, ne rugăm Cerescului Tată: «Şi nu ne duce – Doamne – pe noi în ispită, ci ne mântuieşte de cel rău» (Matei 6:13).

Cum lucrează ispita

...Veţi cunoaşte binele şi răul ca Dumnezeu
(Facere 3:5)

Ispititorul (diavolul, lumea, omul) este afară de noi. Sămânţa ispitei însă este în noi înşine; în mintea, în inima şi în voinţa noastră liberă. În noi se trezeşte şi lucrează ispita îndoielii, ispita gândului pătimaş, ispita necredinţei, ispita poftelor şi a plăcerilor trupului şi toate ispitele.

Sămânţa încolţeşte, creşte şi rodeşte. Aşa e şi ispita, asemenea seminţei, trece în lucrarea ei prin trei faze: încuibarea, desfătarea şi consimţirea.[78]

[78] Cuv. Isichie Sinaitul înşiră patru trepte: **atacul**, **însoţirea**, **consimţirea** şi **fapta**. (Filocalia IV, p. 53-54)

Ilie Ecdicul (advocatul) înşiră cinci trepte: atacul, însuşirea, convorbirea, consimţirea şi fapta. (Filocalia IV, p. 320). Sf. Ioan Damaschin înşiră şapte trepte: 1. **momeala** sau atacul gândului vrăjmaş în minte, 2. **însoţirea** sau convorbirea plăcută cu gândul vrăjmăş; 3. **patima** sau desprinderea cu gândul vrăjmaş, invertirea cugetării şi a închipuirii în jurul lui, 4 **lupta**, împotrivirea la învoire sau stingerea patimii; 5. **robia**,

Încuibarea este aruncarea seminței rele în suflet, atacul ispitei, trezirea atenției spre o faptă rea, îndreptarea gândului spre un fruct oprit. Eva a trecut de multe ori pe lângă pomul cunoștinței binelui și al răului, dar nu s-a gândit să guste din fructele lui, până când ispititorul nu a întrebat-o: „A zis oare Dumnezeu să nu mâncați din toți pomii raiului?...". „Da!, a zis, să nu mâncăm din pomul binelui și al răului, ca să nu murim". „Nu, nu veți muri!...Ci vi se vor deschide ochii și **veți cunoaște binele și răul ca Dumnezeu**" (Facere 3:1-5).

Așa se trezește și se încuibează în om ispita: prin momeală, prin sugestie, prin șoapte înșelătoare, prin icoane și vorbe mincinoase.

Dacă sufletul nu respinge de la început, cu hotărâre, momeala, ci stă de vorbă cu ea, urmează faza a doua a ispitei, **desfătarea**, „însoțirea sau amestecarea gândurilor noastre cu ale dracilor vicleni"[79]. Eva vede acum ceea ce până acum n-a văzut și gândește la ceea ce până acum n-a gândit: socotește că pomul e plăcut la vedere și rodul bun de mâncare, «vrednic de dorit, pentru că dă știință» (Facere 3:6). Se trezește în suflet pofta și

---

stăpânirea silnică inimii; 6. **învoirea**, sau consimțirea cu patima din gând și 7. **lucrarea**, împlinirea cu fapta a gândului pătimaș. Cine respinge de la început momeala, taie dintr-odată toate cele ce urmează (*Cuvânt minunat și de suflet folositor*, Trad. D. Stăniloae, *Filocalia IV*, p. 191-192). După *Urmarea lui Hristos* (p. 40), la începutul ispitei vine în capul omului numai o **idee** a unui lucru ispititor. Apoi aceasta idee se încorporează într-o **imagine** vie. Pe urmă vine **plăcerea** pe care o făgăduiește lucrul închipuit. În urmă răsare **dorința** de a dobândi plăcerea și în sfârșit **voința** zice: Da! (și astfel păcatul este săvârșit). În chipul acesta vrăjmașul cuprinde tot sufletul, dacă nu-l vom înfrunta de la început, cu bărbăție. Și cu cât mai mult vei întârzia a i te împotrivi, cu atât mai tare vei slăbi, ia el tot mai mult se va întări.

[79] Isihie Sinaitul, *Filocalia IV*, p. 53.

plăcerea, neîncrederea în Dumnezeu, trufia, neascultarea şi răzvrătirea, de la care mai este un pas până la **consimţire**, până la învoirea minţii,după care urmează **fapta**, păcatul, gustarea din fructul pomului oprit. Aşa alunecă şi cade omul în ispită; şi din ispită în păcat. Mai întâi i se înfăţişează **năluciri şi prilejuri** de a păcătui, momeli, îndemnuri şi propuneri de a face răul. Dacă nu le respinge şi începe a se **târgui** cu ele, îşi amestecă gândurile cu ele, se lasă încetul cu încetul desfătat şi amăgit de ele. Apoi, biruit de pofte şi de plăceri vătămătoare, se **învoieşte** cu ispita, renunţă la luptă; simte, **consimte**, alunecă şi **cade**...

Bineînţeles că ispitele nu aduc oamenilor numai plăceri atrăgătoare şi înşelătoare, ci şi întristări, dezamăgiri şi dureri după felul şi pricina patimilor, care se află şi lucrează în suflet[80]. La unii ispita face plăcere, la alţii durere. „După Sf. Scriptură – scrie Sf. Maxim Mărturisitorul – chipul ispitelor e îndoit: unul e prin plăcere, iar altul prin durere. Cel dintâi e ales de bunăvoie, iar celălalt fără voie. Cel dintâi e născătorul păcatului...iar celălalt e pedepsitorul păcatului, chinuit prin dureri şi necazuri, dispoziţia iubitoare de păcat... Dar amândouă ispitele, pe cea de voie şi pe cea fără de voie, le unelteşte cu vicleşug cel rău: pe cea dintâi, semănându-şi neghina şi aţâţând sufletul prin plăcerea trupului, ca să-l înduplece să-şi desfacă dorinţa de iubirea dumnezeiască; iar pe cea de-a doua, o doreşte şi o cere cu viclenie, voind să strice firea prin durere"[81].

De cea dintâi să ne ferim; a doua s-o răbdăm cu bărbăţie, ca „să ne izbăvim de dulceţile celui rău şi să ne slobozim de durerile viitoare", ne sfătuieşte acelaşi Sfânt Părinte[82].

---

[80] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Filocalia II*, P. 64.
[81] *Ibidem*, p. 284-285.
[82] *Ibidem*, p. 285.

Psihologia ispitei, adică trecerea, desfăşurarea de la atacul momelii până la făptuirea păcatului, o destăinuieşte neîntrecut de potrivit un mare părinte duhovnicesc, Sf. Isihie Sinaitul, în suta întâia a cuvintelor sale despre împotrivire şi rugăciune[83]. El scrie: „precum copilul mic şi fără răutate, văzând pe vreun făcător de năluciri, se bucură şi se ia după el din nevinovăţie, aşa şi sufletul nostru, fiind simplu şi bun – căci aşa a fost creat de bunul Stăpân – se desfată de momelile nălucirilor diavolului, şi amăgit, aleargă spre cel rău ca la cineva bun, precum aleargă porumbiţa spre cel ce întinde curse puilor ei. Şi aşa îşi amestecă gândurile sale cu nălucirea momelii diavoleşti. Dacă întâlneşte faţa unei femei frumoase, sau altceva oprit cu totul de poruncile lui Iisus Hristos, voieşte să plănuiască ceva cu ele, ca să prefacă în faptă ceea ce i s-a arătat frumos. Şi atunci, căzând la consimţire, preschimbă, prin mijlocirea trupului, în faptă nelegiuirea din cugetare spre osânda proprie".

Ceva mai departe, în suta a doua, tot el scrie: „dracii ne duc pururi spre păcătuire prin nălucire şi minciună. De fapt, prin nălucirea iubirii de argint şi a câştigului, l-au făcut pe ticălosul de Iuda să vândă pe Domnul şi Dumnezeul tuturor. Şi prin minciuna unei odihne trupeşti fără preţ, a cinstei, a câştigului şi a slavei, l-au dus la spânzurătoare...".

„Priveşte, cum prin nălucire, minciună şi făgăduieli goale, ne fac să cădem duşmanii mântuirii noastre. Dar însuşi Satana s-a rostogolit aşa ca un fulger din înălţimi, fiindcă i s-a nălucit că este la fel cu Dumnezeu. Şi iarăşi aşa l-a despărţit pe Adam de Dumnezeu, dându-i nălucirea demnităţii dumnezeieşti. Şi la fel obişnuieşte să-i amăgească vicleanul cel mincinos şi viclean

[83] Filocalia IV, p. 52-53.

pe toți cei ce păcătuiesc".[84] Şi mai departe, ceva mai pe larg, tot el scrie: „Atunci când momeala ia chip în suflet prin nălucirea lucrului sensibil, când fața celui ce ne-a supărat sau nălucirea feței femeiești, sau a aurului, sau a argintului, vin una câte una în cugetul nostru, îndată ni se dau pe față gândurile ținerii de minte a răului, ale curviei și ale iubirii de argint, care pricinuiesc nălucirile inimii. Şi dacă mintea noastră e încercată și disciplinată, având deprinderea de a se observa și de a vedea curat și limpede nălucirile și înşelăciunile amăgitoare ale celor răi, stinge cu ușurință, prin împotrivire și prin rugăciunea lui Iisus Hristos, săgețile aprinse ale diavolului îndată ce s-au arătat, neîngăduind fanteziei pătimașe să se miște deodată cu momeala și să modeleze cu patima gândurile noastre după forma ce ni s-a arătat, sau să stea de vorbă cu ea în chip prietenos, sau să gândească mult la ea, sau să-și dea învoire cu ea. Căci din acestea urmează neapărat, ca nopțile zilelor, faptele rele".

„Dacă însă mintea noastră este neîncercată în iscusința trezviei, îndată se amestecă în chip pătimaş cu chipul ce i s-a nălucit, oricare ar fi, și stă de vorbă cu el, primind întrebări necuvenite și dând răspunsuri. Şi atunci gândurile noastre se amestecă cu nălucirea drăcească, aceasta crescând și sporind și mai mult ca să pară minții, care a primit-o și pe care a prădat-o vrednică de iubit, frumoasă și plăcută. Mintea pătește atunci același lucru care s-ar întâmpla, de pildă, dacă s-ar arăta un câine undeva într-o livadă, unde se nimeresc și niște miei, care, fiind fără răutate, aleargă la câinele ce li se arată ca la maica lor, necâștigând din apropierea câinelui altceva, decât că se umplu de necurăția și de putoarea aceluia. În același chip și gândurile

[84] *Ibidem*, p. 70-71.

noastre aleargă prosteşte spre toate nălucirile drăceştı din minte şi, amestecându-se, precum am spus, cu acelea, pot fi văzute voind împreună să dărâme Troia ca Agamemnom cu Menelaos. Căci aşa se sfătuiesc şi ele ce trebuie să facă spre a trece în faptă, prin trup, frumoasă şi dulcea nălucire ce li s-a arătat în chip amăgitor prin înrâurirea drăcească. Aşa se înfăptuiesc înăuntru căderile sufletului. Pe urmă cele dinlăuntru ale inimii se prelungesc în afară în chip necesar".[85]

Aşa lucrează ispitele, iubiţi şi dreptcredincioşi creştini, prin tot felul de năluciri, momeli şi amăgiri. Fie în noi, fie afară de noi, fie departe sau aproape de noi – „că pe cât sunt genele de aproape unele de altele, pe atât sunt ispitele aproape de oameni"[86]. Ele sunt îndemnuri la păcat, mijloace drăceşti prin care se trezeşte în om „pofta de a dobândi ceva prin călcarea legii morale"[87].

Deşi vin nechemate peste noi, ca viforul vânturilor şi ca valurile apelor, noi să nu lăsăm să se încuibeze sămânţa lor în sufletul nostru. Când apar viespile, albinele se retrag înăuntrul stupului. Fugi şi tu, creştine, când se apropie viespile ispitelor şi ale patimilor, în cetatea sufletului, în casa lui Hristos, în Biserica Dumnezeului celui viu, unde vei afla pacea şi mântuirea.

„Marea vieţii văzându-o înălţându-se de viforul ispitelor, la limanul Tău cel lin alergând, strig către Tine: scoate din stricăciune viaţa mea, mult Milostive".[88]

---

[85] Filocalia IV, p. 76-77.

[86] Sf. Isaac Sirul, *Cuvântul V*, p. 38.

[87] Învăţătura de credinţă creştină ortodoxă, p. 376.

[88] Din canonul înmormântării

Sfaturi şi pilde în lupta cu ispitele

Din tinereţile mele vrăjmaşul mă ispiteşte...
(Antifon glas 8)

După ce am văzut ce este ispita, cum lucrează ispita, ce folos avem din ispite, cine ispiteşte şi de ce, mai rămâne să vedem care trebuie să fie atitudinea noastră în faţa ispitei? Începem cu câteva exemple:

Iosif **fuge** din faţa ispitei întruchipată în femeia lui Putifar (Facere 39:12). Iov **rabdă** ispita: îşi pierde averea, copiii şi sănătatea, dar **credinţa** lui în Dumnezeu îi rămâne tare, neclintită. Daniil **se roagă** fierbinte şi Dumnezeu îi trimite un înger care închide gura leilor. David **cere** ispita, spre a-şi arăta nădejdea în Dumnezeu şi nevinovăţia (Psalm 25:1-2). Iisus Hristos e ispitit de Satana ca şi Eva în Eden, prin **pofta trupului** (i-a cerut să facă pietrele în pâini), prin **pofta ochilor** (i-a arătat toate împărăţiile lumii şi slava lor) şi **pofta inimii şi trufia vieţii** (să se arunce de pe streaşina templului ca să arate că-i Fiul lui Dumnezeu) dar **se împotriveşte şi biruieşte** toate încercările. Era cu fiarele în pustie, Satana îl ispiteşte, dar îi slujesc îngerii. Sf. Pavel de două-trei ori a fost împiedicat de Satana ca să cerceteze pe Tesaloniceni (I Tesaloniceni 2:18), dar nu încetează lupta. Sf. Antonie cel Mare, când era înconjurat de dracii ispitelor ca de nişte soldaţi înarmaţi, de scorpii, cai şi tot felul de şerpi, cânta: «Unii se laudă cu căruţele, alţii cu caii lor, iar noi ne lăudăm în numele Domnului Dumnezeului nostru» (Psalm 19:7). Şi dispăreau îndată. Altă dată au venit să-i aducă lumină, iar el şi-a închis ochii. Mai târziu, demonii cântau înaintea lui şi

vorbeau cuvinte din Biblie dar el făcea «ca un om ce nu aude» (Psalm 37:14)[89].

Sf. Martinian, după 25 ani de nevoințe sufletești, fiind ispitit împotriva curăției, aprinse un foc, ținu piciorul deasupra lui și gândi în sine: „Dacă nu pot răbda măcar un foc atât de slab, cum aș putea să sufăr focul iadului, în care m-ar arunca păcatul? Din clipa aceea ispitele nu l-au mai neliniștit. Sf. Pahomie cel Mare, când i se arată satana spunându-i că e Hristos, gândește: „Prezența lui Hristos Domnul e urmată de pace; privirea spre Dânsul naște bucurie și e străină de frică; El izgonește gândurile pământești și aprinde dorința de cele veșnice; iar acum mintea mi-e tulburată și învăluită de felurite gânduri pământești". Gândind astfel își face Sf. **cruce** și zice arătării: „Îndepărtează-te, duhule al lingușirii, blestemat în arătările și născocirile tale; nu ai loc între robii Domnului". Spunând aceste cuvinte, suflă peste el și îndată dispăru, lăsând în urmă o putoare grozavă.[90] Sf. Ioan Gură de Aur, înainte de culcare și după trezirea din somn, dar mai cu seamă când era muncit de ispite, **privea și medita un tablou cu chinurile iadului.** Astfel și-a întărit voința încât nu-l mai putea momi nici o ispită[91]. Sf. Benedict când era ispitit de gândurile desfrânării, se dezbrăca și se arunca **gol peste spini și mărăcini**, până se acoperea de răni[92]. Fer. Ieronim recomandă împotriva ispitei

---

[89] P Pourrat· La Spiritualite Chretienne, I, p. 212-213

[90] Vechile Rânduieli Monahale, p. 56

[91] „Omul să se coboare în iad încă din timpul vieții, - zicea el – fiindcă n-ai să mai poți ieși afară după ce vei fi intrat. **Cine disprețuiește sau uită iadul, ușor cade în el**". (La I. Scriban: Curs de teologie Morală. Ed. II, p 297-298

[92] Pourrat:La spiritualite Cretienne I, p. 385

munca neîntreruptă; **„diavolul să te afle totdeauna ocupat"**[93]. Tot el povesteşte despre un tânăr legat prin fire de mătase pe un pat şi supus ispitelor unei femei neruşinate. În mijlocul unei tulburări aşa de grozave, nemaiavând decât limba sub comanda sa, tânărul îşi muşcă limba cu dinţii şi o scuipă în faţa fiinţei josnice care îl chinuia atât de crunt[94]. Un pustnic mărturiseşte că din 70 de ani, cei mai mulţi i-a petrecut în ispite. Din toate l-a scos **nădejdea** în Dumnezeu şi **rugăciunea**.[95]

Se spune tot despre Sf. Antonie cel Mare că, cu cât ducea o viaţă mai curată şi se urca mai sus pe scara desăvârşirii, cu atât avea de dat lupte, mai grele cu diavolii ispitelor, care-l încercau cu momeli, bătăi, pofte păcătoase, năluciri de fiare şi de târâtoare (lei, urşi, leoparzi, tauri, şerpi, aspide, scorpii), care se repezeau la el ca să-l înspăimânte. Antonie însă nu slăbea cu duhul. Răbda toate durerile trupului cu tăria sufletului şi cu ajutorul harului. Când lupta a încetat, Antonie, ridicând glas către Dumnezeu, a grăit: „Unde ai fost, prea dulcele meu Hristoase?". Atunci un glas ceresc i-a răspuns: „Antonie, aici

---

[93] Semper diabolus inveniat ocupatur (Epist. CXXV, 14; Pourrat I, p. 227).

[94] Francisc de Sales, Îndrumare la viaţa evlavioasă, p. 205.

[95] „Am 70 de ani, sau şi mai bine, şi cei mai mulţi i-am petrecut în ispite. Şi locuind în mai multe pustiuri, în liniştea cea mai deplină, atâtea am încercat şi am pătimit de la ei (de la diavolii ispitelor), câte nu sunt de folos să le povestesc celor ce n-au primit experienţa liniştirii, ca să nu-i amărăsc. Iar în ispite, aceasta o făceam pururi: îmi puneam toată nădejdea în Dumnezeu, înaintea căruia **am făcut şi făgăduinţele lepădării şi, El îndată mă izbăvea.** De aceea, frate, nu mai am grijă de mine. Căci ştiu că se îngrijeşte El de mine. Şi aşa port mai uşor ispitele ce îmi vin. Numai aceasta o aduc de la mine, că mă rog neîncetat. Căci ştiu că pe cât se întind cele neplăcute, pe atât se gătesc cununile celui ce rabdă" (Avva Filimon, *Cuvânt foarte folositor,* în *Filocalia IV,* p. 173).

eram şi aşteptam să-ţi văd tăria. De vreme ce tu ai răbdat şi nu te-ai dat biruit, de acum îţi voi fi ţie pururi de ajutor şi nu te voi lăsa niciodată biruit[96].

La un sihastru bătrân şi bolnav a venit un tânăr scârbit de ispite şi i-a zis: „Roagă-te pentru mine, părinte, că foarte mult mă supără dracii ispitelor". „Aşa vrea Dumnezeu să te înţelepţească şi să-ţi dea harul Său…Află, fiule, că 30 de ani am dus război cu dracii ispitelor şi abia trecând 30 de ani s-a întărit în mine odihna, la care se ajunge numai prin lucrarea vremii celei îndelungate".[97]

Întrebată de duhovnicul său Zosima: cum a putut petrece în pustie patruzeci şi şapte de ani fără să cunoască încercarea şi tulburarea ispitelor, cuvioasa Maria Egipteanca i-a răspuns: „Mă înspăimânt, părinte, să-ţi spun aceasta. Îndelungă vreme am luptat cu ispitele şi cu gândurile proaste, întocmai ca şi cu nişte fiare. Dorit-am de multe ori viaţa, vinul şi cântecele stricăciunii mele de odinioară, dar de îndată, înspăimântându-mă, începeam să plâng şi să mă bat în piept, aducându-mi aminte de făgăduinţa ce-am făcut-o Maicii Preacurate, de Dumnezeu Născătoare. O rugam pe Ea să gonească de la mine gândurile acelea, - şi vedeam atunci o lumină care mă înconjura de pretutindeni, scoţându-mă din valuri şi alinându-mă. Şi iar venea furtuna gândurilor, clătinându-mă şi din nou mă rugam, căzând zi şi noapte întreagă cu trupul la pământ, până ce lumina cea dulce se pogora asupra mea, gonind duhurile şi potolind duhul. Şi aşa necontenit, ajutătoarea mea, Născătoarea de Dumnezeu mă povăţuieşte la tot pasul"…[98]

---

[96] *Vieţile Sfinţilor*, prel de Al. Lascarov Moldovanu, vol. I, p. 197-198.
[97] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*
[98] *Vieţile Sfinţilor*, op. cit., vol. III, p. 125-124

Sf. Muceniţă Fevronia (pomenită la 25 Iunie) mai bine a primit moartea, decât să se lase ispitită de căsătoria cu un tânăr păgân Sf. Mucenic Ioan al Olteniei (pomenit la 12 mai), ispitit să se facă turc cu tot felul de făgăduieli şi ameninţări, a primit mai bine moartea decât şi-şi părăsească credinţa în Hristos Ca să biruiască ispitirile şi patimile trupeşti, Sf. Moise Arapul (pomenit la 28 August) în fiecare noapte mergea prin chiliile călugărilor bătrâni şi le aducea apă cu multă osteneală de la mari depărtări. Sf. Mucenic Hristofor (pomenit la 9 Mai) când era în temniţă, supus ispitei de a păcătui de către două femei frumoase şi desfrânate, le-a mustrat şi le-a vorbit cu atâta căldură despre viaţa creştină, încât le-a hotărât să se pocăiască şi să se boteze.

Sf. Francisc de Asisi petrece în furtuna ispitelor, chinuit de înfrânarea trupului vreme de doi ani, în care timp se simte părăsit şi de oameni şi de Dumnezeu, şi de puterile şi mângâierile rugăciunii. Abia după doi ani de încercări grele, obţine biruinţa, liniştea şi fericirea dorită.

Astfel de pilde avem nenumărate în vieţile sfinţilor, iubiţi şi evlavioşi creştini.

În toate se adeveresc cele spuse în cântarea antifonului (glas 8):

„Din tinereţile mele vrăjmaşul mă ispiteşte şi cu desfătări mă aprinde, iar eu nădăjduindu-mă spre Tine, Doamne, îl biruiesc pe el."

Cum putem scăpa de ispite

Privegheați și vă rugați ca să nu intrați în ispită.
(Matei 26, 41)

În pildele luate din Sfânta Scriptură și din viețile sfinților se vede limpede atitudinea pe care trebuie să o aibă creștinul în fața ispitelor și armătura virtuților cu care trebuie să lupte, ca și cu niște arme, împotriva ispitelor. Aceste arme sunt:

Rugăciunea, înălțarea cu evlavie a minții și a inimii spre Dumnezeu, e recomandată în primul rând de către Învățătorul lumii Hristos, ca leac mântuitor împotriva ispitei. «Rugați-vă, spune El, să nu intrați în ispită» (Luca 22, 40). Rugăciunea, făcută cu toată atenția și din toată inima, ferește de nenumărate curse ale ispitelor. „Cel ce vrea să biruiască ispitele fără rugăciune și răbdare, nu le va depărta de la sine, ci mai tare se va încâlci în ele”[99]

Privegherea, atenția neadormită la primejdiile și urmările ispitelor, e recomandată, tot de către Mântuitorul, în grădina Ghetsimani, când El însuși trecea prin focul ispitelor: «**Privegheați** și vă rugați, ca să nu intrați în ispită, căci duhul este osârduitor iar trupul neputincios» (Matei 26:41).

Paza lui Dumnezeu (II Tesaloniceni 3:3; 2Petru 2:7; Apocalipsa 3:10) **paza Mântuitorului** (Evrei 2:18) și **paza proprie** de duhurile amăgitoare – paza bună – scapă pe mulți de ispite. „**Nu dați crezare oricărui duh, ci cercați duhurile,** de sunt de la Dumnezeu (1 Ioan 4:1).

[99]Cuv. Marcu Ascetul: *Filocalia I*, p. 249

Trezvia minţii şi **tăria în credinţă** le recomandă Sf. Petru, când scrie: „**Fiţi treji**, privegheaţi, căci potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită. **Staţi-i împotrivă, tari în credinţă**, ştiind că aceleaşi suferinţe îndură şi fraţii voştri, care sunt în lume. Iar Dumnezeu a tot harul, care v-a chemat la mărirea sa cea veşnică, în Hristos Iisus, el însuşi **vă va duce la desăvârşire**, vă va întări, vă va împuternici, vă va întemeia, după ce veţi suferi puţină vreme (1 Petru 5:8-10; 2 Petru 2:9; 3:17)

Sf. Pavel sfătuieşte la **răbdare**, la **îndelungă-răbdare**, «ştiind că necazul aduce răbdare, răbdarea încercare, încercarea nădejde, iar nădejdea nu ruşinează» (Romani 5:3-5; Galateni 5:22; Efeseni 4:2). Tot la răbdare şi smerenie ne sfătuieşte şi *Urmarea lui Hristos*[100]: „Mulţi încearcă a fugi de ispite şi mai greu cad într-însele. Numai prin fugă nu putem birui, ci răbdarea şi smerenia ne face mai tari decât toţi vrăjmaşii.

„Acela care se apără de ispite oarecum superficial şi nu pune securea la rădăcină, cu puţin foloseşte. Dimpotrivă, ispitele se vor întoarce la dânsul mai uşor şi cele din urmă vor fi mai rele decât cele dintâi. Puţin câte puţin, înarmat cu îndelungă-răbdare şi statornicie, cu ajutorul lui Dumnezeu, vei birui mai lesne decât prin asprimea şi iuţeala ta. Când te afli în ispită, cere sfat, iar cu fratele tău, la fel ispitit, nu fi aspru, ci mângâie-l aşa cum ai dori tu însuţi să fii mângâiat de alţii.

Ni se mai cere **atenţie la alunecare**, la cădere (1 Corinteni 10:12-13). Tot Sf. Pavel ne înfăţişează chipul creştinului echipat cu armătura lui Dumnezeu împotriva uneltirilor diavolului şi înşiră armele duhovniceşti prin care ne împotrivim ispititorului:

---

[100] p. 39-40

adevărul, dreptatea, credința, cuvântul lui Dumnezeu, rugăciunea, răbdarea, Evanghelia (Efeseni 6:11-18, I Tesaloniceni 3:5; 2 Corinteni 11:3). Cu armele acestea el ne îndeamnă să luptăm **până la sânge,** privind necontenit la Iisus Hristos, căpetenia, exemplul şi modelul vieții desăvârşite, care a răbdat crucea, a biruit moartea şi a intrat în slava Tatălui (Evrei 12:1-4). Deci luptă şi împotrivire până la sânge, după cum ne sfătuieşte şi Sf. Iacob: «Împotriviți-vă diavolului şi el va fugi de la voi» (Iacob 4:7).

Nu te întoarce din cale, când te întâmpină ispita. Dumnezeu nu răsplăteşte decât pe cel ce prin lupta cu ispitele ajunge la adevăr şi la biruință.[101] «Te ademenesc ispitele? Nu te învoi cu ele» (Pilde 1:10). Fii tare în credință: nu consimți şi nu te învoi nicicum cu ele. Rupe fără milă şi fără întârziere gândul şi simțirea de la ele. Împotriveşte-te de la început (Initiis obsta).

„Începutul tuturor ispitelor celor rele este nestatornicia inimilor şi puțina credința în Dumnezeu. Căci după cum corabia lipsită de cârmă este mânată de valuri încoace şi în acolo, tot astfel omul slab, care s-a lăsat de făgăduința sa şi a pierdut credința în Dumnezeu, este bătut de furia ispitelor. «Fierul se încearcă în foc, iar bărbatul drept în ispită». De multe ori, noi înşine nu ştim cât putem; iar ispita ne arată ce suntem. Să priveghem şi să priveghem mai ales la începutul ispitei; căci dacă nu vei lăsa pe vrăjmaş să intre pe uşă, şi-l vei goni chiar din prag, biruința va fi uşoară. Iată pentru ce a zis cineva: la începutul boalei, pe doctor pofteşte. E târziu leacul, când răul se învecheşte".[102]

Fuga din fața ispitei, ocolirea primejdiei este recomandată şi bună când locul şi prilejul ispitei ademeneşte

---

[101] Sf Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice,* Cuv. IV, p. 30-31.

[102] Urmarea lui Hristos, p. 39-40.

inima, moleşeşte trupul şi face uşoară căderea. Atunci fugi omule de locul ispitei ca Iosif din faţa femeii lui Putifar.«Oare pune cineva foc în sânul lui fără să i se ardă hainele? Sau merge cineva pe cărbuni (aprinşi) fără să i se frigă picioarele?» (Proverbe 6:27-28). „Pune scântei de foc pe fân şi apoi cutează a zice că focul nu arde?" (Hrisostom).

Munca este alt mijloc binecuvântat, împotriva ispitelor. Cine munceşte până la uitarea de sine, nu lasă loc ispitelor nici în trupul, nici în sufletul său. De aceea, nu numai în viaţa de toate zilele, dar şi în mănăstire, munca este pretutindeni împletită cu rugăciune şi rugăciunea cu munca.

Un mare îndrumător de suflete, Francisc de Sales, dă următoarele sfaturi şi leacuri împotriva ispitelor. Întâi de toate, spune el, **să nu ne luăm după ispita şi gura lumii**, „că lumea este un judecător părtinitor"[103]. Dacă săptămâni întregi ne ţinem de petreceri şi beţii, lumea se bucură şi râde. Dacă încercăm, în schimb, să ducem o viaţă plăcută lui Dumnezeu, lumea se întristează, bârfeşte şi geme nemulţumită. Cu lumea nu putem fi decât în război. „Noi suntem răstigniţi pentru lume şi lumea pentru noi; ea ne socoteşte nebuni, s-o socotim şi noi la fel".[104] Să spunem un „adio" prostiilor şi nebuniilor lumii, să rămânem tari, neclintiţi în hotărârile noastre de a urca muntele înalt al desăvârşirii creştine. Pe acest drum, **ispitele nu ne pot face nici un rău**, câtă vreme nu ne plac şi nu ne învoim cu ele. Satana, lumea şi trupul ne fac propuneri la rău, îndemnuri la păcat, dar câtă vreme sufletul nu primeşte propunerile şi nu consimte cu ele, ispita, oricât ar dura de mult, rămâne împrejurul voinţei noastre, dar nu în ea. Dacă ispita lucrează numai prin simţuri,

[103] Îndrumare la viaţa evlavioasă, Iaşi 1930, p. 277-278.
[104] *Ibidem*, p. 280.

Dumnezeu rămâne înlăuntrul nostru, în inimă, unde produce nemulțumire, amărăciune, dezgust, mâhnire și împotrivire, atât față de ispitele mari (care ademenesc la păcate mari, strigătoare la cer), cât și față de ispitele mici (neliniști, întristări, îndoieli, mânii, uscăciuni sufletești).

Alte mijloace și leacuri împotriva ispitelor mari (după Francisc de Sales) sunt:

alergarea la ajutorul lui Dumnezeu[105], în grabă și cu tot curajul;

privirea numai la Mântuitorul, căci privirea la o ispită mare descurajează;

îmbrățișarea în gând a sfintei Cruci, ca și când ai vedea răstignit pe ea pe Însuși Mântuitorul;

îndreptarea gândurilor spre o lucrare bună, vrednică de laudă, care ocupându-și locul în noi, înlătură ispitele;

destăinuirea inimii și a gândurilor în fața duhovnicului, fără întârziere și cu toată sinceritatea. Tăcerea și **tăinuirea** ispitelor ascunde o mare primejdie; uneori **moartea**;

hotărârea de a nu consimți cu ispita, căci, după cum fetele nu pot fi măritate cât timp spun nu, tot așa și sufletul, deși tulburat, nu poate fi nicicum atins, cât timp spune nu;

ruperea oricărei vorbiri (discuții) cu dușmanul, cu lupii și urșii ispitelor. Să spui ca și Hristos Domnul: «Înapoia mea, Satano, Domnului Dumnezeului tău să te închini și numai Lui să-I slujești».

---

105 „Imediat ce te simți într-o ispită, fă ca micii copii când văd lupul sau ursul pe câmp; numaidecât aleargă în brațele tatălui sau a mamei lor, sau cel puțin îi strigă în ajutor și sprijin. Aleargă și tu la Dumnezeu, cerându-i mila și ajutorul"... (*Ibidem*, p. 292).

„Şi, după cum femeia cinstită nu trebuie să primească nici o propunere necinstită şi să se întoarcă spre soţul ei cu şi mai multă credinţă, tot aşa şi sufletul evlavios, când se vede atacat de vreo ispită, nu trebuie să-şi piardă vremea cu discuţii şi răspunsuri, ci pur şi simplu să se întoarcă din nou spre Domnul nostru Iisus Hristos, mirele lui, şi să-I jure din nou credinţă..."[106].

Sunt ispite mari şi ispite mici, de voie şi fără de voie. Ispitele mari, ca omorul, adulterul, jurământul strâmb, furtul, înjurătura de cele sfinte, se aseamănă cu lupii şi cu urşii, ispitele cele mici: mâniile, bănuielile, trufiile, prefăcătoriile, gândurile urâte, micile nebunii şi minciuni se aseamănă cu muştele şi cu musculiţele care trec mereu pe dinaintea ochilor şi ne enervează. Ele pot să nu ne facă nici un rău, dar pot fi şi primejdioase, ca şi cele mari. Şi împotriva acestora se cere împotrivire şi luptă. Regula este: **fiecărei ispite să-i opui virtutea contrară**: mâniei - blândeţea; trufiei - smerenia; urii - iubirea; minciunii - adevărul. Acesta e cel mai bun leac împotriva tuturor ispitelor şi viciilor.

Te obişnuieşti cu bunătatea, micşorezi răutatea; te obişnuieşti cu iubirea, micşorezi ura; te obişnuieşti cu dărnicia, micşorezi zgârcenia Sunt apoi câteva ispite mici, care pot avea urmări foarte mari şi rele, ca neliniştea, întristarea şi uscăciunea sufletului. **Neliniştea** e o tulburare, o răscoală, o dorinţă nestăpânită de a fi eliberat de răul pe care-l simţi sau de a dobândi binele pe care-l nădăjduieşti.[107] Ea este un mare rău ce vine sufletului îndată după păcat. Cum păsările prinse în laţuri, zbătându-se, îşi măresc primejdia, aşa sufletul cuprins de nelinişte îşi face singur mizerii şi nefericiri de care se poate lipsi

[106] *Ibidem*, p. 292-293.
[107] *Ibidem*, p. 300.

dacă şi-ar înfrâna dorinţele şi dacă s-ar lăsa cu toată încrederea în voia lui Dumnezeu.

Întristarea, când este după voia lui Dumnezeu, naşte pocăinţa spre mântuire (2 Corinteni 10-11); când, însă, nu este după voia lui Dumnezeu, naşte dezgustul de viaţă, disperarea şi chiar moartea, leacul cel mai bun împotriva întristării e **rugăciunea**, însoţită, de spovedire şi cuminecare. Saul o înlătură prin cântarea psalmilor (1 Regi 16:14-23), recomandată creştinilor de către Sf. Ap. Iacob **(5:13).**

Uscăciunea sufletului se simte mai ales în inimile care nu se învrednicesc de ajuns de bucuria harului. Astfel de suflete se simt ca nişte pământ pustiu, sterp, uscat, nerodnic. Faptele şi rugăciunile săvârşite în starea aceasta parcă le facem de silă, fără plăcere, fără evlavie, fără mulţumire, fără înduioşare de suflet. Nu trebuie să disperăm. Ele sunt o **probă a răbdării** şi a bărbăţiei creştine. Petalele florilor sunt uşoare, fructele lor, însă, sunt grele. Aşa sunt şi sentimentele, uşoare; faptele, însă, sunt grele, ca fructele. Oricare ar fi starea sufletului nostru, noi suntem datori să ne împlinim cu sfinţenie datoriile religioase, fără considerare la uscăciunile sufletului. Prin ele Dumnezeu ne retrage unele plăceri trupeşti ca să ne gătească altele, cereşti; ne ia laptele şi mierea mângâierilor ca să ne dea bucatele tari ale unei evlavii încercate, formate; ne trimite furtuni ca să luptăm cu şi mai mare putere împotriva ispitelor, ca la urmă să avem parte de bucurii, mulţumiri, frumuseţi şi fericiri sufleteşti cu atât mai îmbelşugate

Biruirea unor astfel de ispite, mai mici, aduce răsplătiri şi mulţumiri sufleteşti ca şi înfrângerea şi răbdarea ispitelor mari.

*

Fericit bărbatul care rabdă ispita...
(Iacob 1.12)

Cine n-are „experiența retragerii harului și a schimbării stărilor sufletești” nu poate răbda multă vreme ispitele; se simte îndată nemulțumit, obosit, pierdut, ca un copil înțărcat de la laptele mamei. Iată un exemplu dat de Sf. Bernard: Un călugăr (Gofrid de Pevona) îndată după ce a părăsit lumea, a fost atacat de o ispită puternică; se simțea atât de uscat sufletește după ce și-a părăsit prietenii, rudeniile și mijloacele lumești de trai încât, plin de durere, oftează și grăiește către un om de încredere: „Vai, frate, niciodată în viața mea n-am să mai fiu vesel”. Omul destăinui aceasta Sfântului Bernard. Părintele duhovnicesc, văzând și cunoscând boala, intră într-o biserică și se rugă pentru Godfrid, în timp ce acesta, copleșit de mâhnire, adormi cu capul pe o lespede. Nu după multă vreme, se sculară amândoi, unul din rugăciune și celălalt din somn, vesel și senin. Mirându-se de o așa schimbare, prietenul îi făcu o ușoară mustrare, după care Godfrid răspunse: „Dacă adineauri ți-am spus că niciodată nu voi mai fi vesel, acum te asigur că de azi înainte niciodată nu voi mai fi trist”[108].

Poate că și de astă dată a greșit omul, că nu poți fi viața întreagă numai vesel sau numai trist. Viața nu curge uniform, numai liniștită; ca apele fluviilor. Viața este când curată ca apa din izvor, când tulbure ca un torent, când vijelioasă ca vântul, când luminoasă ca o zi de vară, când întunecoasă ca noaptea. Viața este ca apa mării: când liniștită, când agitată; și ca vremea: când bună, când rea; când rece, geroasă ca gheața, când aprinsă și caldă ca focul. Viața este ca pomii: când stearpă sau uscată,

[108] Francisc de Sales, *op. cit.* p.320-321.

când încărcată de flori și de fructe. Viața e când plină de mizerii, când plină de bucurii, de furtuni și ispite. Omul este acela care luptă și nu se lasă înecat în valurile ei.

Pentru Godfrid, ispita a fost o probă, o încercare, urmată de o liniște și o fericire negrăită. La probe de acestea sunt supuși toți oamenii, dar mai ales cei mai curați sufletește.

Sf. Antonie cel Mare a văzut lumea toată acoperită de curse: pe drumuri, prin câmpii, prin grădini, prin piețe; curse în casele săracilor și în palate, în biserici și în altare.

„Curse sunt rătăcirile, **înșelăciunile**, grijile și **preocupările lumii**; curse care prind de mâini, de picioare, de gât, de ochi, de minte, de inimă. Curse care țin pe bărbați și pe femei, pe copii, pe tineri și pe bătrâni. Unul vrea să se roage, vrea să se ducă la biserică, vrea să se mărturisească, vrea să se împărtășească, vrea, într-un cuvânt, să se îndrepteze, dar este prins de **lațul lumii**... (și) nu găsește nici zi, nici ceas, nici minut... Așa trece ziua fără rugăciune, trece sărbătoarea fără Liturghie, trece anul fără pocăință, trece tot cursul vieții cu grijile lumii, fără să ne gândim la Dumnezeu"[109].

Așa ne amăgesc ispitele, ne țin pe loc, ne fac să alunecăm dar și să ne ridicăm.

„În ispite și tulburări se cunoaște sporul omului în viața cea bună. Ele sunt piatra de încercare prin care se vădește adevărata vrednicie a bărbatului și prin care se purifică virtutea. Căci nu e lucru însemnat a avea evlavie și râvnă acolo unde nu este greutate și primejdie. Dar dacă în ziua necazului vei fi statornic în răbdare, aceasta înseamnă nădejde de mare spor pe calea binelui. Sunt și oameni din aceia care stau neclintiți

[109] Ilie Miniat, *Didahii și Predici*, p. 512-514.

împotriva ispitelor celor grele, iar de cele mărunte, din toate zilele, adeseori sunt biruiţi şi aceasta pentru ca să se smerească şi să înţeleagă că nu trebuie, de vreme ce sunt atât de slabi în luptele cele mici, să se încreadă prea mult puterilor lor în cele mari"[110].

Toţi oamenii sunt supuşi ispitelor; toţi sfinţii au trecut prin cele mai mari tulburări şi încercări; toţi purtăm în noi sămânţa ispitei, iubiţi şi binecuvântaţi creştini. Ispitele sunt curse şi lanţuri grele, sirene înşelătoare, păsări care zboară peste noi şi împrejurul nostru. Să nu le lăsăm să-şi facă cuib nici pe capul nostru, nici în inima noastră. Să folosim în lupta cu ele experienţele, armele, leacurile, sfaturile simple şi regulile uşoare pe care ni le îmbie Mântuitorul şi sfinţii Bisericii Sale, ca să le înfrângem. Din înşirarea lor, cât mai ales din pilda Mântuitorului şi a sfinţilor, se vede lămurit că ispita este vremelnică, trecătoare, că **omul poate birui ispitele** şi că ispita **nu trece peste puterile omului** (1 Corinteni 13). Nu toţi oamenii intră în cârciumă, nu toţi se îmbată, nu toţi mint, înjură şi fură. Iar dacă unii pot fi stăpâni pe sine, înseamnă că toţi pot fi stăpâni pe sine; dacă unii ştiu să-şi poruncească lor mai întâi, înseamnă că toţi pot să-şi poruncească şi să se stăpânească, să-şi lege voinţa ca să nu se învoiască cu ispita.

„Dacă ai căzut în ispite, creştine, nu deznădăjdui! De câte ori ai căzut, de atâtea ori te ridică şi ia-te după Domnul tău, până-l vei ajunge"[111]. **«Fericit este bărbatul care rabdă ispita**, căci lămurit făcându-se **va primi cununa vieţii** pe care a făgăduit-o Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El» (Iacob 1:12).

---

[110] Urmarea lui Hristos, Cap. XIII, p. 41.
[111] Ioan Carpatiul, *Filocalia IV*, p. 136.

Biruind ispita, biruim şi trecem o mare şi grea piedică din urcuşul spre desăvârşire, spre mântuire şi fericire. Pentru aceasta cărţile noastre de rugăciuni cuprind numeroase cântări şi rugăciuni, între care se cuprinde şi următoarea **rugăciune la vreme de îndoială şi de ispită:**

- „Doamne, Doamne, Cel ce ai îngăduit diavolului să ispitească în rai pe strămoşii noştri Adam şi Eva spre a le încerca ascultarea şi supunerea lor; Cela ce aşijderea ai îngăduit diavolului să ispitească cu îngroziri şi cu suferinţe grele pe dreptul Iov, robul Tău, pentru a se vădi şi mai lămurit virtuţile şi credinţa lui cea întru Tine; Cela ce ai dat îngăduinţă satanei să se apropie cu ispitire de Însuşi Fiul Tău spre a-L îmbia şi a-L momi cu poftele şi deşertăciunile acestei lumi, pentru ca, înfrânt şi ruşinat, acest duh blestemat să audă din gura Mântuitorului lumii cuvintele: *Înapoia Mea, Satano, căci scris este: Domnului Dumnezeului tău să Te închini şi numai Lui Unuia să-I slujeşti*; Cela ce tuturor drepţilor şi sfinţilor Tăi le-ai dat vremi de ispitire şi de grele îndoieli pentru ca, prin ele lămurindu-se, să iasă şi să rămână şi mai întăriţi în credinţa, în nădejdea, în dragostea şi în supunerea cea către Tine, Însuţi Atotputernice şi Preabunule Stăpâne, ajută-mi mie în această clipă grea, când duhul satanei îmi tulbură mintea cu îndoieli şi cu imboldiri şi cu amăgiri viclene frământă inima şi sufletul meu; arată-mi mie, Milostive, adevărul şi calea Ta cea dreaptă pentru ca, biruind uneltirile lui, de acum să mă pot bucura de cuvintele Apostolului tău Iacob, ce zice: **Fericit bărbatul care rabdă ispita, căci, lămurit făcându-se, va lua cununa vieţii**, pe care a făgăduit-o Dumnezeu celor ce Îl iubesc pe El”[112].

---

[112] *Cartea de Rugăciuni,* ed. Bucureşti, 1951, p. 86-87.

2. Pofta

Ce este, de unde este şi ce face pofta

Tot ce este în lume, (adică) pofta trupului, pofta ochilor şi trufia vieţii, nu sunt de la Tatăl
(1 Ioan 2:16)

Altă greutate, altă piedică, o mare ispită în calea şi în strădania omului pentru curăţirea, desăvârşirea şi mântuirea sufletului este pofta. Nici nu ne putem închipui câte rele, câte mizerii, câte lacrimi şi suferinţe, câte nefericiri şi fărădelegi, jafuri şi crime, pricinuieşte în lume **pofta** - dorirea bunurilor altuia, **foamea şi setea de plăcere a simţurilor**.

Pofta este sămânţa ispitei, „începutul păcatului" şi „rădăcina patimilor"[113]. Pofta de plăcere cheamă mintea şi trupul la patimi. Adam şi Eva trăiau fericiţi în grădina Edenului. Pofta de mâncare şi de mărire îi scoate din rai. Urmaşii lui Adam, „având cugetele şi dorinţele lor" îndreptate numai spre rău, atrag asupra lor mânia lui Dumnezeu şi potopul (Facere 6:1-5; 7). Sodoma era „grădina bucuriei Domnului", dar nesaţiul poftelor şi al plăcerilor trupeşti atrage asupra ei foc din cer, care o preface în fum şi scrum (Facere 19:4-28). Pofta de plăcere face din cel mai evlavios om din Vechiul Testament, dintr-un profet „un păcătos (2 Regi 11:2-4). Pofta face din înţeleptul Solomon închinător la idoli, din care pricină regatul său se rupe în două (3

[113] Sf Antonie cel Mare, *Filocalia I*, p.p. 30 şi 32.

Regi 11-12). Pentru pofta şi lăcomia de carne, poporul israelitean a fost pedepsit în pustie cu o „bătaie foarte mare". Şi s-a numit locul acela, unde s-a îngropat poporul stăpânit de poftă «mormintele poftei» (Numeri 11:33-34). Pofta „căldărilor cu carne" atrage pedepse grele asupra poporului „ales" în pustie de la muşcarea şerpilor până la stingerea unei generaţii întregi de oameni (Ieşire 16:3; Numeri 11:21; Deuteronom 1:34-35; 1 Corinteni 10:5-12). Ispita poftei vătămătoare înfundă pe oamenii bogaţi în ruină şi în pierzare (1 Timotei 6:9). Uciderile, pizmele şi cele mai mari crime împotriva omenirii şi a omeniei, războaiele, se nasc tot din pofte.

«**De unde sunt războaiele** şi de unde certurile dintre voi? Oare nu de acolo: **din poftele voastre care se luptă în mădularele voastre?** Poftiţi şi nu aveţi; ucideţi şi pizmuiţi şi nu puteţi dobândi ce doriţi; **vă sfădiţi şi vă războiţi»** (Iacob 4:1-2,5)

Poftele înăbuşesc cuvântul lui Dumnezeu în inima omului ca spinii sămânţa bună şi îl împiedică să rodească (Luca 8:14); poftele fac pe bogaţi nesimţitori şi nemilostivi faţă de săraci (Luca 16:19-21); poftele nesăţioase fac din pântece dumnezeu (Filipeni 3:19) „poftele spurcate" fac pe oameni obraznici, dispreţuitori, hulitori, îngâmfaţi, vânzători, amăgitori, înşelători, desfrânaţi, necumpătaţi, lacomi, «fântâni fără apă, nori purtaţi de vifor», «fiii blestemului», «robii stricăciunii», «dobitoace fără minte» (vezi 2 Petru 2:10-22). Poftele stârnesc patimile, poftele înmulţesc păcatele, din pofta plăcerilor se naşte necredinţa, se întunecă raţiunea, slăbeşte voinţa şi „se adapă moartea"[114].

Pofta e şarpele purtat în sân, „pricina tuturor relelor"[115].

---

[114] Sf. Antonie cel Mare, *Filocalia I*, p. 4.
[115] *Ibidem*, p. 6.

Sf. Pahomie spune: „Răul cel mai mare e a te împotrivi voii lui Dumnezeu şi a-ţi satisface poftele tale”.[116]

Îngrozit de relele pe care le aduce în lume pofta de avuţii, de slavă şi de plăceri, Isus fiul lui Sirah, se roagă: «Doamne, Părinte şi Dumnezeul vieţii mele! Înălţarea ochilor nu-mi da şi pofta întoarce-o de la mine. Pofta pântecului şi a împreunării trupului să nu mă cuprindă şi duhului celui fără de ruşine să nu mă dai» (Sirah 23:4-5).

De unde este pofta? Răspunsul la întrebarea aceasta ni-l dă Sf. Apostol şi Evanghelist Ioan. Pofta, spune el, ca şi ispita (ca şi toate formele răului şi ale păcatului), nu e de la Dumnezeu. «Pentru că toate cele din lume: **pofta trupului, pofta ochilor** şi **trufia vieţii nu sunt de la Tatăl, ci sunt din lume.** Lumea, însă, trece şi pofta ei, iar cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veci» (1 Ioan 2:16-17). Pofta e din lume; e o boală a firii omeneşti, o abatere de la legile şi rosturile fireşti şi dumnezeieşti ale vieţii.

Dumnezeu nu ispiteşte pe nimeni la rău, nici prin poftă, nici prin altceva. **Pofta e liberă.** Omul singur, de sine, se ispiteşte, zice Sf. Ap. Iacob, singur zămisleşte dorinţele, singur naşte pofta **«Fiecare se ispiteşte, fiind târât şi momit de pofta sa»**. După aceea **pofta zămislind, naşte păcat**, iar păcatul săvârşindu-se, naşte moarte» (Iacob 1:13-15). Sf. Ioan Gură de Aur de asemenea spune că „rădăcina poftei îşi are începutul în firea noastră; căci a pofti e un lucru firesc; a pofti ceva rău, însă, asta ţine de voia omului”[117].

Pofta odrăsleşte în sufletul liber: pofta cea bună în firea cea bună; pofta cea rea în firea cea rea, în firea căzută, în iubirea

[116] Vechile Rânduieli monahale, p. 167.
[117] Predicile despre statui, II, 171.

dezordonată și exagerată de sine, în egoism. Iubirea aceasta naște pofta desfătătoare (*appetitus delectationis*), foamea și setea de plăcere a simțurilor, din care se naște răul, păcatul, patima

Pofta e cea mai mare ispită, e însăși sămânța ispitei și a dorințelor. Ea nu este un rea în sine, dar insuflă răul, naște păcatul. Pofta poate insufla și binele și poate ajuta binelui, când e bună; când este înfrânată, curățită, îndreptată. Pofta se poate „preface în mișcarea unui dor spiritual după cele dumnezeiești".[118] În acest caz e liberă cu adevărat, bună și folositoare. Altfel, trecând peste marginile firii bune și a rânduielii lui Dumnezeu, firea căzută devine rea și, de aceea, e oprită și pedepsită încă din Vechiul Testament prin porunca a zecea din Decalog care oprește pofta și dorința bunurilor altuia: «**Să nu poftești** femeia aproapelui tău **și să nu dorești** casa aproapelui tău, nici țarina lui, nici robul lui, nici roaba lui, nici boul lui, nici asinul lui, nici orice dobitoc al lui, nici nimic din cele ce sunt ale aproapelui tău» (Ieșire 20:17; Deuteronom 5:21).

Porunca „să nu poftești", ca și celelalte porunci care privesc pe semenul nostru, e cuprinsă de către Mântuitorul în porunca evanghelică: «**Să iubești** pe aproapele tău ca pe tine însuți» (Romani 13:9). Oprelistea e preschimbată în virtute, răul în bine. Cine iubește sincer, din toată curățenia inimii lui, pe aproapele nu poftește bunurile lui, nu-l fură, nu-l înșeală, nu-l minte, nu-l nedreptățește…

Creștinul, ucenicul lui Iisus Hristos, este un «om nou», omul crucii și al iubirii, omul adevărului evanghelic și al virtuții, omul stăpân pe poftele sale. Nu este creștin adevărat acela care

---

[118] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Filocalia III*, p. 21.

se lasă în voia poftelor. Pofta face din oameni «fii ai mâniei» (Efeseni 2:3); e un semn al «omului vechi», al omului care «piere în poftele lui cele ademenitoare» (Efesenei 4:22). Creştinul este «fiul luminii» (Efteseni 5:9), omul duhului. Umblarea după trup şi după poftele lui nesăţioase, neînfrânate, nefolositoare şi păgubitoare este un semn al omului păgân, al omului trupesc. Creştinul înfrânge, răstigneşte, ucide pofta născătoare de păcat. Luminos, cuprinzător şi lămuritor este graiul şi îndemnul Apostolului Pavel devenit graiul şi îndemnul Bisericii întregi, privitor la înfrânarea şi răstignirea poftelor rele: «Urmaţi duhului şi nu veţi mai împlini poftele trupului. Căci **trupul pofteşte împotriva duhului şi duhul împotriva trupului** şi se împotrivesc unul altuia ca să nu faceţi cele ce doriţi». Şi, după ce înşiră faptele trupului şi roadele duhului, între care este şi «înfrânarea poftelor», încheie: «**Cei ce sunt ai lui Hristos Iisus şi-au răstignit trupul împreună cu patimile şi cu poftele lui**» (Galateni 5:16-24).

Cine se lasă în voia poftelor uită de sine şi de Dumnezeu. Omul află pe Dumnezeu, dacă biruie pofta, spune Sf. Antonie cel Mare.[119]

Fiule! «**După poftele tale nu merge** şi de la poftele tale întoarce-te» (Sirah 18:30). «**Fugi de poftele tinereţelor** şi urmează dreptatea, credinţa, iubirea, pacea cu cei ce cheamă pe Domnul din inimă curată» (2 Timotei 2:22).

[119] Filocalia I, p. 8.

Stricăciunile poftei

...grija de trup să nu o prefaceți în pofte
(Romani 13.14)

Oamenii și-au dat seama de mult de stricăciunile și de pagubele pe care le pricinuiește pofta în viață. De aceea este oprită și pedepsită încă din Vechiul Testament, atât prin legi civile, de stat, cât și prin legi morale, cum e porunca a zecea din Decalog: «Să nu **poftești...** și să nu dorești... nimic din cele ce sunt ale aproapelui tău» (Ieșire 20:17). Tot pentru nefericirile care se nasc din împlinirea poftelor, Sf. Pavel ne îndeamnă: «Îmbrăcați-vă în Domnul Iisus Hristos **și grija de trup să nu o prefaceți în pofte**» (Romani 13:14).

Din împlinirea poftelor rele se nasc o mulțime de stricăciuni păgubitoare, dintre care amintim următoarele (după Sf. Ioan al Crucii):

1. Obosirea trupului și istovirea sufletului. Poftele sunt nesățioase; nu se mai satură; „sunt ca niște copii nerăbdători, pe care nu-i mai putem mulțumi. Ei cer maicilor când una, când alta și nu sunt niciodată îndestulați”.[120] De aceea, în nesațiul lor, poftele sleiesc puterile omului; îi obosesc și istovesc și trupul, și sufletul. Sunt asemenea vlăstarelor care cresc din trunchiul pomilor: le sug vlaga și le împiedecă rodirea. Așa sunt și poftele: dacă nu le înfrânăm și nu le smulgem, cresc și storc vlaga sufletului și vigoarea trupului, întocmai ca vlăstarii seva pomilor și ca lipitorile sângele vinelor.[121]

---

[120] Sf Ioan al Crucii, *Noaptea întunecoasă a simțurilor*, ms., p. 13.
[121] Ibidem, p. 19.

2. Durerea trupului şi chinuirea sufletului. Poftele sunt ca spinii: rănesc trupul şi chinuiesc sufletul. Cu cât sunt mai tari, cu atât rănesc şi chinuiesc mai mult. Icoana omului şi istoria sufletului robit şi chinuit de pofte este Samson Judecătorul: câtă vreme şi-a păzit sufletul şi trupul curat de pofte, a fost un om neînvins, cinstit şi temut de toţi oamenii. Când s-a lăsat ispitit de pofte (Dalila), a căzut şi a ajuns de ruşinea şi de batjocura oamenilor (vezi Judecători cap.16). Câţi oameni nu-şi ispăşesc, ca şi biblicul Samson, prin dureri amare şi prin suferinţe îndelungate nesaţiul şi nebunia poftelor…

3. Întunecarea şi orbirea minţii.

„Precum ceaţa întunecă aerul şi nu lasă să strălucească soarele, precum abureala împiedecă oglinda să răsfrângă întocmai o faţă sau precum apa tulbure nu răsfrânge limpede chipul celui ce se oglindeşte într-însa, tot aşa se întâmplă şi cu sufletul când e năpădit de pofte. Judecata se tulbură şi nu mai îngăduie nici soarelui minţii după fire, nici înţelepciunii mai presus de fire a lui Dumnezeu să-l pătrundă şi să-l înfrumuseţeze cu strălucire".[122]

Ceaţa şi norii poftelor întunecă mintea ca sa nu vadă nici pe Dumnezeu, nici lumina adevărului.

Sf. Ioan Damaschin spune că pofta are o întreită mişcare: „sau spre plăcerea trupului, sau spre slava deşartă, sau spre câştigarea de avuţie. Iar prin dorinţa aceasta nesocotită (omul) dispreţuieşte pe Dumnezeu şi poruncile Lui dumnezeieşti, uită de nobila sa obârşie dumnezeiască, se sălbăticeşte faţă de aproapele, îşi întunecă raţiunea şi n-o mai lasă să privească spre adevăr"[123]. Însăşi pofta e oarbă. Când sufletul îşi ia de călăuză

[122] Ibidem, p. 15.
[123] Cuvânt minunat şi de suflet folositor, Filocalia IV, p. 193.

pofta, se întunecă şi orbeşte, iar «orb pe orb de va povăţui, amândoi vor cădea în groapă» (Matei 15:14). Icoana omului şi istoria sufletului întunecat şi orbit la minte de vraja poftelor este regele Solomon. Pentru că nu a oprit ochii şi inima de la nimic ce a dorit (Eclesiastul 20:10), puţin câte puţin poftele i-au întunecat mintea, i-au slăbit voinţa şi l-au orbit atât de mult încât din om al înţelepciunii a devenit om al nebuniei; ajunge la bătrâneţe să se lepede de Dumnezeu şi să se închine la idoli (vezi 3 Regi 11:1-8).

4. Pângărirea, stricarea şi strâmbarea sufletului. Poftele murdăresc şi urâţesc sufletele ca funinginea corpurile. «Cine se atinge de smoală se mânjeşte» (Sirah 13:1), fie mărgăritar sau aur.

Poftele desfrânate pătează frumuseţea sufletului; o pângăresc şi o spurcă. Chipul poftelor pângăritoare de suflete sunt bătrânii şi femeile care s-au întors cu dosul către altarele lui Dumnezeu, tămâiau idolilor şi plângeau pe zeul Adonis (vezi Iezechil 8:10-18). Câte pofte rele, atâtea pângăriri, atâtea patimi, atâtea întinări…

5. Slăbirea voinţei şi neputinţa în virtute. Pofta împarte şi, deci, slăbeşte puterea voinţei. Cu cât scade harul, ajutorul lui Dumnezeu dat voinţei ca să facă binele, cu atât pofta creşte şi produce toropeală, înmuiere, slăbire, neputinţă. Mai întâi pofta slăbeşte o virtute, apoi alta şi rând pe rând toate se împotmolesc. De aceea cu dreptate este spus că poftele voinţei sunt pricină a tot răul[124]. Unde pofta rea stăpâneşte voinţa, acolo nu mai poate fi vorba de virtute.

[124] Sf. Ioan al Crucii, *op.cit.*,p. 24.

Acestea sunt stricăciunile, spărturile, pe care le fac poftele cele rele în sufletul omului, iubiţi şi binecuvântaţi creştini Mai departe, din aceste stricăciuni curg şi se revarsă ca dintr-un izvor otrăvit toate relele din lume şi din viaţă: toate patimile, toate nedreptăţile, toate crimele, toate fărădelegile, toate războaiele şi nefericirile omului şi ale omenirii.

De aceea, creştine, ţine minte cuvintele Apostolului: **«Grija de trup să nu o prefaceţi în pofte»** (Romani 3:14), că sunt stricătoare şi de trup, şi de suflet. Fii cu luare aminte la stricăciunile şi la toate urmările lor! Nu lăsa să te stăpânească, ci stăpâneşte-le tu, cu lumina minţii tale şi cu puterea voinţei tale întărită de harul lui Dumnezeu.

Iar dacă ai căzut în robia lor, trezeşte-te şi te reculege până încă nu e prea târziu. Întoarce-ţi faţa sufletului spre Hristos Domnul şi Mântuitorul, Care, întinzându-ţi braţele iubitoare şi mântuitoare, îţi strigă neîncetat şi ţie, şi tuturor nefericiţilor din pricina poftelor stricăcioase: Voi, toţi cei osteniţi şi împovăraţi de pofte, «**veniţi la Mine**...» (Matei 11:28) şi veţi afla odihna pe care v-au luat-o poftele.

„Doamne, nu mă lipsi de binele Tău ceresc... Doamne, izbăveşte-mă de toată ispitirea, Doamne, luminează-mi inima pe care a întunecat-o pofta cea rea".[125] şi aprinde în mine şi în noi toţi **dorul cel sfânt, pofta cea curată după iubirea şi împărăţia Ta!**

---

[125] Rugăciunea Sf. Ioan Gură de Aur, Ceaslov, ed. Bucureşti 1945, p. 7.

Înfrânarea şi răstignirea poftelor stricăcioase

Cei ce sunt ai lui Hristos Iisus şi-au răstignit trupul împreună cu patimile şi cu poftele lui
(Galateni 5:24)

Înțelepciunea dumnezeiască şi nenumăratele nefericiri ale oamenilor ne învață că sufletul nu se poate desăvârşi, ferici şi mântui fără înfrânarea şi răstignirea poftelor stricăcioase şi păgubitoare.

Lumina nu poate sta laolaltă cu întunericul (2 Corinteni 6:14), nici desăvârşirea sufletului cu poftele nesățioase ale trupului. De aceea este scris atât de limpede: «Cei ce sunt ai lui Hristos Iisus şi-au răstignit trupul împreună cu patimile şi cu poftele lui» (Galateni 5:24).

Sunt două căi (metode), două puteri, două virtuți de căpetenie prin care se pot îmblânzi şi stinge poftele rele: iubirea şi înfrânarea.

Întâi de toate este **iubirea**.

În loc să pofteşti bunurile aproapelui, **iubeşte** pe Dumnezeu şi pe aproapele; îndreaptă-ți pofta spre cele sfinte, spre Hristos, spre Biserică, spre religie, spre Dumnezeu! Taie gândul şi voința de la cele trupeşti şi leagă-le de cele duhovniceşti.

Sf. Macarie spune că „numai aceia străbat prin viață fără să cadă, care se sârguiesc în totul pe ei înşişi, după porunca Domnului, şi se leapădă cu dezgust de toate poftele lumii, de legăturile, mândria, plăcerile, ocupațiile ce-i împiedecă, avându-l numai pe El Singur înaintea ochilor şi dorind să împlinească poruncile Lui aşa încât fiecare să fie pătruns din

propria lui voință ca să primească în sine cu adevărat împărăția lui Dumnezeu, să se lepede de sine și să iubească totul cu acea dragoste ce nu se desfată de bucuriile și plăcerile acestei lumi, ci este cu totul îndreptată către Domnul atât cât stă în puterea alegerii și a voinței sale"[126].

Cel ce iubește din inimă curată, își îndreaptă pofta și plăcerea de la trup la duh, de la lume la Dumnezeu.

„Pofta nu se poate înlocui de tot, dar se poate îndrepta, preschimba; se poate mișca spre Dumnezeu și virtute"[127], spre iubirea cea sfântă, dumnezeiască. Cine iubește sincer pe aproapele nu va pofti bunurile lui. Că iubirea poate preschimba, stinge și înlocui pofta cea rea, nu este un lucru prea greu de înțeles. Când pofta este mai mare, iubirea se ofilește, se pângărește, se stinge. Când iubirea e mai mare, mai arzătoare, atunci ea atrage puterea poftei din simțuri și o stinge înlocuind-o. Cu cât dragostea de Mirele ceresc, de Hristos Domnul, e mai mare, cu atât atrage și înflăcărează sufletul spre El, cu atât mai ușor se biruie poftele. Cu cât pofta e mai aprinsă, cu atât jugul simțurilor e mai apăsător. Așa se înțelege de ce, ca să birui poftele, îți trebuie, creștine, o dragoste dumnezeiască, o atragere sfântă spre Dumnezeu ca să înflăcăreze voința sufletului, să atragă și să stingă forța poftelor din simțuri[128].

Al doilea mijloc de stingere a poftei este **înfrânarea** (postul), „**frâul**, care, ca niște zăbale, strânge pornirea părții poftitoare spre mâncări sau spre bani sau spre băuturi sau spre slavă"[129]. Săturarea trezește și hrănește pofta; cumpătarea, înfrâ-

---

[126] *Omilii*, p. 34.

[127] Cuv. Isihie Sinaitul, *Filocalia IV*, p. 72.

[128] Sf. Ioan al Crucii, **Suișul Carmilului**, ms., p. 23-26.

[129] Scolie la *Cuvântarea XV* a Sf. Ioan Scărarul.

narea o slăbeşte. Saturarea măreşte pofta; neîmplinirea o stinge. De aceea zice Domnul: «Luaţi seama la voi înşivă ca nu cumva să se îngreuieze inimile voastre cu îmbuibare şi cu beţie şi cu grijile lumii» (Luca 21:34). Frâna poftei e mâncarea cumpătată. Belşugul mâncărilor şi băuturilor aţâţă poftele; din pofte apoi se adapă şi se hrănesc plăcerile. Fără înfrânarea de la mâncare şi băutură, orice încercare de a stăpâni pofta şi plăcerea e zadarnică.

„Stingerea plăcerii înseamnă învierea sufletului", spune Cuviosul Talasie Africa-nul.[130]Împlinirea plăcerilor, cu poftă şi cu nesaţ, înseamnă osânda şi moartea sufletului. „Pofta celui rău se termină cu moartea".[131]

Ilie Ecdicul: „Curăţă-ţi rărunchii cu focul nesaturării de mâncări şi probează-ţi inima cu înfrânarea de la cuvinte; şi vei avea **în slujba celor bune atât pofta, cât şi iuţimea**". [132]

„Creştinul are de ales între moartea sau robia sufletului şi moartea sau răstignirea poftei; între biruinţa sau înfrânarea de sine. Aici avem de dat o luptă pe viaţă şi pe moarte. Aici în luptă se află dragostea şi în pace războiul; în moarte viaţa şi în viaţă moartea; în slobozenie robia şi în robie izbăvirea. Puterea omului bun şi virtuos (aici) se vede, în a se birui pe sine, să supună patimile şi să înfrâneze poftele sale. Iar cel ce se biruie pe sine şi pofta sa trebuie cu adevărat să fie lăudat şi să se încununeze mai mult decât acela care va birui împăraţii".[133] „Omul, dacă voieşte stăpânire, are să oprească pofta sau să o urmeze. De unde cele cuvântătoare nici nu se laudă, nici nu se

---

[130] Filocalia IV, p. 6.
[131] Sf. Macarie, *Omilii*, p. 34.
[132] Filocalia IV, p. 289.
[133] Mântuirea păcătoşilor, p. 421.

prihănesc Iar omul se şi laudă, se şi prihăneşte".[134]

„Nu este biruinţă şi laudă mai mare decât **biruinţa de sine**; biruinţa poftelor şi a relelor mişcări ale sufletului. Căci, de câştigă lupta trupul, sufletul e pierdut. De biruieşte sufletul, biruieşte împreună cu trupul".[135]

„Pentru ce mulţi din sfinţi s-au înălţat la atâta desăvârşire de viaţă şi la atâta lumină de adevăr?"- se întreabă *Urmarea lui Hristos*. Negreşit pentru că ei se nevoiră a scăpa de toate poftele pământeşti şi pentru aceasta putură ei din toată inima a fi uniţi cu Dumnezeu şi în sine neatârnaţi. De-am fi răstignit poftele trupeşti şi am fi mai puţin îngrijoraţi înlăuntrul nostru, atunci uşa dumnezeieştilor lucruri s-ar deschide şi nouă, şi încă de aici am gusta ceva din cereasca privire a adevărului"[136].

Aceste gânduri şi aceste virtuţi prin care se înfrânează şi se răstignesc poftele rele, în interesul propriei lor mântuiri şi fericiri, sunt datori să le cunoască toţi oamenii, iubiţi şi binecuvântaţi creştini. Inima plină de pofte lumeşti nu e nici liberă, nici curată, nici fericită, ci tulburată şi nefericită. Agara cu fiul ei, Ismail, preînchipuie robia poftei. Sara, soţia lui Avraam, ca să poată trăi liberă cu fiul ei, Isac, alungă roaba cu fiul ei (Facere 21:9-14). Alungă şi tu, creştine, din viaţa ta robia poftei, ca să poţi trăi liber şi fericit, în comuniune de iubire cu Dumnezeu.

Înainte de a se sui pe muntele Bethel (muntele Domnului) ca să ridice altar lui Dumnezeu, Iacob dă trei porunci slugilor sale: să lepede zeii (dumnezeii străini), să se curăţească şi să-şi primenească (schimbe) hainele (Facere 35:2). Ca să deschizi altar Domnului în inima ta, creştine, trebuie să scoţi de acolo toţi

[134] Scolie la *Cuvântul I* al Sf. Ioan Scărarul.
[135] Mântuirea păcătoşilor, p. 423.
[136] Urmarea lui Hristos, p. 33.

idolii poftelor, să-ţi curăţeşti simţurile şi să-ţi îmbraci sufletul în haine noi, să-l umpli de cunoştinţe noi, de dragoste nouă, de o voinţă nouă, de virtuţi înlocuitoare şi stăpânitoare de pofte. Moise a suit singur pe munte ca să primească legea poruncilor de la Dumnezeu, iar poporul a rămas jos. În vremea aceea nici dobitoacelor nu li s-a îngăduit să fie în preajma muntelui (Ieşire 34:3). Ceea ce înseamnă că pentru a primi poruncile lui Dumnezeu ca legi ale vieţii noastre, trebuie să ne despărţim de poporul tuturor păcatelor, să nu lăsăm să se apropie de noi poftele dobitoceşti şi să trăim numai cu Dumnezeu.

Dacă vrei să te apropii de Dumnezeu, să te împaci şi să te uneşti cu El, fă şi tu aşa, creştine: înfrânează-ţi, răstigneşte-ţi, omoară-ţi poftele vinovate din suflet. Cei ce sunt ai lui Hristos şi-au răstignit poftele din trupul lor. Numără-te şi tu printre aceştia, creştine. Smulge-te din robia poftelor; pune-le frâu şi robeşte-le tu ca să nu te robească ele pe tine!

„Bărbatul care încă nu e mort desăvârşit poftelor sale, lesne este ispitit şi mai lesne biruit de cel mai mic lucru pământesc”[137].

„Bărbatul care ţine să fie frumos trebuie să se împodobească cu cugetul său, căci acesta e ce-i mai frumos în om; acest cuget trebuie să-l înfăţişeze pe fiecare zi mai măreţ. El trebuie să-şi smulgă poftele din inimă, nu perii de pe cap”.[138]

Când poftele sunt legate, când firea nu-ţi mai pune piedici, sufletul tău gustă fericirea de a fi adus la Dumnezeu. Atunci suişul pe muntele desăvârşirii se face uşor, plăcut şi fără piedici.

Ajută-ne, Doamne, să ne înfrânăm poftele; să Te dorim pe Tine, să ajungem la Tine şi să petrecem cu Tine în vecii vecilor.

---

[137] *Urmarea lui Hristos*, ed. 1943, p. 23.

[138] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, p. 278.

3. Plăcerea

Ce este şi ce face plăcerea

Să nu se îngreuneze inimile voastre cu îmbuibare şi cu beţia şi cu grijile lumii
(Luca 21:34)

Am văzut - mai înainte - că pofta este foamea şi setea de plăcere a simţurilor. Din pofte se naşte plăcerea. Între **poftă şi plăcere** este o legătură strânsă. Pofta e o plăcere neîmplinită; „plăcerea este pofta împlinită"[139].

Pentru a face orice muncă grea uşoară şi plăcută, Dumnezeu a aşezat în firea omului un simţ deosebit pentru poftă şi plăcere. Rugăciunea făcută cu plăcere înalţă, recreează, înviorează şi desfătează puterile sufletului. Oamenii merg la biserică pentru că simt plăcere în aerul, în rugăciunile şi în cântările ei. Când împlinim una sau mai multe din faptele bune ale îndurării trupeşti şi sufleteşti, simţim o deosebită plăcere sufletească. Nimeni nici nu se roagă, nici nu merge la biserică, nici nu face bine de silă; numai din plăcere. Munca făcută cu poftă e plăcută. Fără poftă şi fără plăcere, munca este un chin, o trudă grozav de obositoare şi plictisitoare. Ceea ce-ţi place şi doreşti din inimă, faci cu bucurie şi cu spor. Munca silnică e o nenorocire, o pedeapsă, un blestem. Şi aici, deci, se arată o urmă, un semn al înţelepciunii divine în opera creaţiei.

Prin cădere, simţul poftei şi al plăcerii se strică, trece hotarele firii şi ale orânduirilor dumnezeieşti; devine patimă.

[139] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Filocalia III*, p. 281.

Pofta ajunge nestăpânită, plăcere neastâmpărată. Trupul şi sufletul nu mai rămân în rânduiala lor firească, de la început Sufletul, prin simţuri, îşi îndreaptă dorinţele, cu poftă, spre rău, iar plăcerea simţită din împlinirea poftei **nu se mai satură**, cum «ochiul nu se satură de câte vede şi urechea nu se umple de câte aude» (Ecclesiast 1:8). Omul, prin abuzul de libertate, devine rob al poftelor şi al plăcerii, care-l înstrăinează de voia şi de faţa lui Dumnezeu, de curăţenia, de lumina, de bunurile şi frumuseţile vieţii divine.

„Viaţa în desfătări, care abate spre plăceri, scrie Clement Alexandrinul, ajunge un greu naufragiu pentru oameni. Viaţa aceasta de plăceri şi fără nume bun, cum o duc cei mulţi, este o înstrăinare de frumuseţea cea adevărată şi de bucuriile cele curate. Căci omul, prin rostul lui firesc, este o fiinţă năzuitoare spre înălţimi şi cu avânt. El caută ce este binele, căci este creatura singurului Bine, pe când vieţuirea în slujba stomacului este nedemnă, ruşinoasă, urâtă, merită să fie luată în râs. Căutarea plăcerii e tot ce poate fi mai îndepărtător de firea dumnezeiască; tot aşa ospătarea cu struţii, ca şi împerecherea cu porcii şi cu ţapii. A preţui plăcerea ca un bun înseamnă culmea nesocotinţei, căci iubirea de avuţii scoate pe om din felul drept de vieţuire şi-l înduplecă să nu mai roşească în faţa faptelor urâte ori de câte ori va avea putinţa să mănânce, ca o fiară, tot felul de bucate şi tot aşa să bea, apoi să stea tot gata să nu piardă prilejul îndestulării poftelor afrodisiace. De aceea foarte greu moşteneşte unul ca acesta împărăţia lui Dumnezeu"[140].

Ca să-şi sature pofta plăcerii, omul calcă toate legile şi toate poruncile; nesocoteşte toate virtuţile şi datoriile: către

---

[140] *Pedagogul*, trad. N. S. Ştefănescu, 1939, p. 294.

Dumnezeu, către sine, către familie, către stat şi către societate fură, minte, înşeală, ucide. Robul plăcerii îşi uită de părinţi şi de copii; soţul de soţie şi soţia de soţ, uită de tată şi de mamă, de frate şi de soră, de vecini, de serviciu, de patrie, de Biserică, de porunci, de legi, de virtuţi, de foame, de sete, de lacrimi, de ruşine, de rai, de iad, de veşnicie şi de Dumnezeu. Robul plăcerii, dacă e preot, nu va mai fi la înălţimea chemării sale sfinte; dacă e învăţător, nu va mai aduce laudă vrednică învăţăturii; dacă e bărbat de stat, va vinde interesele patriei şi ale poporului; dacă e vistiernic, va jefui bunurile altora; dacă e judecător, va călca legile dreptăţii; dacă va fi ostaş, va trăda ţara. **Robul plăcerii nu mai are nimic sfânt**, nimic de respectat, chiar dacă ar fi vorba de pâinea, de hainele, lacrimile şi sângele copiilor săi. Robit de nesaţiul plăcerilor desfrânate ale simţurilor, Solomon îşi pierde slava şi înţelepciunea şi jumătate din regat (3 Regi 11:1-14), iar Olofern îşi pierde capul, viaţa şi ţara (Iudita 13).

Astfel, plăcerea strică sufletul, chinuie trupul, înlătură slava, strânge lanţul poftelor, naşte întristarea şi durerea. Ilie Ecdicul spune: „De suflet e legată pofta şi întristarea; iar de trup, plăcerea şi durerea. Şi pricina plăcerii e durerea, căci, voind să fugim de simţirea apăsătoare a durerii, alergăm la plăcere. Iar a întristării e pofta”[141].

Plăcerea ne îmbată mintea şi simţurile ca să nu vedem şerpii, viermii şi otrava din fundul paharului ei[142]. Câţi oameni întâlnim în viaţă bolnavi, desfiguraţi, decăzuţi, chinuiţi, ruinaţi, nefericiţi. . Nici nu ne vine să credem că oamenii aceştia, care au căutat în viaţă numai fericirea, sunt victimele poftelor ne-

141 Filocalia IV, p. 283.
142 Sf. Ioan Scărarul, *Scara, Cuvânt 15.*

sățioase și ale plăcerilor vinovate. Cu dreptate spunea Sf. Maxim Mărturisitorul că plăcerea „e maica morții"[143]. În firea supusă poftei și plăcerii, în firea pătimitoare, cum o numește același Sfânt, e ascunsă puterea păcatului și a morții, „adică domnia silnică a păcatului prin plăcere și stăpânirea morții prin durere".

„Căci e vădit că în trăsătura pătimitoare a firii stă puterea plăcerii și a durerii. Pentru că, vrând să scăpăm de simțirea chinuitoare a durerii, ne luăm refugiul la plăcere, încercând să ne mângâiem firea torturată de chinurile durerii. Dar, grăbindu-ne să tocim împunsăturile durerii prin plăcere, întărim și mai mult zapisul aceleia împotriva noastră, neputând ajunge la o plăcere eliberată de durere și de osteneli"[144].

„Omul care găsește înțelesul și rostul vieții numai în plăcerile pântecelui și a celor de sub pântece nu va întârzia să uite, să tăgăduiască și să urască și pe Dumnezeu"[145].

„Cel ce pentru plăcerile trupului s-a obișnuit să nu mai asculte de Dumnezeu vă tăgădui și pe Dumnezeu Însuși când se va ivi prilejul, prețuind viața trupului mai mult decât pe Dumnezeu, după ce a pus plăcerile acesteia mai presus de voia lui Dumnezeu"[146].

Plăcerile sunt **spinii** care îneacă sământa cuvântului lui Dumnezeu în inima omului (Luca 8:14) și o împiedecă să rodească. În chipul acesta, ca și poftele, plăcerile vinovate rodesc o mulțime de stricăciuni aducătoare de pagube trupești și sufletești: istovesc sănătatea și vlaga trupului și a sufletului, întunecă mintea să nu vadă lumina adevărului, slăbesc voința să

[143] Răspunsuri către Talasie, Filocalia III, p. 163.
[144] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Filocalia III*, p. 336.
[145] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântul IV*.
[146] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Filocalia III*, p. 224.

nu mai poată înfăptui virtutea; pângăresc sufletul, chinuiesc trupul cu dureri şi conştiinţa cu suferinţe şi remuşcări până la nebunie şi până la moarte.

Aşa sunt plăcerile vinovate, iubiţi şi dreptcredincioşi creştini, pricini de lacrimi şi de suferinţe, de nefericiri, de amărăciuni şi de neplăceri nenumărate.

De aceea ne porunceşte Evanghelia: **«Să nu se îngreuieze inimile voastre cu îmbuibare şi cu beţie şi cu grijile lumii»** (Luca 21:3). Să nu vă stăpânească plăcerile îmbătătoare, înşelătoare, creştini, că sunt amare. Plăcerea adevărată, sfântă, curată este neurmată de rău; e totdeauna urmată de bine, de pace, de mulţumire. Plăcerea urmată de amărăciuni şi nefericiri, de mustrări şi dureri e minciună înşelătoare; e **plăcere falsă**, tulburătoare, trecătoare, ruşinoasă, nefolositoare.

„Dă-ţi seama, creştine, că plăcerea lucrurilor lumeşti şterge din minte lucrurile dumnezeieşti"[147]. „Cine se desfătează în plăcere la tinereţe boleşte şi oftează la bătrâneţe"[148]. „Până când se zbate în inimă plăcerea păcatului, nu va tresări în om dulceaţa Duhului"[149]. „Plăcerile lumii sunt amare şi oamenii le iubesc. Ce ar fi fost lumea dacă ar fi fost dulce?"[150] Dumnezeu a unit plăcerile cu amărăciunile ca să iubim şi să dorim mai mult fericirea cea adevărată, deplină şi veşnică, în ceruri.

Pentru toate aceste judecăţi înţelepte, fereşte-te de ispitele plăcerilor vătămătoare şi roagă-te milostivului Dumnezeu să te păzească de ele.

---

147 Sf. Ioan al Crucii, *Suişul Carmelului*, p. 263.
148 Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, cap. 71, ms., p. 242.
149 *Ibidem*, cap. 23, p. 109.
150 Mântuirea păcătoşilor, p. 220.

„Sprijinitor sufletului meu fii, Dumnezeule, că umblu prin mijlocul a multe curse; izbăveşte-mă de ele şi mă mântuieşte, Bunule, ca un Iubitor de oameni”[151].

Cum se poate înfrâna şi stinge plăcerea

...toate cele ce sunt spre bună plăcerea
Ta, Doamne, să cugetăm şi să facem
(Din rugăciunile Liturghiei)

1. Ca să poţi înfrâna şi stinge plăcerea, mai întâi de toate se cere stinsă pofta. Nu poţi stinge plăcerea înainte de a stinge pofta. De aceea cele dintâi virtuţi prin care se stinge plăcerea sunt virtuţile prin care se stinge pofta: **iubirea** lui Dumnezeu şi înfrânarea trupului.

Întrebat: „Cum veştejeşte înfrânarea pofta?”, un bătrân părinte duhovnicesc răspunse: „Întrucât te face să te reţii de la toate care nu împlinesc o trebuinţă, ci aduc o plăcere; şi te îndeamnă să nu te împărtăşeşti de nimic decât de cele trebuincioase vieţii, nici să urmăreşti cele dulci, ci cele de folos şi să măsori cu trebuinţa mâncările şi băuturile; de asemenea, întrucât te îndeamnă să nu laşi trupului must de prisos, ci să întreţii numai viaţa trupului şi să-l păzeşti netulburat de pornirea spre împreunare. Astfel veştejeşte înfrânarea pofta. Căci plăcerea şi săturarea de mâncări şi băuturi încălzeşte stomacul şi aprinde dorinţa spre poftă de ruşine, împingând întreg animalul spre amestecare nelegiuită. Acesta nu mai este atunci decât ochi neruşinaţi, mână desfrânată, limbă vorbitoare de lucruri care

[151] *Ceaslov*, p. 179.

desfată auzul, ureche care primeşte cuvinte deşarte, minte dispreţuitoare de Dumnezeu şi suflet care desfrânează cu înţelegerea şi stârneşte trupul spre fapta neîngăduită"[152].

2. Alte mijloace de înfrânare a poftei şi a plăcerii sunt **munca şi omenia**. Lenea şi nelegiuirea sunt sfetnicii poftei şi ai plăcerilor. «Pofta celui leneş îl omoară, căci mâinile, nu voiesc să lucreze. Mereu cel fărădelege pofteşte, iar cel drept dă şi nu se zgârceşte» (Pilde 21:25-26). Pentru omul de omenie munca este putere, virtute şi sănătate; izvor de bunăstare şi mijloc de înălţare sufletească. Munca eliberează omul din lanţul poftelor. Ea însăşi e o plăcere, curată şi binefăcătoare.

3. **Împotrivirea, lupta** şi **fuga.** Învoirea la plăcere, consimţirea cu pofta oprită este păcat. Proorocul fericeşte pe cei ce izbesc de piatră «pruncii babiloneni», adică poftele şi plăcerile (Psalmi 136:8-9). Iosif fuge din faţa poftei de plăcere (Facere 39:11-12). Fuga o recomandă şi Apostolul Pavel, când scrie: «**Fugi de poftele tinereţilor** şi urmează dreptatea, credinţa, dragostea, pacea cu toţi cei ce cheamă pe Domnul din inimă curată» (2 Timotei 2:22). Sf. Ioan Damaschin împarte sufletul în trei părţii: raţiune, iuţime şi poftă. Păcatele raţiunii (necredinţa, eresul, hula, nebunia, încuviinţarea plăcerilor de sub pântece) se vindecă prin dogmele ortodoxe, prin credinţă neîndoielnică şi prin rugăciune. Păcatele iuţimii (cruzimea, ura, pizma, uciderea) se tămăduiesc prin iubirea de oameni, prin blândeţe, compătimire şi bunătate. Păcatele părţii poftitoare a sufletului sunt: lăcomia pântecelui, nesaţiul, beţia, desfrânarea, pofta de slavă deşartă, de bogăţie şi de plăcerile trupeşti. Leacul lor este: postul, înfrânarea, împărţirea averilor la săraci, dorinţa

[152] Sf Maxim Mărturisitorul, *Cuvânt ascetic*, trad. D. Stăniloae, *Filocalia II*, p. 14.

bunurilor viitoare nemuritoare, dorul după împărăția lui Dumnezeu, poftirea înfierii"[153]. Prin urmare, **fiecare poftă și fiecare păcat se tămăduiește printr-o virtute contrară** (*contraris contraria agunt*). „Lăcomia pântecelui e stinsă prin înfrânare; curvia - prin dorul dumnezeiesc și prin dorința bunurilor viitoare; iubirea de argint - prin compătimirea celor săraci; mânia - prin dragostea față de toți și prin bunătate; întristarea lumească - prin bucuria duhovnicească; trândăvia - prin răbdare, stăruință și mulțumire către Dumnezeu; slava deșartă - prin lucrarea ascunsă a poruncilor și prin rugăciunea necontenită întru zdrobirea inimii; mândria – prin aceea că nu judecăm și nu disprețuim pe nimeni, cum a făcut fariseul, ci ne socotim pe noi ca pe cei mai de pe urmă dintre toți"[154].

4. **Dezlipirea** de poftele trupești și de plăcerile lumești, alipindu-ne cu tot sufletul nostru de Dumnezeu, cum ne învață și rugăciunea, ca **„toate cele ce sunt spre bună plăcerea lui Dumnezeu să cugetăm și să facem"**. Trupul poftește împotriva duhului și duhul împotriva trupului (Galateni 5:16-17). O alegere se impune. Sfinții ne sfătuiesc să avem mai ales grijă de suflet, iar **«îngrijirea de trup să nu o prefacem în pofte»** (Romani 13:14); să nu fim poftitori de rele, ca israeliții în pustie (1 Corinteni 10:6); să lepădăm poftele lumești și trupești (Tit 2:12; 1Petru 1:14; 2:11); să luăm de exemplu pe Moise, care a voit mai bine să pătimească cu poporul lui Dumnezeu decât să se bucure de comorile Egiptului și de desfătările păcatului (Evrei 11:24-26) și pe Pavel, care a muncit cu brațele, fără să poftească argintul, haina sau aurul cuiva (Fapte 20:33-34). Femeia lui Lot,

---

[153] *Filocalia IV*, p. 100-191.

[154] Sf Ioan Damaschin, *Cuvânt minunat și foarte folositor*, trad. D. Stăniloae, *Filocalia IV*, p. 192.

nedespărţindu-se cu inima de Sodoma, s-a prefăcut într-un stâlp de sare (Facere l9:26).

5. **Căutarea plăcerii în binele aproapelui**, în faptele de iubire faţă de aproapele, după cum ne îndeamnă Apostolul: «...să nu căutăm plăcerea noastră, ci fiecare dintre noi să fie aproapelui său pe plac la ce e bine pentru zidirea lui; că şi Hristos nu a căutat a Sa plăcere» (Romani 15:l-3). Plăcerea dezinteresată, plăcerea pe care o simte inima din împlinirea faptelor de iubire faţă de semeni, este cea mai curată şi adevărată. Plăcerea egoistă, care se naşte din iubirea de sine şi din împlinirea poftelor simţurilor, aduce cu sine dezgust, mustrare, mâhnire, tristeţe, remuşcări, nelegiuiri şi nefericiri mari. Plăcerea cea mai curată, plăcerea aducătoare de pace şi fericire se naşte din binele pe care-l facem aproapelui, bine dus până la suferinţă, până la jertfă şi până la moarte, aşa după cum ne-a arătat şi ne-a învăţat Mântuitorul. O astfel de plăcere nu va fi piedică în calea mântuirii şi a fericirii, ci dimpotrivă **mijloc** de asigurare a mântuirii şi a fericirii.

6. În sfârşit, toate **leacurile şi armele de luptă împotriva ispitei** sunt şi împotriva poftei şi a plăcerii: rugăciunea, privegherea, trezia minţii, tăria credinţei, ajutorul lui Dumnezeu, îmbrăţişarea crucii, privirea la Mântuitorul, spovedania, împărtăşirea şi celelalte.

Prin astfel de mijloace se îmblânzesc şi se răstignesc poftele şi plăcerile trupului.

Acum o ultimă întrebare: E cu putinţă înfrânarea poftelor şi a plăcerilor? Sigur că **da**! Câtă vreme există sfinţi şi păcătoşi, oameni virtuoşi şi vicioşi, buni şi răi, este arătat că oamenii **pot fi** buni sau răi, virtuoşi sau vicioşi, sfinţi sau păcătoşi, după voie şi liberă alegere.

Când suferă un om din pricina unei alimentări prea bune, atunci e supus unui Regim aspru de alimentare. Când are tensiune, ulcere, boli de ficat sau de rinichi și altele, ține regimul prescris de medic și se face sănătos. Altfel piere cu zile. Unii țin regimul ușor (cei tari în voință); alții cu greu, dar îl țin. Ceea ce arată că pofta de plăcere se poate îmblânzi și stăpâni. **Pofta de plăcere se potolește nu numai prin îndestulare, ci și prin înfrânare,** iubiți și binecuvântați creștini.

Dezbrăcarea de întreita poftă (1 Ioan 2:16), este îmbrăcarea în omul cel nou, care umblă în dreptatea și în sfințenia adevărului (Efeseni 4:24). Cine își reduce treptat poftele și plăcerile legate de trup în viață își ușurează traiul pe pământ și își fericește viața de după moarte. Cine s-a despărțit de poftele lumești și de plăcerile trupești se poate apropia de Domnul încă în viața aceasta.

- „Doamne, Dumnezeule!...Pune în noi frica fericitelor Tale porunci ca, **toate poftele trupului călcând**, viață duhovnicească să petrecem, **toate cele ce sunt spre bună plăcerea Ta să cugetăm și să facem**"...

4. Păcatul

Ce este păcatul

Păcatul este călcarea legii
(1 Ioan 3:4).

În toate bisericile și prin casele creștinilor se poate vedea icoana Sfântului Gheorghe purtătorul de biruință. În icoană se

arată cum Marele Mucenic, după ce face semnul sfintei cruci şi cheamă pe Dumnezeu în ajutor, ucide cu suliţa un şarpe uriaş, un balaur care primejduia viaţa unei fecioare.

În viaţa Sfântului se scrie că, precum purtătorul de biruinţă Gheorghe a scăpat pe fecioara aceea de şarpele cel văzut, tot astfel şi Biserica lui Hristos mântuieşte sufletele dreptcredincioşilor de balaurul cel nevăzut al păcatului, care din adâncul iadului se ridică şi caută să ucidă sufletul omului[155].

Oare, aşa să fie?... Păcatul, un şarpe nevăzut, care muşcă, otrăveşte, nefericeşte şi ucide sufletul omului?...

Cineva spunea: Nici nu folosesc cuvântul „păcat"; am groază, oroare de el. Ceea ce alţii numesc „păcat" eu socotesc şi numesc „slăbiciune". Să fie, oare, păcatul numai o slăbiciune sau poate nici atât?...

Ce este păcatul?

În descoperirea dumnezeiască, în firea lucrurilor, în conştiinţa oamenilor şi în cărţile înţelepţilor şi ale sfinţilor sunt date de Dumnezeu o seamă de legi, adevăruri, porunci, virtuţi şi făgăduinţe, care toate au un singur scop: fericirea vremelnică şi veşnică. În sfânta Sa înţelepciune şi în nemărginita Sa bunătate, Dumnezeu a dat lumii şi oamenilor legi veşnice, porunci morale, datorii religioase, adevăruri, virtuţi şi daruri sfinte, prin care să trăiască fericiţi, prin care să-şi asigure cea mai deplină mulţumire şi bucurie în suflet, în familie, pe pământ şi în cer. El a stabilit ordinea şi armonia tuturor lucrurilor şi a fiinţelor, precum şi mijloacele prin care îşi împlinesc toate rostul şi îşi ajung scopul fericit pentru care au fost create. Păcatul este **răzvrătire şi abatere de la rânduiala divină a lumii**. Păcatul

---

155 *Vieţile Sfinţilor*, prel. de Al. Lascarov-Moldovanu, vol. III, p. 121-123.

este răzvrătire şi **împotrivire faţă de adevărurile, legile, poruncile, virtuţile şi făgăduinţele lui Dumnezeu şi ale firii.** Adevărurile, legile, poruncile, şi virtuţile învaţă pe om: Ca să fii fericit, iubeşte pe Dumnezeu mai presus de toate, cinsteşte părinţii şi pe toţi oamenii, chiar şi pe vrăjmaşi. Păcatul, dimpotrivă, zice **nu!** Nu iubi şi nu cinsti pe nimeni, ci înjură pe Dumnezeu, urăşte oamenii şi ucide pe vrăjmaşi. Ca să fii fericit, omule, învaţă adevărurile, legile, poruncile, virtuţile şi făgăduinţele, fii bun şi blând, muncitor, iubitor şi iertător, înfrânat şi milostiv, drept şi credincios, răbdător şi muncitor, smerit şi paşnic, mărturiseşte adevărul totdeauna şi biruieşte răul cu binele. Păcatul, dimpotrivă, zice nu! Nu fi bun cu nimeni, nu ierta pe nimeni, nu-ţi fie milă de nimeni, fii mândru şi, dacă-ţi greşeşte cineva, loveşte-l şi te răzbună; ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, sânge pentru sânge... Şi aşa mai departe. Păcatul înlocuieşte legea cu nelegiuirea şi virtutea cu patima. În locul ordinei, el introduce dezordinea; în locul armoniei – dezarmonia; în locul ascultării - neascultarea; în locul binelui - răul; în locul legii şi al poruncii morale – fărădelegea; în locul credinţei religioase, el naşte îndoiala, nepăsarea şi necredinţa; în locul iubirii – ura; în locul adevărului – minciuna; în locul muncii – trândăvia; în locul păcii – războiul.

Toate aceste **răsturnări de virtuţi şi de valori** sunt păcate sau urmări ale păcatului: nelegiuirea este păcat, dezordinea este păcat, necredinţa este păcat, ura este păcat, minciuna este păcat, răul este păcat. De ce le zicem „păcat"? Pentru că nu sunt bune, nu sunt frumoase, nu sunt drepte, nu sunt adevărate... Un gând, o vorbă, o faptă, care nu are îndreptăţire şi nu se face spre binele şi fericirea omului e păcat. De aceea spunem că minciuna e păcat (pentru că înşeală), furtul e păcat (căci răpeşte munca

cinstită), uciderea e păcat (căci se împotriveşte vieţii), înjurătura e păcat (pentru că batjocoreşte şi necinsteşte) şi aşa mai departe. E păcat orice călcare de lege, orice neîmplinire a legii, orice împotrivire faţă de lege.

Pentru păcat, ca şi pentru unii oameni (bărbaţi sau femei), nu există lege, nu există Dumnezeu, nu există cer şi rai, nu există suflet şi nemurire, nu există nici soare, nici munţi, nici frumuseţe; pentru păcat există numai petreceri şi plăceri, haine de lux şi vorbe de glumă, râsete şi dezmăţ.

În chipul acesta, prin răzvrătirea împotriva legilor lui Dumnezeu, prin abaterea de la rânduiala dumnezeiască a lumii, prin călcarea poruncilor morale şi a virtuţilor religioase, **păcatul necinsteşte deodată şi pe Dumnezeu, şi omul**. Necinsteşte fiinţa, mărirea şi pronia lui Dumnezeu. Fiinţa cea desăvârşită, mărirea cea cerească, Pronia cea părintească; necinsteşte înţelepciunea cea mai înaltă, Bunătatea cea mai mare, Iubirea cea mai adâncă, Răbdarea cea mai îndelungată; necinsteşte Adevărul adevărurilor, Viaţa tuturor vieţilor şi Puterea tuturor puterilor, care este Dumnezeu.

Dar prin păcat se necinsteşte şi omul, care din stăpânul fericit al pământului ajunge robul lui nefericit. De ce oftezi, suspini şi plângi, omule? Care este pricina lacrimilor şi a durerilor, a nedreptăţilor şi a nefericirilor tale? Ce te doare de suferi, te încrunţi şi strigi? De ce somnul tău este neliniştit şi de ce conştiinţa ta este împunsă de remuşcări? Pe de altă parte, de ce a ales Dumnezeu patriarhii şi a trimis în lume proorocii Vechiului Testament? De ce S-a întrupat şi S-a jertfit Fiul lui Dumnezeu? De ce s-a vestit Evanghelia, s-a întemeiat Biserica şi în Biserică s-au rânduit Sfintele şi mântuitoarele Taine? De ce, înainte de sfintele şi mântuitoarele Patimi, S-a rugat

Mântuitorul cu sudori de sânge şi de ce, Dumnezeu fiind, a spus atunci cuvintele: «Întristat este sufletul Meu până la moarte...» (Matei 26:38).

Toate aceste întrebări au o singură pricină şi un singur răspuns adevărat: şarpele cel nevăzut, tiranul cel cu multe capete, păcatul, el e pricina suspinelor noastre, a lacrimilor, a suferinţelor şi a tuturor durerilor. Din pricina lui suferă şi omul, şi Dumnezeu. Din pricina păcatului Se întristează Mântuitorul până la moarte... Din pricina păcatului pierdem bucuria de a trăi, pierdem somnul şi sănătatea, pierdem raiul fericirii şi mai ales pierdem prietenia lui Dumnezeu.

Dacă păcatul ar fi o simplă şi uşoară „slăbiciune" a firii, nu s-ar fi întemeiat pe pământ nici o religie, nu s-ar fi scris nici o Biblie, nu s-ar fi zidit nici un altar şi nici o biserică. Dimpotrivă, **păcatul este vrăjmaşul nostru,** vrăjmaşul fericirii noastre cel dintâi, cel mai mare, cel mai viclean, cel mai grozav, cel mai crud şi cel mai neîmpăcat. Păcatul este vrăjmaşul nostru cel dintâi pentru că a întunecat în noi chipul lui Dumnezeu, ne-a scos din raiul fericirii, ne-a aruncat în pământul nefericirii şi în iadul durerii[156]. Păcatul este vrăjmaşul nostru cel mai mare, pentru că ne lipseşte de bunurile şi bucuriile cele mai curate. Păcatul este vrăjmaşul nostru cel mai viclean, pentru că ne înşeală şi ne amăgeşte; foloseşte cântecul, minciuna şi viclenia ca să ne lipsească de făgăduinţele, virtuţile şi darurile lui Dumnezeu, În păcat cânţi, dar eşti trist; eşti vesel, dar te doare inima; te arăţi fericit, dar eşti nefericit. Păcatul este vrăjmaşul nostru cel mai grozav, căci, şarpe şi diavol fiind, se preface în înger de lumină ca să ne supună sufletul şi trupul, să ne întunece mintea, să ne

156 Inocenţiu, Arhiepiscopul Odesei, *Predici*, trad. Mitrop. Nicodim al Moldovei, p. 175.

slăbească voința, să ne pângărească inima, să ne robească sub puterea patimilor, a bolilor și a morții. Păcatul este vrăjmașul nostru cel mai crud pentru că e fără milă, ne sfătuiește numai la rău și, după ce am greșit, sau ne mustră fără încetare, sau ne amăgește, ne adoarme ca să trăim nepăsători, fără grijă, fără părere de rău și fără pocăință. Păcatul este vrăjmașul nostru cel mai neîmpăcat pentru că viața întreagă ne urmărește, ne ispitește, ne batjocorește, ne întinează, iar la urmă ne osândește la durere fără de margini și la nefericire fără de sfârșit.

Cea mai grea patimă și cea mai mare piedică în calea fericirii, în calea mântuirii și desăvârșirii vieții duhovnicești este păcatul.

Ispita se poate înlătura sau învinge; pofta se poate stăpâni, potoli sau îndrepta spre bine; plăcerea se poate înfrâna sau întoarce de la trup la suflet și de la lume la Dumnezeu. Păcatul, însă, este **însuși răul** sub toate formele lui; răul împlinit cu gândul, cu dorința, cu cuvântul sau cu fapta. Păcatul este căderea omului, este înfrângerea, îmbolnăvirea, rătăcirea sufletului, e abaterea din drumul mântuirii și al fericirii, e întoarcerea, alunecarea și prăbușirea de pe urcușul spre culmile însorite ale desăvârșirii spirituale.

Dar păcatul nu este numai călcarea poruncilor lui Dumnezeu, ci și **neîmplinirea** lor, ca de pildă a nu face bine, a nu împlini ceea ce ne învață Sfânta Evanghelie și Sfânta Biserică pentru binele nostru și al aproapelui; a nu împlini faptele milosteniei trupești și sufletești, a nu ne împărtăși din Sfintele Taine, a nu ne ruga și a nu posti.

Iată ce este păcatul, iubiți și binecuvântați creștini. Păcatul e defăimarea și călcarea cu știință și cu voință liberă a legilor, a poruncilor și a voinței lui Dumnezeu. De aceea Sf. Ioan

Evanghelistul îl numeşte fărădelege sau nelegiuire: «Oricine făptuieşte păcatul săvârşeşte şi călcarea legii, căci **păcatul este călcarea legii»** (1 Ioan 3:4), călcarea liberă a legilor şi a poruncilor, a voinţei şi a rânduielii lui Dumnezeu; călcare, defăimare şi neîmplinire de care bunul Dumnezeu să ne păzească pe toţi, cu al Său har şi cu a Sa iubire de oameni.

„Cu mâna Ta cea dreaptă luându-mă Tu, Cuvântule, fereşte-mă, păzeşte-mă ca să nu mă ardă focul păcatului" (Antifon 2, glas 1).

Pricinile păcatului

Păcatul a luat naştere „în inima lui Lucifer"
(Arhiepiscopul Inocenţiu al Odesei)

După ce am răspuns la întrebarea: Ce este păcatul?, avem să răspundem la întrebarea a doua: De unde este păcatul? Care sunt pricinile (cauzele) păcatului? Cum s-a zămislit şi cum a intrat păcatul în lume?

Mai întâi se cuvine să ştim că păcatul, în începuturile lui, nu este nici de la Dumnezeu, nici din firea omului.

Din mintea şi din mâna lui Dumnezeu, toate făpturile au ieşit bune, şi mai mult decât bune, «foarte bune» (Facere 1:1). Răul nu este de la Dumnezeu, nu poate fi de la Dumnezeu. Din fiinţa cea mai bună, **desăvârşită**, nu se poate naşte răul, deoarece atunci nu ar mai fi nici desăvârşită, nici Dumnezeu. „Nici un rău nu-şi are izvorul în voinţa dumnezeiască, învaţă Sf. Grigorie al Nyssei, pentru că, dacă răul ar izvorî din Dumnezeu,

n-ar mai fi osândit"[157]; n-ar mai fi rău. «**Dumnezeu nu poate să fie ispitit de rele** şi El Însuşi nu ispiteşte pe nimeni» (Iacob 1:13).

Dumnezeu este atât de bun, încât rabdă pe păcătoşi, suferă pe necredincioşi şi-i iartă, dacă se pocăiesc.

Păcatul nu este nici din firea omului. Ca orice rău, păcatul e străin de firea omului; e ceva nefiresc, peste fire şi contra firii; ceva ce strică, dezbină, întinează şi slăbeşte firea omului. Binele este firesc; răul (păcatul) este împotriva firii. Binele e cuprins în toate legile, lăudat şi răsplătit; răul - păcatul - e în afară de orice lege, mustrat şi osândit de toate legile.

Cei care se miră că Dumnezeu rabdă şi iartă nelegiuirea, să citească şi să mediteze Psalmii 36, 48, 50, 72, 84 şi 93, şi cu deosebire Psalmul 72:11-12, 16-18: **„Ştie, oare, Dumnezeu?** Cel Preaînalt are, oare, cunoştinţă? Iată, necredincioşii huzuresc în lumea aceasta şi-şi adună mereu bogăţii... Dar aceasta s-a părut tare greu pentru mine până ce am intrat la altarul lui Dumnezeu şi **am înţeles sfârşitul păcătoşilor. Pentru vicleşugul lor îi pui (Doamne) pe căi alunecoase şi-i laşi să cadă în prăpastie!... s-au stins pentru fărădelegile lor. Ca visul după deşteptare, aşa, Doamne,... pierzi planurile lor!..."**

Fapta bună şi binele este lucru firesc şi scris în toate legile cele nescrise ale firii, căci aceasta alcătuieşte şi ţine toată firea şi lucrurile cele fireşti, cereşti şi pământeşti. Păcatul şi răul nu sunt fireşti, ci afară de fire, şi toate legile firii îi fac război şi-l izgonesc, fiindcă el nu întăreşte, ci strică şi pierde firea şi toate lucrurile cele fireşti. Fapta bună şi binele sunt scrise în toate

---

157 *Marea Cuvântare Catehetică*, cap. 5, p. 39.

legile lui Dumnezeu cele scrise, atât în Legea Veche, cât şi în cea Nouă a Evangheliei, se adevereşte şi se întăreşte de ele.

„Păcatul şi răul nu se află scrise în vreo Lege a lui Dumnezeu, veche sau nouă, nici se întăreşte de ea, ci mai mult se răstoarnă, se strică şi se sfărâmă de toate legile lui Dumnezeu. Fapta bună şi binele sunt scrise în toate legile oamenilor, adică: într-a dumnezeieştilor prooroci, ale purtătorilor de Duh Apostoli, ale Sinoadelor Ecumenice şi localnice şi în parte ale Sfinţilor Părinţi şi binecredincioşilor şi ortodocşilor împăraţi; ale înţelepţilor judecători şi legiuitori, ale înţelepţilor dascăli şi onoraţilor senatori şi ale altor asemenea bărbaţi, care toţi într-un glas poruncesc la toţi oamenii, mici şi mari, să păzească fapta bună şi binele. "Păcatul şi răul nu este scris în nici o Lege a ortodocşilor, nici în a celor înţelepţi şi iscusiţi, nici în a celor ce au dreaptă socoteală, căci aceasta e o fărădelege şi lucru fără de judecată şi afară de dreapta socoteală. Şi, ca să zic în scurt, fapta bună şi binele se laudă şi se admiră de toate legile firii, de toate legile lui Dumnezeu şi ale oamenilor. Şi oricine va lucra fapta bună şi binele se cinsteşte şi se încununează în această viaţă de aceste trei legi, iar în cealaltă primeşte ca plată o împărăţie cerească şi fără de sfârşit. Din contră, păcatul şi răul se prihăneşte de toate legile firii, de toate legile lui Dumnezeu şi ale oamenilor; şi cine va face păcatul şi răul, în viaţa aceasta, se pedepseşte foarte aspru de toate legile mai sus zise, iar în cealaltă viaţă se osândeşte în munca cea veşnică"[158].

Răul are în sine germenii morţii, ai distrugerii şi ai nefericirii; binele are în sine germenii vieţii, ai nemuririi şi ai

158 *Hristoitia*, p. 20.

fericirii. „Religia sfinţeşte toate şi nu desfiinţează nimic, afară de păcat"[159].

Astfel, păcatul nu-şi are începutul nici în Dumnezeu, nici în firea omului. Atunci de unde avem păcatul, cine şi cum l-a pricinuit?

Şapte sunt pricinile păcatului şi anume: libertatea, mândria, lăcomia, ispita, pofta, necredinţa şi ura.

Întâi: **Libertatea sufletului.** Putinţa păcatului se ascunde mai întâi în libertatea sufletului. Omul este liber. Dumnezeu l-a creat şi l-a lăsat să trăiască în lume liber; nu rob, ca animalele de jug. În lumina minţii, adică în raţiune şi în slobozenia sufletului, adică în libertatea voinţei, se arată demnitatea omului, spre deosebire de toate făpturile. Nici un om nu are drepturi asupra altui om. Nici Dumnezeu nu calcă drepturile, demnitatea şi libertatea omului. Prin darul libertăţii, omul este ca şi albina, produce şi miere, şi otravă, face bine sau face rău, se ridică sau se coboară, se fericeşte sau se nefericeşte. Libertatea voinţei este răspântia cea dintâi de la care începe binele şi răul, slava şi căderea, virtutea şi păcatul.

Astfel, păcatul nu este nici de la Dumnezeu şi nu ţine nici de firea omului. Păcatul se naşte din reaua întrebuinţare a firii şi a libertăţii. Păcatul este **creaţia fiinţelor libere**, nedesăvârşite; e creaţia îngerilor şi a oamenilor care, abuzând de libertate, s-au răzvrătit şi au căzut. Nici îngerii, nici oamenii nu sunt firi încătuşate, ca celelalte făpturi[160], ci sunt fiinţe care se mişcă liber şi, de aceea, cad. Numai îngerii şi oamenii cunosc creaţia şi căderea, pentru că numai ei sunt fiinţe libere care pot face şi binele, şi răul, pot cugeta împotriva adevărului, pot face ce vor,

---

159 *Urmarea lui Hristos*, p. 266.
160 Sf. Macarie, *Omilii*, p.p 92-93.

pot greşi cu voia şi fără de voie, din cunoştinţă şi din neştiinţă. Dumnezeu este desăvârşit, Singur desăvârşit (perfect) între toate fiinţele; nu ne putem închipui păcatul într-o fiinţă desăvârşită. Spiritul liber, nedesăvârşit naşte, creează, pricinuieşte păcatul, cugetând şi lucrând după voia slobodă a inimii sale. În felul acesta răul, păcatul este ca un izvor care ţâşneşte neîncetat"[161]. Fără libertate n-ar fi nici bine, nici rău; nici vrednicie, nici ticăloşie; nici mulţumire, nici mustrare; nici virtute, nici viciu sau păcat. De aceea putem spune că **răul îşi are începutul în bine**, în darul libertăţii cu care Marele şi Atotînţeleptul Creator a înzestrat sufletul omului.

Mândria, adică împodobirea trupului şi trufia minţii şi a vieţii este a doua pricină a păcatului. Când în pânza sufletului bate vântul trufiei, atunci pulberea şi cenuşa se înalţă. Înţeleptul Sirah spune că: «Începutul păcatului este trufia» şi «Începutul trufiei omului este a părăsi pe Dumnezeu şi a-şi întoarce inima de la Cel ce l-a făcut» (Sirah 10:12-13). Trufia a trezit în Lucifer „dorul de neatârnare nemărginită"[162] şi dorinţa să ajungă Dumnezeu. Tot trufia a umplut sufletul Evei şi a lui Adam de a dori să ajungă «ca Dumnezeu, cunoscând binele şi răul» (Facere 3:5). Trufia este înfumurare şi, deci, pricină a păcatului.

Lăcomia pântecului şi lăcomia de avuţii este a treia pricină a păcatului. Adam şi Eva nu s-au mulţumit cu bunătăţile pe care le cuprindea grădina raiului, nici cu stăpânirea pământului (Facere 1:28-29; Psalmi 113:24). Pentru Dumnezeu nu au vrut să lase nici măcar un singur pom[163]. Lăcomia de plăceri, de averi, în

---

161 Sf. Macarie, *Omilii*, p. 103.
162 Arhiepiscopul Inocenţiu, *Predici*, *op. cit.*, p. 190.
163 Inocenţiu, *op. cit.*, p. 61.

nesațiul ei, este atât de păcătoasă încât nu ar mai lăsa nimic, nici pe seama oamenilor, nici chiar pe seama lui Dumnezeu.

Pofta neînfrânată (Facere 3:6), întreita poftă, a trupului, a ochilor și a vieții (1 Ioan 2:16), foamea și setea de plăcere a simțurilor este a patra pricină a păcatului. Fiecare (om) este ispitit când este tras și momit de pofta sa. După aceea, pofta **zămislind, naște păcatul** (Iacob 1:14-15). Sf. Teodor, Episcopul Edesei (veac IX), cu gândul la drumul pe care-l urmează păcatul când se furișează în suflet, scrie: „Cel ce se lasă biruit de pofte și de plăceri și petrece în lume va cădea degrabă în mrejele păcatului. Iar păcatul, odată săvârșit, este foc împotriva paielor, piatră împotriva obrazului, puhoi ce-și lărgește căile. Căci toate acestea aduc în tot chipul pieirea celui ce săvârșește păcatul"[164].

Îndemnul ispitei este a cincia pricină a păcatului (Facere 3:1-5; Ioan 8:44). Ispita poate veni dinafară, din lume (de la oameni și de la lucruri) și dinlăuntru, din poftele inimii. Șarpele, cu vorbe ademenitoare, cu glume, cu vorbe necuvioase, de rușine, cu obiceiuri rele - și pomul cel oprit, care se arată frumos la vedere și bun la gustare (Facere 3:4-6), ni se înfățișează sub mii de forme ca să ne ispitească la rău. Înăuntru răsare mai întâi în minte gândul și în inimă pofta păcatului; urmează atacul ispitei cu viclenia minciunii și cu momeala plăcerii. Dacă frâna morală e slabă și consimțim cu gândul și gândul se învoiește cu pofta și cu ispita, inima târăște voința și astfel se naște păcatul. Ispita și pofta împlinindu-se, pricinuiesc păcatul.

Necredința în Dumnezeu și în oameni este a șasea pricină a păcatului. Când soțul sau soția calcă legile sfinte ale căsătoriei,

164 *Filocalia IV*, p. 205.

arată semne de necredință unul față de celălalt. Când omul nu mai păzește cuvântul lui Dumnezeu, când Îi calcă poruncile, Îi nesocotește legile, virtuțile și făgăduințele, arată semne de îndoială și necredință față de Făcătorul și Binefăcătorul său; păcătuiește.

Ura, cu răutatea ei drăcească, este a șaptea pricină a păcatului. Cine urăște este plin de venin, plin de răutate. Cine iubește în chip desăvârșit pe Dumnezeu și oamenii, acela nu păcătuiește (1 Ioan 2:4-5; 3:8-10).

Toate aceste pricini ale păcatului, iubiți și binecuvântați creștini: abuzul de libertatea, trufia minții și a vieții, lăcomia de plăceri și de avuții, pofta neînfrânată, îndemnul ispitei, necredința și ura - toate s-au ascuns și s-au zămislit mai întâi - nimeni nu știe cum - în inima lui Lucifer, îngerul purtător de lumină căzut în bezna întunericului. De aici s-au revărsat, ca o boală molipsitoare, în duhurile asemenea lui, răzvrătite împreună cu el, apoi în sufletele celor dintâi oameni și de la ei au trecut, ca o moștenire, la toți urmașii lor[165]. De aceea spune Sf. Evanghelist Ioan că **păcatul este de la diavolul.** «Cine săvârșește păcatul este de la diavolul, pentru că de la început diavolul păcătuiește» (1 Ioan 3:8; Ioan 8:44).

Din aceste șapte izvoare otrăvite: din libertatea gândului greșit al mândriei, al lăcomiei, al poftei, al ispitei, al necredinței și al urii - căci toate sunt libere - se varsă în lume tot răul; se pricinuiesc, se zămislesc, se nasc, cresc și se înmulțesc toate păcatele. Caută și te vei încredința, omule, că oricare dintre păcatele pe care le-ai făcut în viață, își au începutul în una sau alta din aceste șapte pricini.

---

165 Inocențiu, *Predici*, p. 189.

Gândiți-vă la ele, creştini, şi puneți-le frâu înainte de a vă pune ele cătuşe.

„Preasfântă Treime, miluieşte-ne pe noi, Doamne, curăţeşte păcatele noastre; Stăpâne, iartă fărădelegile noastre, Sfinte, cercetează şi vindecă neputințele noastre"...

Moştenirea păcatului

...toți (oamenii) sunt sub păcat
(Romani 3:9)

Păcatul este cea mai rea şi mai întinsă boală molipsitoare, molima care nefericeşte nu numai pe săvârşitor, dar şi pe urmaşii lui. Păcatul se moşteneşte şi moştenindu-se se răzbună amar şi se ispăşeşte dureros în toți urmaşii lui Adam. Aici e pacostea şi răutatea lui de care nimeni nu scapă. Se naşte deodată cu omul şi se ține de el ca umbra, şi ca moartea; pătrunde în inima şi în gândurile lui ca umezeala (apa) în ziduri.

Mulți nu înțeleg taina aceasta, moştenirea păcatului. Sectele eretice se ridică împotriva ei şi de aceea opresc copii de la Sfântul Botez, spre mai marea lor nefericire, cu toate că moştenirea păcatului este limpede şi temeinic adeverită atât în Sfânta Scriptură, cât şi de ştiință şi în viață, în învățăturile şi experiențele înțelepților şi a sfinților.

Sfânta Scriptură, încă de la început, ne spune că toți urmaşii Evei vor avea să lupte cu vrăjmaşii păcatului „Duşmănie voi pune între tine (şarpe) şi femeie (Eva), între sămânța ta şi sămânța ei..." a zis Dumnezeu către şarpe (Facere 3 15). Ce este vrăjmăşia aceasta dintre viclenia ispititorului ~ sămânța sau urmaşii femeii decât vina păcatului, cu care se nasc

urmașii Evei și cu care are de luptat întreg neamul omenesc?.. După potop, care a venit peste oameni din pricina păcatelor, a zis Dumnezeu lui Noe că nu va mai blestema pământul pentru faptele omului, pentru că și așa, „cugetul inimii omului se pleacă la rău din tinerețile lui" (Facere 8:21). Cum și de ce se pleacă omul la șoaptele răului, din tinerețea lui, dacă nu are în el sămânța păcatului?...Vorbind despre nașterea omului din femeie, Dreptul Iov zice: „Cine ar putea să scoată ceva curat din ceea ce este necurat? Nimeni!" (Iov 14:1-4). Sau: „Cum ar putea un om să fie fără de prihană înaintea lui Dumnezeu, sau cum ar putea să fie curat, cel ce se naște din femeie? Nici cerurile....nici luna...nici stelele nu sunt destul de curate pentru El! Cu atât mai puțin omul..." o făptură „stricată", care „bea nedreptatea ca apa" (Iov 15:14-16; 25:4-6) . După Iov, toți purtăm în noi neghina păcatului. După regele și proorocul David, toți oamenii sunt atinși de blestemul păcatului, încă de la zămislire. „Stricatu-s-au oamenii și urâciuni au făcut; nu este între ei cine să facă bine, nu este nici unul... Iată, toți s-au abătut, cu toții netrebnici s-au făcut, nu este cine să facă bine, nu este nici unul" (Psalm 13:1-3; 52:2-4; Romani 3:10-12). Chiar și el însuși, David, omul lui Dumnezeu, profetul cel sfânt și strămoșul Mântuitorului, s-a zămislit atins de molima păcatului părintesc: „Că iată întru fărădelegi m-am zămislit și în păcate m-a născut maica mea" (Psalm 50:6; Sirah 25:23). Se nasc copii noștri „sfinți" dacă scriitorul Psaltirii s-a zămislit în păcate și în fărădelegi? „Nu este om care să nu păcătuiască... " (II Cronici 6:36). „Cine poate spune: Curățit-am inima mea; sunt curat de păcat"? (Pilde 20:9). Nimeni. Pentru că: „Nu este om drept pe pământ, care să facă binele și să nu păcătuiască" (Eclesiastul 7:20).

Dumnezeu „voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vie" (1 Timotei 2:3-4). De ce? Pentru că toţi sunt atinşi de lepra păcatului. Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu „s-a dat pe sine preţ de răscumpărare pentru toţi" (1 Timotei 20:5-6). De ce pentru toţi? Pentru că toţi erau sub osânda morţii şi a păcatului. El trimite Apostolii să meargă „în toată lumea", să propovăduiască „Evanghelia la toată făptura", să înveţe „toate neamurile" şi să le boteze în numele Tatălui şi al Fiului şi al Duhului Sfânt (Marcu 16:15; Matei 28:19) . De ce? Pentru că în Adam, „toţi au păcătuit", prin greşeala lui a venit osânda care „a lovit pe toţi oamenii" (Romani 5:12-18); „toţi sunt sub păcat…Toţi s-au abătut…Nu este cine să facă binele, nici măcar până la unul nu este" (Romani 3:9-12). Prin urmare Sfânta Scriptură nu scoate pe nici un om de sub osânda şi moştenirea păcatului strămoşesc.

Ştiinţa vieţii (biologia) ne vorbeşte despre legea moştenirii (eredităţii) însuşirilor bune şi rele, despre moştenirea darurilor, a talanţilor şi a datoriilor de la părinţi la copii, despre asemănarea copiilor cu părinţii nu numai la faţă ci şi la suflet. Dacă nu toţi copii moştenesc avere şi zestre de la părinţi, apoi toţi moştenesc de la ei viaţa, sufletul cu atâtea încărcături (toate ereditare) care nu pot fi de nimeni tăgăduite. Vom desfiinţa ştiinţa ca să înlăturăm probele moştenirii însuşirilor şi ale păcatelor părinteşti? Nicidecum!...

Dar mai este o dovadă grăitoare despre putinţa moştenirii păcatului strămoşesc şi anume seminţele. Toate fiinţele de plante, insecte, peşti, animale şi oameni se nasc din seminţe (ouă fecundate). Din seminţe bine alese se nasc plante şi fiinţe alese; din seminţe slabe, se nasc plante şi fiinţe slabe; din seminţe vătămate, se nasc fiinţe vătămate. Din grâul ales creşte grâu

ales; din grâu slab crește mai mult tăciune. Cultivatorii de pepeni verzi (lubenițe), ca să-și cunoască roadele pământului muncit de ei, înscriu un semn sau zgârie pe semințe o literă și, lucru curios, toate roadele semințelor, în cazul nostru toți pepenii, vor purta pe coaja lor semnul înscris sau litera zgâriată. Aceasta se întâmplă și la pomi și la alte semințe vătămate. De unde urmează că, așa după cum din semințe vătămate cresc roade vătămate, tot așa și în firea omenească: din părinți în care a intrat neghina păcatului se nasc copii în care este ascunsă neghina păcatului. Și precum dintr-o „sămânță vătămată" toate roadele ei poartă semnul vătămării, tot așa și în sânul neamului omenesc: toți oamenii născuți din Adam, toți urmașii lui, poartă în firea lor, în sufletul lor, păcatul strămoșesc și urmările lui".[166]

Așadar, iubiți și binecuvântați creștini, păcatul există și se moștenește. Despre moștenirea lui ne încredințează de ajuns Biblia, știința și viața cu roadele semințelor vătămate. De unde sunt apucăturile rele la copii? Du unde cruzimile și răutățile lor? Du unde minciunile lor „nevinovate"? De unde acele înclinări, porniri și slăbiciuni, egoiste, înainte de-a avea vreme să le învețe? Numai propria noastră fire, căzută, otrăvită, întunecată și stricată de păcatul strămoșesc, le poate descoperi și tâlcui înțelesul. Și nici aceasta întotdeauna, ca și aici, în nesimțirea păcatului, să avem încă o probă despre moștenirea lui. Cine are simțul mirosului sănătos și deci mirosul curat, poate deosebi toate aromele. În schimb, spune Sfânta Singlitichia: „Cel ce are în nări putoarea sa, nu poate mirosi pe a altora, măcar deși ar sta deasupra stârvurilor".[167] Cine are otrava păcatului în sine, e nesimțitor față de putoarea și răutatea lui, atât la sine cât și la

---

[166] Inocențiu, *Predici*, p.113.
[167] Sfântul Ioan Scolasticul, *Scolie* la *Scara*.

alții. Așa se înțelege de ce pentru foarte mulți oameni sociologi, atei etc. păcatul nici nu există și nici nu se pomenește.

Păcatul este o boală grea a firii omenești, un dușman al fericirii, un copil rău care se naște din Adam, dintr-o sământă pângărită și vătămată, sământă ce trece și se arată în toți oamenii. Boala aceasta o moștenim, ca pe o zestre, de la părinți; o purtăm în noi, ca pe o neghină, și o dăm urmașilor, mai departe, ca o lepră și zestre a firii căzute din harul lui Dumnezeu.

Din pricina moștenirii păcatului era trebuință de o nouă creațiune, de o naștere din nou, de un nou Adam, de un om nou pe care îl caută și îl dorește omenirea întreagă însetată de o viață mai bună, curată, fără semnele și moștenirile nefericite ale păcatului, de un nou strămoș, de un nou părinte al neamului omenesc, adică de Iisus Hristos Mântuitorul cel fără de păcat, din care să se nască o nouă sământă de oameni, mai buni și mai fericiți.

„Doamne Dumnezeule, Mielușelul lui Dumnezeu, Fiul Tatălui, cel ce ștergi păcatul lumii, miluiește-ne pe noi, cel ce ștergi păcatele lumii" (Din Doxologia mare).

Înfățișările păcatului

Întru fărădelegi m-am zămislit și în
păcate m-a născut maica mea
(Psalm 50:6)

După ce ne-am lămurit ce este păcatul, vrăjmașul nostru cel mai de temut, și care sunt pricinile (cauzele) și moștenirea lui, urmează să vedem care sunt înfățișările sau felurile

păcatului? Să le arătăm cu degetul şi să le spunem pe nume, ca astfel mai bine să le putem cunoaşte şi să ne ferim de ele.

Ca să putem face o lucrare ca aceasta ne ajută ca şi până acum, Descoperirea dumnezeiască adică Sfânta Scriptură şi Sfânta Predanie, apoi istoria neamului omenesc şi viaţa de toate zilele, a noastră şi a altora. În toate acestea aflăm păcatul dezvăluit în toată urâţenia, greutatea, durerea şi felurimea lui. Sfântul Macarie cel Mare spune că speciile păcatului sunt multe şi încâlcite.[168] Şi aşa este, deoarece întâlnim în lume şi în viaţă nenumărate călcări de legi şi de porunci, nelegiuiri şi crime, nedreptăţi şi vinovăţii, din care fără multă greutate putem cunoaşte care sunt înfăţişările şi numele păcatelor.

Biserica creştină numeşte cel dintâi păcat, pe care l-a făcut omul: păcat strămoşesc, păcatul săvârşit de către Adam şi Eva, părinţii sau strămoşii neamului omenesc. În virtutea eredităţii, adică a zămislirii omului din om şi a sădirii însuşirilor bune şi rele de la înaintaşi în urmaşi, păcatul acesta se moşteneşte, trece din tată în fii şi din fii la nepoţi. Moştenirea lui e lege, tot aşa de sigură ca şi ereditatea, legea moştenirii însuşirilor bune şi rele de la înaintaşi la urmaşi.

Cum se moşteneşte păcatul strămoşesc, e foarte greu de lămurit. Fapt sigur e că se moşteneşte; Biblia nu lasă nici o îndoială în privinţa aceasta (Vezi Facere 8:20; Paralipomena 6:36; Iov 14:4; 15:14-16; 25:4; Psalmii 13:1-3; 50:6; 52:2-4; 57:3-4; Proverbe 20:9; Ecclesiastul 7:20; Sirah 25:23; Romani 3:10-12, 5:12-21) şi în moştenirea aceasta grea, avem cheia prin care pătrundem în tainele istoriei şi ale vieţii omeneşti. Prin păcatul strămoşesc se înţelege dezbinarea şi stricarea firii

[168] *Omilii*, p.48.

omeneşti urmată de: mizeriile, durerile şi suferinţele mari şi nenumărate, care se înşiră de-a lungul veacurilor ca nişte fire de mătrăgună. Din rădăcinile otrăvite cresc plante şi fructe otrăvite, dacă nu intervine altoiul nobil, adică naşterea din nou în Hristos prin harul Sfântului Botez, ca să corecteze să îndrepteze şi să îmbunătăţească firea.

Din păcatul strămoşesc se naşte păcatul personal, pe care-l face omul din ispita lumii din afară, din slăbiciunea firii sau din voia sa liberă, prin abuzul de libertate; păcatul de care ne facem vinovaţi şi deci răspunzători fiecare dintre noi oamenii, cu gândul, cu cuvântul şi cu fapta. Cu gândul păcătuim atunci când ne întinăm sufletul prin dorinţe necuvioase, prin cugete necurate, prin închipuiri vinovate, prin amintiri stricăcioase şi prin pofte îmbătătoare. Din gândurile rele se nasc vorbele şi faptele rele. Cu cuvântul păcătuim când înjurăm, minţim, clevetim şi uneltim, când spunem vorbe de ruşine şi glume aţâţătoare de patimi, când scriem şi descriem întâmplări prin care se pângăresc şi se strică sufletele ascultătorilor sau ale cititorilor. Cu fapta păcătuim împotriva lui Dumnezeu, împotriva aproapelui şi împotriva noastră, când trăim în fărădelegi, cum sunt: beţia, desfrânarea, uciderea, furtul, cruzimea, necredinţa ş.a.[169].

Sunt păcate mari (Ioan 19:11) sau păcate grele, de moarte şi păcate mici sau uşoare. Păcatele uşoare (veniale) abat pe om în chip uşor de la legea morală şi de la calea mântuirii. Ele nu

[169] „Toate aceste păcate au grade deosebite de vinovăţie, după cum sunt făcute: 1. din când în când, şi 2. din obicei sau patimă în chip statornic şi stări deosebite de vinovăţie, după cum sunt făcute: 1. din neştiinţă 2. din nepăsare, 3. din făţărnicie, 4. din împietrire şi 5. din deznădăjduire" (Arhiep. Inocenţiu: *Predici*, p. 182-187).

pierd, ci numai slăbesc puterea harului. Aceste păcate sunt greşelile mărunte pe care le fac toţi oamenii; chiar şi drepţii (Pilde 28:2). Despre acestea aminteşte sfântul Apostol Iacob când scrie „în multe greşim toţi" (Iacob 3:2) şi sfântul apostol Ioan când spune: „De zicem, că nu avem păcat, ne amăgim pe noi înşine şi adevărul nu este în noi" (Ioan 1:8). Păcatele acestea încă sunt urâte şi rele, căci dacă se înmulţesc şi nu se mărturisesc, duc la păcate grele.

Pentru un cui pierzi o potcoavă, spune proverbul, pentru o potcoavă un cal. Din zidul mare cade mai întâi o piatră mică. Aşa începe stricăciunea. Ţânţarii mici pot ucide omul, când sunt mulţi. Picăturile de apă fac râurile; nisipul mic încărcat peste măsură, îneacă corabia. Aşa sunt şi păcatele zise mici: glumele, cuvintele urâte, micile minciuni, vicleşugurile, ocările, slava deşartă, cuvintele urâte, jocurile necuviincioase, cântecele păgâneşti şi peste tot trecerea măsurii în cuvinte, în fapte, în priviri, în îmbrăcăminte, în jocurile de tot felul; tulbură conştiinţa, sting dragostea, micşorează evlavia, împiedică lucrarea Duhului Sfânt.

Păcatele uşoare sunt ca microbii mici, încât nici nu se văd, dar se înmulţesc, se întăresc, devin grele şi aduc moarte sigură. Sau sunt ca păianjenii, care dacă intră în stup acoperă celulele cu pânzele lor şi împiedică lucrarea albinelor. Aşa sunt păcatele mici şi uşoare, sunt ca nişte păianjeni sufleteşti pe care dacă nu-i dăm afară din conştiinţă, ca albinele păianjenii, ne vom trezi cu mierea vieţii morale pierdută şi cu stupul inimii ciumat şi distrus.[170]

---

[170] **Fr. De Sales, Îndrumare la viaţă evlavioasă, p. 69-70.**

Păcatele **grele** sau de moarte sunt neîmplinirea voinței și a poruncilor lui Dumnezeu, sau gândurile, cuvintele și faptele prin care omul calcă, cu voința liberă și cu răutate, voința lui Dumnezeu. Ele se numesc de moarte, fiindcă pierd harul și pregătesc moartea (Romani 6:23; 1 Corinteni 6:9-10; Galateni 5:19-21; Iacob 1:15).

Sfântul Simeon Noul cuvântător de Dumnezeu spune în Cuvântarea III că de moarte este tot păcatul nemărturisit și nepocăit. Cele mai mari și mai grele păcate personale, adică păcatele de moarte, Biserica le împarte în trei grupe și anume:

I. păcatele împotriva Sfântului Duh,

II. păcatele strigătoare la cer, și

III. păcatele de căpetenie (capitale).

Păcatele împotriva Sfântului Duh se împart în trei grupe și anume: **păcatele împotriva iubirii** - ura și hula împotriva lui Dumnezeu; nepocăința până la moarte, împotrivirea cu vrăjmășie împotriva lui Dumnezeu și a Bisericii, pizmuirea aproapelui pentru harul primit și pentru sporul lui în fapte bune, pentru bunătatea, virtutea, frumusețea, deșteptăciunea, sârguința și munca lui; neînvățarea neștiutorilor, adică refuzul de a sfătui pe un neștiutor care cere sfat, sau darea unui sfat rău cu știință și premeditare; **păcatele împotriva credinței**: împotrivirea față de adevărurile religiei creștine din răutate și din plăcerea de a păcătui (vezi Ioan 3:18-20; Romani 1:18); erezia, schisma și apostazia, lepădarea de credința ortodoxă și de Biserica lui Hristos; rușinarea de ele sau prigonirea lor (Matei 10:33) și ateismul; și **păcatele împotriva nădejdii**: deznădejdea în pronia și milostivirea lui Dumnezeu (păcatul lui Iuda) și încrederea prea mare, nesocotită, în bunătatea lui Dumnezeu, care face pe om să tot păcătuiască, fără să se pocăiască (Romani 2:4-5).

Păcatele acestea, fiind răzvrătiri şi împotriviri cu îndărătnicie împotriva adevărului mântuitor şi împotriva lui Dumnezeu, împotriva poruncilor lui Dumnezeu şi a lucrărilor Sfântului Duh, împotriva Sfintelor Taine şi a virtuţilor religioase şi morale, împotriva Evangheliei şi a Bisericii, se mai numesc şi diavoleşti, păcate drăceşti, păcate nepocăite, care nu se iartă, nici în veacul de acum nici în veacul viitor (Matei 12:31-32).

Păcatele strigătoare la cer sunt: **uciderea**, cu ramurile ei - cruzimea, calomnia, robia şi războiul; sodomia sau desfrâul, păcatele împotriva firii, împiedicarea zămislirii, păcate foarte greu pedepsite, ca şi în Sodoma (Facere 18:20), care nici nu trebuie pomenite între creştini (Efeseni 5,3); oprirea plăţii lucrătorilor, specula braţelor de muncă, scumpirea traiului, falsificarea alimentelor, înlăturarea aplicării legilor dreptăţii sociale (Iacob 5:4-6); asuprirea săracilor, văduvelor şi orfanilor (Matei 25:13), batjocorirea şi defăimarea părinţilor (Ieşire 21:15-19).

Păcatele de căpetenie sunt: mândria, iubirea de argint, desfrânarea, lăcomia, pizma, mânia şi trândăvia. Numărul lor (şapte) se aseamănă cu cele şapte lucruri urâte de Dumnezeu (Pilde 6:16-19), cu cele şapte duhuri necurate care sălăşluiesc în inima omului (Matei 12:43-45) şi cu cei şapte draci pe care i-a scos Mântuitorul din Maria Magdalena (Luca 8:2). Acestea sunt numele, felurile şi înfăţişările păcatelor.

Mai este un fel de păcate, aşa numitele „păcate străine" sau păcatele altora (1 Timotei 5:22) pe care le face un om ispitit, îndemnat sau plătit de alt om, ca războiul, minciuna, jurământul strâmb, divorţul, furtul omorul şi altele.[171]

---

[171] Ilie Miniat spune că păcatele, de care vom da răspuns în faţa lui Dumnezeu, sunt de patru feluri: păcatele pe care le-am făcut noi înşine,

Ne putem face vinovați de păcatele altor oameni? Desigur că da, și anume: 1. Când îndemnăm pe alții să păcătuiască, ca de pildă păcatul celor ce dezlănțuie războaiele și trimit soldații pe front ca să se ucidă unii pe alții; păcatul celor ce folosesc descoperirea științei în scopuri criminale, păcatul lui Irod care a poruncit soldaților să ucidă copii nevinovați (Matei 2:16) și păcatul arhiereului Caiafa care îndemna pe farisei să osândească la moarte pe Mântuitorul (Ioan 11:46-50). Unii fac păcatul și alții sunt vinovați de săvârșirea lui; 2. Când ne învoim cu păcatele altora, cum a fost păcatul lui Pilat care încuviința răstignirea Mântuitorului (Luca 23:25; Ioan 19:16) și a lui Saul care încuviința uciderea diaconului Ștefan (Fapte 22:20); 3. Când tăcem, ascundem sau apărăm păcatele altora (întovărășirea cu ucigașii, cu hoții și cu faptele lor (Pilde 26:24); 4. Când nu mustrăm pe păcătoși (Luca 11:47-48); 5. Când lăudăm păcatele altora (Romani 1:32) și 6. Când dăm sminteală altora spre păcătuire, cum a dat Iuda, însoțindu-se cu căpeteniile Iudeilor ca să prindă pe Iisus (Luca 22,3-6). Păcatul acesta e atât de mare, încât Mântuitorul vestește „Vai" celor ce-l săvârșesc; că mai bine și-ar lega de gât o piatră de moară și să se arunce în mare, (să se sinucidă) decât să-l facă... (Matei 18,6-7).

Dintre toate, păcatele drăcești sunt cele mai grele. Acestea se arată, cu voia omului, în ateism, în ură, în necredință, în hulă împotriva lui Dumnezeu.[172]

---

păcatele pe care le-am prilejuit să le facă alții, faptele bune pe care nu le-am făcut și faptele bune pe care nu am lăsat pe alții să le facă. (*Didahii și Predici*, p. 308).

[172] Sfântul Maxim Mărturisitorul spune: „Hula față de Duhul, sau necredința, nefiind iertată pentru nici o altă pricină, fără numai dacă se face

Ele nu se iartă şi nu pot fi iertate de Dumnezeu, deoarece împietresc în rău pe făptuitorii lor. În faţa luminii fiind, ei se declară pentru întuneric; în faţa virtuţii pentru păcat; în faţa adevărului pentru minciună, în faţa lui Dumnezeu pentru satana. Acestea sunt păcatele care depărtează pe om pentru totdeauna de Dumnezeu şi de Biserică. Cel vinovat de ele nu vrea să se ierte. Pricina neiertării e necredinţa, nepocăinţa şi împietrirea inimii. Deci în om, nu la Dumnezeu. Când sunt recunoscute şi mărturisite, şi aceste păcate se iartă. Petru s-a lepădat de Mântuitorul, dar a fost iertat, fiindcă s-a întors şi a plâns cu amar păcatul lepădării de Domnul (Matei 26:75). Toma deşi s-a îndoit de cel mai mare adevăr creştin, căci nu a crezut în învierea Domnului, dar când i s-a arătat, şi I-a pipăit mâinile şi coasta, a crezut şi a mărturisit „Domnul meu şi Dumnezeul meu" (Ioan 20:28). Pavel a prigonit sângeros Biserica „suflând groază şi ucidere" împotriva creştinilor (Fapte 9:1) şi totuşi a fost iertat. Biserica iartă pe toţi păcătoşii care se întorc în sânul ei: iartă ateii convertiţi, iartă şi primeşte dacă se pocăiesc ereticii, schismaticii şi apostaţii[173]. Dumnezeu iartă toate păcatele. Nici un păcat nu poate istovi îndurarea şi iubirea lui Dumnezeu. „Nu este nici un păcat – scrie Simeon Metafrastul – care să biruiască iubirea de oameni a lui Dumnezeu".[174] Şi e firesc să fie aşa. Dacă mie, care sunt un păcătos, mi-e milă de tine, omule, dar lui Dumnezeu, cum să nu-i fie milă. Dragostea este o putere şi o comoară care iartă şi răscumpără toate păcatele. Numai

---

cel ce a păcătuit credincios, pe drept cuvânt nu va fi iertat cel ce-şi încheie viaţa în necredinţă, pentru păcatul necredinţei" (*Filocalia II*, p. 221).

[173] Vezi în Molitfelnic rânduielile pentru primirea lor şi rugăciunea de la spovedanie şi de la Sfântul Maslu pentru iertarea tuturor păcatelor

[174] Rugăciunea IV de la sfânta Împărtăşire, Liturghier, ed. 1950, p. 256, vezi şi p. 260.

făptuitorii păcatelor drăceşti nu sunt iertaţi de Dumnezeu, pentru că nu se pocăiesc, pentru că nu mai au omenesc în ei decât trupul; încolo sunt răi, ca diavolii. De aceea sunt neiertaţi. Ceva mai numeroase decât păcatele drăceşti sunt păcatele strigătoare la cer, numite aşa pentru că strigă din pământ şi de la pământ la cer, ca şi sângele lui Abel, răzbunare.

Păcatele împotriva Duhului Sfânt privesc mai ales pe cei ce le făptuiesc. Cele strigătoare la cer privesc şi pe făptuitori, dar mai ales societatea în care se săvârşesc. Ele au cele mai grave urmări sociale. Crimele, revoluţiile, războaiele şi toate dezordinile sociale sunt fructele lor. De aceea pedepsirea şi înlăturarea lor o urmăreşte şi Statul, nu numai Biserica.

Păcatele de căpetenie sunt cele mai numeroase. Ele se numesc „capitale” pentru că sunt tot grele, tot păcate de moarte, păcate mari din care se nasc alte păcate, mai mari şi mai mici: păcatele strigătoare la cer, păcatele împotriva Duhului Sfânt şi nenumăratele greşeli pe care le face omul de dimineaţă şi până seara şi de la naştere până la moarte. Dar, dacă păcatele drăceşti şi cele strigătoare la cer privesc numai pe unii oameni, păcatele de căpetenie privesc pe toţi oamenii, deoarece dacă nu toate cel puţin unele dintre ele ne ispitesc şi stăpânesc într-o foarte mare măsură. Tot răul din lume se cuprinde în aceste păcate: în rădăcinile, ramurile şi fructele lor otrăvite.

De aceea nu putem trece pe lângă ele, fără să arătăm pentru lămurirea lor o atenţie deosebită şi pentru combaterea lor o râvnă sfântă, cu voia şi cu ajutorul lui Dumnezeu.

Creştinul dreptcredincios se fereşte de ele ca de foc, ca de apă, ca de întuneric, ca de moarte şi ca de iad.

Biserica ne atrage luarea aminte asupra lor nu numai în învăţăturile, dar şi în rugăciunile ei. Astfel, într-o rugăciune de dimineaţă ne deprinde să ne rugăm aşa: „Învaţă-ne pe noi,

Dumnezeule, dreptatea Ta, poruncile Tale, şi îndreptările Tale; luminează ochii gândurilor noastre, ca nu cumva să adormim în păcate de moarte; risipeşte orice negură de la inimile noastre; dăruieşte-ne soarele dreptăţii şi fără de bântuială păzeşte viaţa noastră, cu pecetea Sfântului Tău Duh".[175]

Iar într-o rugăciune de mântuire, ne învaţă să chemăm în ajutor pe Dumnezeu, zicând:

„Vino, Atotputernice în ajutorul meu, ca să biruiesc cele şapte păcate de căpetenie, care sunt pricina tuturor păcatelor. Să biruiesc adică: mânia, prin smerenie creştinească, iubirea de argint prin milostenie, pizma prin dragoste şi bucurie pentru binele aproapelui, desfrânarea prin înfrânare şi curăţie, lăcomia prin cumpătare, mânia prin răbdare şi lenea prin bărbăţia creştinească. Aşijderea să biruiesc şi toate celelalte patimi şi păcate ce izvorăsc din acestea..."[176].

5. Păcatele de căpetenie

Mândria

Mândria este împărăteasa păcatelor...
(Sfântul Grigorie Dialogul)

În ţara Feniciei (cetatea Porfirion) trăia un sihastru, despărţit de lume, bun, credincios şi îmbunătăţit în viaţa duhovnicească. Numele lui era Iacob. Cincisprezece ani a trăit într-o peşteră, hrănindu-se şi întărindu-se mai mult cu postul şi

[175] Rugăciunea IV de la Utrenie, Liturghier, ed. 1950,p.51-52.
[176] Cartea de rugăciuni, ed. Bucureşti 1951, p. 91.

cu rugăciunea. Viaţa lui era aşa de curată încât a primit de la Dumnezeu putere asupra duhurilor necurate şi darul vindecărilor.

Într-o vreme de noapte a bătut la uşa chiliei lui o femeie desfrânată, cu gândul să-l ademenească la păcat. Sihastrul la început nu a voit să o primească. Dar femeia a minţit, că e bolnavă şi fără adăpost. Cuprins de milă, în cele din urmă, a primit-o, dar după ce a văzut cu ce gânduri a venit femeia la el, şi-a întins mâna stângă în flacăra focului şi a ţinut-o până ce s-a făcut scrum. Văzând atâta curăţie de suflet şi tărie de voinţă, desfrânata a căzut înaintea sihastrului şi a plâns cu pocăinţă pentru cugetele şi păcatele ei. Apoi, crezând, s-a botezat şi s-a retras într-o mănăstire, unde a trăit până la moarte o viaţă plăcută lui Dumnezeu.

După o astfel de faptă de virtute, urmată de altele, în sufletul sihastrului a încolţit gândul trufiei, că el este un om ales care, spre deosebire de alţi oameni, trăieşte o viaţă neprihănită. Mare ispită...În vremea aceea, fiica unui om bogat, s-a îmbolnăvit greu, cuprinsă şi stăpânită de un duh necurat.

- „Duceţi-mă la pustnicul Iacob!..." striga mereu fecioara. Părinţii au dus-o şi pustnicul, după o sfântă rugăciune, a vindecat-o. Dar părinţii, de teama să nu se îmbolnăvească din nou, l-au rugat să oprească la sine încă o vreme pe fiica lor, să se mai roage pentru ea. Atunci sihastrul, din nou trufindu-se şi crezându-se tare în credinţă, mare şi sfânt, a ascultat cererea îndureraţilor părinţi. Ispita însă a fost peste puterile lui şi...în focul unei pofte cumplite a căzut în păcat, pierzând deodată cu fecioria fetei şi fecioria lui. Şi fărădelegea nu s-a oprit aici, căci trezindu-se în sufletul lui ruşinea şi mustrarea pentru fapta săvârşită, şi mai gândindu-se că părinţii fetei vor afla de nelegiuirea lui, sub stăpânirea unui gând negru, a ucis fata şi

trupul ei l-a aruncat în apele unui râu. Iată roadele mândriei: desfrânarea, păcat strigător la cer şi deznădejdea, păcat împotriva Sfântului Duh. Văzându-se că a ajuns batjocura satanei, pustnicul a început a suferi, a suspina şi a se tângui. Nu mai putea face nici o rugăciune şi nu mai putea nici măcar ochii să-i ridice la cer. Biciuit de mustrări şi remuşcări amare, părăseşte chilia din peşteră şi pleacă în lume. Ajuns la o mănăstire, nu putea face altceva decât să ofteze şi să se tânguie, ca un deznădăjduit: „Vai mie ticălosul, cum voi mai putea să-mi ridic ochii către cer, după toate cele ce am făcut?... " În faţa călugărilor îngroziţi şi plini de milă, Iacob îşi mărturiseşte toate păcatele grele pe care le săvârşise, apoi, după ce egumenul şi călugării îl sfătuiesc să nu deznădăjduiască, a plecat iarăşi în lume, îngrozit de greutatea păcatelor sale strigătoare la cer. Pe drum întâlneşte un cuvios monah, care-l îndeamnă să-şi spovedească toate păcatele, ca să poată intra pe calea pocăinţei.

-„Nu deznădăjdui, frate, de mântuirea ta, i-a zis duhovnicul după ce vinovatul şi-a golit sufletul de otrava păcatului în spovedanie, ci crede că este loc de pocăinţă, la Dumnezeu. Încredinţează-i Lui păcatele tale, Domnul este mult milostiv, şi vei căpăta iertare păcatelor tale, ca odinioară Petru, care de trei ori s-a lepădat de Domnul. Să ne pocăim cât mai este vreme..."

După spovedanie, Iacob a plecat iar în lume şi s-a oprit într-un mormânt vechi, în chip de peşteră, unde şi-a îngropat, în grea pocăinţă, viaţa sa. Aici, lângă oasele morţilor, îngenunchea şi suspina şi se tânguia zicând mereu: „Cum voi privi la Tine, Dumnezeul meu? Cum va putea limba mea murdară să cânte lauda Ta? Nu mă trece cu vederea, Doamne, ci după negrăita Ta iubire de oameni, miluieşte-mă pe mine nevrednicul şi păcătosul!..."

Zece ani a făcut aici pocăință grea, hrănindu-se cu verdețuri din preajma peșterii și plângând neîncetat pentru păcatele sale, până când Dumnezeu i-a dat încredințare de ispășirea și iertarea păcatelor lui, împodobindu-l din nou cu darul facerii de minuni.[177]

Din viața acestui sihastru și din alte pilde și vieți nenumărate, înțelegem ce mare păcat și ce urmări nenorocite are mândria sau trufia (orgoliul, superbia, îngâmfarea, înfumurarea). Ce este mândria? O boală grea a sufletului, o prea mare încredere în sine, o iubire de sine (exagerată) bolnăvicioasă. Sfântul Maxim Mărturisitorul definește mândria „lipsa cunoștinței de Dumnezeu și de om"[178], căci numai acela e mândru, care nu vrea să știe de darul și ajutorul lui Dumnezeu, de slava dumnezeiască și de neputința omenească. Profetul Iezechil, usturător și mustrător, aseamănă mândria cu un toiag, sec și uscat, care odrăslește și înflorește: „Toiagul înflorește, trufia înfrunzește..." După Sfântul Ioan Scărarul, mândria este lepădarea de Dumnezeu, răutate înălțată, ușa fățărniciei, înainte mergătoarea nebuniei, rădăcina hulei, judecător fără omenie, „cea mai de pe urmă sărăcie a sufletului, care bogăție nălucește și lumina întru întuneric socotește"[179] Înțeleptul Solomon numește mândria „sfeșnicul păcătoșilor" (Pilde 21,4)și o aseamănă în fruntea lucrurilor pe care le urăște Domnul și scârbesc sufletul omului.[180]

---

[177] *Viețile sfinților*, martie p. 8-13.

[178] Filocalia III, 295-296.

[179] *Scara*, Cuvântul XXII.

[180] Acestea sunt: „Ochii mândri, limba mincinoasă, mâinile care varsă sânge nevinovat, inima care plănuiește gânduri viclene, picioarele grabnice să alerge spre rău, martorul mincinos care mărturisește strâmb și cel care seamănă vrajba între frați" (Pilde 6:16-19).

„Mândria este împărăteasa tuturor păcatelor" (Sf. Grigorie Dialogul) pierderea tuturor bunurilor[181], de care păcat bunul Dumnezeu să păzească pe tot creştinul şi pe tot omul. Ura şi scârba față de mândrie sunt îndreptățite, mai ales dacă ne gândim la urmările ei nefericite. Din mândrie se răzvrătesc îngerii şi oamenii împotriva lui Dumnezeu şi a semenilor; mândria izgoneşte îngerii din cer şi oamenii din rai. Mândria ridică turnul Babilonului (Facere 11:3-4); mândria face pe Faraon să nu elibereze poporul din robie, apoi îl îneacă în mare. (Ieşire 5:2). Prin mândrie cade Lucifer (1 Timotei 3:6), cade Eva şi Adam (Facere 3:5-6; Isaia 14:11-13), cade Saul şi Goliat, Roboam şi Olofern, cade David (când a zis: „Nu mă voi clăti..." Psalm 9:24-26) în desfrâu şi omor, cade Petru, cad creştinii în eresuri pierzătoare de suflet (1 Timotei 6:3-4), cad oamenii în egoism, în idolatrie şi ateism. Cel dintâi care se desparte de Dumnezeu şi cel din urmă care se întoarce la Dumnezeu este mândrul.[182] Mândria schimbă şi strâmbă firea.[183] Mândria face pe om să facă din sine un idol, un dumnezeu, singurul dumnezeu la care se închină, singurul lucru de preț, singurul scop în lume.

Un bătrân părinte duhovnicesc sfătuia pe un frate, care se trufea şi era înfumurat. Dar el orb fiind, a zis: Iartă-mă, părinte, că nu-s mândru. Atunci înțeleptul bătrân i-a răspuns: „Şi care dovadă mai arătată decât aceasta ne dai, fiule, pentru patima aceasta, fără de cât că ai zis: Nu-s mândru"[184].

Prin mândrie îşi pierde fariseul faptele cele bune. Omul mândru nu-şi vede păcatele sale – bârna din ochii săi – dar în

---

[181] Mântuirea păcătoşilor, p.49
[182] Ibidem, p.51
[183] Sfântul Petru Damaschin, *Despre Isihasm*, p.126
[184] Sfântul Ioan Scărarul: Scara, Cuvântul XXII.

schimb vede şi măreşte peste măsură greşelile altora. Ca şi fariseii din Evanghelie, omul mândru îşi atribuie însuşiri pe care nu le are, sau le măreşte pe cele pe care le are, în aşa măsură, încât nu mai vede şi pe ale altora. Toate păcatele depărtează pe om de Dumnezeu. Mândria nesocoteşte pe Dumnezeu, se împotriveşte lui Dumnezeu, se laudă numai cu sine; se aşează pe sine în centrul lumii.[185]

Din astfel de pricini, pe dreptate se spune, că mândria e păcatul oamenilor fără Dumnezeu, boala ateilor, egoiştilor şi ereticilor; boală gravă, păcat de moarte din care odrăslesc şi alte păcate. Astfel **fiicele mândriei** sunt:

Nesupunerea, **neascultarea** de părinţi, răzvrătirea împotriva legilor, a oamenilor şi a lui Dumnezeu;

Prezumţia, presupunerea, dorinţa îngâmfată de a face lucruri peste puterile proprii, părerea prea bună despre sine, despre ştiinţa, virtuţile şi puterile proprii;

Ambiţia deşartă, înălţarea cu mintea, iubirea bolnavă de onoruri şi dregătorii (politice, bisericeşti, civile, intelectuale, etc.), întâlnită nu numai la oameni învăţaţi şi bogaţi, dar şi la

---

[185] Sfântul Casian Romanul spune că mândria „întunecă sufletul şi-l prăbuşeşte în cea mai adâncă prăpastie. Ca să înţelegem mai lămurit cele zise, să luăm seama la lucrul următor: îmbuibarea stomacului se sârguieşte să strice înfrânarea; curvia, curăţia; iubirea de argint, sărăcia; mânia, blândeţea; şi celelalte feluri ale păcatului asemenea cu celelalte virtuţi opuse. Dar păcatul mândriei, când pune stăpânire pe bietul suflet, ca un tiran prea cumplit care a cucerit o cetate mare şi înaltă, îl dărâmă în întregime şi îl surpă până în temelii. Mărturie despre aceasta este îngerul acela care pentru mândrie a căzut din cer. Căci fiind zidit de Dumnezeu şi împodobit cu toată virtutea şi înţelepciunea, n-a voit să le recunoască pe acestea venite din harul Stăpânului, ci din firea sa. De aceea, s-a socotit pe sine întocmai ca Dumnezeu" (*Filocalia I*, p. 123).

săraci și la credincioși care se supără și nu mai merg la biserică pentru locul unui scaun în biserică, în consiliul parohial, epitropie, etc.

Slava deșartă sau iubirea de slavă (vanitatea), plăcerea de a fi stimat și lăudat de alții, prin care „se falsifică firea și însăși virtutea" [186]

Înfumurarea, purtarea cu nasul pe sus;

Obrăznicia, îmbulzeala la plăcinte înainte...;

Disprețul, față de cei mai mici;

Nesimțirea, față de cei în suferință; omul mândru e orb, surd și mut în fața durerii altora;

Nerecunoștința și defăimarea altora, a legilor, a pravilelor, a oamenilor și a lui Dumnezeu;

Fala, patima îmbrăcămintelor luxoase;

Lăudăroșenia, plăcerea de a se lăuda peste măsură sau a primi laude meritate și nemeritate, lauda de sine, lauda cu neamul, cu averea, cu știința, cu virtutea...

Fățărnicia (ipocrizia) sau fariseismul, acoperirea viciilor sub masca virtuților; prefacerea că ești mai bun și mai îmbunătățit decât alții;

Ostentația, atragerea atenției printr-un anumit fel de a vorbi, de a se îmbrăca, de a gesticula, etc.

Minciunile, certurile urmate de pizme, răzbunări, supărări, bătăi, grăiri de rău, procese și alte rele (Pilde 13:10);

---

[186] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Filocalia III*, p. 404. Sf. Ioan Casian numește slava deșartă „fiară cu multe capete" patimă „foarte felurită și foarte subțire", pe care „nu o bagă în seamă ușor nici însuși cel ce pătimește de dânsa" (*Filocalia I*, p. 121-122). „... slava deșartă este cea mai mare deșertăciune, este ciuma sufletului, căci ne depărtează de adevărata mărire și ne jefuiește de darul ceresc..." (*Urmarea lui Hristos*, p. 260).

Batjocura, «batjocoritorul e semeţ şi trufaş, care se poartă cu prisos de trufie» (Pilde 21:24);

Necredinţa şi **clevetirea**; necredincioşii «se înfăşoară cu mândria ca cu o podoabă şi ca şi cu un veşmânt se îmbracă cu trufia. Obrazul le e umflat de grăsime şi poftele le furnică prin inimă. Râd de toată lumea şi clevetesc cu răutate şi grăiesc de sus. Până la cer îşi ridică fălcile şi cu limba mătură pământul. De aceea poporul se ia după ei şi bea nelegiuirea din plin, ca apa» (Psalmi 72:6-10. Vezi şi Psalmii 74:5; 100:5; Sirah 10:7-19). Sf. Antonie cel Mare spune că „necredinţa în Dumnezeu şi iubirea de slavă e cea mai mare şi mai fără leac boală a sufletului"[187].

Pe lângă toate acestea, între păcate, **mândria pune cea dintâi piedică în calea desăvârşirii**. Nu poate fi vorba de îmbunătăţirea şi desăvârşirea vieţii duhovniceşti acolo unde stăpâneşte mândria. Trufia e duşmanul desăvârşirii.

Sf. Casian Romanul zice că „mândria întunecă întreg sufletul" şi „războieşte mai ales pe cei desăvârşiţi şi pe cei ce s-au urcat până aproape de culmea virtuţilor, încercând să-i prăbuşească. Şi, precum ciuma cea aducătoare de stricăciune nimiceşte nu numai un mădular al trupului, ci întreg trupul, aşa mândria nu strică numai o parte a sufletului, ci tot sufletul"[188].

Mândria ne lipseşte de sfântul har, căci Dumnezeu «**celor smeriţi le dă har**» (1 Petru 5:5; Iacov 4:6); aruncă umbră asupra meritelor, virtuţilor şi faptelor bune pe care eventual le are omul; şi-l face să se laude cu merite şi vrednicii pe care nu le are, precum e scris: «Cine te deosebeşte de alţii? **Sau ce ai ce n-ai primit? Iar dacă ai primit, atunci de ce te făleşti ca şi cum** n-ai fi primit?» (1 Corinteni 4:6-7).

---

[187] Filocalia I, p. 32.
[188] *Filocalia I*, p. 123.

„Când păunul își ridică și își umflă penele ca să se vadă cât sunt de frumoase și le privește când de o parte când de cealaltă parte, atunci își arată ce are mai urât... (dosul). Așa e și omul: virtuțile lui cele mai frumoase și onorurile cele mai îndreptățite, când sunt căutate, cerute, primite, privite cu înfumurare și hrănite cu mândrie, devin urâte, dezgustătoare"[189].

Precum lipitoarea suge și bea sângele omului, așa stoarce și prăpădește deșertăciunea trufiei sufletul. „Gândurile deșertăciunii sunt cele ale trufiei, care iubitori de arătare și iubitori de slavă ne fac"[190]. „Mai bine să fie cineva om rău și să-și recunoască (mărturisească) răutatea decât să fie îmbunătățit - ca sihastrul Iacob - și să se arate mândru"[191]. Căci pentru unii ca aceștia, mândri și păcătoși, zice Iisus Hristos Domnul: «Adevărul vă grăiesc, că vameșii și păcătoasele intră înaintea voastră în împărăția lui Dumnezeu» (Matei 21:31).

Din atâtea pricini, iubiți și binecuvântați creștini, inima semeață este urâciune înaintea Domnului (Pilde 16:5) și a oamenilor.«Dumnezeu stă împotriva celor mândri» (Iacov 4:6).

Mântuitorul osândește mândria (Luca 14:11) în pilda vameșului și fariseului (Luca 18:9-14) și în mustrările necruțătoare adresate saducheilor și fariseilor (vezi Matei cap. 22-23). În locul mândriei, El învață și pilduiește smerenia și sinceritatea: «Învățați-vă de la Mine că sunt blând și smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor voastre» (Matei 11:29, Filipeni 2:6-11). Mândria înșeală (Galateni 3), cunoștința îngâmfă, dragostea zidește (1 Corinteni 8:1).

---

[189] Francisc de Sales, *Îndrumare*, p. 142.

[190] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, scolia de la *Cuvântul II*.

[191] Mântuirea păcătoșilor, p. 289.

Virtutea creştinului e smerenia, rădăcina şi temelia tuturor virtuţilor.

Creştine, **«nu te mândri, ci teme-te»** (Romani 11:20) «Nu te mândri faţă de ramuri, iar dacă te mândreşti, (bagă de seamă) că nu tu ţii rădăcina, ci rădăcina (te ţine) pe tine» (Romani 11:18). «Că, de te vei înălţa ca vulturul şi ţi-ai face cuibul tău printre stele, şi de acolo te voi da jos, zice Domnul» (Avdie 4).

Iubirea de argint

Iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor
(1 Timotei 6:10)

Al doilea păcat de căpetenie este iubirea de argint, pofta nesăţioasă şi lăcomia nestăpânită de bunuri pământeşti (aur,argint avere). Ea izvorăşte, ca toate păcatele care spurcă pe om, din inima pângărită (Marcu 7:21-22) şi se arată în râvna de-a aduna avere şi de a păstra cu zgârcenie cele adunate. După Apostolul Pavel, «iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor»: «Cei ce vor să se îmbogăţească cad în ispită şi în cursă şi în multe pofte nesocotite şi vătămătoare, care cufundă pe oameni în ruină şi în pierzare. Pentru că iubirea de argint este **rădăcina tuturor relelor**, pe care unii poftind-o, au rătăcit de la credinţă şi s-au străpuns cu multe dureri» (1 Timotei 6:9-10).

Cele mai multe răutăţi, cele mai mari neînţelegeri şi nefericiri dintre oameni, conflicte sociale şi lupte sunt **urmările** păcatului iubirii de argint. Din iubirea de argint se naşte: **îmbuibarea,** alegerea în mâncări şi băuturi, **luxul, risipa,**

zgârcenia, camăta, minciuna, furtul, jurământul strâmb, nedreptatea, neîndurarea, înşelăciunea, jefuirea, silnicia, desfrânarea, vicleşugul, apăsarea săracilor, neplătirea muncitorilor, urgia răscoalelor, a revoltelor, a revoluţiilor şi a războaielor, cruzimea, nebunia, uciderea şi sinuciderea.

Iubirea de argint **depărtează** pe om **de sfinţenie şi de Dumnezeu**, alungă somnul, atrage desfătările şi poticnirile. «Cine iubeşte aurul nu va ajunge la sfinţenie şi cine aleargă după câştig se încurcă în păcate. Mulţi au ajuns să se poticnească din pricina aurului şi şi-au pus încrederea lor în mărgăritare. Aurul este grindă de poticnire pentru cei nerozi şi cei fără de minte se poticnesc de ea» (Sirah 31:1-7).

Lăcomia de bani umple de lepră pe Ghehazi, sluga lui Elisei; caută avere şi află lepră; în loc de binecuvântare primeşte blestem (IV Regi 5:20-27). Iubirea de arginţi face pe iudei să uite legea lui Moise în vistieria templului, acoperită de greutatea; aurului şi argintului (vezi IV Regi 22-23). Iubirea de arginţi pierde pe Anania şi Safira (Fapte 5:1-11).

Fariseii făţarnici şi batjocoritori erau iubitori de argint (Luca 16:14). Iuda Iscarioteanul, din pricina iubirii de argint - căci fur era şi pungă avea - vinde pe Mântuitorul, ucide şi apoi se sinucide (Ioan 12:6; Matei 26:14-16; 27:5).

Trufia puterii şi iubirea de arginţi este ca focul: nu se mai satură de lemne; ca marea: nu se mai umple de apa râurilor şi ca iadul: nimic nu-l mai umple, nimic nu-l mai satură.

Bogăţia cere să-i slujim cu atâta putere încât să nu mai rămână pentru Dumnezeu nici un ceas. Între Dumnezeu şi Mamona (idolul banilor) este o prăpastie de netrecut Bogăţia e ca păsările grase, deşi au aripi, nu pot zbura. Între iubirea creştină şi iubirea de avere este aceeaşi legătură ca şi între

albitori şi cărbunari: ceea ce unul albeşte celălalt negreşte. Cu toată dreptatea spune Sf. Simeon Noul Teolog că „bogăţii rătăcesc în umbra celor văzute şi sar ca căţeii după umbre; poartă mândria ca o haină şi părerea de sine (greşită) ca o slavă; s-au îmbrăcat cu întunericul ca şi cu hainele; sunt morţi în mijlocul vieţii"[192]. De aceea bogăţia nu este numai o mare piedică în calea mântuirii şi a desăvârşirii sufletului, dar şi o pricină de multe nefericiri. Bogăţia provoacă în lume toate **certurile dintre oameni, toate războaiele şi jafurile nenumărate, din pricina lor**. Iubirea de argint face din împăraţi hoţi şi din ostaşi criminali. Iubirea de arginţi face pe împăratul Nabucodonosor să jefuiască templul din Ierusalim de odoarele lui sfinte. Iubirea de argint face pe agareni (arabi) în veacul al optulea să năvălească asupra Mănăstirii Sf. Sava de lângă Ierusalim (ca să amintim numai una din nenumăratele lor jafuri şi ucideri), cu săbiile şi cu arcurile întinse.

- De ce veniţi la noi cu arme, când noi stăm în faţa voastră cu mâinile goale? căutau să-i îmblânzească părinţii călugări. Noi am lăsat lumea pentru păcatele noastre şi am venit aici să fim pe placul Domnului. Nu mâhnim pe nimeni şi facem, pe cât putem, binele... Stăm gata să vă punem bucate înainte şi cu iubirea de străini, obişnuită nouă, să vă odihnim.

- Nu pentru mâncare am venit la voi, răspund barbarii, ci pentru aur şi argint. Ori ne daţi aur şi argint şi veţi fi vii, ori nu ne daţi, şi veţi muri de mâna noastră.

- Noi nu avem aur şi argint... răspund călugării. Atunci păgânii întind arcurile şi trag în ei fără milă, apoi se reped prin

[192] *Imnele, Cuv. 51*, ms. p. 207.

chilii, scotocesc peste tot şi, negăsind aur, înciudaţi şi aprinşi de mânie, dau foc chiliilor”[193].

Cine ar putea să numere, să înşire şi să descrie toate scenele asemănătoare şi întâmplările dureroase, de care este plină istoria omenirii, din începuturile ei şi până în ziua de astăzi?!... Câte râuri de lacrimi şi de sânge au brăzdat feţele oamenilor din pricina năvălirii barbarilor şi a iubirii de avere?!... Câte lanţuri de fapte nelegiuite s-au născut şi se nasc tot din pricina iubirii de argint?!... Şi câţi dintre oameni nu sunt gata oricând să-şi vândă ţara, să-şi vândă femeia, să-şi vândă omenia, să-şi vândă credinţa şi pe Hristos din nou pentru treizeci de arginţi?!... Câte depărtări şi prăpăstii se deschid între oameni, altfel „fraţi” cu toţii, din pricina banilor şi a bogăţiilor?!...

Deşi toţi oamenii trăiesc în societate, se pot vedea zilnic unii pe alţii, se salută şi poate că şi vorbesc unii cu alţii, între ei sunt adeseori depărtări şi prăpăstii pe care numai suferinţele, nefericirile, catastrofele şi cataclismele îi mai pot apropia. Sunt depărtări mari şi prăpăstii adânci, pe care nu le vedem cu ochii trupului, depărtări şi prăpăstii pe care le vede numai ochiul minţii, pe care le descoperă numai conştiinţa morală; depărtări şi prăpăstii pe care le credem noi, prin păcatul iubirii de arginţi, spre nefericirea noastră, depărtări şi prăpăstii pe care, dacă nu le desfiinţăm noi prin legi drepte, vin cu neputinţă de a le opri conflictele sociale, revoluţiile, ca să le înlăture, aşa cum ştiu şi cum pot ele.

Bogatul putred şi săracul Lazăr erau doi oameni care trebuiau să trăiască frăţeşte şi, totuşi, deşi trăiau unul lângă altul, câtă depărtare şi ce prăpastie era între ei!... Bogatul îmbrăcat în

---

[193] *Vieţile Sfinţilor*, 20 Martie, prel. de Al. Lascarov-Moldovanu, vol. III, p 75-76.

haine strălucite petrecea; săracul Lazăr, plin de bube, suferea lângă el şi bogatul nu-l vedea.

Între ei, prin gândurile, prin viaţa, prin purtarea lor, era o prăpastie mare... Starea aceasta nu-i pildă din Evanghelie, ci o stare de fapt: doi oameni care trăiesc unul lângă altul la propriu, dar la mari depărtări în plan spiritual. A trebuit să vie moartea ca să pună capăt unei astfel de stări imorale. Trebuie să vină revoluţiile şi moartea ca să schimbe astfel de stări vădit nedrepte.

În veacul nostru s-a scris şi s-a vorbit mult despre „trădarea intelectualilor". Ce este trădarea decât despărţirea şi depărtarea de ai tăi, de fraţii tăi, de suferinţele lor, de ideile şi de omenia lor, ca tu să trăieşti în altă lume, în lumea egoismului tău şi a ideilor tale, cu totul nepăsător de starea celor dintre care te-ai ridicat, pe umerii lor, ca de pildă liber zidarii (francmasonii) şi alţi copii de ţărani şi muncitori săraci, care, după ce au ajuns la oraş, la bunăstare materială, nu s-a mai putut spune despre ei că sunt fii şi fraţi de ţărani şi de muncitori săraci.

Astfel de stări, depărtări şi prăpăstii, bineînţeles, nu creează numai banul şi bogăţia, ci şi mândria (cel mândru se ţine totdeauna mai sus decât altul), minciuna, nedreptatea, lăcomia, răutatea, desfrâul, clevetirea, snobismul, crimele şi toate înjurăturile. Omul înjurat este ca un câine bătut: te ocoleşte şi te părăseşte. Ce depărtări şi prăpăstii au creat între oameni numai acei comandanţi, mari şi mici, care şi-au înjurat ostaşii până în uşa bisericii, fapt din nefericire adevărat.

Toate păcatele de căpetenie, în frunte cu mândria şi cu iubirea de argint, toate deschid prăpăstii între oameni, toate sunt imorale şi antisociale, toate sunt duhuri rele, puteri vrăjmaşe

care, în loc să apropie și să înfrățească oamenii, mai mult îi depărtează, și în viața aceasta, și în viața viitoare, unde după cea mai sfântă dreptate, deși răsturnate și inversate, stările celor doi oameni sunt drepte: săracul se bucură și bogatul se chinuiește. «Între noi și voi prăpastie mare s-a săpat...» (Luca 16:26). Cine a săpat-o? Faptele, iubirea de argint și, la urmă, dreptatea.

- Pâinea pe care o ții, nemilostive bogat, este a sărmanului flămând. Haina pe care o păstrezi este a celui gol. Și argintul pe care-l închizi este al săracului ce n-are nimic", grăiește Sf. Vasile cel Mare.

Astfel de fărădelegi deschid prăpăstiile și nasc nemulțumirile între oameni. Prin iubirea, rugăciunile, harurile și virtuțile lor, Biserica și Evanghelia caută să desființeze depărtările, prăpăstiile și iadurile dintre oameni. Evanghelia luminează și Biserica binecuvintează orice lucrare și orice strădanie care tinde să ajute oamenii să fie **mai buni și mai fericiți.**

*

Nu vă adunați comori pe pământ
(Matei 6:19)

Mântuitorul osândește nebunia lăcomiei de avere în predica de pe munte (vezi Matei 6:19, 33; Luca 6:24-25), pilda bogatului nebun (Luca 12:15-31) și a bogatului nemilostiv (Luca 16:19-31), precum și în cuvintele spuse apostolilor în urma convorbirii cu tânărul bogat: «Fiilor, cât de greu este pentru cei ce nădăjduiesc în bogăție să intre în împărăția lui Dumnezeu! Mai lesne este cămila să treacă prin urechile acului decât

bogatul să intre în împărăţia lui Dumnezeu» (Marcu 10:24-25). Aurul, argintul, averea, ca şi noroiul pământului, este greutate, povară care împiedecă sufletul să slujească lui Dumnezeu şi să intre în împărăţia cerurilor. „Nu poţi să iubeşti în acelaşi timp şi arginţii şi sufletul", spune Sf. Ioan Gură de Aur[194]. Apostolul Iacob adresează bogaţilor una dintre cele mai aspre mustrări: «Bogaţilor, plângeţi şi vă tânguiţi de necazurile ce au să vină asupra voastră. Bogăţia voastră a putrezit şi hainele voastre le-au mâncat moliile. Aurul vostru şi argintul au ruginit şi rugina lor va fi mărturie împotriva voastră şi va mânca trupurile voastre ca focul. Aţi strâns comori în zilele de apoi. Iată, plata lucrătorilor care au secerat ţarinile voastre, pe care voi aţi oprit-o, strigă şi strigătele secerătorilor au intrat în urechile Domnului Savaot. Desfătatu-v-aţi pe pământ şi v-aţi dezmierdat, hrănit-aţi inimile voastre ca pentru ziua junghierii. Osândit-aţi şi aţi omorât pe cel drept…» (Iacob 5:1-6).

Cât sunt de adevărate aceste cuvinte ne arată palatele, hainele, avuţiile, criptele şi mormintele regilor, ale bogaţilor pământului: oricât ar fi de strălucite, la un moment dat, dintele vremii le roade, vântul le spulberă, ruinele le îngroapă, moartea le înghite pe toate… Nu mai rămân pe urmele lor decât amintiri şi lecţii care se cer învăţate…

Ce se alege, după moarte, din averile iubitorilor de arginţi: trupul intră în stăpânirea viermilor, lucrurile în stăpânirea moştenitorilor şi sufletul în stăpânirea diavolilor…[195]

Atunci, unde este cuminţenia şi morala bogăţiei? Sf. Ioan Gură de Aur aseamănă bogaţii cu actorii care joacă pe scena teatrului lumii roluri de regi, generali, doctori, filosofi. Poartă

---

[194] *Omilia 24* la 1 Corinteni; Miniat, p. 531.
[195] Mântuirea păcătoşilor, p. 71.

măşti şi haine strălucite, dar, dezbrăcaţi de ele, sunt nişte bieţi oameni muritori, săraci şi netrebnici. „Smulgeţi bogatului masca, pătrundeţi în conştiinţa sa şi în inima sa; acest interior vă va apărea gol de virtuţi şi nu veţi avea înaintea ochilor voştri decât pe cel mai netrebnic dintre oameni"[196]. Bogăţia poate fi bună şi folositoare, când e morală, când e preschimbată în „laptele săracilor"[197]. De cele mai multe ori, însă, e cetatea viciului"[198], una dintre cele mai mari piedici în calea mântuirii şi desăvârşirii omului. De aceea Biserica mai mult o mustră decât o laudă. Biserica predică în locul bogăţiei munca cinstită, «cea mai scumpă comoară» (Pilde 12:27); în locul lăcomiei **cumpătarea**, în locul zgârceniei dărnicia, în locul risipei **binefacerea**, calea de mijloc între sărăcie şi bogăţie, aşa după cum învaţă cuvintele înţelepciunii biblice: «Sărăcie şi bogăţie nu-mi da, Doamne, dă-mi pâinea care-mi este de trebuinţă, ca nu cumva, săturându-mă, să mă lepăd de Tine şi să zic: „Cine este Domnul?", ca nu cumva, sărăcind, să mă apuc de furat şi să defaim numele Dumnezeului meu» (Pilde 30:8-9).

Pofta de argint este «închinare la idoli şi nebunie» (Luca 12:20). De aceea Mântuitorul, în interesul desăvârşirii, o desfiinţează. «De voieşti să fii desăvârşit, mergi, vinde-ţi averile şi dă-le, săracilor şi vei avea comoară în cer şi vino, urmează Mie!» (Matei 19:21). Creştinii din Ierusalim, urmând acest îndemn, îşi vindeau casele şi ţarinile şi preţul lor îl puneau la picioarele Apostolilor (Fapte 4:34-35).

Regula vieţii creştine este cea dată de Sf. Pavel Apostolul în cuvintele: «purtarea să vă fie fără iubire de argint şi să vă

---

[196] Omilia despre Lazăr.
[197] Ilie Miniat, *Didahii*, p. 521.
[198] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, p. 169.

mulțumiți cu ce aveți» (Evrei 13:5), cu trebuința, nu cu prisosința Este o singură bogăție adevărată: bogăția în credință (Iacob 2:5), bogăția faptelor bune (1 Timotei 6:18), bogăția harului (Efeseni 2:7), bogăția înțelepciunii, a științei și a slavei lui Dumnezeu (Romani 11:33; Efeseni 1:18; Coloseni 1:27).

Evanghelia zice așa: vreți, creștini, să vă îmbogățiți, să vă săturați și să nu mai flămânziți?... Nu râvniți după aur și argint, nici după sclipirile lor deșarte și trecătoare!

«**Nu vă adunați comori pe pământ**, unde moliile și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură, ci vă adunați comori în cer, unde nici moliile nici rugina nu le strică și unde furii nu le sapă, nici nu le fură. Că **unde este comoara voastră, acolo va fi și inima voastră**» (Matei 6:19-21). Cu alte cuvinte, adunați-vă comori în cer, pentru veșnicie. Cum schimbați banii la bancă și-i trimiteți dintr-un oraș în altul, dintr-o țară în alta, schimbați-vă averile pământești în averi cerești; schimbați-le în fapte bune și în felul acesta treceți-le toate în cealaltă țară, în cealaltă viață, în cealaltă lume...

Din câteva pilde, luate din *Viețile Sfinților*, se poate înțelege mai ușor: care este învățătura Bisericii despre avuții.

Când Sf. Apostolii Petru și Ioan împărtășeau Sfântul Duh credincioșilor din Samaria și Simon vrăjitorul (Magul) a încercat să cumpere darul preoției prin bani (simonie), Sf. Petru i-a răspuns: «Argintul tău să fie cu tine spre pierzanie (piară împreună cu tine), pentru că ai socotit că darul lui Dumnezeu se dobândește cu bani» (Fapte 8:9-20).

Sf. Tadeu, unul din cei șaptezeci de ucenici ai Mântuitorului, pomenit la 21 August, era din cetatea Edesei. După ce a vestit aici învățăturile Evangheliei și a botezat mulți creștini, în frunte cu domnitorul Avgar, se pregătea să plece în

alt ținut, să predice cuvântul împărăției lui Dumnezeu. Atunci domnitorul Avgar, ca mulțumire pentru lucrarea sa de luminare și curățire a sufletelor, înainte de plecare a vrut să-i dăruiască o mare sumă de bani. Dar Sfântul Apostol nu i-a primit, zicând pe bună dreptate: „Dacă pe ale noastre pe toate le-am lăsat, apoi cum am putea să primim pe cele străine?...”[199].

În vremea prigoanelor îndreptate împotriva creștinilor de către împăratul Dioclețian, Sf. Clement episcopul Ancirei, pomenit la 23 Ianuarie, dus în fața dregătorului împărătesc Domițian și îndemnat să jertfească idolilor, că rang și cinste va căpăta, a răspuns zâmbind: „Darurile voastre deșertăciune se află a fi, cinstea necinste este și dregătoriile robie. Cât despre îngroziri și cazne, amenințări și moarte, mângâiere și dulceață sunt ele, de vreme ce prin ele ne unim cu Dumnezeu”...

Dus la Roma ca să fie judecat de către însuși împăratul, Dioclețian a poruncit ca să fie puse înaintea lui Clement două rânduri de lucruri. De o parte aur, argint, haine de preț și podoabe scumpe. De altă parte unelte de tortură, paturi înroșite, roate, țepi și altele. Îndemnat să aleagă, sfântul mucenic a răspuns împăratului: „Aurul și argintul tău le ține pentru cei ce cred în ele. Ele sunt lucru pieritor, ca praful, ca norii. Ci aceste unelte de caznă le primesc, fiindcă știu ca prin ele mă fac vrednic de dragostea Domnului meu Iisus Hristos. Eu am făcut alegerea, fă-o și tu, împărate, acum! Hristosul tău a fost ucis și a murit, pe când zeii noștri sunt fără de moarte, nici n-au pătimit vreodată - a zis împăratul. Iar mucenicul i-a răspuns:

- Adevăr ai grăit, o, împărate, cum puteau zeii voștri să moară, când ei n-au fost vii niciodată?... Pe când Domnul meu

[199] *Îndrumătorul Pastoral*, 1951, vol. II, p. 255.

şi Dumnezeu Iisus Hristos a voit să moară cu firea sa omenească pentru ca să mântuiască lumea, şi pe moarte să o calce cu dumnezeiasca Sa putere, înviind a treia zi din groapă"[200].

În fața Sf. Paisie cel Mare (pomenit la 19 Iunie) a venit un bogat al Egiptului cu aur şi cu argint ca să-i împartă monahilor săraci. Cuviosul, cunoscând ispita diavolească ascunsă în bogăția banilor, i-a răspuns cu înțelepciune şi cuviință:

- „Omule, noi nu avem nevoie de bani. Du-te şi-i împarte săracilor din satele Egiptului"[201].

Sf. Arhidiacon Lavrentie, vistiernicul bisericii din Roma (pomenit la 10 August), pe vremea împăratului Valerian, este ridicat şi dus în fața mai marelui cetății, care, socotind că biserica are avuții mari, i-a grăit cu prefăcută blândețe:

- „Nu te-am adus aci ca să te pun la chinuri şi să te dau morții... Îți cer numai ca toate bogățiile bisericii voastre, pe care le-ați ascuns şi de care tu singur ştii unde se află, să mi le aduci aici, căci ele sunt de trebuință împăratului nostru. La vorbele acestea, Sf. Lavrentie a răspuns:

Biserica noastră are odoare şi avuții mai de seamă decât are împăratul. De îmi veți lăsa timp să le adun de pe unde sunt, le voi aduce înaintea ta şi vei vedea comori cum nu ai văzut niciodată până acum.

Socotind că se va întoarce cu odoare de preț şi cu bogății mari, dregătorul i-a dat drumul şi Lavrentie după trei zile a adus în fața mai marelui Romei o mare mulțime de săraci, orfani, văduve, orbi, şchiopi şi muți şi, arătându-i dregătorului, a zis:

- Iată comorile de mult preț ale Bisericii noastre; sunt avuții pe care furii nu le fură şi rugina nu le roade şi care vor

---

[200] *Viețile Sfinților*, prel. Al. Lascarov Moldovanu, vol. II, 6-8
[201] Vieţile Sfinţilor IV, p. 218.

prețui mai mult decât orice altă agoniseală în fața Dreptului Judecător. Pentru acest răspuns, Sf. Lavrentie a fost împuns cu săgețile și ars de viu"[202].

Sf. Macrina (pomenită la 19 iulie), sora Sfinților Vasile cel Mare, Petru al Sevastei și Grigorie al Nyssei, era atât de săracă, și ea, și mănăstirea în care a trăit, încât la moarte fratele său Grigorie a trebuit să o învăluie cu mantia sa de episcop în loc de haină și obrăzar.

Sf. Efrem Sirul, unul dintre cei mai mari sfinți ai Bisericii, deși sărac de nu avea cu ce să ajute pe nimeni, prin cuvântările sale deschidea pungile bogaților să facă milostenii, iar despre sine spunea: „N-am avut niciodată pungă, nici toiag, nici traistă, nici argint, nici aur. Nici o avere pe pământ n-am câștigat, ascultând cuvântul Domnului care zice: «Nimic pe pământ să nu câștigați»"[203].

Ce vom mai zice despre alți nenumărați sfinți, ca Sf. Evdochia (pomenită la 1 Martie), Sf. Tecla întâia muceniță creștină (pomenită la 24 Septembrie) și altă muceniță cu același nume (pomenită la 9 Iunie), Sf. Olimpiada (pomenită la 25 Iulie), Sf. Pelaghia (pomenită la 4 Mai), Sfinții cei fără de arginți Cosma și Damian (pomeniți la 1 Iulie și la 1 Noiembrie), Sf. Pantelimon (pomenit la 27 Iulie) și alții nenumărați care și-au împărțit averile săracilor, dându-ne astfel cele mai alese pilde și învățături despre **neiubirea** de argint.

Aurul și argintul nu mântuie pe nimeni (Sofonie 1:18).

Viața veșnică e mai lungă decât viața vremelnică și legea Domnului e mai scumpă decât aurul și argintul (vezi Psalmi

---

[202] *Îndrumătorul Pastoral* 1951, vol. II, p. 244.
[203] *Viețile Sfinților*, vol. II, p. 46.

18:7-11). De aceasta să ne ocupăm mai mult decât de patima iubirii de argint, iubiți și dreptmăritori creștini.

„Nu vă adunați comori pe pământ...” ca să nu săpați prin ele prăpăstii între oameni...

Iar Tu, Doamne, fă ca să dispară dintre noi depărtările și prăpăstiile; să nu mai fie între noi bogați putrezi, nici săraci plini de bube, ca Lazăr. Revarsă, Doamne, în inimile tuturor oamenilor iubirea și înfrățirea, pacea și unirea. Vie împărăția Ta, Doamne, ca toți oamenii să fie înaintea Ta și întreolaltă numai **fii și frați și moștenitori ai împărăției lui Dumnezeu**.

Desfrânarea

Să nu fii desfrânat!
(Ieșire 20:14)

Al treilea păcat de căpetenie este desfrânarea, împlinirea în afară de lege și de cununie a poftei de plăcere a simțurilor, oprită prin porunca a șaptea, care obligă: Să nu fii desfrânat! (Ieșire 20:14; Deuteronom 5:18).

A vorbi despre desfrânare este destul de neplăcut sau poate chiar jenant. Totuși, ne obligă să lăsăm rușinea și să vorbim despre această formă a păcatului, care-i cea mai întinsă plagă a societății, Sfânta Scriptură, Sfânta Biserică, știința și conștiința, care foarte adeseori amintesc și mustră aspru în poruncile, în rugăciunile și în învățăturile lor acest păcat, cu urmări atât de multe și grele în viața familială și socială.

Răutățile și urmările păcatului desfrânării sunt dintre celei mai grele și numeroase. Întâi de toate, desfrânarea rupe echilibrul, **răstoarnă cumpăna** dreaptă a sufletului și a trupului:

slăbeşte voinţa, coboară mintea în simţuri, îmbolnăveşte nervii, istoveşte corpul. Câţi oameni frumoşi la suflet şi la trup nu sunt desfiguraţi şi pierduţi, ca şi fiul rătăcit din Evanghelie (Luca 15:11-16), după câţiva ani petrecuţi în patima desfrâului?

Din desfrâu se naşte necredinţa, egoismul, adulterul, minciuna, desfacerea şi distrugerea vieţii familiale, risipa muncii, pierderea sănătăţii, răspândirea bolilor sociale, nepăsarea faţă de Dumnezeu.

„Precum viscolele şi furtunile îneacă corăbiile cele putrede, aşa aşezările cele rele ale muierilor pe sufletele cele slabe ale bărbaţilor"[204]. Poftele muiereşti întind curse bărbaţilor ticăloşi, iar prin dresurile şi înfrumuseţările străine şi puturoase dau pilde rele şi prilej altor femei spre desfrâu, ca să capete şi ele haine frumoase[205].

Averi mari, familii, cetăţi, oraşe, ţări întregi au fost pierdute şi nimicite din pricina desfrâului. Amintim: Sodoma şi cetăţile din jur (vezi Facere c. 19), Ierusalimul cel cu totul desăvârşit în frumuseţe (vezi Iezechil c. 16 şi 23) şi Babilonul cel mare, simbolul desfrânării, mama curvelor şi spurcăciunilor pământului (vezi: Ieremia 51; Apocalipsa 17:5 şi 18).

Desfrânarea - dracul curviei - „se face unora cădere şi groapă de noroi, altora bici şi ciomag drept şi iarăşi altora cercare şi chin sufletului"[206]. Desfrânarea **spurcă sufletul şi trupul omului** (Matei 15:19-20; Marcu 7:21-23; 1 Corinteni 6:18), distruge **familia** - cine poate număra familiile pe care le nefericeşte desfrânarea - pângăreşte **ţara** (Ieremia 3:9) şi umple **pământul** de stricăciune (Levitic 19:29).

---

[204] Sf. Vasile cel Mare.
[205] Mântuirea păcătoşilor, p. 122.
[206] Nichita Stithatul, *Suta III de capete*, ms.,cap. 16, p. 36.

Având atâtea răutăţi şi urmări nefericite, e uşor de înţeles că desfrânarea, după trufie, e **una dintre cele mai mari piedici în calea mântuirii şi a desăvârşirii**.

Pentru a fi stârpită, în Vechiul Testament desfrânarea era pedepsită cu moartea (Levitic 20:10-21; 21:9; Deuteronom 22:13-30). În Evanghelie, Mântuitorul opreşte nu numai fapta, dar şi gândul la desfrânare (Matei 5:27-28). Gândurile trezesc poftele în simţuri, iar simţurile aprind focul plăcerii în trup. De aceea Mântuitorul opreşte nu numai atingerea de femeie (simţul pipăitului) dar şi privirea, ochii şi gândul, din care răsare dorinţa, se aprinde pofta şi se naşte fapta cea rea. Ucide gândul, smulge răul din rădăcină, scoate păcatul din inimă, din gând şi din voinţă; altfel în zadar pedepseşti trupul cu moartea, că el tot se săvârşeşte.

Când păcatul e săvârşit, Mântuitorul îl iartă, cu condiţia să nu se mai repete. «Nu te osândesc. Du-te şi de acum **să nu mai păcătuieşti**», spune El femeii desfrânate (Ioan 8:3-11).

Grija de a feri pe creştini de pângărire şi desfrâu o au Sfinţii Apostoli de la cel dintâi sinod al Bisericii, din Ierusalim (Fapte 15:20). Multe din religiile păgâne însoţeau cultul idolilor cu desfrâul. Creştinismul înfăţişează o viaţă nouă, curată, ruptă şi deosebită de obiceiurile desfrânate ale păgânilor.

«Destul este, scrie Ap. Petru, că în vremurile trecute aţi făcut voia păgânilor, umblând în desfrânări, în pofte, în beţii, în îmbuibare de mâncare şi de băutură şi în neiertate slujiri idoleşti, din care pricină **se şi miră că nu mai alergaţi cu ei în aceeaşi revărsare a desfrâului şi vă hulesc»** (1 Petru 4:3-4). Numai învăţătorii mincinoşi, care strecoară eresuri pierzătoare de suflet, numai «fii blestemului momesc poftele trupului cu desfrânarea şi au ochii plini de desfrânare şi de neîncetată păcătuire» (2

Petru 2:14, 18), ca şi locuitorii Sodomei (Iuda 7). Creştinii sunt oameni curaţi, morali. Trupurile lor sunt mădularele lui Hristos şi Bisericile Duhului Sfânt, spune Pavel: «Nu vă amăgiţi: **nici desfrânaţii,** nici slujitorii idolilor, nici **preacurvarii,** nici **malahienii, nici sodomiţii,** nici furii, nici lacomii, nici beţivii, nici bârfitorii, nici răpitorii **nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu**... Nu ştiţi că **trupurile voastre sunt mădularele lui Hristos**? Lua-voi mădularele lui Hristos ca să le fac mădularele unei desfrânate? Să nu fie! Sau nu ştiţi că cel ce se împreunează cu o desfrânată un trup cu ea se face? Căci s-a zis: «Şi vor fi amândoi un trup»... Fugiţi de desfrânare! Tot păcatul ce-l face omul e afară de trup; iar desfrânatul în trupul său păcătuieşte. Sau nu ştiţi că **trupul vostru este locaşul Duhului Sfânt**, ce este în voi, pe Care Îl aveţi de la Dumnezeu?» (1 Corinteni 6:9-10, 16-19; vezi şi Efeseni 5:5; Galateni 5:15-21).

Prin Sfântul Botez suntem membrele lui Hristos; prin Sfântul Mir suntem templul Duhului Sfânt. Trebuie să respectăm în trupul nostru trupul lui Hristos; în sufletul nostru sfinţenia şi harul Duhului Sfânt.

Motivări mai serioase decât acestea nimeni n-a adus pentru a încredinţa pe creştini să se înfrâneze şi să se ferească de desfrânare.

Nu te poţi înfrâna, creştine? Decât să arzi, mai bine te căsătoreşte (1 Corinteni 7:9). Pentru creştini, **căsătoria prin cununie** e rânduială firească şi taină dumnezeiască, încheiată cu ştirea, cu voia şi cu binecuvântarea lui Dumnezeu. Căsătoria prin cununie e cel mai bun mijloc şi cel mai sigur leac împotriva desfrânării, bineînţeles când taina e păstrată în toată curăţenia şi sfinţenia ei

«Căci voia lui Dumnezeu aceasta este: sfinţirea voastră, ca **să vă feriţi de desfrânare, să ştie fiecare din voi a-şi stăpâni vasul său în sfinţenie şi cinste,** nu în aprinderea poftelor, ca şi păgânii, care nu ştiu de Dumnezeu... Căci Dumnezeu nu ne-a chemat la necurăţie, ci la sfinţenie» (I Tesaloniceni 4:3-7).

Pe lângă procreare, căsătoria are în aceeaşi măsură şi rostul de a feri oamenii de ispita desfrânării. De aceea scrie Apostolul: «Cinstită să fie nunta întru toate şi patul neîntinat; **iar pe desfrânaţi şi preacurvari îi va judeca Dumnezeu»** (Evrei 13:4).

Viaţa întreagă se cuvine să luăm aminte la cuvintele acestea, iubiţi şi dreptcredincioşi creştini. Desfrânarea are o mulţime de urmări nefericite, unele îngrozitoare. Răutăţile lovesc deopotrivă în sănătatea trupului şi în fericirea sufletului. Desfrânarea strică frumuseţea, risipeşte munca, pierde cinstea, aduce boala şi scurtează viaţa. Câte femei stricate, câte trupuri pângărite şi câte suflete osândite rodeşte păcatul de moarte al desfrânării?

Pe desfrânaţi îi judecă şi oamenii, şi Dumnezeu. Ţine minte aceasta, creştine, că nu e vorbă de glumă, ci de pocăinţă. După glumele cu păcatul desfrânării plâng prea multe suflete, iar aceste suflete, prin însăşi nenorocirea lor, predică înfrânarea şi strigă după ajutorul şi îndurarea lui Dumnezeu.

Să luăm aminte la ele ca la tot atâtea păţanii de fii rătăciţi şi să învăţăm de la ele nu desfrânarea, ci înfrânarea, nu păcatul, ci pocăinţa; nu călcarea poruncilor, ci paza lor; nu depărtarea, ci întoarcerea la Dumnezeu.

„Ca fiul cel desfrânat am venit şi eu, Îndurate. Risipit-am bogăţia (harul), care mi-ai dat-o, Părinte; primeşte-mă pe mine, cel ce mă pocăiesc, Dumnezeule, şi mă miluieşte"[207].

*

Fiecare bărbat să-şi aibă femeia lui şi fiecare femeie să-şi aibă bărbatul ei
(1 Corinteni 7:2)

Ce să facem să scăpăm de ispita şi de păcatul desfrânării?

Cel mai bun şi cel mai sigur leac împotriva desfrânării este **căsătoria prin cununie**. Creştinismul a ridicat **căsătoria la rang de Taină mare şi sfântă** (Efeseni 5:32) ca nimeni să nu aibă nici o scuză pentru viaţa trăită în destrăbălare. Regula de viaţă creştină este aceasta: «**ca pază împotriva desfrânărilor, fiecare bărbat să-şi aibă femeia lui şi fiecare femeie să-şi aibă bărbatul ei**» (1 Corinteni 7:2).

Leac mai bun împotriva desfrâului decât regula aceasta nu este.

Alte mijloace şi remedii sau leacuri împotriva păcatului desfrânării sunt următoarele:

1. **Paza şi stăpânirea simţurilor**. Întâi **vederea**. Prin ochi intră ispita în suflet şi înduplecă voinţa. Din ochi şi din clipirile lor se naşte dragostea, din dragoste pofta şi din poftă plăcerea. Ce vede omul, aceea pofteşte. Ochii înşeală pe Eva (cu fructele oprite), pe David (cu Berşeba), pe Solomon (cu ţiitoarele). Frumuseţea fiicelor lui Cain a fost pricina potopului. Pentru frumuseţea Elenei a pierit Troia şi alte cetăţi. De aceea, creştinul îşi opreşte privirea cu iscodire de la frumuseţea cea trecătoare.

---

[207] Slavă de la litia Duminicii Fiului Rătăcit.

Urmează **auzul**. Ca să nu fie ademenit la păcat, creştinul îşi astupă urechile să nu audă cântecele sirenelor, cuvintele necuviincioase şi de ruşine, care întinează, rănesc, pângăresc şi ucid atâtea suflete. **Mirosul** încă se cere păzit şi stăpânit. Cine poartă aromate şi parfumuri răspândeşte ispite şi chemări la păcat. **Pipăirea** este şi mai primejdioasă, deoarece „cu neputinţă este să vii la pipăire şi să nu săvârşeşti fapta"[208]. **Gustarea** la fel se cere înfrânată şi stăpânită. Lăcomia şi beţia pântecului măreşte pofta şi războiul trupului. În locul grăsimilor şi a băuturilor beţive care stârnesc poftele sunt de preferat roadele (fructele şi zarzavaturile) pământului. Cărnurile, grăsimile şi băuturile beţive întunecă mintea, hrănesc poftele, aţâţă patimile şi slăbesc frâna voinţei şi a judecăţii sănătoase. Toate simţurile trebuie păzite în curăţenia lăsată şi voită de Dumnezeu.

Arătând deosebirea între dobitoace, care se îndestulează cu iarba câmpului şi cu apa râurilor, şi oamenii care nu se mai satură de fripturi şi de nenumăratele plăcinte ale bucătarilor, Sf. Nil Ascetul scrie: „De aceea (dobitoacelor) le sunt puţine plăcerile de sub pântece, pentru că nu-şi aprind dorinţele cu nici o mâncare grasă... Căci un singur timp al anului le stârneşte această simţire, când legea firii le-a rânduit împreunarea pentru însămânţarea aceleiaşi specii, spre păstrarea neamului...Dar oamenilor pofta nesăturată după plăcerile desfrânate, odrăslită din belşugul şi felurimea mâncărilor, le-a semănat dorinţe furioase, neîngăduindu-le patima să se liniştească în nici o vreme"[209].

2. Izgonirea gândurilor rele şi oprirea pomenirilor urâte

[208] Mântuirea păcătoşilor, p.82-83.
[209] *Filocalia I*, p. 218.

Să nu te opreşti nici la gândul, nici la cuvintele desfrâului; nici să-ţi aminteşti de ele. Stinge focul când se aprinde, opreşte vrăjmaşul la uşă, smulge copacul când e vlăstar de iarbă, cugetă la patimile Domnului şi la vieţile sfinţilor. Pentru păcatul desfrânării a venit potopul, a pierit Sodoma, s-a nimicit seminţia lui Veniamin, au fost ucişi cei doi bătrâni din istoria Susanei. Gândeşte că Dumnezeu e pretutindeni şi desfrânarea o faci înaintea Lui, în ochii Lui. Cugetă că prin desfrânare faci din mădularele lui Hristos mădularele păcatului.

3. **Frâul.** Desfrânarea, ca şi toate poftele, nu se stinge, numai prin împlinire, ci şi prin înfrânare. De aceea nu-ţi răsfăţa trupul, ci înfrânează-l cu postul şi cu virtutea cumpătării în mâncare, în băutură, **în haine, în cuvinte**, în camere simple. „Pofta trupului, frate, este ca un cal fără frâu, care oricâte râpe află, cade şi se răneşte. Iar întreaga înţelepciune este frâul care o opreşte şi o împiedică"[210]. Stăpâneşte poftele şi organele „de sub stomac", zice Clement Alexandrinul[211].

4. Ferirea de desfrânare cu **gândul la bolile care se nasc din desfrânare**. Porunca a şaptea dumnezeiască opreşte desfrânarea, iar porunca a şaptea bisericească opreşte citirea cărţilor eretice şi imorale, prin care scriitorii cu sufletele vândute satanei trezesc gândurile, aţâţă poftele spre desfrânare şi pregătesc trupurile pentru atâtea răni şi suferinţe îngrozitoare.

5. Rugăciunea, spovedirea şi împărtăşirea cât mai deasă cu Sfintele Taine.

6. **Munca** până la ostenire, cu mintea şi cu mâinile.

7. **Fuga**, ferirea de femei desfrânate şi de bărbaţi desfrânaţi. Precum fugi de foc să nu te ardă, fugi de locul, de

---

[210] Mântuirea păcătoşilor, p. 79.
[211] *Pedagogul*, p. 218.

focul şi de flăcările desfrânării. Focul înmoaie fierul, desfrânarea înmoaie şi bărbaţii cei mai tari şi femeile cele mai virtuoase. „Cu neputinţă este să mergi la moară şi să nu te umpli de făină. Sau să ţii smoală şi să nu se lipească mâinile tale. Cu cât te amesteci cu lumea şi cu muierile, cu atâta te întinezi. De nu vei împreuna focul cu surcelele, flacăra nu se aprinde. Precum din lovitura pietrei şi a fierului se aprinde focul, aşa de cuvintele muierii la urechile bărbatului se întărâtă pofta curviei"[212]. De aceea **fugi de desfrânare** (1 Corinteni 6:18) ca de foc şi fereşte-te de femeile desfrânate ca Iosif de femeia lui Putifar. „Fugi de faptele muierilor, căci nu eşti mai tare ca Samson, decât Iraclie (Hercule), decât Olofern, decât Ahile, care au biruit mii de oameni şi i-au omorât, iar în cele din urmă i-au biruit muierile şi jalnic i-au omorât"[213].

Vorbind despre procreaţie şi sfătuind la ferirea de femeile desfrânate, ale căror sămânţă e „spurcată şi străină", Clement Alexandrinul scrie: „Nu semăna unde n-ai vrea să-ţi crească sămânţa, nici să te atingi cumva de o femeie afară de femeia ta cu cununie, căci numai din ea este drept să culegi bucuria plăcerilor trupului în scopul de a primi urmaşi legiuiţi. În adevăr, pentru Cuvântul, numai aceste legături sunt legiuite. Nu trebuie ca cei ce conlucrează cu partea lor la dumnezeiasca creaţiune să-şi arunce sămânţa sau să şi-o nesocotească, să semene ce nu e menit să rodească"[214].

8. **Gândul la moarte şi la judecata lui Dumnezeu.** Gândeşte că vei muri şi vei fi judecat de toate faptele tale **cele ascunse** (Romani 2:16). Cugetă că şi fiinţa aceea pe care o

---

[212] Mântuirea păcătoşilor, p. 80-81.

[213] Mântuirea păcătoşilor, p. 84.

[214] *Pedagogul*, trad. N.I. Ştefănescu, p. 220.

pofteşti va muri, va fi judecată şi osândită împreună cu tine. Gândeşte la înfăţişarea, la putrezirea şi la putoarea cadavrului care acum ţi se pare frumos şi ademenitor. Pe un sihastru îl muncea în gând amintirea unei femei frumoase. Mai apoi un prieten i-a adus vestea că a murit femeia aceea. Auzind aceasta sihastrul, într-o noapte a luat un ştergar, s-a dus la mormântul femeii şi a şters cu el trupul ei putred şi împuţit, apoi s-a întors în chilia sa. Din acel ceas, de câte ori simţea în trupul său o pornire pătimaşă, îşi punea în faţă ştergarul cu putoarea trupului mort şi-şi zicea: „Satură-te acum, curvarule, de împuţiciunea pe care o pofteşti”[215]. În felul acesta cugetând şi lucrând, a biruit pofta şi s-a izbăvit de ispită.

Folosind, cu hotărâre toate aceste mijloace: căsătoria prin cununie, paza simţurilor şi a gândurilor, frâul, cugetarea la bolile care se nasc din desfrânare, munca ostenitoare, fuga de femeile desfrânate şi de bărbaţii desfrânaţi, rugăciunea, spovedirea şi împărtăşirea cât mai deasă, gândul la moarte şi la judecata lui Dumnezeu, iubiţi şi binecuvântaţi creştini, orice om, şi cel mai împătimit, poate scăpa de păcatul desfrânării.

Foloseşte-le şi tu, creştine, cu toată puterea voinţei şi fără nici o îndoială. Iar dacă ai căzut în acest păcat de moarte, ridică-te până nu e prea târziu. Vino-ţi în fire, întoarce-te acasă, la Dumnezeu şi caută braţele iubitoare şi iertătoare. Roagă-te de iertare şi strigă-I cu credinţă, cu speranţă şi cu iubire fiască: **„Braţele părinteşti acum întinzându-le, primeşte-mă, Doamne, şi pe mine ca pe desfrânatul, Preaîndurate, ca (şi eu) cu mulţumită să te slăvesc”**[216].

---

[215] Mântuirea păcătoşilor, p. 90.

[216] Slavă din Canonul Duminicii fiului risipitor, peasna I.

Fugiți de desfrânare!
(1 Corinteni 6:18)

Ca să învățăm din credința și din pățaniile altora cum să ne ferim de cursele păcatului desfrânării, *Viețile Sfinților* ne dau o mulțime de învățături și pilde foarte folositoare. Să vedem numai câteva dintre ele:

Sf. Benedict de Nursia, întemeietorul celor dintâi mănăstiri de călugări în Apus (pomenit la 14 Martie), când era ispitit de gândul și păcatul desfrânării, „se dezbrăca și se tăvălea **cu trupul gol prin urzici și prin spini**. Astfel, sângerându-și trupul și răbdând toate durerile, s-a vindecat de păcat"[217].

Sf. Antonie cel Mare a păstrat de la Sf. Pavel Tebeul următoarea întâmplare: „În prigoana împăraților păgâni Deciu și Valerian, îndreptată împotriva creștinilor, a fost prins un tânăr creștin care mărturisea cu o pilduitoare tărie de credință pe Iisus Hristos Mântuitorul. Văzând prigonitorii că nu-l pot întoarce prin torturi, l-au așezat legat pe un pat moale și au trimis la el o femeie nerușinată ca să-l ispitească la păcat. Neavând altă putere de apărare și văzându-se în mare primejdie de cădere, tânărul și-a mușcat limba, a tăiat o bucată din ea și a scuipat-o în fața desfrânatei, stropindu-i obrazul și hainele cu sângele ce curgea din rană. Durerea cea mare i-a potolit patima și harul lui Hristos l-a ajutat să înlăture ispita"[218].

La Sf. Ioan Scărarul (pomenit la 30 Martie și în Duminica IV din Postul Paștilor) a venit un frate chinuit de diavolul

---

[217] Viețile Sfinților, III, p. 51.
[218] Viețile Sfinților, I, p. 165.

desfrânării ca să i se plângă şi să ceară sfat. Marele şi cuviosul duhovnic a zis atunci tânărului: - **Să alergăm, prietene, la rugăciune!**

Prin **puterea rugăciunii** duhul desfrânării a fost alungat şi amândoi au dat slavă şi mulţumire lui Dumnezeu, Care „voia celor ce se tem de El va face şi rugăciunea lor va auzi"[219].

În calea Sf. Efrem Sirul (pomenit la 28 Ianuarie) a ieşit o femeie desfrânată, care i-a spus cu neruşinare să se culce cu ea.

„Atunci marele Sfânt i-a răspuns: ***De voieşti să dormim împreună, trebuie să mergi unde voi spune eu.*** Întrebându-l unde vrea să meargă, Sfântul i-a răspuns: *În mijlocul cetăţii* (Edesa).

Dar nu ai sfială şi ruşine de cei ce ne vor vedea dormind în mijlocul cetăţii? - a zis femeia mirată. Atunci Sf. Efrem a dojenit-o: Dacă crezi că ochii oamenilor pot să ruşineze sufletul, cu cât mai vârtos ochii lui Dumnezeu care văd toate. Au are nu ne vom înspăimânta?

Ruşinată, femeia a făcut pocăinţă pentru păcatele ei, s-a retras într-o mănăstire de femei şi a mers pe calea cea dreaptă până la moarte"[220].

„Sf. Martin, episcopul Galiei (pomenit la 10 Noiembrie), văzând o femeie bogat împodobită şi parfumată ca să atragă oamenii spre lucruri neruşinate, plin de amărăciune, a zis cu mustrare în glas: ***Dacă desfrânata aceasta se împodobeşte ca o mireasă spre a amăgi pe oameni şi a-i duce la pierzare ca să facă voia diavolului, cu cât mai vârtos se cade nouă a ne împodobi sufletele cu fapte bune ca să plăcem lui Iisus Hristos, Stăpânul nostru.***

---

[219] Vieţile Sfinţilor, III, p. 115.
[220] Vieţile Sfinţilor, II, p. 445.

Săgetată la inimă de cuvintele Episcopului, femeia a căzut în genunchi în fața Sfântului și i-a grăit: Sfinte al lui Dumnezeu, nu mă lăsa în tina spurcăciunilor și a fărădelegilor mele, ci fie-ți milă de mine, păcătoasa, și mă mântuiește!

Mișcați de cuvintele și de pocăința femeii, toți cei de față au lăcrimat, apoi Sf. Martin, întinzându-i mâna și ridicându-o, i-a zis: *Nădăjduiește, femeie, căci mila lui Dumnezeu este nemărginită. Pocăiește-te și nu pierde nădejdea!...*

Întoarsă la Dumnezeu prin cuvintele episcopului Martin, femeia a dus mai departe o viață atât de curată încât s-a învrednicit ca după moarte să fie trecută în rândul sfinților, cu numele Zoia"[221].

În ziua de 22 Aprilie se pomenește Cuviosul Părinte Vitalie Monahul, care o parte din viață și-a petrecut-o prin casele desfrânatelor ca să le ajute să se întoarcă prin **rugăciune**, prin **bani** și prin **sfătuire** la o viață cinstită. A trăit pe vremea Sf. Ioan cel Milostiv, Patriarhul Alexandriei (veac VI). Cu banii pe care-i aduna din munca brațelor sale, călugărul mergea în taină pe la casele de pierzanie ale femeilor desfrânate și căuta să le întoarcă la pocăință, zicându-le: *Iată, primiți acești bani, îndestulați-vă nevoile și măcar o zi nu mai păcătuiți, vânzându-vă trupul cel dat de Dumnezeu întru a fi lăcașul Său!*

Toată noaptea petrecea la câte una din ele păzind-o, sfătuind-o și ajutând-o să nu păcătuiască sau rugându-se într-un colț și rostind încetișor din Psaltire până dimineața. Când pleca, o ruga cu jurământ să nu spună nimănui fapta lui. Mulți oameni îl credeau păcătos și, când îl întâlneau, îl ocărau, zicându-i: *Du-te, ticălosule, că te așteaptă desfrânatele!* și scuipau în urma lui.

[221] *Viețile Sfinților*, vol. VI, p. 186.

Dar, prin sfaturile şi ajutoarele lui, multe femei pierdute şi-au îndreptat viaţa, fie măritându-se cu bărbaţi cinstiţi, fie retrăgându-se prin mănăstiri ca să-şi plângă şi să-şi ispăşească păcatele"[222].

Mijloacele şi metoda (calea) folosită de Cuviosul Părinte Vitalie pentru întoarcerea, pocăinţa şi mântuirea desfrânatelor sunt demne de luat aminte şi de urmat. Viaţa sfântă îmblânzeşte şi fiarele sălbatice; viaţa dobitocească (desfrânarea) sălbăticeşte şi pe cale îmblânzite.

„Prin părţile Teutoniei era un ostaş care într-o noapte s-a sculat de lângă soţie şi s-a dus la alta. Când s-a întors, femeia s-a îngrozit de înfăţişarea lui şi a început să strige. Slugile, când l-au văzut, s-au îngălbenit de frică şi au fugit strigând şi ele îngrozite. Ce se întâmplase? Faţa desfrânatului (preacurvar) se schimbase; era urâtă şi înfricoşată ca a unui drac. Înspăimântat şi el de fapta lui ruşinoasă, dimineaţa a plecat la duhovnic să se mărturisească. Dar în cale, oamenii, boii şi alte dobitoace întâlnite se fereau cu groază dinaintea lui. La biserică, duhovnicul i-a închis uşa, socotind că este o arătare drăcească. Abia după ce ostaşul s-a rugat cu lacrimi, spunând că nu este diavol, ci om pe care păcatul l-a făcut aşa de urât şi înfricoşător, a fost primit la mărturisire. După ce şi-a îndreptat sufletul prin pocăinţă şi a primit de la duhovnic dezlegarea şi un canon după cum se cădea, faţa soldatului s-a întors la starea ei cea dintâi"[223].

Pe vremea împăratului păgân Diocleţian (284-305), crudul şi sângerosul prigonitor al creştinilor, în apropierea cetăţii Nisibe, la marginea de la Răsărit a împărăţiei Romanilor, era o mănăstire în care îşi duceau traiul vreo cincizeci de călugăriţe, între care se număra şi Fevronia, cea mai frumoasă dintre toate

---

[222] *Vieţile Sfinţilor*, vol. III, p. 202-204.
[223] Mântuirea păcătoşilor, p. 97.

şi cu adevărat Sfântă nu numai prin curăţenia vieţii, dar şi prin evlavia ei pilduitoare. Când în cetatea Nisibe a sosit marele dregător împărătesc Selin, împreună cu nepotul său Lissimah, ca să judece şi să trimită la moarte pe creştini, călugăriţele, îngrozite de teama morţii, au părăsit mănăstirea, afară de maica Vriena, două călugăriţe şi Fevronia. În faţa judecăţii, Selin făgăduieşte frumoasei şi tinerei fecioare Fevronia - abia avea 20 ani - că o mărită cu Lisimah dacă se leapădă de Hristos. Sfânta a lepădat de la sine ispita cu o mărturisire caldă de credinţă în Hristos şi în Biserica Sa. Aprins de mânie, Selin supune pe Fevronia la tot felul de chinuri: e bătută de moarte, aşezată pe un grătar sub care ardeau cărbuni, i se retează mâinile şi picioarele, i se taie sânii şi e pârjolită cu făclii aprinse, dar ea toate le îndura cu mucenicească răbdare până când, în murmurele de groază ale păgânilor, călăul îi taie capul. În acest chip, frumoasa fecioară primeşte **cununa muceniciei** pentru Hristos, ca o mireasă neprihănită, pomenindu-se numele ei în calendarul Bisericii în fiecare an, la 25 iunie[224].

O altă fecioară, Sf. Muceniţă Cristina (Creştina), pomenită la 18 Mai, dată în paza unor ostaşi, Pavel şi Andrei, ca să o silească la păcat cu ei, îi mustră şi le vorbeşte cu atâta căldură despre credinţa în Hristos încât se creştinează şi ei şi primesc împreună moartea de martiri[225].

În aceeaşi zi se pomeneşte şi Sf. Mucenic Petru, un tânăr creştin din Asia Mică, prins în orăşelul Lampsac, legat în lanţuri de slujitorii împăratului păgân Decius (250-253), batjocorit, schingiuit şi îndemnat să se întoarcă la cinstirea idolilor şi a zeilor păgâneşti, aducând jertfă Venerei, zeiţa desfrâului.

[224] *Îndrumătorul*, II, p. 193.
[225] *Îndrumătorul*, II,. p. 152.

ne-te poruncii nebiruitului împărat - îi ziceau ei - *şi grăbeşte-te a aduce jertfă zeiţei Venera; vei cruţa de suferinţă şi de moarte tânărul tău trup şi vei dobândi şi răsplătire după cuviinţă.*

Plin, însă, de înţelepciune şi de îndrăzneală, tânărul Petru le-a răspuns: Ştiu că Venera este pentru voi zeiţa frumuseţii şi a dragostei desfrânate şi chiar în scrierile voastre se istorisesc pe seama ei nişte fapte care, dacă ar fi săvârşite de oameni de rând, ar fi aspru pedepsite, după legile împărăţiei. Mă mir şi nu găsesc nici o pricină pentru a înţelege de ce cinstiţi voi o femeie ale cărei fapte voi înşivă le socotiţi vrednice de pedeapsă. Eu nu mă pot închina unei asemenea zeiţe; eu mă închin Hristosului meu, de ale Cărui fapte săvârşite pe pământ sunt mândru şi de la Care aştept milă şi îndurare ca să vieţuiesc fără de păcat.

Pentru un astfel de răspuns plin de credinţă, Petru e întins pe roată ca să i se zdrobească oasele, prin mai cumplită şi mai îndelungată suferinţă. Când opreau călăii roata ca să mai răsufle, tânărul Petru se ruga: *Mulţumescu-Ţi Ţie, Doamne Iisuse, că m-ai învrednicit a birui şi vicleşugurile şi chinurile cu care încearcă tiranul să mă dezlipească de lângă Tine şi de lângă Biserica Ta.*

Cu astfel de curaj şi cu o astfel de credinţă Sf. Petru s-a păzit de desfrânare şi a primit cununa muceniciei pentru Hristos[226].

Pilde asemănătoare de înfrânare avem în viaţa sfintei Muceniţe Lucia Fecioara (pomenită la 6 Iulie), în viaţa Sf. Teodora din Alexandria (pomenită la 11 Septembrie), care pentru o singură călcare a poruncii a şaptea, în urma remuşcărilor conştiinţei, a pătimit, a plâns şi s-a pocăit viaţa

[226] *Îndrumătorul*, II, p. 152.

întreagă[227]; Sf. Muceniță Teodora Fecioara (pomenită la 27 Mai), care a fost dusă într-o casă de desfrânare de unde cu ajutorul lui Dumnezeu și cu hainele lui Didim ostașul, a scăpat ca pasărea din laț și oaia dintre lupi[228]. Sf. Evdochia (pomenită la 1 Martie), Sf. Maria Egipteanca (pomenita la 1 Aprilie și în Duminica a V-a din Postul Paștilor) și Sf. Pelaghia (pomenită la 8 Octombrie), care toate au fost mai întâi desfrânate vestite[229] și, în sfârșit, Sf. Mucenic tânărul Ioan al Olteniei (Românul, pomenit la 12 Mai), care mai bine a primit moartea decât să-și pângărească trupul și credința de creștin.

Din toate aceste pilde și învățături culese din *Viețile Sfinților*, iubiți și binecuvântați creștini, putem înțelege fără greutate un șir întreg de mijloace și puteri neînvinse prin care putem scăpa de ispitele desfrâului: mustrarea și rușinarea păcatului, biciuirea trupului, pocăința, înfrânarea până la mucenicie, lupta cu patima până la moarte.

„Precum păduchele pe porumb vatămă, așa curvia pe dragoste o vătămă" - spune un Sfânt Părinte[230].

Iubirea curată este lege dumnezeiască și firească. Desfrânarea este patimă trupească. A-ți sătura pofta de desfrânare prin vedere este păcat (Matei 5:28). A-ți pângări trupul și patul prin desfrânare este păcat și mai mare, păcat de căpetenie, **de moarte**, din pricina căruia vine peste oameni mânia și judecata lui Dumnezeu (Evrei 13:4).

Creștini, fugiți de desfrânare!... Sau nu știți că trupul vostru este locașul Duhului Sfânt, Care este în voi?...

---

[227] *Îndrumătorul*, II, p. 279.

[228] Vezi *Viețile Sfinților*, IV, p. 96-99

[229] Vezi *Viețile Sfinților*, II, p. 293-306; III, p. 118-128 și VI, p. 31-35.

[230] Scolie la *Scara* Sf. Ioan Scărarul, Cuv. IX.

«Preamăriţi, dar, pe Dumnezeu în trupul vostru şi în duhul vostru, ca unele care sunt ale lui Dumnezeu» (1 Corinteni 6:18-20).

Lăcomia

...lăcomia ... este slujire idolilor
(Coloseni 3:5)

Al patrulea păcat de căpetenie, lăcomia, e pofta de mâncare şi de băutură peste măsură şi fără socoteală. Se numără între păcatele trupului (Galateni 5:19) care răsar din inima pângărită (Marcu 7:21-22) şi aduc omului, pe lângă pierderea împărăţiei lui Dumnezeu (1 Corinteni 6:10; Galateni 5:19-21) şi o mulţime de alte pagube şi răutăţi sufleteşti şi trupeşti, ca: **îmbolnăvirea trupului, nedreptatea, egoismul** (iubirea şi îngrijirea numai de sine), **pofta nesăţioasă** a trupului de plăceri, **petrecerile, beţiile, certurile, luxul, risipa, sărăcia, pierderea minţii sănătoase, a cinstei, a sănătăţii şi a numelui bun, defăimarea şi asuprirea** (exploatarea) **aproapelui,** tot felul de **fărădelegi şi... depărtarea de Dumnezeu.**

Lăcomia zăpăceşte mintea, creşte patimile, adoarme judecata, slăbeşte voinţa. Lăcomia mâncării ispiteşte şi amăgeşte pe Eva (Facere 3:6); lăcomia pântecului, pofta după oalele cu carne din Egipt (Ieşire 16:3) şi strigătul: „Dă-ne carne să mâncăm!" atrage asupra poporului israilitean în pustie o pedeapsă foarte grea (Numeri cap. 11); lăcomia de mâncare face pe iudei să adune, împotriva poruncii lui Dumnezeu, prisos de mană în pustie, care apoi s-a împuţit şi s-a umplut de viermi (Ieşire 16); fiii lui Samuil umblau după lăcomie şi luau daruri,

de aceea nu mai țineau dreaptă în mână cumpăna judecății și judecau strâmb (1 Regi 8:3); lăcomia de aur, argint și haine scumpe a lui Acan e pedepsită cu moartea (Is. Navi 7); Saul, din pricina lăcomiei, pierde tronul (1 Regi 15); lăcomia după via lui Nabot împinge pe Ahab și Isabela la ucidere, pentru care și ei sunt pedepsiți tot cu moartea[231]. (3 Regi 21); lăcomia (beția) lui Irod și a Irodiadei ucide pe Sf. Ioan Botezătorul (Matei 14:1-12; Marcu 6:14-29); lăcomia face din apostolul Iuda vânzător (Ioan 12:3-6); lăcomia argintarului Dimitrie din Efes răscoală cu prigoană pe păgâni împotriva creștinilor (Fapte 19:23-40); lăcomia de bani face pe procuratorul Felix să țină pe Apostolul Pavel închis în temnița din Cezareea vreme de doi ani (Fapte 24:24-27). Păgânii sunt plini de lăcomie (Romani 1:29); e plină lumea de lacomi (1 Corinteni 3:19), de oameni «al căror Dumnezeu este pântecele» (Filipeni 3:19). Lăcomia face din oameni «fiii blestemului» și «nebuni pe care-i așteaptă osânda» (vezi 2 Petru 2:3, 14-22 și Luca 12:15-35).

Lăcomia omoară virtuțile[232], naște poftele vătămătoare, supune mintea plăcerii și sufletul corpului. Vechii înțelepți numesc pe oamenii care mănâncă mult gastrimargi, după numele unui animal, margos, care se naște din putreziciune și se hrănește cu pământ[233].

Bețivul nu-și mai poate stăpâni nici limba, nici judecata, nici voința, nici simțurile.

Lacomul face din mâncare și din băutură scopul vieții; confundă mijlocul cu scopul. După cuvântul profetului Avacum, lacomul stă cu gura căscată ca iadul și nu se satură cu moartea

---

[231] *Îndrumătorul*, II, p. 152.

[232] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Filocalia III*, p. 459.

[233] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Întrebări și răspunsuri, Filocalia II*, p. 237.

(2:5). „Lacomul e totdeauna întristat de ceea ce nu are şi e totdeauna nesăturat de ceea ce are”[234], „nu se bucură de cele ce are, ci se întristează de cele ce-i lipsesc”[235]. Cuviosul Nil Ascetul spune că lăcomia pântecului e „maica iubirii de plăceri”, rădăcina din care puiesc celelalte patimi: iubirea de bani, iubirea de plăceri, mânia, desfrânarea şi altele. Pofta face din lacom un animal care se târăşte când pe pântece, când pe piept; „când are mijloacele care îi împlinesc plăcerile se tăvăleşte pe pântec, iar când e lipsit de acestea, se târăşte pe piept, unde este mânia. Căci iubitorii de plăceri, când sunt lipsiţi de ele, se înfurie şi se amărăsc”[236].

Vai lor!... (vezi Isaia 5:8-24; 56:10-12; Miheia 2:2).

Lăcomia strică omenia. Lăcomia vinde neamul şi moşia (Proverbe 23:2-5, 29). „Intră în prăvălii, în tribunale, în şcoli, chiar şi în biserici; acoperă ochii judecătorilor, învaţă limba advocaţilor, mişcă pana scriitorilor, vinde cuvintele filosofilor”[237], opreşte credincioşii de la rugăciune. De aceea e pricina multor greşeli, păcate grele şi piedici în calea mântuirii.

Stomacul, prin mulţimea şi greutatea mâncărilor, „slăbănogeşte puterile duhovniceşti, slăbeşte şi surpă la pământ întăritura virtuţilor”[238].

«Toate fluviile curg în mare, dar marea nu se umple» (Eccleziast 1:7); toate bucatele se revarsă în stomacul lacom şi nu se mai satură. „Căci stomacul şi marea sunt la fel, absorb râurile ce se varsă în ele fără să se sature; una consumând prin

---

[234] Ilie Miniat, ***Didahii şi predici***, p. 476.
[235] Sf. Vasile cel Mare.
[236] Cuvânt ascetic, Filocalia I, p. 205-206.
[237] Miniat, op. cit., p. 480.
[238] Nil Ascetul, ***Filocalia***, p. 207-208.

digestie, cealaltă prin sărătură cele ce vin în ele, dorind iarăşi altă hrană şi neînchizându-şi niciodată căscătura"[239].

Pofta gâtlejului şi lăcomia pântecului împiedecă rugăciunea şi desăvârşirea sufletului. Din sete omul bea vin, apoi din poftă şi cu dulceaţa bunătăţilor gras îşi face pântecele, iar când vine rândul rugăciunii, dormi, căci eşti sătul, sau te împătimesc „cele de sub pântec". De rugăciune, de înduhovnicire şi desăvârşire, nici vorbă. Într-o astfel de viaţă petrecând cineva, nu va putea scoate din inimă lacrimi de pocăinţă, nici viaţă duhovnicească să petreacă, nici la sfinţenie să ajungă, ca unul ce „se supune dulceţii gâtlejului şi poftei pântecului"[240].

Pentru vindecarea de nebunia lăcomiei, Mântuitorul recomandă postul şi înfrânarea, cumpătarea la mâncare şi băutură: «Luaţi seama de voi înşivă să nu se îngreuieze inimile voastre cu îmbuibarea de mâncare şi de băutură şi de grijile lumeşti» (Luca 21:34).

Prisosul e pagubă, îngreunează stomacul şi pregăteşte hrană viermilor. Dulceaţa mâncărilor ţine numai în gură. Mai departe îngreuiază stomacul şi stârneşte dorinţele, poftele şi plăcerile de sub pântece, că de obicei „pântecele este pricina plăcerii"[241].

Prisosul de hrană moleşeşte, aţâţă poftele, naşte sământa desfrânării, **împiedică desăvârşirea**.

„Multe lemne produc flacăra mare; iar multe mâncări dau naştere poftelor", spune Sf. Macarie Egipteanul[242], iar Sf.

---

[239] Nil Ascetul, trad. D. Stăniloae.
[240] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuv. IV*, ms., p. 79.
[241] Sf. Nil Ascetul, *Filocalia I*, p. 206 şi 218.
[242] Vechile Rânduieli monahale, p. 227.

Maxim Mărturisitorul scrie: „Tot ce-i de prisos şi peste trebuinţă firească este **necumpătare**. Iar aceasta e **calea diavolului spre suflet**"[243].

Înfrânarea face din om stăpânul patimilor. „Iubite! Trupul este un vrăjmaş al tău, obraznic şi fără de rânduială... Căpeteniile lui sunt poftele şi simţurile. Armele lui sunt felurıtele mâncări şi băuturi. Rănile ce le dă sufletului sunt păcatele. Iar pagubele trupului sunt durerile capului, ale stomacului şi coastelor. De voieşti să-l biruieşti, dă-i război cu înfrânarea care îi ia armele şi puterea şi-l supune stăpânirii minţii"[244].

Regula înfrânării, cumpătarea, e cea mai bună regulă de sănătate a trupului şi a sufletului. „Slăbiciunea trupului, scrie Sf. Casian Romanul, nu dăunează curăţiei inimii, când dăm trupului nu ceea ce voieşte plăcerea, ci ceea ce cere slăbiciunea. De bucate numai atâta să ne slujim, cât să trăim, nu ca să ne facem robi pornirilor poftei. Primirea hranei cu măsură şi cu socoteală dă trupului sănătatea, nu îi ia sfinţenia"[245].

„Dau ticălosului trup cât îi trebuie ca să nu piară cugetul", să rămână treaz în lucrarea Domnului Hristos, spunea Arhim. Amfilohie, sfetnicul de taină al lui Ştefan cel Mare[246]. Lăcomia strică omenia şi sănătatea. Cât strică lăcomia de mâncare şi de băutură se vede şi de acolo că medicii mai întâi cercetează felul de hrănire al bolnavilor şi apoi le prescriu schimbarea mâncărilor şi înfrânare. Din pricina mâncărilor grele şi a stomacurilor nesăţioase se ivesc cele mai multe boli. Sănătatea,

---

243 Răspunsuri către Talasie, Filocalia III, p. 193.
244 Mântuırea păcătoşilor, p. 110-111.
245 Filocalia I, p. 99.
246 M. Sadoveanu, *Fraţii Jderi*, vol. III, p. 141.

care este averea cea mai scumpă, dar în acelaşi timp şi cea mai ieftină, are în lăcomia pântecului unul dintre cei mai mari duşmani. Când sănătatea este pierdută, deodată cu ea încetează şi fericirea.

Din astfel de pricini, în comunitatea creştină, nici pe pământ şi nici în cer, lăcomia nu are ce căuta. «Desfrâu şi orice necurăţie sau lăcomie nici să nu se pomenească între voi, aşa cum se cuvine sfinţilor... Căci aceasta să o ştiţi, că nici un desfrânat sau necurat sau lacom, care este un slujitor de idoli, nu are moştenire în împărăţia lui Hristos şi a lui Dumnezeu» (Efeseni 5:3,5). «Omorâţi, deci, mădularele omului pământesc: desfrânarea, necurăţia, patima, pofta rea şi lăcomia, care este slujirea idolilor, pentru care vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării (Coloseni 3:5-6).

Regula vieţii după Evanghelie, creştini, este şi rămâne aceasta: «Ori de mâncaţi, ori de beţi, ori altceva de faceţi, toate să le faceţi spre slava lui Dumnezeu» (I Corinteni 10:31).

Pizma

...dragostea nu pizmuieşte
(I Corinteni 13:4)

Al cincilea păcat de căpetenie este pizma (răutatea, zavistia sau invidia), adică părerea de rău pentru binele aproapelui şi bucuria pentru nefericirea lui. E, deci, păcat împotriva iubirii aproapelui. Păcatul pizmei se naşte din mândria şi răutatea inimii (cf. Marcu 7:21-22). El nu poate suferi nici virtuţile, nici vredniciile, nici bunurile, nici însuşirile, nici progresul, nici munca altor oameni. Pizma face oamenii răi ca

dracii şi veninoşi ca şerpii. Ea roade precum carii, întunecă faţa şi înveninează sufletul.

Pizma e „începătoarea luptei împotriva lui Dumnezeu, dascălul neascultării, tatăl uciderii de frate, pricinuitorul morţii. ."[247] Pizma este veninul, otrava sufletului şi a trupului. Când omul e stăpânit de pizmă şi de ură devine întunecat la privire şi galben la faţă, apoi vânăt şi negru - de veninuri. Pizma se naşte în oamenii răi la suflet. De aceea se mai numeşte şi răutate. Când un om drept e lăudat şi cinstit pentru munca şi virtuţile lui, pizmaşul se tulbură, se umple de venin, cum s-a umplut inima fariseilor când au văzut că Iisus face minuni şi poporul crede în El (Ioan 11:46-51). Pizma sau invidia este rană mortală plină de venin. Nu întreba pe invidios de boala lui, că nu-ţi va răspunde: „Sunt plin de invidie şi de fiere, fericirea prietenilor mei mă întristează; mă mâhnesc de bucuria fratelui meu, nu pot suferi înfăţişarea bunăstării altuia; fericita norocire a aproapelui meu face nenorocirea mea". Aşa răspunde Sf. Vasile cel Mare, despre omul pizmaş, în locul omului pizmaş.

Câinii se îmblânzesc, dar invidioşii sunt mai răi decât fiarele sălbatice. Invidia totdeauna descoperă răul şi niciodată binele. De aceea pizmaşii dau nume de viciu tuturor virtuţilor.

Ca şi celelalte păcate de căpetenie, pizma are în viaţa oamenilor o mulţime de urmări nefericite, unele mai rele decât celelalte. Întâi de toate, din pizmă se naşte **prigonirea** şi **omorârea** aproapelui.

Frumosul luceafăr, Lucifer, care răsare dimineaţa (Isaia 14:12), s-a întunecat şi s-a prăbuşit din pricina invidiei. Cain,

---

[247] I. Miniat, *Didahii şi Predici*, p. 279.

când a privit spre darurile jertfei lui Abel, s-a întristat foarte şi faţa lui era posomorâtă. Atunci i-a zis Domnul Dumnezeu:

- „Pentru ce te-ai întristat şi pentru ce s-a posomorât faţa ta? Când faci bine, au nu-ţi este faţa senină? Iar de nu faci bine, păcatul bate la uşă şi caută să te târască, dar tu biruieşte-l!" În loc să-l biruiască, se lasă el biruit de păcat, se întunecă şi mai rău, cheamă pe fratele său la câmp şi-l ucide.

Pizma săvârşeşte cel dintâi omor (Facere 4:4-8). Pizma ispiteşte pe fiii lui Iacob să ucidă, apoi să vândă pe fratele lor, Iosif (Facere 37:11). Core, Datan şi Abiron din pizmă se răzvrătesc împotriva lui Moise (Numeri 16). Din pricina pizmei faţă de David, Saul se bolnăveşte, stăpânit de un duh rău, şi caută să-l omoare (1 Regi 18 şi 20).

Pizma dregătorilor şi satrapilor din Babilon aruncă pe Daniil în groapa leilor, pentru că în el „era un duh desăvârşit de ales" (Daniil 6)

Cuv. Nil Ascetul, tâlcuind întâmplarea aceasta, spune că „oamenii au dat pierzării pe Daniil, dar l-au scăpat leii, păzind ei pe cel osândit în chip nedrept din pizmă, ca şi dreptatea batjocorită de oameni; în felul acesta au rostit ei judecata cea dreaptă cu privire, la cel osândit pe nedrept. Astfel virtutea bărbatului s-a făcut oamenilor pricină pe pizmă şi de duşmănie, iar fiarelor prilej de sfială şi de cinste".[248]

Iudeii din pizmă şi din ură judecă la moarte pe Mântuitorul (Ioan 11:47-48; Matei 27:18), şi prigonesc până la moarte pe Apostolul Pavel (Fapte 13:45). Pizma e semnul şi năravul omului trupesc (1 Corinteni 3:3), al păgânilor (Romani

[248] Filocalia I, p. 210.

1 29) şi al ereticilor, care propovăduiesc pe Hristos bolnavi de pizmă (Filipeni 1:15; 1 Timotei 6:4).

Toate păcatele dau omului o oarecare plăcere, o dulceaţă trecătoare. Pizma îi dă numai venin şi chin. Păcatul pizmei este otrava care lipseşte sufletul de pace, dar în schimb chinuieşte conştiinţa strică sufletul, usucă trupul, pierde omul. Pizma e patimă, oarbă şi otrăvitoare, nedreaptă şi nefolositoare. Dintre toate patimile, pizma e cea mai nedreaptă şi nefolositoare. Dintre toate patimile, pizma e cea mai nedreaptă şi cea mai dreaptă. «Este cea mai nedreaptă, pentru că face rău celor buni; cea mai dreaptă, pentru că chinuie pe cei stăpâniţi» [249].

„ Care ochi văd mai bine, a întrebat oarecine pe un înţelept, ochii negri sau albaştri? Ai bărbaţilor sau ai femeilor? Ai oamenilor sau ai dobitoacelor? Înţeleptul a răspuns: „Ochii invidioşilor văd mai bine, pentru că văd şi de departe, văd şi cele mai mici lucruri şi acele care nu sunt. Un singur lucru nu văd: binele"?"[250]

Din pizmă faţă de credinţa creştină cea dintâi martiră, întocmai cu apostolii, Sf. Tecla pomenită la 24 septembrie este bătută, călcată în picioare, trasă de cozi şi predată prigonitorilor de însuţi mama ei, care orbită de răutate, nu a mai ţinut seama de iubirea pe care o datorează părinţii faţă de copii.

Din inimă rea şi pizmuitoare, Sfântul Mucenic Ermie, pomenit la 31 mai, ostaşul înălţat la rangul de ofiţer sutaş este pârât de către alt ostaş la Sebastian marele dregător al împăratului Antoniu (138-161) că e creştin şi e dat morţii. Tot din inima otrăvită de pizmă a unui ostaş doritor de rang înalt, Sf. mucenic Marin ostaşul pomenit la 7 august este pârât că

[249] Sf. Grigorie Teologul: Cuvântul 27 la Miniat, p. 285-286.
[250] Ilie Miniat: Didahii, p. 289.

cinsteşte pe Hristos şi nu se închină la idoli, din care pricină i se taie capul şi primeşte cununa muceniciei, pe vremea împăratului Gal. (260-268)

Pizma se întâlneşte între tot felul de oameni: artişti, învăţaţi, militari, care se duşmănesc, fără pricină serioasă, până la moarte. O întâlnim chiar şi între feţele bisericeşti. De pildă vezi invidia arhiepiscopului Cezareei împotriva Sfântului Vasile cel Mare[251]; pizma slujitorilor Bisericii din Constantinopol împotriva Sfântului Roman cântăreţul (pomenit la 1 octombrie), fără să mai vorbim de pizma patriarhului Dioscor al Alexandriei împotriva Sf. Flavian patriarhul Constantinopolului ş.a..

Din pizmă se naşte dezordinea, „că unde este pizmă şi zavistie (poftă de sfadă), acolo este neorânduială şi tot lucrul rău" (Iacov 3:16). Din pizmă se frământă „aluatul răutăţii şi al vicleşugului" (1 Corinteni 5:8), veninul de viperă (Iov 20:12-14), care duce oamenii le pieire (1 Regi 12:25). Din pizmă ca dintr-o grădină sălbatică, dintr-un izvor otrăvit, curge şi creşte ura, temerea, neliniştea, cearta, clevetirea.

Ca să lecuiască fraţii de boala bârfirii şi a neplăcerii de muncă, în vechile mănăstiri ale Egiptului era rânduiala ca leneşul şi bârfitorul să fie sfătuit până de cinci ori să muncească şi să nu bârfească. Dacă nu se îndrepta, cel vinovat era considerat bolnav şi dus la infirmerie, unde era hrănit şi ţinut fără lucru, până se ruşina de bine şi îndrepta.[252] Vicleşugul, dispreţul, defăimarea, bârfeala, ciuma convorbirilor aşa o numeşte episcopul Francisc de Sales. Tot el mai spune: „Bârfeala este un fel de omor, căci noi avem trei vieţi: viaţa sufletească, ce se sprijină pe harul lui Dumnezeu, viaţa

---

[251] Vieţile Sfinţilor, op. cit., p. 12-13.

[252] Vechile Rânduieli Monahale p. 134.

trupească, întreţinută de suflet, şi viaţa civilă, care constă din reputaţie (numele bun). Păcatul ne-o răpeşte pe cea dintâi, moartea pe a doua şi bârfeala pe a treia. Însă bârfitorul, dintr-o singură învârtitură a limbii, face, de obicei, trei crime: îşi omoară propriul său suflet, omoară totodată şi pe al aceluia care-l ascultă, cu moartea sufletului, şi răpeşte viaţa civilă al aceluia pe care-l bârfeşte. “[253]

Înşelăciunea, osândirea, răzbunarea, răcirea iubirii faţă de Dumnezeu şi faţă de aproapele, mărturia mincinoasă, judecata nedreaptă, omorul şi alte răutăţi.

Având atâtea urmări rele, care sunt tot atâtea piedici în calea desăvârşirii omului, pizma trebuie smulsă din inimă, ca orice buruiană otrăvitoare şi strivită, ca orice şarpe veninos. Omul nu are menirea să urască pe aproapele său, ci să-l iubească. Dacă-i mai înţelept, să înveţe de la el: dacă-i mai harnic, să se ia la întrecere cu el: dacă-i mai curat şi mai sfânt decât el, să se apropie de el şi să-l urmeze, după cum ne îndeamnă Sf. Ap. Pavel: «Fiţi mie următori, precum urmez şi eu lui Hristos» (1 Corinteni 11:1).

Între creştini, între oamenii duhovniceşti, pizma este cu desăvârşire înlăturată (Tit 3:3). Virtutea de temelie a vieţii creştine este dragostea şi **dragostea nu pizmuieşte** (1 Corinteni 13:4). Virtutea contrară pizmei este iubirea aproapelui, iertarea şi ajutorarea lui. Biserica ne îndeamnă să luăm parte la necazurile aproapelui, să plângem cu cei ce plâng şi să ne bucurăm cu cei ce se bucură. (Romani 12:15).

Cultivarea iubirii şi a întrecerii morale între creştini, aduce cu sine îmbunătăţirea, progresul lor duhovnicesc. Mai mult:

---

[253]Îndrumare la viaţa evlavioasă, Iaşi 1930, p. 231-232.

creştinii sunt datori să se iubească şi să compătimească unii pe alţii căci toţi sunt fraţi şi fii ai aceluiaşi Tată Ceresc; toţi formează mădularele aceluiaşi Hristos; toţi alcătuiesc acelaşi trup duhovnicesc, acelaşi locaş, aceeaşi biserică a Sf. Duh.

Împotriva zavistnicilor care îl cleveteau şi îl ocărau că e mincinos, Sf. Ioan Scărarul a folosit o armă dintre cele mai bune „tăcerea întru Hristos". Un an de zile a tăcut faţă de ei, până ce biruiţi de tăcerea îndelungată a sfântului, l-au rugat să-i ierte şi să le fie egumen [254]. Pizma e străină de viaţa creştină (Galateni 5:26); e ceva nefiresc, ceva ce dezbină în loc să unească, ceva ce otrăveşte şi ucide în loc să întărească viaţa şi fericirea omului.

Creştinii sunt una; la bucurie şi la durere au un gând, o inimă, o simţire. Au faţa senină şi sunt solidari la toate: se ajută, se iubesc şi se întrec unii pe alţii în virtuţi, nu în vicii, ca pizma sau ca celelalte păcate aducătoare de moarte, precum a scris:

«Bucuraţi-vă cu cei ce se bucură, plângeţi cu cei ce plâng, aveţi aceleaşi gânduri unii pentru alţii », (Romani 12:15-16).

«Fraţilor, nu fiţi copii cu mintea; cu răutatea fiţi copii, iar cu mintea fiţi desăvârşiţi» (1 Corinteni 14:20).

Dă-ne Doamne, gând bun şi voinţă tare ca să smulgem din inimile noastre mătrăguna pizmei; să sădim şi să creştem în locul ei grâul bunătăţii, al iubirii lui Dumnezeu şi al semenilor, şi toate celelalte virtuţi morale, evanghelice, care fac pe om după chipul şi asemănarea Ta…

„Acoperă-ne pe noi cu acoperământul aripilor Tale, depărtează de la noi pe tot vrăjmaşul şi pizmaşul, împacă viaţa noastră; Doamne, miluieşte-ne pe noi şi lumea Ta şi mântuieşte

---

[254] Vieţile Sfinţilor III, p.115.

noastră; Doamne, miluieşte-ne pe noi şi lumea Ta şi mântuieşte sufletele noastre ca un bun şi iubitor de oameni" (Rugăciunea de la Dumnezeiasca Proscomidie).

Mânia

Mânia omului nu lucrează dreptatea lui Dumnezeu
(Iacob 1:20)

Al şaselea păcat de căpetenie este mânia, iuţimea, tulburarea, aprinderea, „pofta răzbunătoare"[255], înfierbântarea şi supărarea pentru fiece lucru. Sf. Casian Romanul o numeşte „venin purtător de moarte", patimă ce întunecă mintea, şi „orbeşte ochii sufletului" ca să nu vadă Soarele Dreptăţii[256]. E numărată între „faptele trupului", care orbesc sufletul şi lipsesc pe om de moştenirea împărăţiei lui Dumnezeu (Galateni 5:19-21).

Sf. Scriptură în numeroase locuri învederează şi osândeşte răutatea mâniei. Astfel, spune că mânia e „veninul şerpilor" (Deuteronom 32:33).

„Cel încet la mânie e mai de preţ decât un viteaz, iar cel ce îşi stăpâneşte duhul, mai de ales decât cuceritorul unei cetăţi" (Pilde 16:32).

„Înţelepciunea domoleşte mânia omului şi faima lui este iertarea greşelilor" (Pilde 19:11).

---

[255]Mântuirea păcătoşilor, p. 98.
[256]*Filocalia* I, p.p.110-111.

„Cel încet la mânie este bogat în înțelepciune, iar cel ce se mânie degrab își dă pe față nebunia." (Pilde 14:29).

De aceea se spune că mânia e mai rea decât trăsnetul și decât cutremurul, deoarece distruge nu numai orașe, ci și țări, împărății întregi[257].

Iată cum descrie Sf. Ioan Gură de Aur chipul sufletesc al omului mânios: „Ce poate fi mai nenorocit decât un om mâniat fără încetare. După cum nebunii nu se pot niciodată bucura de liniștea (cugetului) tot așa și cel care ține mânia și are dușman, niciodată nu va avea pace, fierbând într-una și sporind în fiecare zi furtuna gândurilor lui; când își aduce aminte de vorbele și faptele aceluia, umflându-se de dușmănie chiar numai la auzul numelui celui care l-a supărat, iar când îl vede tremură și se teme, ca și cum ar fi supus la cel mai greu chin. E destul să vadă un lucru de al lui: veșmânt, casa sau strada lui, ca să se chinuiască, și, după cum hainele, fața, încălțămintea, casa, ba chiar strada celor scumpi și dragi obișnuiesc să ne umple de voie bună, orice vine de la oamenii dușmani și urâți: sluga, prietenul, casa, strada sau orice alt lucru de la ei, dacă ne iese înainte, ne roade sufletul și cu fiecare lucru văzut, ne face altă rană."[258]

După Sf. Isaac Sirul mânia este „semn de vrăjmășie", probă de ură în loc de iubire.

După Marele Vasile, mânia este îndrăcirea omului. Mâniosul urlă ca și câinii și mușcă în turbarea lui, ca scorpiile. Mâniosul e crud; sângele lui clocotește; mânia îl desfigurează; dinții lui scrâșnesc, ochii i se umflă, vorbele lui sunt fără cuget; mâinile, picioarele, toate mădularele lui devin uneltele furiei lui nebune. Vorbele (urletele) mâniosului sunt urmate de bătăi,

---

257 Miniat: *Didahii*, p. 539-541.
258 *Predicile despre statui*, vol. II, p. 182-183.

certuri şi foarte adeseori de moarte. Astfel, mânia este ca şi un foc stins: fumul ei înnegreşte şi slăbeşte toate conştiinţele.

„De vrei pe aproapele tău să-l întorci către adevăr, întristează-te pentru el şi cu lacrimi de dragoste grăieşte către dânsul un cuvânt – două, şi să nu te aprinzi de mânie împotriva lui, că semn de vrăjmăşie se va vedea în tine”[259].

După Sf. Ioan Scărarul, mânia este semnul mândriei, al îndrăcirii şi al poftei de a face rău. Duhul Sfânt e pacea sufletului; mânia e tulburarea sufletului, care pricinuieşte gălbenire, slăbire şi chiar moarte. Moara sfarmă grâul, mânia zdrobeşte roadele sufletului, virtuţile. Nu lucrează nici după judecată, nici după dreptate, ci numai după patimă. De aceea pricinuieşte îngălbenire, slăbire şi moarte.[260] Turbaţi de mânie, fariseii şi cărturarii, împreună cu martorii mincinoşi, lovesc şi ucid cu pietre pe Sf. Ştefan, cel dintâi martir creştin (Fapte 7:54-60; pomenit la 27 decembrie). Înnebunit de mânie, Irod ucide pe cei 14.000 de copii nevinovaţi din Vifleem şi din împrejurimile lui (pomeniţi la 29 decembrie). Întunecat de mânie împăratul Maximian, întorcându-se biruitor din războiul purtat împotriva Etiopiei, trece prin foc şi sabie 20 000 de creştini din Nicomidia (pomeniţi la 28 decembrie). Din pricină că toţi creştinii erau în biserică la Sfânta Liturghie şi nu au ieşit înaintea biruitorului, împăratul a trimis ostaşii să închidă biserica, să îngrămădească lemne împrejurul ei şi să-i dea foc. Astfel, au ars toţi creştinii, de vii, ca nişte făclii, în frunte cu episcopul lor Antim, care după ce i-a îmbărbătat să nu se lepede de Hristos, i-a împărtăşit pe toţi şi a primit împreună cu ei cununa muceniciei. Învârtoşat de păcate şi învineţit de mânie, împăratul Savorie al Persiei pălmuieşte pe

---

[259] *Cuv.* V. p.45.

[260] *Scara*, Cuvântul VIII.

mama sa, taie capetele sfetnicilor săi Aftonie şi Elpidifor, arde de vii pe alţi doi sfetnici: Achindin şi Pigasie, şi tot atunci supune la moarte năprasnică de martiri 7000 de creştini (pomeniţi la 2 noiembrie). Umplut de mânie, preotul idolesc Valerie a dat prigonitorilor şi uciderii prin sabie pe soţia sa Vassa şi pe copiii săi Teognie, Agapie şi Pistos (pomeniţi la 21 august) din pricina că primiseră credinţa în Hristos. Aprins de mânie păgânul tată Urban trimite la moarte pe fiica sa creştină: Cristina (pomenită la 24 iulie), un suflet ales, înzestrat cu frumoase însuşiri trupeşti şi sufleteşti. Împătimit şi orbit de mânie, un tată păgân, ca Dioscor, se face călăul care taie capul fiicei sale Varvara (pomenită la 4 decembrie), după ce o bătuse cu sălbăticie, pentru că s-a lepădat de idoli şi s-a botezat creştină. Iarăşi din pricina mâniei, tot un tată cu suflet păgân, loveşte cu securea şi ucide pe propria sa fiică, Sfânta Filofteia de la Argeş (pomenită la 7 decembrie), pentru că făcea milostenie săracilor.

Patima iuţimii (mâniei) ridică în cap fum şi ceaţă, care întunecă şi orbeşte ochii minţii. De aceea, pe dreptate se spune că mânia nu-i un sfetnic bun. Cine se mânie, greşeşte. Mânia, spune Sf. Maxim Mărturisitorul, „alungă zilnic raţiunea şi scoate afară din legea firii cugetarea ".[261] „Vânturile tulbură adâncul, mânia tulbură gândul".[262] Omul care se mânie blestemă, loveşte, sparge sticlele, rupe crengile şi pomii, chinuie animalele, înjură oamenii. Când clocoteşte îngălbenit sau înroşit de mânie, omul ia hotărâri pripite, necugetate, greşite. Din mânie odrăsleşte vrajba, nerăbdarea, ura, răzbunarea, nedreptatea, cearta, ocara, hula urgia, înjurătura, mai ales înjurăturile..., prigoana, bătaia şi

[261] Întrebări şi răspunsuri *Filocalia II*, p.265.
[262] Sf. Ioan Scărarul: *Scara*, Cuvântul XXVI,II.

uciderea. În stare de mânie, omul nu mai judecă drept, arată ca ieşit din minţi şi rătăcit, ca o corabie fără cârmă, sau ca una care are de cârmaci pe diavolul.

Aşa spune Evagrie Monahul, „dacă cineva s-ar înfrâna de la mâncări şi băuturi, dar prin gândurile rele ar întărâta mânia, acela se aseamănă cu o corabie ce călătoreşte pe mare, având pe dracul cârmaci".[263]

Cine stăpâneşte mânia, supune dracii multor păcate. Despre Sf. Chiriac sihastrul (pomenit la 23 septembrie) se spune că în cei 107 ani câţi a trăit, „soarele nu l-a văzut niciodată mâncând sau mâniindu-se pe cineva".[264]

Cum poate omul să-şi domolească mânia? Iată câteva mijloace:

Gândul că Mântuitorul a iertat pe cei ce l-au răstignit (Luca 23:34), a osândit mânia, (Matei 25:22) şi ne face vinovaţi în faţa lui Dumnezeu, trebuie să ne fie o puternică frână morală împotriva ei. «Că Dumnezeu nu ne-a rânduit spre mânie, ci spre dobândirea mântuirii prin Domnul nostru Iisus Hristos» (I Tesaloniceni 5:9).

Răbdarea. «Dacă mânia stăpânitorului se ridică împotriva ta, nu te clinti din locul tău, căci firea domoală înlătură mari neajunsuri» (Ecclesiastul 10:4 şi Pilde 25:15).

Înţelepciunea (Pilde 19,11).

Omul înţelept, de câte ori se mânie, se gândeşte la cuvintele lui G. Coşbuc:

Mânia în oamenii cei buni
Se naşte moartă,
Se topeşte.

---

[263] *Filocalia* I, p.59.

[264] *Vieţile Sfinţilor*, vol. III, p.17.

În cei cuminți
Un ceas trăiește
În semidocți trăiește luni,
Trei ani în proștii cei din gloată,
Iar în mișei viața toată.

Blândețea. Smerenia este virtutea omului față de Dumnezeu; blândețea e virtutea omului față de aproapele și față de animale. Când Adam era blând, animalele trăiau pe lângă el și le-a dat nume. Vorba dulce și blândă stinge mânia, așa după cum cea aspră o aprinde. „Un răspuns blând domolește mânia, iar un cuvânt aspru ațâță mânia" (Pilde 15:17).

„Unde e ură și dușmănie, scrie sfântul Ioan Gură de Aur, acolo nu poate fi praznic sau sărbătoare...Acolo unde e mânie sau supărare, nu zboară duhul blândeții"[265]. În mânie omul face lucruri dobitocești. Din calea omului mânios, fuge toată lumea, ca din calea dobitoacelor necuvântătoare. „Deci, lege-se mânia ca un tiran cu legăturile blândeții, și bătându-se și târându-se de lunga răbdare și de sfânta dragoste".[266] Dumnezeu se odihnește în inimile celor blânzi. «Cei blânzi vor moșteni pământul» (Matei 15:5). Sufletul tulburat e neam al diavolului. Sufletul lin e plin de înțelepciune.[267]

Tăcerea. Când vezi un om mânios, taci. Căci, „mai de laudă este să scapi de mânie tăcând, decât să-l biruiești pricindu-te cu el".[268]

---

[265] Predicile despre statui, vol. II, p.198.
[266] Sf Ioan Scărarul: *Scara*, Cuvântul VIII.
[267] *Ibidem*, Cuvântul XXIV.
[268] Mântuirea păcătoșilor, p.p. 100,101.

Reculegerea şi **împăcarea grabnică**. „De vă mâniaţi să nu greşiţi; soarele să nu apună peste mânia voastră şi să nu daţi loc diavolului" (Efeseni 4:26).

Rugăciunea şi amintirea cuvintelor care osândesc mânia. „Când te va întâmpina o ispită, sau te va aţâţa o împotrivire, ca să-ţi mişti mânia spre cel ce-i stă împotrivă, sau să spui vreo vorbă goală, adu-ţi aminte de rugăciune şi de porunca dumnezeiască cu privire la ea, şi îndată se va linişti mişcarea fără rânduială din tine"[269].

Sfântul Ştefan, episcopul Perosului, rus de origine (pomenit la 26 aprilie) şi-a adunat în jurul său o mică turmă de credincioşi pe care i-a botezat şi le-a zidit o biserică frumoasă, închinată Maicii Domnului, aproape de gura râului Vima. Aici se ruga el în toate zilele şi în toate nopţile pentru întoarcerea necredincioşilor, zicând: „Adună, Doamne, poporul tău cel risipit şi oile tale cele rătăcite şi adu-i pe toţi în biserica ta cea sfântă. Păgânii, însă, nu numai că nu ascultau cuvântul şi chemările lui, dar se şi mâniau împotriva lui. Văzând că nu izbuteşte nicicum, sfinţitul episcop a mers la capiştea idolilor şi i-a dat foc. Înştiinţându-se de fapta aceasta, închinătorii la idoli, au luat securi şi toiege şi s-au năpustit asupra lui, ca să-l ucidă. Pregătindu-se atunci de moarte, Sfântul ridică mâinile spre cer, şi cu lacrimi fierbinţi se roagă lui Dumnezeu: *Acoperă-mă, Doamne, cu aripile bunătăţii Tale, că în mâinile Tale îmi încredinţez duhul meu.*

Ascultând rugăciunea sfântului, poporul acela sălbatic şi-a schimbat mânia de fiară în blândeţe de miel şi ascultând îndemnurile sfântului Ştefan, mulţi au crezut şi s-au botezat".[270]

---

[269] Cuvânt despre Rugăciune, *Filocalia* I, p.77.
[270] *Vieţile Sfinţilor*, vol. III, p.p. 233,234.

Mânia într-un singur caz e îndreptățită: când e îndreptată împotriva păcatului, cum este a părinților împotriva deprinderilor rele ale copiilor sau a Mântuitorului împotriva fariseilor și a zarafilor din templu, sau a lui Dumnezeu împotriva necredincioșilor.

Despre o astfel de mânie, Fericitul Diadoh al Foticeii scrie: „Mânia obișnuiește, mai mult decât celelalte patimi, să tulbure și să zăpăcească sufletul. Dar uneori îi și folosește cât se poate de mult. Căci când ne folosim de ea fără tulburare, împotriva celor necuvioși, sau într-un fel sau altul neînfrânați, ca sau să se mântuiască, sau să se rușineze, prilejuim sufletului un spor de blândețe; fiindcă lucrăm aceasta, adeseori, mâniindu-ne tare împotriva păcatului, dăm sufletului vigoare, scăpându-l de moleșeală. De asemenea nu încape nici o îndoială că mâniindu-ne împotriva duhului stricăciunii, când suntem în mare întristare și descurajare, ne aflăm cu cugetul mai presus de lauda cea spre moarte".[271]

Ca să fie cu adevărat îndreptățită, mânia trebuie să fie „sfântă" (fără de păcat), să fie dreaptă, (să pedepsească pe cel ce merită), iubitoare (să îndrepteze pe vinovat, nu să-i deștepte ura și dorul de răzbunare), moderată (să nu treacă peste marginile dreptății; să osândească mai mult păcatul decât persoana).

Francisc de Sales exceptează de la regula aceasta pe dușmanii lui Dumnezeu și ai Bisericii, pe fruntașii sectelor eretice și schismatice; pe unii ca aceștia „trebuie să-i strigăm în gura mare", căci „este semn de dragoste să strigi la lup, când intră el printre oi, oriunde ar fi".[272]

---

[271] Cuvânt Ascetic, *Filocalia* I, p. 364.
[272] Îndrumare la viață evlavioasă, p. 236.

Altfel mânia este cu totul neîndreptăţită cum a fost a regelui David, când l-a mustrat profetul Natan pentru soţia lui Urie Heteul (vezi 2 Regi 12)şi a generalului Neeman Sirianul, împotriva profetului Elisei, pentru că nu l-a primit aşa cum se aştepta (vezi IV Regi 5:1-15), primejdioasă şi păgubitoare. Mânia prin firea ei are putere stricătoare, ca un câine îndrăzneţ împotriva lupilor, care sfâşia şi oile".[273] De aceea se cuvine „smulsă din suflet şi lepădată, ca orice faptă a omului vechi" (Coloseni 3:8-9).

În mânie se înjură, se lovesc şi se nedreptăţesc oamenii unii pe alţii şi animalele fără milă; în mânie fără voie îşi ucid părinţii copiii şi copiii părinţii; în mânie, ca în furtună şi în foc, se săvârşesc orbeşte o mulţime de nelegiuiri.

„Drept aceea, iubiţii mei fraţi, tot omul să fie grabnic la ascultat şi zăbavnic la mânie, căci mânia omului nu lucrează dreptatea lui Dumnezeu" (Iacob 19-20).

Lenevia

Tatăl meu lucrează; lucrez şi Eu
(Ioan 5:17)

Al şaptelea păcat de căpetenie este lenevia sau trândăvia, nepăsarea, duhul de amorţire (Romani 13:11), dezgustul pentru muncă şi pentru împlinirea poruncilor şi a datoriilor; cu alte cuvinte, lenevia e înserarea, întunecarea, somnul şi adormirea sufletului. După Sfântul Ioan Scărarul, „lenevia este slăbănogirea sufletului, dezlânarea minţii şi slăbirea voinţei; e

[273] *Filocalia* IV, p.49.

căscătură, somn şi moarte. Doctorul pe bolnavi de dimineaţă îi caută, trândăvia pe la amiază."[274]. Ea se arată în toate lucrurile omului: acasă, la câmp, în fabrică, în birou, în laborator, în orice serviciu, dar mai ales faţă de mântuirea şi desăvârşirea sufletului (în negrija de rugăciune, de împărtăşirea cu Sfintele Taine şi de împlinirea faptelor bune ale milosteniei trupeşti şi sufleteşti). Leneşul lucrează, dar cu trândăvie, fără tragere de inimă. Când se leneveşte cu mintea şi nu gândeşte la mântuirea sufletului său, omul suferă de lenevie duhovnicească, iar când nu-i place să lucreze, atunci suferă de lenevie trupească.

Pildele lui Solomon cuprind o mulţime de stihuri în care se dezvăluie şi se mustră firea leneşului şi răutăţile leneviei. Sufletul leneşului e stăpânit de pofte (Pilde 13:4), iar trupul lui de toropeală şi foame (Pilde 19:15). Calea leneşului e ca un gard de spini, iar a dreptului e netedă (Pilde 15:19). Leneşul ajunge sărman (Pilde 12:11), birnic (Pilde12:24), frate cu cel ce merge la pieire (Pilde 18:9), deşi se crede mai înţelept decât şapte «Precum uşa se suceşte în ţâţâni, tot aşa leneşul în patul lui. Leneşul bagă mâna în farfurie, dar cu mare greutate o duce la gură. Leneşul se crede mai înţelept în ochii lui, mai mult decât şapte care răspund cum se cade» (Pilde 26:14-16). Trupul, hainele, casa, familia şi via leneşului se cunosc de departe, că sunt neîngrijite. «Am trecut pe ogorul unui leneş şi pe la via unui om lipsit de minte şi iată: spinii creşteau în toate locurile, mărăcini o acopereau cu totul, iar zidul de pietre se prăbuşise. Atunci m-am uitat şi m-am frământat în inima mea, am privit cu luare aminte şi am tras o învăţătură: „Încă puţin somn, încă puţină aţipeală, încă puţin să stai cu mâinile în sân ca să

[274] *Scara*, Cuvântul XIII.

dormi,... atunci sărăcia va veni peste tine ca un călător şi lipsa ca un om înarmat» (Pilde 24:30-34).

Ca şi celelalte păcate de căpetenie, lenevia este un rău în sine, un păcat din care se nasc alte rele, alte păcate, ca de pildă: nestatornicia, neascultarea, viclenia, strămutarea locului, neîmplinirea şi părăsirea făgăduinţelor, necredinţa, sărăcia, pizmuirea celor harnici, furtul, deznădejdea, ispitirea în tot felul, slăbirea voinţei şi a tuturor puterilor sufleteşti şi trupeşti, din care pricină, casa, familia, sănătatea, îmbunătăţirea, luminarea şi desăvârşirea omului sunt cu totul neglijate. «Din pricina lenei, grijile casei se lasă, iar când stai cu mâinile în sân, apa picură în casă» (Ecclesiastul 10:18) .

Evanghelia laudă munca şi osândeşte leneşii şi lenevia în pilda talanţilor, cu sluga vicleană şi leneşă. (Matei 25:26-30). Mântuitorul lucrează: «Tatăl meu lucrează, lucrez şi Eu» (Ioan 5:17). Apostolii sunt aleşi dintre oameni muncitori; sunt trimişi apoi să organizeze Biserica şi să vestească Evanghelia împărăţiei lui Dumnezeu până la marginile pământului. Lenevia este mustrată şi în învăţătura creştină despre judecata din urmă, când fiecare om va da seama de munca şi de faptele sale. Atunci, tot pomul neroditor se taie şi în foc se aruncă (Matei 3:10).

Trândăvia prin însăşi firea ei (adică a omului puturos) este o piedică mare şi grea în calea mântuirii, luminării şi desăvârşirii sufletului. „Maică a relelor este trândăvia, spune un sfânt părinte al Bisericii. Că pe bunătăţile care le ai, cu înlesnire le jefuieşte, iar pe cele care nu le ai ştie a te opri să ne le câştigi"[275]. Tot acolo mai întâlnim şi următoarea scolie: „Cel ce se linişteşte

[275] Scolie la cuvântarea a 28-a din *Scara* Sfântului Ioan Scărarul.

(adică ajunge la starea de liniştire a sufletului) cu trândăvirea sa luptă. Dacă va începe omul a fugi de voia sa şi îşi va părăsi păcatele sale şi va alerga la Dumnezeu, trândăvia cea dintâi bate război cu dânsul, la păcatele lui. Iar ceea ce o pierde pe dânsa este îndeletnicirea cea întru Dumnezeu. Iar ceea ce creşte îndeletnicirea, este înfrânarea. Iar ceea ce păzeşte înfrânarea este osteneala cea trupească."

La Cuviosul Pimen cel Mare (pomenit la 27 august), care a trăit pe vremea împăratului Teodosie cel Tânăr, a venit unul dintre ucenicii lui şi l-a întrebat: „Cum aş putea, părinte, să mă păzesc de vicleşugurile vrăjmaşului, înțelegând prin aceasta ispitele păcatelor, întru care se numără şi lenevia.

Cuviosul părinte a răspuns în pildă, zicându-i:

- Când căldarea are foc dedesubt şi fierbe, muştele sau alte vieţuitoare nu îndrăznesc să se apropie de dânsa; iar când se răceşte, atunci şi muştele şed pe dânsa; şi târâtoarele cad înăuntru…Asemenea este şi monahul. Dacă se sileşte cu mare osârdie în lucrurile cele duhovniceşti, vrăjmaşul nu îndrăzneşte a se apropia şi a-l supăra. Iar de acela, care petrece în nebăgare de seamă şi în lenevie, vrăjmaşul se apropie cu înlesnire de el şi-l supără precum voieşte"[276]. Aşadar, boala trândăviei se lecuieşte şi se înlătură prin muncă şi virtute.

Despre Sfântul Simeon Noul Cuvântător de Dumnezeu spune unul din ucenicii săi (Nichita Stithatul) că atunci când îl supăra lenevia, se ducea în cimitir şi îşi întipărea în minte icoana morţii a morţilor; astfel se reculegea şi continua cu şi mai multă înverşunare războiul cu patimile.

---

[276] Vieţile Sfinţilor V, p.241; Îndrumătorul, p.261.

Trei ostaşi întorcându-se biruitori din război, treceau tăcuţi spre casă printr-o pădure mare şi frumoasă. După ce au ajuns la marginea pădurii, unul a întrebat: Pentru ce am trecut atâta cale fără să vorbim vreun cuvânt? Unul răspunse: „Martor îmi este Domnul, fraţilor, eu văzând atâta frumuseţe a copacilor, m-am luminat în suflet şi gândeam într-un chip tainic, prin dumnezeiasca lumină, la podoaba şi frumuseţea Raiului, încât nu ştiam dacă sunt în pădure sau în Rai”... Ceilalţi doi mărturisiră acelaşi gând. Apoi cel mai bătrân dintre ei zise: „Cred că totul ni s-a întâmplat cu voia preabunului Dumnezeu, pentru ca să ne lepădăm de lume, şi precum am slujit până acum în oastea vremelnică, pentru cinste şi avere trecătoare, aşa să slujim măcar de acum înainte Stăpânului Hristos, pentru sufletul nostru”... Gândul acesta a plăcut ostaşilor şi s-au retras toţi trei într-o mănăstire ca să-şi plângă păcatele şi să-şi curăţească sufletele.

De la o vreme însă, cei doi ostaşi mai tineri au căzut în trândăvie şi din pricina aceasta s-au dus la cel mai bătrân să-i spună că ei se întorc în lume, fiindcă nu mai pot răbda mâhnirea şi necazurile vieţii călugăreşti. Bătrânul îmbunătăţit la zise: „Eu, fraţilor, am atâta bucurie şi veselie, încât niciodată nu am gustat în lume o dulceaţă ca aceasta, câtă primesc acum cu ajutorul dumnezeiesc. Mâhnirea care v-a cuprins este din lenevirea voastră, fiindcă nu faceţi vreun lucru duhovnicesc, ca să goniţi din inima voastră lenea cea stricătoare. Eu cheltuiesc vremea la sfânta citire, ca să nu mă biruiască lenea.”

Ştiind că e neştiutor de carte, ca şi ei, cei doi îl întrebară miraţi: „Ce slove sunt acelea pe care le citeşti?” El le-a răspuns: „Trei slove am învăţat am învăţat din ceasul în care am venit la această mănăstire, la cugetarea cărora cheltuiesc toate zilele şi

ceasurile mele...Slova cea dintâi este neagră, şi o citesc cugetând de la apusul soarelui până la miezul nopţii, socotind toate păcatele mele care pentru greutatea şi mulţimea lor au întunecat şi au înnegrit sufletul meu. Şi aşa plâng amar şi tânguiesc petrecerea mea de mai înainte fără credinţă... După aceea trec la cugetarea cea amară a înfricoşatei morţi, ca să stau în frică şi cutremur totdeauna şi mă deprind să pot trece acea neînlăturată luptă şi zic acestea în gândul meu: Vai mie ticălosul, ce voi face în ceasul acela, când sufletul meu se va despărţi de trup? Şi după ce plâng destul în această cugetare, apoi trec la cea înfricoşată şi mai amară cumpănire a celor nepovestite munci ale iadului, în care voi fi osândit, de nu voi face destulă pocăinţă şi nevoinţă cum se cuvine după faptele mele...

A doua slovă este roşie şi în ea citesc patima şi moartea Domnului meu Iisus Hristos, care a răbdat pentru mântuirea mea;... şi la această cugetare mă dedau şi mă îndeletnicesc de dimineaţă până la ceasul al nouălea, silind sufletul meu să se ostenească împreună şi să pătimească la durerile şi necazurile acelea, ce a pătimit Domnul cel îndurat, pentru mântuirea de obşte a tuturor oamenilor...

A treia slovă este de aur şi prea strălucită. La ea cuget şi socotesc (cât poate să priceapă firea omenească, cu dumnezeiască putere) acea negrăită frumuseţe, acea nemăsurată slavă, acea nespusă dulceaţă şi frumuseţe neveştejită, pe care sfinţii o primesc în Rai veselindu-se. Şi aici simt mare mângâiere, şi mă îndemn mai vârtos spre ascultarea şi slujba Domnului meu, gândind că pentru atâta puţină osteneală ce rabd în această viaţă trecătoare, are să-mi dea Cel bogat dătător, atâta răsplătire bogată şi nesfârşită. Această slovă o citesc de la al

nouălea ceas, până în seară. Aşa îmi cheltuiesc vremea şi biruiesc de tot lenevirea cea drăcească. Deci faceţi aşa şi voi fraţilor, de voiţi să vă izbăviţi de mâhnirea aceasta care vă tulbură."

Smerindu-se şi urmând aceste cuvinte folositoare de suflet, cei doi călugări s-au lecuit de lenevie şi au petrecut în pace până la moarte.[277]

*

Cea mai scumpă comoară pentru om este munca
(Pilde 12:17)

În Sfânta Scriptură, leneşul e trimis la furnică şi la albină ca să cunoască şi să înveţe **binefacerile muncii.**

„Du-te, leneşule, la furnică şi vezi munca ei şi prinde minte! Ea, care nu are nici mai mare peste ea, nici îndrumător, nici sfătuitor, îşi pregăteşte de cu vara hrana ei, şi îşi strânge la seceriş mâncare. Sau mergi la albină şi vezi cât de harnică şi ce lucrare iscusită săvârşeşte. Munca ei o folosesc spre sănătate şi Regii şi oamenii de rând. Ea e iubită şi lăudată de toţi, deşi e slabă în putere, dar e minunată cu iscusinţa. Până când leneşule, vei mai sta culcat, când te vei scula din somnul tău? Dacă ba dormi puţin, ba aţipeşti puţin, ba stai puţin cu mâinile încrucişate, ori lungit, iată vine sărăcia ca un trecător şi nevoia te prinde ca un tâlhar. Dar dacă nu vei fi leneş atunci va veni secerişul tău ca un izvor, iar nevoia va fugi departe de tine" (Pilde 6:6-11).

---

[277]Mântuirea păcătoşilor, p. 125-129.

Munca este „cea mai scumpă comoară pentru om" (Pilde 12:27). Fiecare om e dator să lucreze fie cu mintea, fie cu mâinile sale (I Tesaloniceni 4:11), iar „dacă nu vrea cineva să lucreze, nici să nu mănânce" (Tesaloniceni 3:6-12 şi Fapte 20:33-35). Sfinţii Părinţi nu îngăduie nici o vreme fără de lucru, ştiind că oamenii „prin răbdarea lucrului alungă trândăvia, îşi dobândesc hrana şi ajută celor lipsiţi"[278]. Tot Sfinţii Părinţi ne învaţă să ne depărtăm de cel ce în trândăvie petrece, măcar nume mare de ar avea.

Cultivarea virtuţilor evanghelice este alt mijloc prin care se înlătură lenevia. Credinţa, fapta bună, cunoştinţa, înfrânarea, răbdarea, evlavia, frăţia, dragostea nu lasă pe creştini **nici trândavi la lucru, nici sterpi în cunoştinţa Domnului** (2 Petru 1:5-8).

„Mântuirea păcătoşilor" ne dă sfatul să folosim următoarele mijloace de scăpare din vraja leneviei:

1.Folosirea timpului. Foloseşte, creştine, timpul să nu treacă fără de rod. Nici o clipă nu se mai întoarce şi fiecare zi din viaţă ne dă prilejuri de tot felul de lucrări folositoare. Dacă vom fi întrebaţi la judecata cea din urmă pentru cuvintele deşarte cu atât mai mult vom fi întrebaţi pentru timpul pierdut în zadar. Un călugăr îmbunătăţit, de câte ori bătea ceasornicul, zicea: „Vai mie, ticălosul. Că a trecut altă oră din viaţa mea, pentru care am să dau seama în faţa judecăţii". De aceea creştine, nu risipi vremea, nu lăsa să treacă fără de rod, ca mai apoi să nu te tânguieşti.

2. Grija faţă de muncă şi de virtute. Arată grijă şi sârguinţă pentru muncă şi pentru podoabele sufletului. Avva Pamvo, văzând în Alexandria o femeie împodobită cu multe

[278] Sfântul I. Casian, *Filocalia I*, 121.

gătelı, a lăcrimat. Întrebat de pricina lacrimilor, a răspuns: „Plâng şi pentru pieirea acestei femei, şi pentru că eu nu mă nevoıesc să plac lui Dumnezeu şi Mântuitorului, cât se nevoıeşte ea să placă oamenilor".

3. Cugetarea la roadele muncii şi ale virtuţii. Cugetă la roadele pe care le vei culege pentru osteneala de aici în viaţa veşnică. Câte nu rabdă plugarul: ploi, frig, vânt, sudori, în nădejdea recoltei. Soldatul înfruntă toate primejdiile de moarte pentru o decoraţie stricăcioasă, pentru o cunună veştejită. Câţi oameni nu pier ca nişte pomi neroditori...

4. Gândirea la ostenelile şi suferinţele Domnului, de la iesle până la cruce, pentru noi oamenii şi pentru mântuirea sufletelor noastre. Cugetarea aceasta a făcut sfinţii să umble în căile Domnului.

5.Trăirea ca şi când astăzi e ultima zi din viaţă. Mulţi s-au bucurat, au mâncat şi au băut astăzi, iar mâine nu li s-a mai făcut ziuă...Din lucrul de astăzi, te vei mântui sau munci mâine. Din osteneala de astăzi, fericirea de mâine. Un călugăr dormind în biserică de multa lui trândăvie, a văzut în vis pe Hristos pe cruce, întorcându-şi faţa de la el şi zicându-i: „Slugă leneşă şi trândavă, nu eşti vrednic să mă vezi în faţă, somnoros fiind şi afundat în lene, când ceilalţi mă laudă şi mă proslăvesc; nici fericirea nu vei dobândi în împărăţia Mea cerească. Fiindcă cel ce se leneveşte a Mă preamări, slava cea veşnică nu va afla". Deşteptat şi cutremurat de cuvintele cestea, călugărul s-a îndreptat de nepăsare şi s-a lecuit de lenevie.[279]

Folosind aceste mijloace, iubiţi şi binecuvântaţı creştını, orice om se poate izbăvi din lâncezeala trândăviei.

---

[279] Mântuırea păcătoşilor, p. 122-129.

Leneşul trebuie să înţeleagă, creştini, că rostul vieţii nici în rai, nici pe pământ nu este lenevia, odrăslitoare de o mulţime de patimi şi nefericiri, ci **munca** (Facere 2,15) şi **virtutea**, din care se naşte bunăstarea şi fericirea şi pe pământ şi în cer.

„Iată vreme a lucrării suflete, ce dormi fără de minte în trândăvire desăvârşit? Scoală-te şi cu lacrimi luminează-ţi făclia ta, sârguieşte-te că se apropie Mirele Sufletelor; nu zăbovi, ca să rămâi afară de dumnezeiasca uşă"[280].

Acestea sunt păcatele cele de căpetenie, (cei şapte draci de care a scăpat Maria Magdalena (Luca 8:2), balaurul (păcatul) cu cele şapte capete de care ne vorbesc poveştile poporului, răutăţile, urmările şi mijloacele pentru vindecarea lor. Fiecare boală îşi are leacul ei, fiecare păcat îşi are remediile, leacurile lui de vindecare şi mântuire.

Fiecare bolnav vrea să fie sănătos, fiecare păcătos doreşte să fie din nou curat la suflet. Dar cum boala nu se vindecă fără leacuri şi fără doctori, aşa nici sufletul nu se vindecă fără harurile Mântuitorului, care este Doctorul sufletelor şi al trupurilor noastre.

Să-l chemăm în ajutor, lângă patul durerilor, pe care ni le pricinuiesc păcatele; să folosim leacurile Evangheliei şi ale Bisericii Lui, pe care ni le îmbie sfinţii şi slujitorii Lui.

„Slăbeşte, lasă, iartă Doamne, greşelile noastre, cele de voie şi cele fără de voie, cele cu lucrul şi cu cuvântul, cele cu ştiinţa şi cu neştiinţa, cele din noapte şi din zi, cele cu mintea şi cu gândul, toate le iartă nouă, ca un bun şi iubitor de oameni" (Rugăciunea Obedniţei).

---

[280] *Octoihul Mare*, ed. 1942,p.129.

Momelile păcatului

Nu, nu veți muri! Dar Dumnezeu știe că în ziua în care veți mânca din el vi se vor deschide ochii și veți fi ca Dumnezeu
(Facere 3:4-5)

Păcatul nu este numai o moștenire nefericită de la Adam și de la părinții noștri, dar este și un duh necurat, surd și mut, care neîncetat caută prin momeli [281], să pângărească viața noastră, gândurile, cuvintele și faptele noastre.

Cum încolțește și cum se naște păcatul în noi, în oameni? Cum ne înșeală? Cum ne momește? Cum se furișează duhul lui necurat în gândurile, în inimile, în cuvintele și în faptele noastre?

Păcatul nu ni se înfățișează de la început ca un dușman, ci **ca un prieten** și adeseori ca un înger de lumină, **ca un Lucifer**, care ne vorbește în șoapte dulci cuvinte ademenitoare. Ni se înfățișează frumos ca o ispită și plăcut ca o cântare de sirenă.

„Adevărat este că a spus Dumnezeu să nu mâncați din toți pomii grădinii? – a zis șarpele Satanei, cel mai viclean dintre toate fiarele de pe pământ, către Eva.

Da, adevărat este, a răspuns femeia. Din toți pomii raiului putem să mâncăm. Numai din pomul cel din mijlocul raiului nu putem să mâncăm, să nu murim.

Nu este adevărat, a răspuns șarpele. **Nu veți muri**! Dar Dumnezeu știe, că în ziua în care veți mânca din el, deschide-se-vor ochii voștri și veți fi ca Dumnezeu, cunoscând binele și

---

[281] După Sf. Petru Damaschin, momeala este ispita, venirea în minte a binelui sau a răului, ms. p. 122.

răul» (Facere 3:1-5).

Mai întâi păcatul ni se arată ispititor, **prietenos.**

Dintr-o prietenie prefăcută, pin vorbe viclene, el aruncă în suflete **sămânța îndoielii** față de porunca lui Dumnezeu. **Masca prieteniei** este **cea dintâi momeală,** cea dintâi ademenire, care pătrunde otrava păcatului în suflet. De când e lumea. Prieteniile și vorbele rele strică obiceiurile bune (1 Corinteni 15:33); însoțirile rele strică sufletele curate. Prietenia cu Satana strică prietenia cu Dumnezeu. Dumnezeu nu este prietenul și binevoitorul tău, omule! șoptește păcatul. Religia și morala te împiedică să guști din mulți pomi opriți. Viața e scurtă, cu multe dureri și puține plăceri. Folosește-te de ea! Nu te mai chinui! Credința e aspră, virtutea e grea, fericirea îndepărtată. Ascultă de mine! Caută plăcerea și bucuria aici, pe pământ! Nu vei muri … vei fi ca Dumnezeu…

Păcatul ni se mai arată ispititor, **atrăgător**. A văzut femeia că «**rodul pomului este bun de mâncare și ispititor la vedere și de dorit**, pentru că dă știință», înțelepciune (Facere 3:6). Iată o nouă momeală : **dulceața păcatului** față în față cu **amărăciunea virtuții,** trecătoare și una și alta. De ce să aștepți bucurii și fericiri viitoare, când ele sunt de față? De ce să cauți bunuri nevăzute și necunoscute, când cele văzute sunt aproape, sunt la îndemână, sunt frumoase și dulci?...Gândul și glasul acesta înșelător nu ne spune că dulceața păcatului e trecătoare (Evrei 11:25). Păcatul își ascunde însușirile vătămătoare, păgubitoare și ucigătoare. Scopul lui este să ne prindă în cursă, cum se prind păsările în lațuri, să ne momească.

Păcatul mai ademenește omul cu **făgăduința libertății**. Ce bine e să nu-ți poruncească nimeni; să nu fi atârnat sau robit de nimeni; să fii liber! Fii liber, tinere!...Bucură-te de viață în

libertate!. .Nu te lăsa robit de nici o lege şi de nici o poruncă! Nici religia, nici morala, nici părinţii, nici Dumnezeu, nu au dreptul să-ţi oprească zborul tău din floare în floare şi traiul tău din petrecere în petrecere...Şi tu, femeie, de ce să fii roaba căminului, de ce să îmbătrâneşti înainte de vreme lângă leagănul copilului tău? Bucură-te de viaţă, trăieşte liberă, cum şi cu cine îţi place!...Şi voi, bărbaţilor, nu purtaţi destule sarcini pe umerii voştri? De ce să mai purtaţi şi grija familiilor? Trăiţi liberi!... Grozav de ispititoare este momeala libertăţii...Cine poate număra tinerii care-şi ruinează sănătatea, femeile care-şi pângăresc sfinţenia căminului şi bărbaţii care nici nu se gândesc măcar la seriozitatea unei vieţi de familie, cu amăgirea că trăiesc o viaţă liberă?...Liberă, în patimi; liberă în robia, păcatului... (Ioan 8:34).

Altă momeală a păcatului este **făgăduinţa fericirii.** Păcatul făgăduieşte omului bucurii, plăceri şi fericiri nesfârşite. Cântec vechi este acesta! Câţi dintre noi nu spunem: Avem dreptul la viaţă şi la fericire!... «Veniţi să ne desfătăm cu bunătăţile cele de acum şi de făpturi să ne folosim cu toată căldura tinereţii. Să avem din belşug vinuri scumpe şi miresme şi să nu lăsăm să treacă florile de primăvară ...Nimeni dintre noi să nu lipsească de la petrecerile noastre, să lăsăm pretutindeni semnele veseliei noastre, căci aceasta este partea noastră şi menirea noastră» (Înţelepciunea lui Solomon 2:6-9).

Urmează apoi şiruri întregi de **obiceiuri rele** şi de **socoteli greşite**, momeli şi acestea, din care se nasc o mulţime nenumărată de păcate. Din obiceiuri rele şi din socoteli greşite se calcă poruncile morale, se dărâmă casele şi vin toate nefericirile. Din socoteli greşite înjură omul pe Dumnezeu şi nu cercetează Biserica. Din obiceiuri rele şi socoteli greşite spune

omul minciuna (care e păcat), gândind că astfel ajunge mai uşor la ţintă. Din obiceiuri rele şi din socoteli greşite fură şi ucide; din socoteli greşite se mânie şi se trufeşte, lăcomeşte sau trândăveşte. Din socoteli greşite au căzut îngerii şi oamenii, au greşit Adam şi Eva, Cain şi David, Irod şi Iuda, Nero şi Diocleţian şi toţi păcătoşii, fie mari, fie mici.

Acestea sunt, iubiţi şi binecuvântaţi creştini, momelile păcatului, ademenirile înşelătoare prin care şarpele ni se furişează în suflet: masca prieteniei, dulceaţa plăcerilor, libertatea, fericirea şi alte nenumărate obiceiuri rele şi socoteli greşite. Ele îmbracă tot felul de haine atrăgătoare, dar toate se cuprind în una singură, în minciună. **Minciuna** este momeala cea mai mare, arma cea mai ucigătoare, numele împrumutat de la tatăl minciunii, adică de la diavolul, în care nu este adevăr (Ioan 8:44). Satana poartă multe numiri, care nu sunt altceva decât alte şi alte feţe ale minciunii. Se numeşte: diavol, care înseamnă clevetitor şi potrivnic lui Dumnezeu; se numeşte belzebul sau belzebut, care înseamnă răufăcător; se numeşte veliar, care înseamnă mârşav, nelegiuit; se numeşte Satana, care înseamnă grăitor de rău, calomniator, înşelător şi la Judecata a doua învinuitor. Aşa sunt şi momelile păcatului, au multe haine şi multe numiri, însă toate sunt cuprinse în una singură, în minciună.

Păcatul nu este prietenul omului, ci vrăjmaşul lui; dulceţile lui sunt amare, libertăţile lui aduc asupra omului robii grele: suspinele, durerile, lacrimi şi nenorociri; fericirile lui sunt flori sub care se ascund spinii suferinţelor, nemulţumirile, dezamăgirile, amărăciunile, tristeţile, dezgustul de viaţă. păcatul goleşte sufletul de pace şi de credinţă, de evlavie şi de mângâiere. Păcatul, prin duhul său necurat, lipseşte inima

omului de bucuriile divine care izvorăsc din Duhul Sfânt. Păcatul înlocuieşte religia şi iubirea fericită dintre om şi Dumnezeu cu legătura de ură şi de duşmănie nefericită care este între criminal şi judecătorul său. Păcatul nu aduce omului nici libertatea, nici fericirea făgăduită. Dimpotrivă, păcatul strică şi întinează toate darurile omului primite în Sfântul Botez de la Sfântul Duh. Prin păcat, omul „din fericit se face ticălos, din sfânt păcătos, din desăvârşit se face netrebnic şi de nimica, şi din fiu al lui Dumnezeu se face fiu diavolului"[282].

Cu momelile sale, păcatul face din om duşmanul propriei sale fericiri şi autorul propriei sale nefericiri.

De aceea, fereşte-te de ele, creştine, că nu este bucurie pentru cei fără de lege (Isaia 48:22). Ţine legile şi poruncile Domnului. Ocoleşte prietenia cu păcatul şi nu te înfrupta din dulceţile lui trecătoare ca să nu strigi şi tu la urmă cu disperare, ca şi Ionatan: «Puţină miere am gustat şi iată acum eu mor!» (1 Regi 14:43).

Doamne, nu ne lăsa să murim înşelaţi şi otrăviţi de momelile şi otrăvurile păcatului. Ajută-ne, Doamne, să trăim dezrobiţi, adică liberi faţă de păcat şi robi faţă de virtuţile, harurile şi adevărurile Tale mântuitoare.

„Curăţeşte-mă, Mântuitorule, că multe sunt fărădelegile mele şi mă ridică din adâncul răutăţilor, rogu-mă. Căci către Tine am strigat şi mă auzi Dumnezeul mântuirii mele"[283].

---

[282] Sf. Antim Ivireanul: *Predici*, Ed. 1915, p.87.
[283] Canonul Mineiului August 24, priceasna 6, irmos.

Răutățile și urmările păcatului

Am auzit glasul Tău în rai și m-am temut, căci sunt gol și m-am ascuns
(Facere 3·10)

Este un lucru de mare însemnătate religioasă și morală, să cunoaștem: ce este păcatul, care sunt pricinile (cauzele) lui, moștenirea și înfățișările lui; să știm care sunt păcatele cele mai mari; păcatele drăcești sau păcatele împotriva Duhului Sfânt, păcatele strigătoare la cer și păcatele de căpetenie, toate păcate de moarte, precum și momelile prin care încearcă să ne amăgească păcatul. Dar lucru de și mai mare însemnătate este să știm: care sunt urmările (efectele) păcatului, răutățile, pedepsele, roadele lui în viața omului.

După cuviosul Marcu Ascetul, „**păcatul este un întuneric și o ceață a sufletului**, ce se lasă din gânduri, din cuvinte și din fapte rele"[284].

Dacă păcatul ar fi numai un întuneric, o ceață sau o beție a sufletului, încă nu ar fi cel mai rău. Sunt oameni care trăiesc multă vreme în întuneric și în ceață, și cu toate acestea nu aceștia sunt cei mai nefericiți.

Păcatul este un venin, ca de mătrăgună, care aduce cu sine **otrăvirea sufletului**, otrăvire care pricinuiește grupuri întregi de răutăți, dureri, pedepse, urmări nefericite și remușcări îngrozitoare, care neliniștesc, întristează și chinuiesc sufletul omului și înainte și după moartea trupului. Numai înșirarea lor ne arată cât de amăgitoare este plăcerea lui trecătoare, cât de

[284] Filocalia I, p.276

mare este puterea lui chinuitoare şi cât de otrăvită este sămânţa lui molipsitoare şi vătămătoare.

Întâi de toate, **păcatul trezeşte în noi simţul goliciunii şi al neputinţei, al vinovăţiei şi al ruşinii.** Înainte de cădere, Adam şi Eva «erau amândoi goi şi nu se ruşinau» (Facere 2:25); culmea nevinovăţiei. Îndată după cădere se naşte în ei simţul goliciunii şi al ruşinii unul faţă de celălalt şi amândoi faţă de Dumnezeu[285].

Ca să-ţi acopere goliciunea şi ruşinea, unul faţă de celălalt, îşi fac haine din frunze de smochin, iar ca să-şi acopere neputinţa şi vinovăţia în faţa lui Dumnezeu, se ascund printre pomii raiului. Aşa ne vorbeşte despre ei Cartea Facerii: «Atunci li s-au deschis ochii la amândoi şi şi-au dat seama că sunt goi şi au cusut frunze de smochin şi şi-au făcut şorţuri. Iar când au auzit glasul Domnului Dumnezeu, care umbla prin rai, în răcoarea serii, s-au ascuns Adam şi femeia lui de faţa Domnului Dumnezeu printre pomii raiului. Şi a strigat Domnul Dumnezeu pe Adam, şi i-a zis: „Adame, unde eşti?" Atunci a răspuns: „**Am auzit glasul tău prin rai şi m-am temut, căci sunt gol, şi m-am ascuns**". Şi a zis Dumnezeu: „Cine ţi-a spus că eşti gol? Nu cumva ai mâncat din pomul din care ţi-am poruncit să nu mănânci?"» (Facere 3:7-11).

---

[285] Trebuie ştiut că simţul ruşinii şi al păcatului nu s-a născut în urma împreunării celor dintâi oameni, căci înmulţirea este lege firească şi dumnezeiască dată omului înainte de păcătuire, prin cuvintele. «Creşteţi şi vă înmulţiţi şi umpleţi pământul şi-l supuneţi; şi stăpâniţi peste peştii mării, peste păsările cerului, peste toate animalele, peste toate vietăţile ce se mişcă pe pământ şi peste tot pământul!» (Facere 1:28). Ruşinea se naşte în urma păcătuirii, adică în urma neascultării şi a călcării poruncii lui Dumnezeu de a nu mânca din pomul cel oprit.

După călcarea poruncii „li s-au deschis ochii” şi au văzut unde i-a împins şarpele păcatului; au văzut cursa şi prăpastia în care au căzut. Atunci s-a trezit în ei simţul vinovăţiei şi glasul conştiinţei; atunci şi-au dat seama că „sunt goi”. Atunci au înţeles că sunt dezbrăcaţi de haina nevinovăţiei, întinaţi, lipsiţi de curăţenia care-i acoperea ca o haină. Au înţeles că sunt goi de putere de stăpânire asupra sufletului şi a trupului, asupra fiinţelor şi a lucrurilor; goi de sfinţenia sufletului, **goi de harul lui Dumnezeu, Care le dăruise putere, frumuseţe şi nevinovăţie.** Prin păcat, se întâmplă o schimbare în sufletul omului, o stare nefirească, neobişnuită, nefericită. Care-i acea schimbare pe care o simte orice om îndată după săvârşirea păcatului? **Este pierderea harului.** Păcatul dezbracă pe om de haina sfântă a harului dumnezeiesc. Pierderea harului, pricinuieşte vinovăţia şi arată goliciunea. De aceea, de la Adam şi până astăzi, toţi oamenii, după **cădere,** după orice păcat săvârşit, prin împuţinarea sau pierderea harului dumnezeiesc, se simt îndată vinovaţi, mustraţi, ruşinaţi şi goi. Şi de aici trebuinţa îmbrăcămintei. Haina trupului a luat locul harului, haină a harului pe care o primim din nou în taina Sfântului Botez (Romani 6:3-4; Galateni 3:27). Aceasta e cea dintâi grupă de urmări ale păcatului în viaţa omului.

Cu pierderea harului prin păcătuire, în om se întâmplă încă o dureroasă şi nefericită schimbare: **întunecarea chipului lui Dumnezeu**, în sufletul omului, fapt vădit în **întunecarea minţii**, în **slăbirea voinţei**, în **pângărirea inimii şi în împătimirea firii omului**. Înainte de cădere, Adam avea un suflet curat şi luminat, avea minte deşteptă şi voinţă puternică. Lumina şi puterea minţii şi-o arată el prin numele pe care-l dă fiinţelor şi lucrurilor. «Şi a pus Adam nume tuturor animalelor şi tuturor păsărilor cerului şi

tuturor fiarelor sălbatice; dar pentru Adam nu s-a găsit ajutor de potriva lui» (Facere 2:20). Nu este lucru ușor, nici de mică însemnătate să spui tuturor pe nume. Dar să le descoperi și să le dai tuturor un nume potrivit? Adam, cel dintâi om, dând nume tuturor ființelor și lucrurilor, dovedește o minte ageră, sclipitoare, în care se oglindea chipul lui Dumnezeu (Facere 1:27).

Păcatul întunecă, tulbură și tâmpește mintea omului. În urma păcatului puterea minții slăbește, ochiul ei nu mai vede limpede adevărul, judecățile ei adeseori sunt nedrepte și socotelile ei greșite; cercul vederii și al cunoștințelor ei este îngustat și mărginit; amintirile ei sunt slabe, cețoase, trecătoare, cu greu de păstrat; închipuirile ei se îndreaptă mai ușor spre pofte și plăceri vinovate. Nu mai suferă totdeauna lumina; e supusă îndoielilor și greșelilor și foarte adeseori își întrebuințează luminile pe care le mai are ca să îndreptățească și să înmulțească în lume răul în locul binelui, minciuna în locul adevărului, întunericul în locul luminii și păcatul în locul virtuții. Știința și cunoștințele ei se îndreaptă mai mult spre lucrurile trecătoare decât spre ideile și adevărurile veșnice; mai mult spre lume decât spre Dumnezeu. Puterea ei de a vedea și a prevedea este cu totul mărginită. Uneori se arată mornită de trufie și în acest caz devine obraznică, lăudăroasă și foarte primejdioasă; alteori se vădește neștiutoare, stricată, mincinoasă, tâmpită, smintită, lipsită de înțelepciune, ticăloșită de viclenie, orbită și robită de patimi. Viața întreagă omul face la școli, tot învață, tot caută să-și înmulțească învățăturile și cunoștințele, tot caută știința și înțelepciunea, și moare nemulțumit că nu a putut învăța toate și, ce este și mai grav, că a greșit în foarte multe chipuri și foarte adeseori.

După întunecarea minții prin păcătuire, urmează **slăbirea voinței**. Mintea este lumina sufletului; voința este motorul lui, puterea care preschimbă ideile și gândurile minții în fapte. Odată ce mintea este întunecată și îmbolnăvită prin păcătuire, nici voința – tot putere a sufletului și ea – nu mai poate fi stăpână pe puterea ei, altfel tare și sănătoasă. Prin păcătuire, voința slăbește și nu mai ascultă de toate poruncile minții sănătoase. **Păcatul strică și dezbină firea omului.** Binele e firesc; păcatul e nefiresc; e peste fire și în contra firii. Binele atrage și unește sufletele; păcatul le dezbină; introduce în suflete și între oameni certurile, despărțirile, rupturile, luptele și toate stările potrivnice firii. Dezbinarea aceasta începe în suflet, în ruptura dintre poruncile minții și faptele voinței. În zadar poruncește mintea, când voința **slobodă și slabă** nu împlinește poruncile primite. După cădere, viața întreagă luptă, se zbuciumă și se frământă omul între bine și rău, între virtute și viciu, între dorință și putință, între poruncile minții care-l sfătuiesc să facă binele și slăbiciunile voinței care-l atrag să facă răul (v. Romani 7). După cădere, virtutea este grea; păcatele se înfăptuiesc ușor și patimile numai cu greu se înfrânează. De ce? Pentru că după cădere, voința se învoiește ușor la păcat și cu greu la virtute. După cădere, voința este nehotărâtă și dezordonată, întoarsă și aplecată mai mult spre rău, spre pofte și plăceri și patimi stricăcioase. Din liberă ajunge roabă, din tare slabă, din curajoasă fricoasă, din trează adormită și amorțită; din sănătoasă bolnavă; din înfrânată desfrânată; din luptătoare trădătoare, din ascultătoare răzvrătită; din bună, rea; din morală, imorală sau amorală. Din omul frumos, zidit după chipul lui Dumnezeu, voința slobodă, atinsă de otrava păcatului, face o ființă

nefericită, o făptură decăzută, un fiu pierdut în care nu se mai vede chipul lui Dumnezeu.

Dar păcatul nu numai întunecă mintea şi slăbeşte voinţa omului, ci aduce cu sine şi **pângărirea inimii şi neliniştea conştiinţei.** Cel mai curat altar al sufletului, care e inima şi cel mai adânc şi dumnezeiesc glas al inimii, care e conştiinţa, prin păcătuire se întunecă, se întinează şi se întristează. Viaţa întreagă suspină omul după sfinţenia şi curăţenia inimii, nemulţumit cu sine şi neliniştit, mustrat şi adeseori greu pedepsit prin **remuşcările** conştiinţei. Din pricina remuşcărilor păcatului, Adam se ascunde, Cain fuge blestemat şi neliniştit, David plânge şi se pocăieşte viaţa întreagă, Pavel se mustră până la moarte, Petru plânge cu amar şi Iuda se spânzură.

Păcatul, cu mulţimea răutăţilor şi fărădelegilor lui, spurcă sufletul omului. Aşa cum vine de la Dumnezeu, sufletul e curat şi nevinovat. Prin atingerea de murdăria păcatului sufletul se pângăreşte, se întinează, se mânjeşte, se spurcă, şi în starea aceasta, întunecată şi necurată, **sufletul naşte mulţimea fărădelegilor şi a patimilor,** care nefericesc îngrozitor viaţa şi îngreuiază dureros traiul oamenilor. O spune Însuşi Mântuitorul: «Dinăuntru, din inima oamenilor ies gândurile rele, desfrânările, adulterul, uciderile, furturile, lăcomia, mărturiile mincinoase, vicleşugurile, înşelăciunile, necumpătarea, pizma, hula, trufia, uşurătatea. Toate relele acestea **ies dinăuntru şi spurcă pe om**» (Matei 15:18-20; Marcu 7:20-23).

Necurăţia păcatului este rolul şi veninul care îmbolnăveşte şi umple de amărăciune viaţa omului. «Fărădelegea mea o cunosc şi păcatul meu înaintea mea este pururea» (Psalm 50:4). Se aşează pe conştiinţă şi în amintire (memorie) ca lepra pe trup. Am vrea să-l uităm şi nu putem. Sunt alte întâmplări şi

învățături pe care dorim să le păstrăm în amintire și le uităm. Păcatul nu numai nu se uită, dar viața întreagă ne întristează, ne mustră, ne roade, ca un cancer și ne biciuiește cu mustrările și remușcările până la moarte.

*

Răutățile mele au covârșit capul meu, ca o sarcină grea apăsat-au peste mine
(Psalm 37:4)

Păcatul **depărtează pe om de virtuți;** îl lipsește de pace, de sănătate și de liniștea conștiinței. «Nu e pace în oasele mele din pricina păcatelor mele, căci **răutățile mele au covârșit capul meu**, ca o sarcină grea apasă asupra mea» (Psalm 37:3-4). Nimic nu face pe om mai sărac în virtuți și fapte bune, în fericire și duhovnicească viață, ca păcatul.

Păcatul **strică simțirea** și **împătimește firea**, trupul omului după plăceri vinovate din care se nasc durerile, suferințele, mizeriile. Păcatul se așează pe suflet ca o **ceață** care-i întunecă privirea limpede și judecata dreaptă, ca o **beție**; care slăbește și amețește toate puterile omului, ca o **rugină** care îl roade și îl slăbește până la moarte.

Păcatul e **izvorul fricii**, al slăbiciunilor trupești și sufletești, **al durerii și al suferinței.** «Înainte de a suferi, am păcătuit» (Psalm 118:67). Din păcat răsare frica de necunoscut și mustrarea conștiinței; din păcat se zămislesc toate mizeriile, dezordinile sociale și nefericirile omului; toate durerile trupului și suferințele sufletului. Fără păcat, viața omului e senină, luminoasă și frumoasă ca un rai; păcatul înfricoșează, întristează sufletul și-i

deschide uşa iadului încă pe pământ. În felul acesta, păcatul face din om propriul său duşman, groparul propriei sale fericiri.

Prin păcătuire Eva singură îşi atrage blestemul şi nefericirea, «suferinţele sarcinii» şi «durerile naşterii de fii» (Facere 3:16). Păcatul Evei face soarta femeii mai grea decât soarta bărbatului. Adam, la fel, singur îşi atrage blestemul pământului şi munca „întru sudoarea feţii", până la moarte. Blestemul pământului atrage după sine seceta, secătuirea, nerodirea, foametea, sărăcia, sălbăticirea roadelor, duşmănia lui faţă de om. «**Din pricina ta**», Adame, suferi (Facere 3:17); din pricina ta cresc în pământ spini şi pălămidă; semeni grâu şi răsare tăciune; semeni trandafiri şi cresc spini, semeni seminţe bune şi cresc neghine; din pricina ta fiarele pământului se răzvrătesc şi nu te mai recunosc de stăpân, decât îmblânzite şi supuse cu mari greutăţi; din pricina ta, nici firea ta, nici firea înconjurătoare nu-ţi mai sunt prietene şi nu ţi se mai supun decât foarte cu greu. Din pricina ta, omule, toate se răzvrătesc, se răscoală şi se răzbună împotriva ta. Din pricina ta şi a păcatelor tale eşti **scos din raiul fericirii.** Legea înmulţirii şi a muncii este din rai (Facere 1:28; 2:15). Dar după cădere, după scoaterea din rai, legea aceasta, **din pricina păcatului**, devine blestem. Înmulţirea se face prin suferinţe nenumărate. Natura îşi ascunde tainele şi puterile. Când ştiinţa şi tehnica, după o muncă îndelungată şi ostenitoare descoperă naturii câte o taină şi-i fură câte o putere, toate foile şi revistele se bucură şi strigă în lumea mare biruinţa, succesul, bucuria reuşitei de a supune firea, de a-i subjuga şi folosi puterile. Din păcat se nasc toate suferinţele, tragediile, războaiele, lacrimile şi mizeriile oamenilor...

Păcatul supără pe Dumnezeu, **desparte pe om de Dumnezeu**, ridică zid între făptură şi Creator. «Fărădelegile

voastre, grăieşte proorocul Isaia, s-au făcut zid de despărţire între voi şi Dumnezeul vostru şi păcatele voastre ascuns-au faţa Lui de voi, ca să nu vă audă. Mâinile voastre sunt spurcate cu sânge şi degetele voastre cu fărădelegi; buzele voastre grăiesc cuvinte mincinoase şi limba voastră strâmbătate. Nimeni nu cheamă în sprijinul său dreptatea şi cu cinste nici un judecător nu judecă; ci toţi îşi pun nădejdea în lucruri deşarte şi în vorbe fără rost: zămislesc silnicia şi nasc păcatul» (Isaia 59:2-4; v. 5-15). Despărţit şi înstrăinat de Dumnezeu, prin păcat, omul îşi întoarce faţa de la soare la întuneric, de la cer la iad şi de la viaţă la moarte. Şi nu numai atât: prin păcat pierde însuşirile şi desăvârşirile de la început, şi ajunge sub domnia trupului şi a sângelui. Prin păcat omul pierde tăria şi statornicia în bine, se lasă robit de pofte şi capricii, iar dorinţa nesătulă de a cunoaşte binele şi **răul** se împlineşte cu renunţarea la fericirea avută în Eden. Prin păcat se dezbină omul de sine şi de semenii săi. În urma păcatului se dezbină şi bat gândurile, ideile, religiile, rasele, popoarele şi neamurile. În urma păcatului, omul se veştejeşte ca o frunză, ca o creangă ruptă dintr-un arbore; pierde harul, pierde ajutorul, pierde raiul, cerul cu îngerii şi primeşte, în schimb, să intre în societatea demonilor.

Despărţindu-ne de Dumnezeu, slăbind în noi simţul religios şi moral, lipsindu-ne de puterea harului, de fericirea vieţii veşnice, de societatea îngerilor şi a sfinţilor, păcatul este un **rău mărginit**, cel mai mare rău, cea mai grozavă nefericire, singurul şi adevăratul rău. «Tot cel ce face păcatul este **rob al păcatului**» (Ioan 8:34). «**Nebune**, în noaptea aceasta ţi se va lua sufletul tău. Şi cele ce ai pregătit ale cui vor fi?» (Luca 12:20). «**Plata păcatului este moartea**…» (Romani 6:23).

Ultimele trepte, pedepse, roade şi răutăţi, ale păcatului sunt robia, **nebunia şi moartea**. Păcatul prigoneşte pe credincioşi, ucide sfinţii şi răstigneşte pe Iisus Hristos. Din lăcomia de avere regina Isabela ucide pe Nabot, ca să-i răpească via (3 Regi 21). Din beţie şi preacurvie regele Irod şi Salomeia ucid pe Sf. Ioan Botezătorul. Mândria şi mânia au făcut pe nebunul Nero să ucidă pe Sf. Apostolî Petru şi Pavel, iar pe crudul Diocleţian să ucidă pe Sf. Gheorghe şi pe Sf. Dimitrie. Câte lacrimi şi cât sânge au curs, în cursul veacurilor, din pricina păcatelor... Câţi martiri au plătit cu viaţa încercarea lor de a îmblânzi fiarele patimilor omeneşti... De aceea cu drept cuvânt se poate spune că păcatul este Babilonul, cetatea urâciunilor şi mama desfrânatelor, femeia cea «beată de sângele sfinţilor şi de sângele mucenicilor lui Iisus» (Apocalipsa 17:5-6).

Păcatul e robie, nebunie, sinucidere, moarte. Să ştii că păcatul dezbină firea, întunecă chipul lui Dumnezeu în om, mustră conştiinţa, naşte frica, durerea şi suferinţa, spurcă sufletul, supără şi desparte pe om de Dumnezeu şi totuşi te laşi rob legii păcatului, este o vădită nebunie, o adevărată sinucidere. David numeşte pe necredincioşi nebuni (Psalm 13:1; 52:1). Păcatul şi prostia deosebeşte pe înţelepţi de nebuni, spune Iisus fiul lui Sirah. Mântuitorul numeşte nebuni pe bogaţii nemilostivi (Luca 12:20), pe cărturarii şi fariseii făţarnici (Matei 23:17), adică pe cei mai mari păcătoşi. Vestitul împărat al Babilonului Nabucodonosor - şi ca el câţi oameni mari şi mici - înnebunit din pricina păcatului, în loc de mâncare păştea iarbă, ca boii (Daniil 4:25,30), iar fiul său Belşaţar, tot din pricina fărădelegilor a fost omorât (Daniil 5). Pentru unii ca aceştia, pentru oamenii păcatului a scris Sf. Apostol Pavel cuvintele: **«Plata păcatului este moartea**, iar harul lui Dumnezeu este

viața veșnică în Iisus Hristos, Domnul nostru» (Romani 6:23).

Moartea!... Plata păcatului este moartea!... Dacă moartea ar fi stingerea totală a vieții, nimicirea ființei omului, păcatul încă nu ar fi cea mai mare nefericire. Moartea însă nu are numai un singur înțeles. Ca urmare a păcatului, moartea nu este nimicirea sau stingerea vieții. În lume și-n natură, nimic nu moare, ci numai se schimbă.

După ce Dumnezeu a făcut pe Adam și l-a așezat în grădina raiului, ca să o lucreze și să o păzească, i-a dat poruncă zicându-i: «Din toți pomii raiului vei mânca, iar din pomul cunoștinței binelui și a răului să nu mănânci, fiindcă **în ziua în care vei mânca din el, vei muri**» (Facere 2:15-17). Adam a călcat porunca, a mâncat din pomul cel oprit și totuși nu a murit, în ziua aceea. A rămas viu, și din el s-au înmulțit și s-au răspândit oamenii peste toată fața pământului. Din acest fapt înțelegem că moartea nu este stingerea și încetarea vieții. Atunci, **ce este moartea, ca urmare și pedeapsă a păcatului**?

Negreșit moartea e plata păcatului, dar nu mai întâi moartea trupului, ci întâi de toate moartea nevinovăției, **moartea fericirii** și moartea libertății. Din clipa nefericită a păcătuirii, omul cade sub puterea morții. De atunci **intră moartea în om** și îl supune la formele și felurile ei.

Astfel, pierderea harului aduce cu sine moartea sufletului: moartea minții, moartea inimii, moartea voinței, și mai la urmă de tot moartea trupului[286]. La început sufletul era unit cu Dumnezeu prin har; trăia, respira în Duhul lui Dumnezeu. Lipsit de har, prin păcătuire, sufletul pierde fericirea de a mai trăi în Dumnezeu. Mintea lui șovăie, nu mai poate privi adevărurile

[286] Inocențiu, *Predici*, p. 163.

cele veşnice, slăbeşte, se întunecă şi amestecă adevărul cu minciuna, ştiinţa cu părerea şi cu greşeala. Aceasta este moartea minţii. Inima se umple de nemulţumiri, de pofte stricăcioase şi de dorinţe necurate; se apleacă spre plăcerile trupeşti şi se împietreşte faţă de desfătările duhovniceşti. Aceasta e moartea inimii. Voinţa slăbeşte, nu mai poate înfrâna patimile, pierde puterea de a face numai binele, nu mai împlineşte poruncile minţii luminate. Aceasta este moartea voinţei. Trupul nu mai are puterea şi sănătatea de la început; ca urmare a necurăţiei, are trebuinţă de haină, ca să-şi acopere goliciunea şi ruşinea; este supus pătimirilor, bolilor, oboselilor, durerilor, îmbătrânirii şi putrezirii. Aceasta e moartea trupului, moarte care pune stavilă şi capăt păcatului, ca **răul să nu devină nemuritor**[287], sau cum se spune în rugăciunea I de dezlegare de la îngropare „ca răutatea să nu fie fără de moarte…”.

Şi totuşi, urmările şi răutăţile păcatului nu încetează deodată cu moartea trupului, dacă nu am ştiut sau nu am vrut să ne folosim de mijloacele şi puterile prin care ne mântuim din robia lui. **Păcatul ne pedepseşte şi înainte şi după moartea trupului.** Înainte de moarte ne lipseşte de chipul şi asemănarea cu desăvârşirile lui Dumnezeu, de lumea îngerilor şi de fericirea raiului, de stăpânirea făpturilor şi a pământului, după care urmează cumplită, chinuitoare, grozavă însăşi moartea – moartea păcătoşilor e cumplită, deoarece pentru ei s-a zis: «Duceţi-vă de la Mine, blestemaţilor, în focul cel veşnic care este gătit diavolului şi îngerilor lui» (Matei 25:41). După moarte ne pedepseşte în urmaşii noştri şi nemurirea nefericirii noastre. Una dintre răutăţile nemărginite ale păcatului am văzut că este

[287] Sf. Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu, la Inocenţiu, op. cit., p. 75.

moştenirea (ereditatea) lui. Păcatul este ereditar, adică se moşteneşte şi în forma aceasta este cea mai întinsă şi cea mai grea boală molipsitoare, boala care se răzbună şi se ispăşeşte şi în săvârşitori şi în moştenitori. Pe lângă moştenirea şi ispăşirea lui în urmaşi, după moartea trupului, pedepsirea păcatului se continuă prin despărţirea de Dumnezeu şi de oameni, de cer şi de pământ, de bunurile pământeşti şi de bucuriile sufleteşti, pentru a petrece o viaţă de iad, chinuită şi nefericită în vecii vecilor (Apocalipsa 20:10).

Iată, câte grupe de răutăţi, urmări şi nefericiri are păcatul în viaţa omului, iubiţi şi binecuvântaţi creştini, urmări, pedepse şi nefericiri cu privire la **religie,** adică la comuniunea de viaţă, de iubire şi adorare dintre om şi Dumnezeu (depărtarea de Dumnezeu şi de virtute), cu privire la **suflet şi la trup** (pierderea harului, întunecarea chipului şi asemănării cu Dumnezeu, întunecarea minţii, slăbirea voinţei, pângărirea inimii, împătimirea firii, spurcarea sufletului, pierderea nevinovăţiei, trezirea simţului ruşinii, goliciunii, neputinţei; neliniştea şi remuşcarea conştiinţei, robia, durerea, suferinţa, nebunia şi moartea), şi cu privire la **firea** înconjurătoare (scoaterea din rai, sălbăticirea animalelor şi îngreunarea muncii pământului). De aceea păcatul e negrul şi uriaşul **Goliat** care înspăimântă şi batjocoreşte fără încetare sufletul omului.

Vedenia sluţeniei unui drac, întruchiparea păcatului, a produs atâta scârbă şi groază Sfintei fecioare Ecaterina (din Alexandria 285-307), vestită prin înţelepciunea sa care a învins în discuţii 50 filosofi păgâni şi a devenit astfel patroană a ştiinţei, pomenită la 25 noiembrie, încât a făgăduit să aleagă mai bine să umble pe o cale plină de cărbuni aprinşi şi de fier

înfocat, şi să fie cu picioarele goale până la sfârşitul lumii, decât să mai vadă altădată această nesuferită vedere[288].

Faptul că Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, s-a întrupat, a vestit Evanghelia şi a pătimit până la moarte, a întemeiat Biserica şi a aşezat în ea sfintele şi sfinţitoarele taine **ca să mântuiască pe cei păcătoşi** (1 Timotei 1:15), arată mai lămurit decât orice greutatea, mărimea, durerea, urâciunea, pedeapsa, răutatea nemărginită şi urmarea nefericită a păcatelor în viaţa omului, înainte şi după moartea trupului.

Păcatul otrăveşte şi ucide fericirea sufletului, păcatul ne desparte şi ne înstrăinează de Dumnezeu, păcatul face pe Hristos Dumnezeu să moară.[289]

Păcatul lipseşte pe om de harul lui Hristos, de darurile şi puterile Duhului Sfânt, de moştenirea împărăţiei cerurilor, de prietenia cu Dumnezeu; face din suflet, în loc de biserică a

---

[288] Carte foarte folositoare de suflet, Ed. 1928, p. 176.

[289] „Tatăl cel Ceresc, nu s-a mulţumit să pătimească Fiul Său, o muncă mică ca să strice păcatul, ci o muncă prea mare. Voieşti, o păcătosule, să înţelegi aceasta? Întoarce-te şi vezi pe Iisus, cum pătimeşte pentru păcatul tău, se vinde, se pune la jurământ, se batjocoreşte, se trage la judecată ca un osândit! Vezi cum ochii lui sunt răniţi de pumni! Cum faţa lui e plină de scuipări! Cum fălcile lui sunt vinete de pălmuiri! Cum grumazul lui este uscat de sete! Cum buzele lui sunt amărâte de fiere! Cum capul lui este împuns de prea cumpliţii spini! Cum braţul şi mâinile lui sunt strâns legate cu funii tari! Cum umerii lui sunt chinuiţi de greutatea cea mare a crucii! Cum mâinile şi picioarele lui sunt pironite cu piroane ascuţite! Cum venele lui toate sunt deşerte de sânge! Cum coasta lui este străpunsă cu suliţa! Cum încheieturile toate sunt sfărâmate de acea tare întindere pe cruce! Cum sus fiind spânzurat şi cu cumplite piroane fiind pironit, şi-a dat Duhul! Vezi cum tot trupul lui s-a făcut o rană! Este fără de chip şi fără frumuseţe omenească. «L-am văzut pe El şi nu avea nici chip nici frumuseţe» (Isaia 53:2)", *Carte foarte folositoare*, p. 182-183.

Duhului Sfânt, peşteră de tâlhari; aduce cu sine mustrarea conştiinţei, ştergerea din cartea vieţii fericite, robia, remuşcarea şi osânda veşnică. Toate acestea sunt pagubele, semnele negre, urmările nefericite şi răutăţile îngrozitoare ale păcatului. Cântăreşte, omule, câştigul lor spurcat, cu pagubele lor. Şi cunoscându-le mai de aproape, înţelege de ce Sf. Mare Muceniţă Ecaterina a ales mai bine să umble desculţă pe cărbuni aprinşi până la sfârşitul veacului, decât să mai vadă întruchiparea şi răutatea lui. Înţelege că femeia cinstită mai bine moare decât să-şi înşele bărbatul şi că e mai bine „să mori de o mie de ori de va fi cu putinţă, decât să faci un păcat de moarte"[290]. Înţelege de ce, David psalmistul şi proorocul face în dureri, în lacrimi şi în gemete pocăinţă până la moarte pentru păcatele săvârşite, şi de ce, împreună cu el, suspină şi se roagă strigând din adâncul inimii fiecare creştin: «Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta şi după mulţimea îndurărilor Tale, şterge fărădelegea mea. **Mai vârtos mă spală de fărădelegea mea şi de păcatul meu mă curăţeşte** !...» (Psalm 50:1-3).

6. Patimile

Ce sunt patimile

Poporul ...bea nelegiuirea din plin, ca apa
(Psalm 72:10)

Cel mai vădit semn şi blestem al păcatului, al urmărilor,

[290] Mântuirea păcătoşilor, p. 19.

nefericirilor şi răutăţilor lui, este **patima**. Din otrava păcatului se nasc patimile.

Sf. Macarie cel Mare aseamănă sufletul omului cu „un copac uriaş cu multe ramuri şi rădăcini foarte adânci în pământ". Asemenea este şi păcatul, o sevă otrăvită, un aluat rău, care pătrunde până în cele mai adânci încăperi ale sufletului, în toate rădăcinile şi ramurile lui, devenind prin obişnuinţă şi creştere „a doua fire"[291].

Când fărădelegea devine lege, când păcatul se întinde şi se întăreşte atât de mult, în sufletul omului încât devine **a doua fire**, atunci se numeşte **patimă sau viciu. A greşi de câteva ori, a face un păcat oarecare o dată sau de două ori, încă nu e patimă**.

Noe s-a îmbătat o dată, dar nimeni n-a putut să-l numească beţiv. Lot dintr-o îmbătare a căzut într-o desfrânare îngrozitoare, dar nimeni nu l-a numit nici beţiv nici desfrânat. Moise a ucis un egiptean care bătea un israilitean, dar nimeni nu l-a putut numi ucigaş. David a prilejuit moartea unui general ca să-i poată lua soţia, fapt pentru care a vărsat multe şi amare lacrimi, dar pentru aceasta nimeni nu l-a numit nici desfrânat, nici ucigaş. Petru a tăiat urechea unui soldat, dar pentru aceasta nimeni nu s-a gândit să-l numească om sângeros. Pavel a înjurat o dată pe arhiereul Anania (Fapte 23:2-3), dar din atâta pricină nimeni nu poate spune că avea patima înjurăturii. Chiar şi o păcătoasă, ca Maria Magdalena, sau ca Maria Egipteanca, odată ce s-a îndreptat şi s-a pocăit pentru păcatele sale, nu se mai poate numi pătimaşă.

Om pătimaş este acela care săvârşeşte păcatul fără întrerupere, care «bea nelegiuirea din plin, ca apa» (Psalm 72:10);

---

[291]Omilii duhovniceşti, p.208.

omul care face din păcat a doua fire, adică omul cu firea îndreptată mai mult spre rău, decât spre bine: omul bețiv, omul mincinos, omul desfrânat, omul înjurăturilor, hoțul de meserie, lacomul care nu se mai satură de avere, criminalul (recidivist), asupritorul, răutăciosul, vicleanul, nelegiuitorul, imoralul. Prin urmare patima este păcatul de căpetenie, păcatul strigător la cer sau păcatul împotriva Duhului Sfânt săvârşit fără oprire; e fărădelegea devenită lege; e starea de robie şi asuprire a sufletului şi a trupului.[292] Patima sau viciul e trăirea, „**datina păcătoasă**"; e călcarea neîntreruptă a legii morale, păcătuirea statornică, năravul; e lepra sufletului, ruina, ruşinea şi nefericirea omului.

„Tărie de fire ia patima cea învechită", spune Sf. Simeon Noul Cuvântător de Dumnezeu[293]. Cine fură o dată, face un păcat; cine fură continuu este un pătimaş. Cine se îmbată o dată, face un păcat; cine se îmbată continuu, este un pătimaş. Cine minte o dată, face un păcat; cine minte mereu, e un pătimaş; cine înjură o dată face un păcat; cine înjură mereu e un pătimaş; cine urăşte şi asupreşte o dată, face un păcat, cine urăşte şi asupreşte fără oprire este un pătimaş; cine calcă o dată porunca a şaptea, face un păcat; cine o calcă mereu ajunge un om dezordonat, dezechilibrat, decăzut; un pătimaş, şi aşa mai departe. Toate păcatele săvârşite cu gândul, cu vorba şi cu fapta, prin repetiție şi obişnuință, devin a doua fire, vicii, obiceiuri, patimi vătămătoare, imorale.

---

[292] După Sf. Isaac Sirul, patimile sunt „asupreli", cap. 38

[293] Cuvântul II.

Sf. Maxim Mărturisitorul spune că „patima este o mişcare a sufletului împotriva firii[294], o mişcare dobitocească a sufletului afară de fire. Deci nu e totuna cu firea, nici de la fire sădită în suflet. Dumnezeu nu a pus în om sămânţa păcatului şi a patimii, că ar fi hulă a ne închipui una ca asta. Binele este sădit în fire de Dumnezeu; răul nu; e nefiresc. Patimile apar în firea vătămată de păcat şi de aceea sunt vătămătoare sufletului şi trupului.

În acest înţeles, **patima este un început de nebunie** (cum o defineşte Dostoievski în *Idiotul*).

Patima strică, stâlceşte şi slăbeşte firea; o face nebună ca fărădelegea şi **nesăţioasă «ca moartea»** (Avacum 2:5). Patima roade viaţa omului, «ca un vierme în oase» (Pilde 14:30), apasă greu ca munţii şi arde ca flăcările focului. „Pentru că – spune Sf. Macarie – patimile sunt munţi greu de purtat; înăuntru fiind ape pline de balauri, animale veninoase şi şerpi. După cum un monstru înghite în pântecul său pe om, tot astfel şi păcatul înghite sufletele. Ele (patimile) sunt flăcări de foc mistuitoare şi săgeţi arzătoare..."[295].

Patima otrăveşte sufletul întocmai cum gălbinarea otrăveşte corpul. Ea este asemenea broaştelor, fiarelor urlătoare şi păsărilor răpitoare: împrăştie gândurile bune, atacă trupul şi vatămă via sufletului.[296]Din astfel de pricini, patima este o piedică mare de tot şi continuă în calea mântuirii, a fericirii şi

---

[294] „Patima este o mişcare a sufletului împotriva firii fie spre o iubire neraţională, fie spre o ură fără de judecată a vreunui lucru din cele supuse simţurilor. De pildă e o mişcare spre iubirea neraţională a mâncărilor, sau a femeii, sau a avuţiei, sau a slavei trecătoare, sau a altui lucru, din cele supuse simţurilor, sau din pricina acestora" (*A doua sută*... Filocalia II. p. 57).

[295] *Omilii* p. 104.

[296] Ilie Ecdicul: *Filocalia IV*, p. 308, 311 şi 322.

desăvârşirii. Păcatul devenit patimă spurcă sufletul, căci: "Necurat este sufletul pătimaş, plin de gânduri de poftă şi de ură[297], închide cerul (Galateni 5:20-21) şi face cu neputinţă mântuirea şi desăvârşirea omului.

Rezumând şi înşirând relele nemărginite şi nenumărate pe care le aduce omului văpaia patimilor, una din cântările Triodului grăieşte: „prin patimi mintea s-a rănit, trupul s-a trândăvit, duhul boleşte, cuvântul a slăbit, viaţa s-a omorât, sfârşitul este lângă uşi"[298].

*

Patimile sunt tirani încuibaţi în noi
(Fotie)

Sunt păcate şi patimi mari şi mici, trupeşti (ca lăcomia pântecului, beţia, mânia, desfrânarea, trufia) şi sunt păcate şi patimi sufleteşti (ca ura, slava deşartă, pizma, ş.a.); patimi de voie (care atrag spre plăceri) şi patimi fără de voie (suferinţele, necazurile, durerile). Câte sunt păcatele, tot atâtea sunt şi patimile[299].

În creştinism se numesc patimi mai ales cele şapte păcate de căpetenie (mândria, desfrânarea, iubirea de argint, lăcomia, pizma, mânia şi lenevia) cu ramurile lor, păcatele strigătoare la cer şi păcatele împotriva Duhului Sfânt, că din ele izvorăsc toate relele, toate păcatele şi patimile.

---

[297]Maxim Mărturisitorul: *Filocalia II*, p. 39.

[298]*Triod*, Ed. 1930, p. 433.

[299]Păgânii au făcut zei din patimi. Mânia, desfrânarea, omorul, beţia, viclenia şi alte patimi aveau zei şi statui. Câte patimi, atâţia idoli, atâţia reprezentanţi avea omul în sfatul zeilor şi deci apărători ai propriilor păcate.

Ca şi păcatele, patimile se trezesc:

prin gânduri: "Nu se înfiripă nor fără adiere de vânt, şi nu se naşte patima fără gând"[300]. Tot el spune că pricinile gândurilor poftitoare stau în voia noastră, deoarece nu toţi gândim la fel.[301]

prin simţuri: „Pricina patimii e simţirea (percepţia prin simţuri), precum pricina relei întrebuinţări a acesteia este mintea"[302].

prin amintiri: „Căci amintirile, trezite prin simţire, mişcă patimile"[303].

prin lucruri: „Fără un lucru sensibil nu se produce patima. Căci dacă nu este femeie nu este nici curvie; dacă nu sunt mâncări, nu este nici lăcomie; şi dacă nu este aur, nu există nici patima iubirii de argint. Deci orice mişcare pătimaşă a puterilor noastre naturale e stăpânită de un lucru sensibil, sau de un drac, care aţâţă prin acel lucru sufletul spre păcat"[304]. Mare virtute este să nu te împătimeşti de lucruri..."[305].

Odată trezite şi împlinite, patimile au aceleaşi **urmări**, pedepse şi **răutăţi** ca şi păcatul, dar pe o scară mult mai mare, datorită călcării **neîntrerupte** a legii morale. Pătimaşul este ca şi duhul necurat: arde, caută loc de odihnă (Matei 12:43) şi nu se astâmpără decât atunci, când se scaldă în plăcerea patimii. Urechile oamenilor pătimaşi nu aud chemările cerului şi

---

[300]Cuviosul Marcu Ascetul, *Filocalia I*, p. 248 .

[301]Ibidem, p. 228.

[302] Cuviosul Talasie Africanul: *Filocalia IV*, p.19.

[303]*Ibidem*, p.28.

[304]Sf Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie:* Filocalia III, p 203.

[305] Ac. II, 85.

armoniile vieții divine. Ochii întunecați de vălul patimilor trupeşti şi sufleteşti nu mai pot întrezări virtuțile Evangheliei. Mintea oamenilor pătimaşi nu mai poate deosebi lumina de întuneric, binele de rău. Acestora le grăieşte profetul Isaia: «Vai de cei ce zic răului bine şi binelui rău; care numesc lumina întuneric şi întunericul lumină; care socotesc dulcele amar şi amarul dulce» (Isaia 5:20). Pentru împlinirea patimii, Isav îşi vinde drepturile de întâi născut (Facere 26:30-34; Evrei 12:16); din pricina patimilor, Nabucodonosor, ziditorul Babilonului şi cuceritorul atâtor popoare, înnebuneşte şi capătă însuşiri dobitoceşti: părul i-a crescut ca penele vulturilor, unghiile ca ghearele păsărilor şi păştea iarbă ca animalele (v. Daniel cap. 4); din pricina patimilor Belşaţar împăratul Chaldeilor, cel care a chefuit folosindu-se de vasele sfinte ale templului din Ierusalim, pierde tronul şi viaţa; din pricina patimilor, Olofern ajunge în iad fără cap şi Samson în mâinile vrăjmaşilor săi, fără nici o putere de apărare; din pricina nesaţiului şi urgiei patimilor, cele două surori Ohola (Samaria) şi Oholiba (Ierusalimul) sunt jefuite, batjocorite şi nimicite (v. Iezechiel cap. 23); din aceleaşi pricini, Tirul «pecetea desăvârşirii, deplinătatea înțelepciunii şi cununa frumuseții», din strălucitor ca un heruvim se preface în foc şi cenuşă (v. Iezechiel cap. 28). Sub pretextul necesității, patimile surpă Babilonul sufletului; desfigurează şi pierd, osândesc şi ucid oamenii şi bunurile lor, cetăţile, oraşele şi împărățiile lumii, cu toate comorile şi strălucirile lor. De aceea Cuviosul Teognost spune celui ce vieţuieşte cu patimă, trupului şi lumii: „…găteş-te-te ca să ajungi, prin moarte, la pedeapsa cea fără de moarte”[306].

[306]Filocalia IV, p. 256.

Iată ce este patima, iubiţi şi dreptcredincioşi creştini: **întoarcerea de la scop la mijloc, de la lege la fărădelege, de la Dumnezeu la lume**; e abaterea de la rostul şi scopul vieţii şi trăirea într-o stare nefirească de amăgire, de rătăcire, de greşeală (cronică), de **păcătuire fără oprire** (beţie, desfrânare, trufie, mânie, lăcomie, pizmă, lenevie, ură); e petrecerea în robia unuia sau a mai multor păcate de moarte (capitale, strigătoare la cer sau împotriva Duhului Sfânt).

Patimile sunt funiile care leagă sufletele, întocmai ca lanţurile trupurile robilor.

Sunt patimi mari şi mici, patimi trupeşti şi patimi sufleteşti, ca şi păcatele. Ele sunt legate deolaltă, împletite unele cu altele: mânia cu ura, lenevia cu desfrânarea, mândria cu pizma, desfrânarea cu lăcomia, asuprirea cu răutatea... Una e patima de căpetenie (dominantă), iar celelalte sunt urmările şi odrăslirile ei. În toate se arată o sete fără margini: setea firii şi a sufletului după Dumnezeu, dar întoarsă spre lume, spre lucruri, spre nimicuri.[307] Ura e fără de margini, lăcomia e fără de margini, mânia, răutatea... toate sunt ca marea, care înghite atâtea ape şi nu se mai umple.

Patimile fac omul robul lor, să trăiască în nesimţire şi neorânduială. „Toţi cei ce slujesc patimilor suferă de nesimţire"[308]. Toate ale dracilor sunt fără de rânduială, spune Sf. Ioan Scărarul. Au ca singur scop: să piardă sufletul celor ce primesc sfatul şi chemarea lor.

Nici nu ne dăm seama câte lacrimi şi cât sânge curge în lume din pricina patimilor. Patimile (beţia, desfrânarea, mânia,

---

[307]D. Stăniloae, *Curs de ascetică şi mistică creştină*, Litogr. Bucureşti, 1946-1947, p. 41 şi 43.

[308] Sf. Petru Damaschin, p.140.

pizma, înjurăturile, minciunile şi celelalte) sunt „cancerul vieţii morale", rod şi distrug sănătatea trupului şi a sufletului, a familiei şi a statului. Patimile despart soţii de soţii şi soţiile de soţi, copiii de părinţi şi părinţii de copii. Patimile îmbătătoare fac pe oameni netrebnici, nefericiţi, hoţi şi ucigaşi. Patimile ruinează munca, averea şi sănătatea oamenilor. Din înţelepţi fac nebuni; din frumoşi urâţi, din fericiţi nenorociţi, din bogaţi săraci, din sănătoşi bolnavi, din îngeri demoni. Pătimaşii cad în toate gropile, în toate mizeriile şi robiile. De aceea cu dreptate s-a spus că **patimile sunt tirani încuibaţi în noi**, cu nimic deosebindu-se, prin pedepse, de tirania din afară[309].

Patimile sunt idolii, plăcerile deşarte, la care slujesc toţi oamenii lipsiţi de virtutea înţelepciunii.

Sclavul Onisim, ajuns episcop în Efes (pomenit la 15 februarie) în prigoana de pe vremea împăratului Traian, a fost dus la Roma şi întrebat de exarhul Tertil:

„Cine eşti?"

„Sunt creştin" – a răspuns bătrânul Onisim.

„Ce rang ai?"

„Am fost oarecând rob altui om, iar acum sunt rob credincios bunului Stăpân, Domnul şi Mântuitorul nostru Iisus Hristos".

„Şi de ce ai schimbat stăpânul?"

„Cunoscând adevărul am văzut urâciunea închinării la idoli".

„Şi cu cât preţ te-ai vândut stăpânului cel nou?"

„Am fost răscumpărat din pierzare cu cinstitul sânge al Domnului Iisus Hristos, precum scris este în cărţile sfinte: Nu cu

---

309 Fotie, Scolie la Cuvântarea IV din *Scara* Sfântului Ioan Scărarul.

argint şi cu aur stricăcios v-aţi izbăvit de viaţa voastră cea deşartă, ce era dată de la părinţi, ci cu cinstitul sânge, ca al unui miel fără prihană şi preacurat al lui Hristos" (1 Petru 1:18-19).

„Care oare e viaţa deşartă după scripturile voastre?"

„Deşartă viaţă este: **desfrânarea**, cea care pentru o puţintică dulceaţă trupească găteşte foc veşnic pătimaşilor; **iubirea de argint**, întru care năpăstuim pe aproapele; **farmecele** (poftele), rădăcina asupririlor; **mândria**, ce se arată că suntem mai presus de alţii; **zavistia**, care, ca pe Cain, a îndemnat şi pe alţii la ucidere; **grăirea de rău**, care întinde ca un nor luarea în râs asupra tuturor; **făţărnicia şi minciuna**, vrăjmaşele adevărului şi prietenele diavolului; **mânia**, izvorul uciderilor şi al războiului; **beţia**, soră cu neînfrânarea şi cu vorbirea spurcată, străină de gândul cel bun şi de tovărăşia cea aleasă. Iată, o, eparhule, viaţa cea deşartă, idolii cărora oamenii se închină..."[310].

De o astfel de viaţă cu patimi, deşartă, păgubitoare şi nefericită, bunul Dumnezeu să ne păzească, pe toţi creştinii şi pe toţi oamenii. Să ne facă să vrem şi să ne ajute să ne smulgem din vraja şi robia ei, cu al Său Har şi cu a Sa iubire de oameni.

„Întru adâncul păcatelor sunt cuprins, Mântuitorule, şi în marea vieţii mă cufund; ci **precum pe Iona din fiară, aşa mă scoate şi pe mine din patimi şi mă mântuieşte**"[311].

---

[310] Vieţile Sfinţilor, II, 222-223.
[311] Canonul fiului risipitor, Catavasia 6.

Împătimirea şi nepătimirea

...în trăsătura pătimitoare stă puterea păcatului şi a morţii...
(Sf. Maxim Mărturisitorul)

Despre omul care nu se mai poate înfrâna de la păcatele de moarte (de la unele sau de la mai multe), care nu se mai poate stăpâni de la înjurături, beţie, mânie, lăcomie, desfrâu, mândrie, invidie, asupriri, lenevie, ură; spunem că este un **pătimaş**, un **împătimit**.

De unde vine aluatul patimilor şi cum ajunge omul să se împătimească?

Pricinile şi momelile păcatului sunt şi ale patimilor. Ca şi sământa păcatului, aluatul patimilor vine – istoric – de la Adam.[312]

Sufleteşte (psihologic) vorbind, pricina sau aluatul patimilor vine din ură, din necredinţa în Dumnezeu, din dorul de libertate nemărginită a sufletului, din chemările şi îndemnurile ispitei, din pofta de plăcere neînfrânată a simţurilor[313], din

[312] „Adam, greşind, a primit în sine aluatul patimilor celor rele şi astfel prin participare, cei născut dintr-însul, şi deci tot neamul lui Adam a participat la acel aluat; în cele din urmă patimile cele păcătoase au sporit şi au crescut în oameni atât de mult, că ei au căzut în desfrâu, îmbuibare, idolatrie, omor şi alte crime, până ce lumea toată s-a dospit în răutate; şi răul a sporit atât de puternic în oameni, că ei nu mai credeau în existenţa lui Dumnezeu, ci adorau pietrele cele neînsufleţite, şi nici cel puţin o idee nu-şi mai puteau face despre Dumnezeu; într-atâta a dospit aluatul patimilor celor din păcate neamul lui Adam cel vechi" (Sf. Macarie, Omilii, p.138).

[313]Pricina patimii este simţirea şi a uneltirii mintea. Unele patimi se nasc dinăuntru, din gânduri - „din gândurile inimii vine trupul spre patimă," - altele prin ispite, din afară. Ispitele atacă simţurile, iar simţurile trupului

întunecarea minţii şi din slăbirea voinţei, din fuga de durere şi din făgăduinţa fericirii, precum şi din tot felul de socoteli greşite, care se cuprind în una singură, în minciună.

Ca şi Adam, omul pătimaş sau uită pe Dumnezeu, sau nu mai crede în Dumnezeu, şi atunci frâna minţii şi a voinţei lui slăbeşte. Atunci mintea e momită, coborâtă şi robită în simţuri, iar voinţa tăiată. Atunci se lasă omul liber în voia ispitelor şi a poftelor de plăcere a simţurilor[314].

Ispita slăbeşte voinţa şi pofta de plăcere întunecă mintea, aprinde focul patimilor şi măreşte greutatea lor.[315]

După Sf. Isaac Sirul pricinile păcatelor şi ale patimilor sunt: vinul, femeile, bogăţia şi sănătatea trupului. Ele nu sunt din fire păcate ci pricini ale păcatelor şi ale patimilor.[316]

Sunt apoi şi tot felul de socoteli greşite, pe care şi le face omul când se lasă atras şi robit de puterea patimilor.

Mai întâi e grija de viitor, cleiul care ne leagă de lumea

---

strecoară gândurile în inimă prin vedere, auzire, pipăire, mirosire sau gustare (Scolii la Cuvânt V din *Scara* Sf. Ioan Scărarul).

[314] Omul „pătimaş ajunge ca un rob şi ca un nesimţitor din prea marea alipire, la patimi şi, aici năvăleşte fără să cugete, ca dobitoacele, furat de pofta după ceva, aici caută să-şi răzbune cu mânie pentru neîmplinirea unei pofte, scrâşnind din dinţi ca o fiară împotriva semenilor" (Sf. Petru Damaschin, p. 163).

[315]Sf Simeon Noul Teolog, numără trei patimi care vânează sufletele: banii, slava şi dezmierdările. Cuviosul Nichita Stithatul, ucenicul Sf Simeon Noul Teolog, rezumă la trei căpeteniile tuturor patimilor, balaurul cu trei capete. 1. iubirea de plăcere, 2. iubirea de argint şi 3. iubirea de slavă. Toată nevoinţa şi lupta se dă împotriva acestor duhuri rele (Suta I de capete, c. 38, p 11)

[316] Cuv. V, ms. p.32.

din afară.[317] Frica de a fi lipsit de plăcere și temerea de a avea parte de durere, aruncă omul în valurile patimilor. Dar mai sunt și alte socoteli greșite. „Se socotește omul liber că poate face ce vrea și nimeni nici nu-i poruncește, nici nu-l poate trage la răspundere; își închipuie că așa e bine și că nimeni nu-i poate lua dreptul să se bucure de viață așa cum dorește, cum vrea și cum poate. Și aici se pare că ajungem la pricina de căpetenie a împătimirii: **plăcerea** căutată în fuga omului de durere. Fuge omul de durere în brațele plăcerii.

Acestea sunt pricinile și momelile care stârnesc patimile.

Mai departe, din aluatul patimilor se frământă, se dospește și pătrunde în sufletul și în trupul omului **împătimirea,** firea pătimașă, **trăsătura pătimitoare**, cum o numește Sf. Maxim Mărturisitorul. Înainte de cădere, Adam avea **harul nepătimirii**, împlinea nevoile firii fără patimă. Prin căderea „din starea de desăvârșire" în starea de păcat, în firea lui Adam odrăslesc patimile: chipul dumnezeiesc se întunecă și se face în el „străvezie și vădită asemănarea cu dobitoacele cele necuvântătoare". Din nestricăcioasă, firea devine stricăcioasă; din nemuritoare, devine muritoare; din nepătimitoare, devine pătimitoare. Puterile răului își ascund lucrările în sânul firii. Ele biciuiesc firea să-și împlinească nevoile peste trebuință. Hrana este o trebuință a firii; lăcomia de mâncare și băutură trece peste nevoile firii și devine patimă. Înmulțirea este o lege și o nevoie a firii; nesațiul plăcerii care însoțește înmulțirea trece peste nevoile firii și devine patimă, desfrânare; și așa mai departe: sub

[317] D. Stăniloaie: *Curs de Ascetică și Mistică creștină*, lit. București 1946-1947, p. 67.

pretextul necesității, nevoile firii, împlinite peste trebuință, se preschimbă în patimi, contrare firii.[318]

Ajuns în starea aceasta nefericită, omul cunoaşte toate urmările, durerile, pedepsele şi răutățile păcatului; viața lui devine o zbuciumată alergare între plăcere şi durere, între puterea păcatului şi a morții.

„Pentru că în trăsătura pătimitoare stă puterea păcatului şi a morții, adică domnia silnică a păcatului prin plăcere şi stăpânirea morții prin durere. Căci e vădit că în trăsătura pătimitoare a firii stă puterea plăcerii şi a durerii. Pentru că vrând să scăpăm de simțirea chinuitoare a durerii, ne luăm refugiul în plăcere, încercând să ne mângâiem firea torturați de chinurile durerii. Dar grăbindu-ne să tocim împunsăturile durerii prin plăcere, întărim şi mai mult zapisul aceleia împotriva noastră, neputând ajunge la o plăcere eliberată de durere şi de osteneli"[319].

Căzut în starea aceasta nefericită de împătimire, iubiți şi binecuvântați creştini, omul sau se lasă vrăjit, purtat şi amețit în vâltoarea patimilor, sau se reculege, îşi vine în fire şi sare afară din cercul patimilor, pe țărmul nepătimirii. Sau se cufundă şi se îneacă în valurile plăcerilor, ale durerilor şi ale morții, sau dă

---

[318] „Nu cele ce se fac după fire sunt plăcute, spune Antonie cel Mare, ci cele rele, după alegerea cu voia. Nu e păcat a mânca, ci a mânca nemulțumind, fără cuviință şi fără înfrânare...Nu e păcat a privi curat, ci a privi cu pizmă, cu mândrie şi cu poftă. E păcat însă a nu asculta liniştit, ci cu mânie. Nu e păcat neînfrânarea limbii la mulțumire şi rugăciune, dar e păcat la vorbirea de rău. E păcat să nu lucreze mâinile milostenie, ci ucideri şi răpiri Şi aşa fiecare din mădularele noastre păcătuieşte, când din slobodă alegere lucrează cele rele în loc de cele bune, împotriva voii lui Dumnezeu" (Filocalia I, p. 14).

[319] Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia III, p.336.

mâna Aceluia care-i totdeauna lângă el, gata să-l smulgă din brațele morții. Sau strigă după ajutor și caută o mână de mântuire, ca orice om în primejdie de moarte, sau piere. Din două una: sau se întoarce la Dumnezeu și își predă viața în mâna și în brațele Mântuitorului, sau moare deznădăjduit, nefericit și osândit în brațele patimilor.

Tu, creștine, ce faci? Ai de ales între împătimire și nepătimire. Ești încă împătimit? Ajuns-ai la nepătimire? Întrebările acestea nu trebuie lăsate fără răspuns. „Patimile săvârșite cu fapta, cu fapta se și tămăduiesc. Căci precum neînfrânarea, plăcerea, lăcomia pântecului și viața nepăsătoare și fără rânduială, înrădăcinează în suflet deprinderea pătimașă și aduc la fapte necuvenite, așa strâmtorarea și înfrânarea, ostenelile și luptele duhovnicești aduc în el nepătimirea și-l strămută de la patimă la nepătimire"[320]. Îți dai seama, omule, de vâltoarea patimilor amețitoare în care te învârtești? Nu cunoști primejdia valurilor în care ești gata să te îneci? Nu vezi cum patimile sufletului și ale trupului: mândria, desfrânarea, iubirea de arginți, lăcomia pântecului, mânia cu lovirile și înjurăturile ei, pizma, lenevia și ura, cu toate surorile și fiicele lor, îți sapă mormântul?... Nu simți nici acum, în mustrarea cugetului și în suspinul dureros al inimii, dorința mântuirii, să ajungi la limanul nepătimirii?...

Dacă da, atunci fără nici o întârziere, acum, strigă împreună cu mine și cu noi toți: „Dumnezeule, încetează nestatornica tulburare a patimilor mele și dă liniște inimii mele"...[321].

---

[320] Nichita Stithatul: *Suta I de capete*, cap. 34, ms., p.10.
[321] Din Canonul Mineiului Decembrie 13.

Patimile Domnului şi patimile omului

...am fost înnoiţi prin patima Celui fără de patimă...
(Sf. Teodor al Edesei)

Nimeni nu este liniştit şi fericit în robia patimilor.

„Nu am linişte...", „Nu pot dormi...", „Nu mai am gust de viaţă...", „Mă mustră inima...", Sunt aşa de nefericit (ă) şi de neliniştit (ă)...", nu sunt numai destăinuiri în scaunul mărturisirii. Astfel de suspine ne surprind în nenumărate convorbiri cu persoane care pe faţa lor arată că sunt necăjite şi nefericite, dar mai ales cu persoane, bine îmbrăcate şi cu faţa veselă, care abia aşteaptă prilejul să-şi descarce conştiinţa de povara durerilor şi a mustrărilor. Astfel de persoane se plimbă zâmbitoare şi gălăgioase pe stradă, iau parte vesele şi zgomotoase la petreceri, tocmai ca să-şi înăbuşe, în zgomotul din afară, neliniştea dinlăuntrul sufletului.

Din starea de nelinişte, durere şi moarte a patimilor ne scoate Iisus Hristos Mântuitorul. El se naşte fără de păcat,creşte şi trăieşte fără de păcat, moare şi înviază fără de păcat, ca prin harul jertfei şi prin adevărul Evangheliei Lui, oamenii să se poată naşte din nou, **fără de păcat**, fără zămislire din sămânţă cea vătămată de păcat. El ia asupra sa trăsătura pătimitoare a firii omeneşti, ca şi noi să luăm trăsătura firii Lui dumnezeieşti, cea fără de păcat. El înfrânge puterile satanei: înfrânge ispita şi patima plăcerii în pustie (Matei 4:1-10) şi ispita şi patima durerii pe Cruce, prin răstignire. El a supus patima, durerea, plăcerea şi moartea sub voinţa Sa. El a rupt „acul prin care satana îşi injecta

otrava în firea omenească; El a ridicat firea omenească deasupra plăcerii şi durerii, deasupra trăsăturii pătimitoare.[322]

Am fost şi suntem „înnoiţi prin patima Celui fără de patimă”, spune Sf. Teodor al Edesei[323].

Câtă deosebire este între patimile Domnului şi patimile omului. Patimile Domnului sunt suferinţele Lui pentru noi, oamenii, şi pentru mântuirea noastră, suferinţe grele, nedrepte, cumplite, sângeroase.

Patimile omului sunt păcatele lui şi suferinţele lui pentru ispăşirea lor.

Cine este Domnul, Cel ce pătimeşte pentru noi? Ce a făcut Cel ce pătimeşte pentru noi? **Pentru cine** şi **ce** pătimeşte?

Întreabă, creştine, apostolii şi martirii, sfinţii şi păcătoşii, întreabă pe Zaheu şi pe Matei, Samarineanca şi Hananeianca, pe Toma şi pe Lazăr, marea, vânturile şi demonii, toţi şi toate într-un glas îţi vor răspunde că Acesta este Însuşi Dumnezeu, Fiul Cel întrupat, Mesia Cel proorocit, Iisus Hristos, Mântuitorul, pe Care Dumnezeu nu L-a cruţat ci L-a dat jertfă de răscumpărare «pentru noi toţi» (Romani 8:32). Dumnezeu făcuse lumea rai. Diavolul o prefăcuse în iad. Pământul nu mai rodea decât spinii patimilor. Edenul de altădată era plin de urlete. Omul din rege era rob al pământului.

Ca să ne trezească şi să ne abată de la păcat, Hristos ne zguduie prin patimile Lui. Ne arată până unde merge răutatea păcatului, încât răstigneşte şi pe Fiul lui Dumnezeu, pe Mântuitorul lumii. Pentru păcatele şi patimile noastre, Hristos

---

322 Vezi. Filocalia III, admirabilele texte ale Sf. Maxim Mărturisitorul şi luminoasele note lămuritoare ale Pr. Dr. D. Stăniloae, p. 20-23, 63-68, 146-149 şi 103.

323 Filocalia IV, p. 203.

vesteşte Evanghelia, întemeiază Biserica şi primeşte de la noi: vânzare, pălmuiri, biciuiri, cunună de spini, cruce, batjocuri între tâlhari, fiere, oțet şi moarte.

Scena zguduitoare a Patimilor Lui, este fără pereche în toată istoria lumii. Moartea lui Socrate e tragedia unui om, arderea Romei e tragedia unui oraş, revoluția franceză e tragedia unui popor, războaiele mondiale sunt tragedia lumii întregi. Patimile şi moartea Domnului înfăţişează tragedia istoriei şi drama divină a Mântuitorului lumii[324]. Inimă de piatră să avem şi ea ne mişcă... Mielul lui Dumnezeu suferă greu, suferă adânc, prin toate simțurile. Suferă pipăitul: căci toată carnea Lui era bătută, zdrobită şi chinuită prin rănile spinilor şi ale piroanelor; suferă auzul, căci aude strigătele pline de ură ale fariseilor; suferă mirosul şi gustul chinuit prin fiere şi oțet; suferă văzul, căci vede pe mama Sa zdrobită de o durere nemărginită; suferă amar prin toate simțurile trupului Său ca prin patimile Lui să trezească simțurile omului din amorțirea păcatului şi din robia patimilor.

Un singur lucru nu a făcut Iisus Hristos: păcatul (Isaia 53:9; Ioan 8:46; 1 Petru 2:22). Totul a făcut pentru om: Şi-a dat viața – ce avea mai scump – jertfă de împăcare cu Dumnezeu. Ca să-i scape de răutățile patimilor, El lasă duşmanilor iertarea, soldaților haina, sutaşului cunoştința de Dumnezeu, tâlharului raiul, ucenicului pe mama Sa, Miresei (Bisericii) Sale Evanghelia, cele şapte Sfinte Taine şi cele şapte daruri ale Duhului Sfânt, creştinilor, copiilor, prietenilor şi fraților Săi, crucea mântuitoare. Toate sunt daruri ale patimilor Sale, ca pe noi să ne scoată din întunericul patimilor la lumina mântuirii.

---

[324] Dr. Alex. Nicolescu, ***Strop de rouă***, Lugoj, 1929, p.138.

„Cu lemnul (crucii) se cădea să se vindece lemnul (pomul fructului oprit) şi cu patima Celui fără de patimă să se dezlege patimile cele prin lemn ale Celui osândit"[325].

Aşadar Iisus Hristos Mântuitorul rabdă, pătimeşte, suferinţele cele mai grele, ca să trezească omenirea din beţia păcatului, să întoarcă oaia cea rătăcită, omul supus patimilor vătămătoare, în staulul mântuirii. Prin patimile sale stricăcioase, omul cade; prin patimile Domnului se ridică. Prin patimile sale vinovate, omul se desparte de Dumnezeu, de bunurile şi de făgăduinţele vieţii fericite; prin patimile Domnului dobândeşte iarăşi raiul fericirii. Pentru patimile omeneşti – pentru aur şi argint, pentru pofte şi plăceri vinovate, ca Irod şi ca Iuda, înjurăm, vindem şi batjocorim pe Dumnezeu. Cu patimile Mântuitorului ne împăcăm cu Dumnezeu şi astfel scăpăm, ne mântuim din potopul păcatelor. [326]

De aceea, iubite creştine, caută să-ţi înfrânezi, să-ţi stăpâneşti şi să-ţi biruieşti patimile trupului şi ale sufletului, prin harul patimilor Domnului. Pentru pierzarea sufletului, spune Sf. Simeon Noul Cuvântător de Dumnezeu, este de ajuns o singură patimă, aşa după cum un singur tâlhar ne poate ucide trupul. Ridică-te, creştine, ridică-te puţin câte puţin de la pământul patimilor spre cerul virtuţilor şi al darurilor lui Dumnezeu. Cine se ridică o dată în aerul Duhului, nu mai doreşte noroiul

---

[325] Stihiră de la vecernia Înălţării Sfintei Cruci, gl. 2.

[326] Harul Domnului, prin patimile şi jertfa Lui, spală rănile, urmele patimilor omului şi alină durerea sufletului. „Dar precum fierul ars şi lovit se curăţă, sau aurul amestecat cu aramă şi cu fier se alege numai prin foc, aşa şi sufletul, prin patimile preacurate ale Mântuitorului, ars şi lovit de Duhul cel bun, se curăţeşte de toată patima şi de tot păcatul" (Simeon Metafrastul, *Despre desăvârşirea în Duh*, Cap. 41, ms., p. 18-19).

pământului. Cine de gândurile cele rele şi de patimi se va slobozi, nu se va mai pogorî în robia păcatului şi a cugetului trupesc. Iar cine nu se smulge din pământul mlăştinos al patimilor sau se cufundă mereu şi piere în noroiul lor, sau se sfâşie şi se mănâncă de răutatea lor ca de nişte fiare sălbatice şi, după moarte, în osânda veşnică se va munci[327] .

Ca să ne scape dintr-o astfel de osândă Hristos Dumnezeu ne cheamă la Sine, ne spală rănile patimilor, ne culcă pe inima Sa, ca pe Ioan, ne hrăneşte cu trupul şi cu sângele Său. Ca să scăpăm din osânda patimilor, El ne vine în ajutor prin Patimile Sale mântuitoare, prin cuvintele şi harurile Evangheliei Sale sfinte, prin rugăciunile şi slujbele Bisericii Sale dreptmăritoare.

„Miluieşte, Doamne,sufletul meu cel întinat cu patimile vieţii şi curat pe el, prin pocăinţă şi mărturisire, îl primeşte, că bine eşti cuvântat în vecii vecilor"[328].

*

Doamne, „cu patimile Tale vindecă patimile mele..."
(Sf. Isaac Sirul)

Pe lângă învăţăturile Evangheliei, pe lângă harul Domnului şi pe lângă rugăciunile şi slujbele Bisericii, de un mare folos în războiul cel nevăzut cu patimile mai sunt şi vieţile sfinţilor, din care alegem aici pe cea a Sfântului Nifon, multă vreme model de om pătimaş apoi model de om virtuos.

---

[327]Sf. Simeon, Cuvântarea V.
[328] Rugăciunea Sf. Eustratie: ***Cartea de Rugăciuni,*** Ed.1951, p. 213.

Pe vremea împăratului Constantin cel Mare, era mai mare peste o cetate a împărăţiei un oarecare Agapit care avea un copil cu numele Nifon, ca de opt ani. Un mare dregător al palatului împărătesc din Constantinopol cu numele Savatie, trecând prin cetatea aceea, a cunoscut pe Agapit şi a aflat că, în lipsă de dascăli, copilul lui încă nu începuse a învăţa carte. Cu învoirea părinţilor a dus copilul la Constantinopol. Aici e primit cu bucurie în casa lui Savatie şi încredinţat unui dascăl iscusit, cu numele Petru, care era şi preot, să înveţe carte. Nifon arată nu numai dragoste de învăţătură, dar şi râvnă spre virtute, spre ascultare, smerenie bunătate şi blândeţe. Cerceta cu drag sfânta biserică şi asculta cu mirare citirile din Vieţile Sfinţilor. De asemenea căuta şi îi plăcea mai mult liniştea, milostenia şi tăcerea. De aceea încă din fragedă vârstă împlinea lucrurile bătrânilor, după cum se spune în viaţa lui şi la sfatul unui părinte duhovnicesc face făgăduinţa să-şi păstreze viaţa feciorelnică (fecioria) până la moarte. Purtarea lui era aşa de bună încât Savatie cu soţia lui, neavînd copii, doreau să-l înfieze. Nifon însă, acum în plină tinereţe, şi-a adus aminte de casa părintească, de părinţii săi, şi dorea să se întoarcă acasă. Dar Savatie, ca să-l scoată din tăcerea şi hotărârea lui, a deschis tânărului Nifon calea spre patimile trupului. L-a dus cu sine la adunările şi petrecerile tinerilor desfrânaţi şi l-a dedat cu mâncările şi cu băuturile beţive. Cum tinereţea uşor se pleacă spre petreceri şi cum vorbele rele uşor strică obiceiurile bune, Nifon se întunecă la minte şi cade în vâltoarea patimilor. Din cumpătat se face beţiv, din tăcut se face vorbitor şi batjocoritor, din blând şi smerit se face ocărâtor şi mândru, din înfrânat se face beţiv şi desfrânat.

În aşa stare ticăloasă văzându-l un bun creştin, cu numele Vasile, i-a zis:

-„Vai ție, Nifone, că ești viu numai cu trupul, ci cu sufletul ai murit – și numai umbra ta umblă înaintea oamenilor."

Nifon, care-și uitase și de părinți, ca și de virtuțile vieții morale, nu lua în seamă astfel de cuvinte. Din când în când doar, aducându-și aminte de viața lui cea curată, suspina în duhul său și-și zicea: „De-acum am pierit, și la pocăință nu mă mai pot întoarce. Măcar aceste plăceri lumești să le gust..." Și le-a gustat până ce dezgustarea, mustrarea, întristarea și împietrirea au pus deplină stăpânire pe sufletul lui.

Dar bunătatea lui Dumnezeu cea mare, care face oameni cinstiți din nevrednici și drepți din păcătoși, nu lasă pe Nifon să piară în vâltoarea cea amețitoare a patimilor.

Într-o zi un prieten, Nicodim, i-a zis:

- „Niciodată nu te-am văzut precum te văd acum, căci fața ta este înfricoșată ca de arap ..."

Cuvintele acestea au atins inima lui Nifon ca o sabie ascuțită. Înfricoșat și rușinat de sine însuși, acoperindu-și fața cu palmele, își zice în sine: „Vai mie, păcătosul, dacă acum sunt negru cu trupul și cu sufletul, cum voi fi la judecata lui Dumnezeu? Unde ești acum, o suflete al meu? Voi putea, oare, să mă pocăiesc?

Acum începe în sufletul lui Nifon războiul duhovnicesc. Gândurile cele bune îi spun: *Fă rugăciune către Dumnezeu, ca să se rânduiască cele bune pentru tine*... Gândurile cele rele, dimpotrivă, îi șopteau: *De vei face rugăciune...de râs tuturor vei fi*...

În starea aceasta de durere, de împărțire și de zbuciumare, Nifon s-a dus la biserică și îngenunchind la icoana Preacuratei Fecioare Maria, suspinând s-a rugat: *Miluiește-mă, apărătoarea creștinilor, ajută-mi, că tu ești nădejdea celor ce se pocăiesc*...

Din clipa aceea, gândurile cele bune s-au întărit peste cele rele. Nifon se leapădă de lume şi se călugăreşte. Vreme de patru ani se luptă cu ispitele şi cu firea cea slabă şi păcătoasă, până când faţa lui se arată din nou veselă şi inima liniştită. După multe nevoinţe, cu harul lui Dumnezeu, a biruit toate patimile, a ajuns episcop în cetatea Constanţiana (Cipru) şi după moarte se înscrie în calendarul sfinţilor, pomenit la 23 Decembrie[329].

Fiule, a grăit Sf. Grigorie Decapolitul către unul din ucenicii săi: „De se va curăţi omul pe sine de patimile trupului şi ale sufletului şi se va face curat şi vrednic de primirea darului Sfântului Duh, atunci va fi precum însuşi Domnul Hristos zice: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt vin şi sălăşluiesc în unul ca acela. Deci şi tu, fiule, de te vei nevoi a te curăţa pe tine de patimile trupului şi ale sufletului şi dacă vei tăia cu sabia duhului spinii păcatelor, atunci şi tu te vei face locaş curat şi vrednic întru sălăşluirea lui Dumnezeu în tine[330].

În viaţa Sfintei muceniţe Irina, pomenită la 5 mai, se spune că, pe când era închisă într-un turn, un porumbel i-a adus pe fereastră o ramură de măslin. După un ceas, un vultur i-a adus o coroniţă de flori şi peste alt ceas, un corb i-a adus în cioc un pui de şarpe. Privind toate acestea fecioara se minuna şi nu înţelegea nimic, până când înţeleptul creştin, Apelian, luminat de Dumnezeu, i-a tâlcuit întâmplarea:

-„Ascultă, fiica mea…Porumbelul înseamnă duhul tău cel bun şi blând, precum şi fecioreasca ta înţelepciune. Rămurica de măslin nu-i altceva decât darul lui Dumnezeu, ce se va da ţie prin botez. Vulturul înseamnă biruinţa ta asupra patimilor şi ridicarea gândului tău la Dumnezeu. Cununa de flori este

---

[329] *Vieţile Sfinţilor*, vol. VII, p. 256-272.
[330] *Ibidem,* vol. III, p.79.

răsplata alegerii tale, pe care o vei lua de la Hristos. Iar corbul cu şarpele înseamnă vrăjmaşul diavol, care vrea să aducă asupra ta, scârbă şi mâhnire. Prin acestea, fecioară împărătească (era de neam împărătesc), Dumnezeu vrea să te aleagă a fi mireasa Domnului ceresc"[331].

Să luăm aminte, creştini, la astfel de pilde şi învăţături sfinte, ca să facem din ele tot atâtea puteri de linişture a sufletelor şi arme de luptă împotriva patimilor. Împătimirea faţă de lume e vrăjmăşie faţă de Dumnezeu. Nepătimirea e despărţirea şi depărtarea de lume şi de lucrurile materiale[332].

Sufletul care nu leapădă patimile, nu va primi pe Duhul Sfânt şi nu va avea folos de binefacerile jertfei lui Iisus Hristos.

„Cu patimile Tale, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, vindecă patimile mele. Cu rănile Tale, tămăduieşte rănile mele. Cu sângele Tău, curăţeşte sângele meu şi amestecă în trupul meu mireasma trupului Tău. Fierea cu care vrăjmaşii Te-au adăpat, să îndulcească amărăciunea cu care potrivnicul m-a adăpat. Trupul Tău întins pe cruce să întindă către Tine mintea mea, cea trasă jos de draci. Capul Tău, pe care l-ai plecat pe cruce, să înalţe capul meu pălmuit de potrivnici. Prea sfintele Tale mâini, pironite de necredincioşi pe cruce, să mă tragă spre Tine din prăpastia pierzării, precum a făgăduit prea sfântă gura Ta. Faţa Ta, cea batjocorită cu pălmuiri şi scuipări, să umple de strălucire faţa mea cea întinată în fărădelegi. Sufletul Tău, pe care l-ai dat Tatălui, când erai pe cruce, să mă povăţuiască spre Tine, prin harul Tău..."[333].

---

[331] *Ibidem,* vol., III, p. 288-289.

[332] Sf Simeon Noul Teolog: *Cuv.* 98.

[333] Rugăciunea Sf. Isaac Sirul, *Cartea de Rugăciuni,* op. cit., p 338-339.

Patima minciunii

„Nu vă minţiţi unii pe alţii..."
(Coloseni 3, 9)

Tămăduirea leproşilor (Luca 17:12-19) ne învaţă că Iisus Hristos a venit în lume nu numai să vindece trupurile de rănile îngrozitoare ale leprei, ci şi sufletele de rănile patimilor, care sunt tot aşa de rele şi dureroase ca şi cele ale trupului. Dovada ne-o face Apostolul zilei din Duminica 29 după Rusalii, care totdeauna e în strânsă legătură de idei cu Evanghelia, din care cităm aceste rânduri: «...Omorâţi mădularele voastre – ale omului pământesc: desfrâul, necurăţia, patima, pofta cea rea şi lăcomia, care este slujire idolilor, lepădaţi-le şi voi pe toate: mânia, iuţimea, răutatea, defăimarea, vorbele de ruşine din gura voastră. Nu vă minţiţi unul pe altul, fiindcă v-aţi dezbrăcat de omul cel vechi, împreună cu faptele lui, şi v-aţi îmbrăcat în cel nou, care se înnoieşte,...după chipul Celui ce l-a făcut"» (Coloseni 3:5, 8-10).

Mai pe urmă, între patimile omului este amintită aici minciuna: **nu vă minţiţi unii pe alţii!...** pentru că le cuprinde pe toate. Numele tuturor patimilor, adunate laolaltă, este minciuna. Toate patimile sunt înşelătoare şi lipsite de îndreptăţire, ca şi minciuna; toate sunt abateri de la calea adevărului şi a virtuţii, ca şi minciuna; toate patimile nu sunt altceva decât nişte ramuri otrăvite care cresc din rădăcina şi din trunchiul minciunii.

Între toate năravurile rele, minciuna este patima cea mai răspândită, rana cea mai adâncă, **lepra cea mai dureroasă a sufletului.** Minciuna e contrară adevărului; este otrava care înveninează şi ucide nenumărate suflete; de la copii şi până la moşnegi, de la nătângi şi zănatici până la cei mai învăţaţi

oameni. Minciuna este o vorbă şi o faptă imorală, criminală, ocărâtă şi pedepsită de toate religiile şi de toţi oamenii, de toate legile din toate statele.

Natura nu minte; nu cunoaşte minciuna. Ce-i dai, aceea îţi dă. Semeni seminţe alese, îţi dă roade bune şi îmbelşugate; semeni seminţe slabe, roadele încă vor fi slabe. Numai omul minte; numai omul doseşte minciuna ca armă a răutăţii ca să-şi păteze sufletul şi să ucidă cinstea şi nevinovăţia aproapelui său.

După Sfânta Scriptură, tatăl minciunii este diavolul, un duh rău, un spirit necurat şi răzvrătit, care se împotriveşte adevărului. Aşa spune Mântuitorul iudeilor şi fariseilor care se îndeletniceau cu minciuna: «Voi din tatăl vostru diavolul sunteţi…Acela din început a fost ucigaş de om şi n-a rămas în adevăr, că adevăr nu este în el; când spune minciuna, din ale sale o spune, căci e mincinos şi tatăl minciunii» (Ioan 8:44). Aşadar, izvorul minciunii este în gândirea şi în fapta duhului rău al diavolului, care întunecă mintea şi aţâţă în suflete pofta spre cugete, cuvinte şi fapte rele. Aşa s-au înşelat, prin făgăduinţe şi fericiri mincinoase, Adam şi Iuda; tot aşa se amăgesc toţi pătimaşii, toţi care suferă de lepra minciunii. Îngerii buni şi oamenii buni, care cred sincer în Dumnezeu, nu mint; nu pot minţi. Adevărul este în toată firea şi purtarea lor. Ei ştiu şi sunt încredinţaţi că minciuna e fărădelege; „e fără rânduială şi fără statornicie, şi e cu totul străină de pacea şi de seninătatea cea după Dumnezeu”[334].

În curgerea veacurilor, dracul minciunii s-a aşezat ca un împărat pe multe tronuri, a stăpânit multe minţi, a ispitit şi a amăgit multe suflete. Duhul cel rău al minciunii a pătruns

---

[334] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, ms., cap. 17, p. 9

adeseori în şcoli şi în tribunale, în filozofie, în artă, în ştiinţă, în comerţ; a înşelat minţile fariseilor, sufletele multor slujitori ai religiilor, ai artelor, ai ştiinţelor; a făcut să curgă valuri de lacrimi şi râuri de sânge; a despărţit soţi de soţii şi copii de părinţi, a întinat suflete curate, a aruncat în închisori suflete nevinovate, a ucis proorocii, apostolii, sfinţii şi drepţii, fiii cei mai buni ai neamului omenesc; a fost izvor de nemulţumiri şi de dureri, ca şi lepra; a dat naştere la certuri şi procese nenumărate, la duşmănii şi la bătăi sângeroase, la războaie de cotropire, la nefericiri mari, la dureri îngrozitoare, la răni adânci, la mizerii şi suferinţe pe care nu este grai să le spună, nici carte să le cuprindă. Cine poate spune câte au suferit oamenii din cauza minciunii?

Mare şi grea patimă este minciuna în viaţa omului şi în istoria lumii!...De aceea, pe dreptate se spune că minciuna e lepra sufletului; e cancerul, boala de care suferă cei mai mulţi oameni. Unii înjură, alţii se mânie, alţii se îmbată, alţii fură, alţii omoară; cei mai mulţi oameni însă mint, folosesc vicleşugul minciunii, ca acoperământ al răutăţii lor. Aproape nu este om care să nu poarte pe faţa sufletului său vălul minciunii, să nu folosească minciuna ca armă de apărare sau de atac, de lovire în aproapele său.

Sf. Scriptură opreşte şi osândeşte minciuna încă în porunca a noua din Decalog unde zice: «Să nu mărturiseşti strâmb împotriva aproapelui tău» (Ieşirea 20:16), adică să nu spui minciuni despre nimeni, să nu fii mărturie mincinoasă, să mărturiseşti întotdeauna numai adevărul, contrariul minciunii. Minciuna este a rătăciţilor şi a necredincioşilor (Psalm 57:3). Căci unii ca aceştia iubesc mai mult răutatea decât bunătatea şi «minciuna mai mult decât adevărul» (Psalm 51:3). De aceea

Dumnezeu îi va pierde: «Pierde-vei pe toţi cei ce spun minciuna» (Psalm 5:6). Proorocul rege David nu acceptă în jurul său «pe cel ce spune minciună» (Psalm 100:9). Tot el ne dă următoarea lege de viaţă morală:«De va vrea omul să trăiască şi să vadă zile bune, **să-şi oprească** limba de la rău **şi buzele de la minciună**» (Psalm 33:12-13).

Venirea Mântuitorului în lume este ca un răsărit de soare, care biruieşte neştiinţa şi stinge puterea întunericului, «împotrivirile ştiinţei mincinoase» (1 Timotei 6:20). El a venit să ne vindece de lepra minciunii prin Evanghelia adevărului. Prin El se descoperă în lume harul şi adevărul cel mântuitor de suflete (Ioan 1:17). «Eu pentru aceasta m-am născut şi am venit în lume, ca să mărturisesc adevărul; tot cel ce este din adevăr, ascultă glasul meu» (Ioan 18:37).

«Eu sunt adevărul...» (Ioan 14:6). El întrupează adevărul mântuirii. Evanghelia Lui este Evanghelia adevărului. Cuvântul Lui este cuvântul lui Dumnezeu, cuvântul adevărului (Ioan 17:17).

Adevărul Lui ne face liberi de patimi (Ioan 8:32); minciuna ne face robi ai patimilor şi ai întunericului. Creştinii, ucenicii Lui, sunt oamenii care umblă în lumina, în credinţa, în sfinţenia şi în iubirea adevărului (Ioan 4:24). Numai păgânii dau «crezământ minciunii» şi îndrăgesc nedreptatea (II Tesaloniceni 2:11-13). Creştinii leapădă minciuna şi grăiesc adevărul (Efeseni 4:25). Lepădarea creştinului de minciună se face încă din taina Sfântului Botez, când preotul se roagă să depărteze de la el toate duhurile necurate care se ascund în inima lui. „Duhul înşelăciunii, duhul vicleşugului, duhul slujirii idoleşti şi a toată

lăcomia, **duhul minciunii** şi a toată necurăţia, ce se lucrează după învăţătura diavolului", care e tatăl minciunii.[335]

Omul care minte este necredincios şi rătăcit încă din pântecele maicii lui (Psalm 57:3).

Proverbul spune că poţi prânzi cu minciuna, dar nu mai poţi şi cina. Adevărul este că minciuna, după cum însuşi numele ei o arată, nu zideşte nimic, nu poate ajuta cu nimic la mântuirea, înaintarea şi la fericirea omului. Dimpotrivă, minciuna numai strică, numai înşeală, numai împiedică, numai îngreunează, numai osândeşte sufletul şi încurcă paşii omului. Minciuna nu trăieşte, nu are viaţă lungă, pentru că singură se descoperă. Sunt cărţi frumos scrise, dar după ce le-ai citit odată nu doreşti să le mai citeşti a doua oară, pentru că nu cuprind adevărul. Aşa e şi cu oamenii care „umblă cu minciuna". După ce te încredinţezi că te-au minţit – şi aceasta se întâmplă numai la câţiva paşi după ce te-ai despărţit de ei, nu doreşti să te mai întâlneşti cu ei niciodată; ci mai mult: îi înscrii între oamenii mincinoşi, între oamenii fără conştiinţă şi fără de caracter moral, între oamenii care put, de care te fereşti ca de lepră şi ca de gunoi.

Minciuna e goală ca un balon de săpun şi slabă, ca un palat de carton: îl sparge şi îl răstoarnă şi vântul cel mai uşor. Numai adevărul e tare, ca stânca de granit; nu-l poate răsturna nici o putere vrăjmaşă.

Creştini, nu vă minţiţi unii pe alţii. Gura care minte răneşte şi omoară sufletul. De aceea feriţi-vă de patima minciunii, ca de lepră şi ca de cancer. Căutaţi să vă vindecaţi sufletul de rănile ei, ca de orice boală, cu ajutorul lui Dumnezeu, a Evangheliei şi a

[335] *Aghiasmatar*, ed. Bucureşti 1950, p. 22.

Bisericii Lui. Gândiţi-vă că minciuna nu stă numai cu Vodă la masă, cum spunea unul dintre poeţii noştri (Al. Vlahuţă), ci poate sta cu fiecare dintre noi, când ne facem păreri şi socoteli greşite, adică mincinoase, despre lume, despre om, despre suflet, despre scopul vieţii, despre rostul Bisericii şi despre Dumnezeu. E îngrozitor când înşeli, întinezi sau ucizi prin minciună sufletul aproapelui, dar tot aşa de îngrozitor şi primejdios este când, împotriva sfaturilor conştiinţei şi a Scripturii, te înşeli pe tine cu minciuna şi trăieşti în păreri greşite, şi deci mincinoase, despre tine, despre lume şi despre viaţă.

Scoate şi alungă, creştine, departe de tine minciuna. Nimiceşte, suflete, duhul ei cel necurat prin duhul adevărului Evangheliei. Creştinul adevărat nu minte, spune întotdeauna adevărul, chiar dacă trebuie să sufere pentru el. Minciuna e păcat, e patima de care suferă oamenii înrăiţi şi rătăciţi. Te înfrânezi de la peşte şi de la carne. Mai întâi înfrânează-te de la minciuni. Te simţi aşa de bine când spui adevărul... Când se va stinge duhul minciunii din viaţa ta şi din istoria lumii, se vor stinge cu ea şi toate patimile, suspinele şi nefericirile tale. «Pentru aceea, lepădând minciuna, grăiţi adevărul fiecare cu aproapele său, căci unul altuia suntem mădulare» (Efeseni 4:25).

Depărtează de la noi, Doamne, tot duhul înşelăciunii şi al vicleşugului, duhul minciunii şi al necurăţiei şi fă-ne mădulare cinstite ale Bisericii Tale, fii şi moştenitori ai împărăţiei Tale...[336].

[336] *Aghiazmatar*, op. cit., p. 22.

Lupta cu patimile păcatului şi cu păcatul patimilor

Orice lucru: dacă e bun să se facă totdeauna; iar dacă e rău să nu se facă niciodată
(Sf. Ioan Gură de Aur)

După ce am văzut ce este păcatul, călcarea legilor şi a poruncilor lui Dumnezeu cu ştiinţă şi cu voinţă, cât de mari sunt răutăţile păcatului, de câte feluri sunt păcatele, care sunt păcatele de căpetenie – momelile şi urmările lor care culminează în patimi – rămâne să mai răspundem la o întrebare: **Cum putem scăpa de păcate?** Păcatele şi patimile pun omului **piedici grele**, de netrecut, în calea mântuirii.

Mântuirea este scăparea din robia patimilor şi încetarea de tot păcatul, prin fapte bune, spune Sf. Simeon Noul Cuvântător de Dumnezeu (Cuvântul X). De aceea de la început şi pentru totdeauna trebuie să ştim şi să ne însemnăm că, fiind piedici în calea mântuirii, a fericirii şi a desăvârşirii, **păcatele nu trebuie făcute**, cu atât mai puţin patimile. Regula morală dată de Sf. Ioan Gură de Aur trebuie primită şi ţinută şi aici cu sfinţenie: „**Orice lucru: dacă e bun să se facă totdeauna; iar dacă e rău să nu se facă niciodată**”. Deci şi patimile: fiind rele, nu trebuie împlinite niciodată.

Starea pătimitoare de păcat e o stare de mizerie şi durere, de ticăloşie şi robie (Ioan 8:34), de rătăcire şi nebunie (Luca 12:20), de moarte (Romani 6:23) şi osândă (1 Corinteni 6:9-10; Galateni 5:19-21). Prin păcat, viermele vatămă pe Dumnezeu, face rău aproapelui şi-şi aduce sieşi vătămări; prin păcat omul pierde harul, slava, lumina vieţii şi fericirea raiului; cade în

întuneric, dobândeşte moartea şi moşteneşte osânda iadului. În starea de păcat, suntem ca nişte călători care dorm sau petrec neştiutori în mijlocul furtunii şi a primejdiei de moarte. Chiar şi un păcat mic poate avea efecte mari, urmări păgubitoare. Cât a fost de mare cel dintâi profet, Moise, din pricina unei mânii trecătoare, a unei uşoare îndoieli, în puterea şi în pronia lui Dumnezeu, pierde fericirea de a intra în pământul făgăduinţei (V. Numeri 20:12; Deuteronom 1:37; 4:21; 31:2).

Cu toţi oamenii care păcătuiesc se întâmplă o condamnare la nefericire şi moarte:

«Sufletul care păcătuieşte, acela va muri...» (Iezechiel 18:20. V. cap. întreg). Păcatul e şarpe şi tiran cu multe capete, cu nenumărate înfăţişări şi urmări; e otravă, foc, pagubă, moarte şi iad. De toate acestea omul **se fereşte** din toate puterile lui, cu toată hotărârea, ca de şarpe, „ca de otravă", „ca de foc", „ca de pagubă", „ca de moarte", „ca de iad". Nu stă pe gânduri să le facă, să le guste, să le caute sau nu.

Atunci, de ce nu punem în cumpănă pagubele cu câştigurile păcatului şi de ce ne împotrivim – aşa de puţin – păcatului? Întâi de toate, pentru că ne amăgeşte, ne înşeală prin masca şi **momelile** lui. Ni se arată frumos, ca o ispită; atrăgător ca o făgăduinţă; încântător ca o sirenă; binevoitor ca un prieten; dulce şi de dorit ca plăcerea, ca libertatea, ca fericirea, ... şi întru toate mincinos ca diavolul.

În al doilea rând, pentru că nu-i cunoaştem îndeajuns **urmările**, pagubele, răutăţile, suferinţele şi nefericirile. Nu neputinţa este pricina că luptăm atât de puţin cu păcatele, ci neştiinţa, necunoştinţa roadelor lui otrăvite. Îl primim ca pe un prieten bun şi el este vrăjmaşul care ne ucide. Îl socotim izvor de bucurie şi de plăcere şi el este molimă şi venin aducător şi

durere şi remuşcare. Ni se pare că-i dulce ca mierea, şi-i amar ca fierea. Ne închipuim că prin el trăim o viaţă ca în rai şi de fapt el naşte moartea şi iadul. Îl cunoaştem mai mult pentru a păcătui, nu pentru a-l ocoli. Suntem ca şi copiii care se joacă cu şarpele: îi văd numai frumuseţea, pielea pestriţă, nu şi limba veninoasă. Unii chiar se fălesc cu păcatele şi cu patimile, cu fericirile lor înşelătoare şi trecătoare, ca apoi pe pielea lor, cu preţul unor mari suferinţe, să se încredinţeze cât de amară este gustarea din pomii cei opriţi... Păcatele şi patimile sunt ca rănile: mustesc zeamă şi se umflă până când, sau se vindecă, sau aduc înveninarea sau moartea.

Şi totuşi, mai devreme sau mai târziu, trebuie să punem în cumpănă pagubele cu câştigurile şi să ne facem socoteala cu el.[337]

Sf. Maxim Mărturisitorul înşiră cinci pricini pentru care se opreşte sufletul de la săvârşirea păcatelor: „Sau pentru **frica oamenilor**, sau pentru **frica judecăţii**, sau pentru **răsplata viitoare**, sau pentru **dragostea lui Dumnezeu**, sau în sfârşit pentru **mustrarea conştiinţei**"[338].

Oricâte ar fi aceste pricini, răutăţile şi urmările nefericite ale păcatului sunt nenumărate şi nemărginite. Şi de aceea omul, în toate religiile, şi cu deosebire creştinul se zbate ca să scape de ele. Fiecare **virtute**, oricare **poruncă** împlinită, fiecare **rugăciune** şi fiecare **Taină** sfântă a Bisericii, este un mijloc şi un leac împotriva păcatului. Dar toate acestea se pot reduce şi rezuma la trei mijloace generale şi anume:

fuga de prilejurile (ocaziile) păcatului, sau ruperea legăturilor din care se naşte păcătuirea;

---

[337] Sunt şi oameni care niciodată nu-şi fac socoteala cu păcatele.
[338] *Filocalia* II, p. 72.

lupta cu păcatul şi strigătul după **ajutorul** lui Dumnezeu pentru înfrângerea şi iertarea păcatelor;

Fuga de ocaziile la păcat, **ruperea legăturilor din care se naşte păcatul**, este cel dintâi mijloc de a scăpa din mrejele păcatului. Fugi de toate aţâţările patimilor, oricât ar fi de mici şi mai ales de locurile şi pricinile păcatelor. „Cine iubeşte primejdia va cădea într-însa", spune proverbul (Sirah 3:25). Cine iubeşte păcatul, îl şi săvârşeşte. De aceea, fereşte-te şi Dumnezeu te va feri. Cu păcatul trebuie ruptă orice legătură aşa cum o rupi şi fugi de orice primejdie. Nu te învoi cu el! Fugi din braţele lui, cum a fugit Iosif – modelul fecioriei – din faţa femeii lui Putifar (Facere 39:6-12).

Patimile sunt iubitoare de întoarcere, de repetiţie, spune Sf. Ioan Scărarul. Nu te mai întoarce la ele. „Fugi ca de un bici de locurile greşelilor. Fugi de Egipt, fără întoarcere înapoi..."[339] Patimile atrag mereu pe cei căzuţi, ca birturile pe beţivi. De aceea ne strigă Sfinţii Părinţi: „Fugiţi de locul căderilor"... „Fugiţi şi de pricinile patimilor", care sunt vinul, bogăţia şi grăsimea, că firea prin acestea cu uşurinţă se pleacă spre patimile păcatului[340]. Fugi de păcat, de locurile şi prilejurile lui ca de şarpe, ca de leu şi ca de sabie, spune înţeleptul Iisus Sirah.

«Ca de faţa şarpelui fugi de păcat; că de te vei apropia de el, te va muşca. Dinţi de leu sunt dinţii lui, care omoară sufletele oamenilor. Ca sabia cea de amândouă părţile ascuţită, este toată fărădelegea; rana ei n-are vindecare» (Sirah 21:2-4). Şarpe care muşcă, leu care omoară, sabie ascuţită, iată păcatul! El se întinde şi lucrează în trei ramuri: în gânduri, în cuvinte şi în fapte. Rupe gândul de la păcat; opreşte limba de la orice cuvânt ducător la

---

339 *Scara*, Cuv. III.
340 *Scara*, Scolie la Cuv. XV .

păcat; fugi de orice loc şi prilej din care se naşte păcătuirea. Cu ruptura şi fuga aceasta **începe mântuirea şi desăvârşirea omului.**

*

Noi nu avem de luptat împotriva trupului şi a sângelui, ci ... împotriva duhurilor răutăţii...
(Efeseni 6:12)

Lupta cu păcatul merge până la sânge şi până la moarte. Nu se admite nici o învoială, nici un târg cu păcatul. Pe cât sporesc ostenelile, pe atât se împuţinează păcatele, deoarece necazurile şi primejdiile omoară dulceaţa patimilor, spune Sf. Isaac Sirul [341]. Lupta cu păcatul începe ca şi plivitul grădinii de buruieni: când apar cele dintâi fire, că atunci se smulg uşor ca iarba şi firele de copaci. Altfel, dacă se întăresc, cine smulge copacii din rădăcină...[342]

Având în jurul nostru norul de martori, mulţimea sfinţilor care au înfrânt păcatul (Evrei 11:32,12:1), privind la Iisus, Căpetenia şi împlinitorul credinţei, „cu răbdare să ducem lupta ce ne stă înainte". Nu slăbiţi şi nu vă împuţinaţi cu duhul ne strigă Apostolul, că «încă nu v-aţi împotrivit până la sânge, luptându-vă împotriva păcatului» (Evrei 12:1-4).

---

[341] *Cuv.* 27, ms. p.123.

[342] Până când greşeala ta e mică şi are numai flori, smulge-o ca să nu mai crească şi să nu mai coacă. Nu fii fără grijă, când greşeala ta ţi se pare mică, căci mai târziu vei afla în ea un stăpân neomenos şi vei merge înaintea ei, ca un rob în lanţuri. Cel ce însă de la început se luptă cu patima, de grabă va birui-o pe ea" (Sf. Isaac Sirul: *Cuv.5,* ms., p. 34).

Mai întâi începem lupta cu patima de căpetenie (dominantă), cu patima cea mai mare, cu toată hotărârea, cu toată puterea voinței chemând necontenit în ajutor pe Mântuitorul, pe Maica Domnului, îngerii și toți sfinții, adică pe biruitorii patimilor. Cu ajutorul lor, nu este patimă care să nu se poată smulge și înfrânge, numai să vrem aceasta, din toată inima. Când însă bolnavul nu vrea să-și vindece rănile, nici un leac și nici un doctor nu-l mai poate ajuta.

Hotărâtor este războiul dus împotriva patimilor dinăuntru, pentru dezlipirea inimii de lucruri. „De aceea, scrie Sf. Casian Romanul, tot războiul să ne fie împotriva patimilor celor dinăuntru. Căci de le vom scoate pe acestea din inimă, cu darul și cu ajutorul lui Dumnezeu, nu numai cu oamenii, dar și cu fiarele sălbatice vom petrece cu ușurință, cum zice și fericitul Iov: «Fiarele sălbatice vor fi cu tine în pace»"[343].

Viața întreagă avem să lucrăm cu frică și cu cutremur la mântuirea sufletului nostru. Viața întreagă purtăm războiul cel nevăzut, cu patimile și cu poftele. Viața întreagă ține lupta și lucrarea mântuirii. Viața întreagă trebuie să ne folosim de mijloacele duhovnicești prin care se înfrâng și se sting patimile trupului și ale sufletului.

Este de însemnat că cine se împotrivește cu armătura Duhului (Efeseni 6:10-16), de la începutul atacului momelii, cine nu se însoțește și nu se învoiește cu patima, nu va ajunge robit de ea. Lupta e pricină de cununi; „cel ce se împotrivește sau nu se supune începutului, adică atacului, a tăiat dintr-o dată toate relele ce urmează"[344]. Sf. Macarie spune: „Cel ce voiește să placă lui Dumnezeu cu adevărat și urăște partea cea vrăjmașă

---

[343] *Filocalia I*, pp. 117-118.
[344] Cuv. Filotei Sinaitul: *Filocalia IV*, p. 117.

a răutăţii, după cum se cuvine, are de dat două lupte şi de dus două războaie: în cele văzute din această lume trebuie să se lepede el de desfătările cele pământeşti, de dragostea legăturilor lumeşti şi de patimile păcatului; iar în cele ascunse are de luptat chiar împotriva duhurilor răutăţii, despre care a spus Apostolul: ***Noi n-avem de dus lupta contra trupului şi a sângelui, ci împotriva puterilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestei lumi; împotriva duhurilor răutăţii de sub cer***"[345].

„Patimile, spune Sf. Isaac Sirul, sunt asemenea cu nişte căţei, care se strâng în jurul măcelăriilor şi fug la un strigăt, dar de le treci cu vederea, ca nişte lei uriaşi dau năvală asupra ta"[346]. Desigur că nu se află uşor pacea de „răul aţâţării la patimi". Căci dacă sânul pământului rămâne fierbinte vreme îndelungată după ce au trecut peste el razele soarelui; şi dacă iarăşi mirosul dresurilor şi fumul smirnei, odată revărsat în aer vreme îndelungată rămâne, până se risipeşte şi piere; cu atât mai mult patimile, cele obişnuite, ca şi câinii, să lingă sânge la măcelărie, dacă ar fi oprite de la obiectul obişnuinţei lor, ar sta la uşă lătrând, până ce s-ar risipi puterea obişnuinţei celei vechi"[347].

De aceea, lupta cu patimile nu încetează niciodată şi de aceea **nimeni nu biruieşte patimile decât dacă lucrează virtuţile**, dacă sădeşte şi cultivă în locul lor virtuţile vieţii religioase şi morale.

Mulţumită darului libertăţii cu care Dumnezeu i-a înzestrat sufletul, omul se poate întoarce spre bine şi spre rău, spre patimi şi spre virtute. „Omul are o astfel de natură, spune Sf. Macarie Egipteanul, căci chiar şi când se află în adâncul răutăţii şi

---

345 *Omilii*, pp. 133-134.
346 *Cuv. 55*, ms., p.205.
347 Sf. Isaac Sirul: *Cuv.12*, p.62.

serveşte păcatului, se poate, cu toate acestea, întoarce spre bine; şi chiar când este unit cu Duhul Sfânt şi este îmbătat de cele cereşti, are totuşi puterea să se întoarcă spre rău"[348]. În virtutea acestei însuşiri şi puteri sufleteşti, omul poate sta împotriva păcatului. Cade, se poate ridica; primeşte lovituri, se luptă mai departe, până la sfârşit[349].

Dumnezeu nu distruge toate patimile din noi, ci lasă pe unele să lupte împotriva noastră până la moarte, să ne atace, să ne tulbure, să ne arunce în prăpăstii, ca să nu ne mândrim cu virtuţile, să fim atenţi, veghetori, să ţinem mai strict poruncile, să urâm mai mult vrăjmaşii (patimile), să dovedim prin încercări şi necazuri că într-adevăr iubim şi cinstim pe Dumnezeu.

Lucrul cel mai important este ca moartea să nu te afle îngenuncheat de păcat, căci atunci eşti învins şi pierdut pentru totdeauna.

***Cine nu greşeşte, acela este bărbat desăvârşit* (Iacob 3, 2).**

Strigătul rugăciunii după harul şi ajutorul lui Dumnezeu pentru înfrângerea şi iertarea păcatelor este cel mai însemnat mijloc de luptă şi de mântuire. Fără Dumnezeu nimeni nu poate scăpa de păcat. Mântuirea este la Dumnezeu.

---

348 Omilii, p. 97.

349 „Precum atunci, când îţi intră un hoţ în casă, te cuprinde o mare întristare şi nu stai fără grijă, ci începi a te lupta cu el, lovindu-l şi fiind lovit; tot astfel şi sufletul trebuie să se opună, să se lupte şi să dea şi el contralovituri" (Sf. Macarie, *Omilii*, p. 14).

„Mai mult îți folosește să ridici din patimi sufletul tău cel căzut, prin pornirea gândurilor tale spre cele dumnezeiești, decât să ridici din groapă pe cei morți"[350], ceea ce înseamnă că cine nu și-a îmblânzit și legat patimile, minuni de ar face, morți de ar învia, nimic nu ar folosi.

Fiecare rugăciune este o armă de luptă și o lovitură dată păcatului. Fiecare rugăciune către Dumnezeu este o chemare și un strigăt după ajutorul dumnezeiescului har. „Omului nu-i este cu putință să dezrădăcineze păcatul cu propria lui putere. În puterea ta stă numai să te opui, să lupți împotrivă, să dai lovituri, dar a dezrădăcina este numai a lui Dumnezeu", spune un vestit luptător și învățător în războiul cel nevăzut, Sf. Macarie cel Mare.[351]

Același Sfânt scrie mai departe: „Aceeași putere, pe care o are satana de a momi sufletul și a și-l câștiga prin lingușiri; aceeași putere o are și sufletul de a i se împotrivi și a nu ceda de loc. Ambele puteri pot îndemna, dar nu constrânge, atât spre rău cât și spre bine. Unei voințe astfel create i se dă ajutorul divin; ea își poate lua arme din cer pentru luptă ca să dezrădăcineze și să biruiască păcatul. Sufletul se poate împotrivi păcatului; dar nu poate el învinge și desființa răul, fără Dumnezeu. **Cei ce susțin însă că păcatul este un uriaș puternic, iar sufletul ca un copil, spun rău. Căci ar fi o potrivire așa de neegală; de ar fi păcatul ca un uriaș, iar sufletul ca un copil, atunci legiuitorul, ar fi nedrept, pentru că el a dat omului porunca, să ducă lupta împotriva Satanei.**[352]

La fel învață și alt părinte duhovnicesc, Sf. Teodor episcop al Edesei: „Nimeni dintre noi nu e în stare să biruiască cu de la

[350] Sf. Isaac Sirul, *Cuv. 23*, p.101.
[351] Omilii duhovnicești, p. 13.
[352] *Omilii*, p. 169.

sine putere uneltirile şi meşteşugirile celui viclean, ci cu puterea nebiruită a lui Hristos. Deci în zadar s-au amăgit cei ce se mândresc, lăudându-se că au desfiinţat păcatul prin nevoinţele săvârşite de ei şi prin voia lor liberă. Acesta nu poate fi desfiinţat decât prin harul lui Dumnezeu[353] .

Aşadar, iubiţi şi binecuvântaţi creştini, păcatul se desfiinţează şi dezrădăcinează, se înfrânează, se spală şi se iartă numai prin harul Domnului, prin puterea Duhului Sfânt. Omul singur nu se poate mântui, fără Dumnezeu. Râvna, lupta, nevoinţa sunt necesare dar nu îndestulătoare. Petru, deşi râvnitor, fără ajutorul harului, a căzut. Iuda, a avut har, dar lipsindu-i râvna, de asemenea a căzut. Amândouă sunt necesare, spune Sf. Ioan Gură de Aur: şi râvna adică lupta împotriva păcatului şi harul, puterea lui Dumnezeu pentru înfrângerea şi desfiinţarea păcatului. Cu alte cuvinte: omul o poate rupe cu păcatul, se poate îndrepta prin pocăinţă, prin întoarcerea la Biserică şi la Dumnezeu, prin harul Sfintelor Taine şi prin virtuţi. Omul se mântuieşte în colaborare sau împreună lucrare cu ajutorul lui Dumnezeu. Şi aici, creştini, este urma şi dovada unei dumnezeieşti orânduiri şi anume: „...nici să nu dormiţi aruncând totul asupra lui Dumnezeu, nici sârguindu-vă să nu socotiţi că dobândiţi totul prin ostenelile voastre"[354].

Păcatul e făclia necredincioşilor (Pilde 21: 4); el se cere descoperit, recunoscut, mustrat, spovedit, dezlegat, dezrădăcinat şi astfel stins, curăţit, desfiinţat şi iertat. Altfel ne desparte de Dumnezeu şi ne închide raiul fericirii. Rana lui vindecată, puterea lui învinsă, **piedica** lui înlăturată, ne lasă deschisă înainte

---

[353] *Filocalia IV*. p.222.
[354] *Ibidem*, p. 222-223.

calea spre mântuire şi desăvârşire. Cine nu păcătuieşte, acela e **bărbat desăvârşit** (Iacob 3:2).

Dezbracă-te, creştine, de omul cel vechi al păcatului şi îmbracă-te în omul cel nou (Coloseni 3:9-10). Arată-te că eşti om născut din Dumnezeu, om care nu păcătuieşte (V. 1 Ioan 3:4-12; 5:17-19).

Iar dacă ai greşit şi ai căzut, scoală-te şi reculege-te, creştine. Întrebat de unul dintre ucenicii săi:

- „Ce voi face, părinte, de am căzut în păcat?". Sf. Sisoe cel Mare (pomenit la 6 Iulie) a răspuns:

- „Scoală-te şi te vei mântui!"

- „Dar dacă, după sculare, iar am căzut?"

- „Scoală-te iarăşi!", i-a răspuns din nou stareţul.

- „Şi până când va fi căderea şi scularea mea?", a mai întrebat fratele. Iar înţeleptul stareţ i-a răspuns:

- „Până ce sfârşitul te va ajunge şi te va găsi sau în cele bune, sau în cele rele. Până atunci se cade **să petrecem necontenit în sculare**, ca în ea să ne afle sfârşitul…**Căci cu ce se află omul, cu aceea se şi duce**"[355].

Dacă vor, toţi oamenii pot scăpa de toate păcatele. Toţi putem, cu ajutorul lui Dumnezeu, să petrecem necontenit în sculare, în trezire, într-o viaţă creştină, după chipul ei evanghelic. Iuda, în ceata ucenicilor era şi tâlharul, în ceata ucigătorilor; şi minune, unul în locul altuia s-a făcut[356] .

Drept aceea, trezeşte-te omule din beţia păcatului; scoală-te şi şterge ceaţa lui de pe ochii sufletului; **smulge** spinii lui din suflet, **rupe** legăturile cu el, **luptă** împotriva amăgirilor lui până la sânge şi până la moarte. Şi, când nu mai poţi, ridică

---

[355] Vieţile Sfinţilor, V, p. 22 şi Patericul, p. 216.
[356] Sf. Ioan Scărarul, *Scara* Cuv. X..

mâinile spre cer, strigă din toate puterile după ajutorul harului, **roagă-te** lui Dumnezeu din rărunchii inimii:

Părinte, Cuvinte și Duhule Sfinte, Treime Sfântă și Milostivă, curățește mulțimea păcatelor mele, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu și ale tuturor sfinților…

Mântuirea din robia păcatului și a patimilor

Înfrânarea este „oprirea de la toate patimile"
(Sf. Petru Damaschin)

Ca să scape de primejdiile pe care le ascund în sine patimile, un filosof înțelept din vechime, și-a adunat toate bogățiile și le-a aruncat în mare, zicându-le: „E drept, patimi ale mele, ca eu să vă fac război, să vă răpun și să vă distrug: căci dacă nu vă pierd eu pe voi, mă pierdeți voi pe mine"[357].

Ca să nu ne piardă ele pe noi, patimile trebuie înfrânte și dezrădăcinate. Întrebarea e: **Cum se înfrâng păcatele și se vindecă patimile**? Cum se poate ajunge la **nepătimire?** Fără îndoială nu e ușor, „că răul a face este lesne, iar a se desface este cu anevoie"[358]. Oamenii îmbunătățiți, părinții duhovnicești și sfinții răspund: Răul (păcatul) se naște cu omul, crește cu el, pătrunde în el ca apa în ziduri, dar și trece, adică poate fi înlăturat, ca și apa. Răutățile patimilor (păcatelor) se micșorează, se înfrâng cu ajutorul lui Dumnezeu, se vindecă și se sting prin următoarele **mijloace speciale** (pe cele generale le-am înșirat mai înainte):

---

[357] A. Massoulie: ***Meditations***, p. 142.
[358] Mitopolitul Antim Ivireanul: *Predici*, ed. 1915, p. 243.

Cel dintâi şi cel mai bun mijloc este **înfrânarea totală** prin voinţa morală. Patima nu se stinge prin săturare şi desfrânare, ci prin cumpătare şi înfrânare. Ţine frâna patimilor până se micşorează şi încetează, altfel ele te vor stăpâni şi te vor duce în voia lor, cum te duce calul fără frâne[359]. Frâna opreşte patimile, rupe vălul lor de întuneric, veştejeşte împătimirea. Înfrânarea cu gândul şi cu fapta, slăbeşte pofta şi patima, cu gândul şi cu fapta (voinţa).

La un preot a venit, puţin beat, împreună cu soţia sa, un bărbat în floarea vârstei, dar scârbit de viaţă, şi i-a zis:

- „Ce să fac, părinte, că în mine e satana?"

- „Nu înţeleg..." i-a răspuns preotul.

- „Am fost la mai mulţi preoţi, şi la noi la calvini (că era reformat), şi la ortodocşi, că soţia mea e ortodoxă, şi am cerut un sfat, să-mi spună: ce să fac, pentru ca să scap de beţie, şi nimeni nu mă mai poate ajuta. Sunt pierdut"....

- „Dumneata nu eşti pierdut, i-a grăit preotul; pe dumneata încă te iubeşte Dumnezeu, căci altfel nu te-ar fi trimis la un preot pe care nu l-ai cunoscut până acum şi nici el nu te-a cunoscut".

- „Dar ce să fac, părinte?...

- „Dumneata ai **voinţă?"**, l-a întrebat preotul.

- „Am pentru alte lucruri, dar la beţie nu mă pot împotrivi. Satana e mai tare decât mine".

- „Nu-i adevărat. Dumneata cugeţi greşit. Nici satana nu e mai tare ca dumneata, nici voinţa dumnitale nu e mai slabă decât îţi închipui. Dumneata **ai voinţă, dar nu vrei să te foloseşti de ea.** Când vrea omul, multe poate face. Dumneata eşti cu **inima împărţită**, ca toţi pătimaşii, între pofta beţiei şi dorinţa de a scăpa

---

[359] Sf. Antonie cel mare: *Filocalia I*, p. 29.

de ea. Ca să scapi de patimă, trebuie să faci un vot, o **făgăduință.”**

- „Nu înțeleg…”

- „Dumneata știi ce face un călugăr sau o călugăriță când intră în mănăstire? Face un vot, o făgăduință: să se despartă de lume, să rămână pentru totdeauna în mănăstire și aici să-și păstreze fecioria, să se supună de bună-voie și să trăiască în sărăcie, până la moarte. Asta-i făgăduință.”

- „Acum înțeleg…” răspunse, luminat la față și la minte pătimașul.

- **„Să nu mai bei niciodată, nici un fel de băutură alcoolică**. Aceasta e făgăduința pe care trebuie să o faci astăzi, acum, dacă vrei să scapi de patima beției. Altfel te îngroapă ea, în loc să o îngropi dumneata pe ea. Nu îți dai seama ce faci, otrăvindu-te în fiecare zi cu alcoolul: te distrugi singur și îți distrugi și familia?...Bei lacrimile soției și sângele copiilor dumitale. Devii ucigașul lor…Îți iubești soția?!

- „Da.”

- „Și copiii?”

- „Ca pe niște îngeri…”

- „Atunci ce om ești dumneata dacă-i faci să sufere?...

- „Drac!”

- „Nu-i adevărat. Dacă ai venit la biserică nu poți fi drac…Dumneata poți fi un înger de om, numai să vrei.”

- „Vreau, dar nu pot…”

- „Poți, dar nu vrei – acesta e adevărul. Inima îți este împărțită între familie și cârciumă. Încearcă să nu mai intri de azi înainte în nici o cârciumă și **să nu mai bei nici un fel de băutură îmbătătoare**. Rupe-te, desparte-te și fugi de toate acestea ca de foc și ca de moarte. Dumnezeu te iubește și te ajută

prin harul său; altfel nu te trimitea la un preot pe care nu l-ai cunoscut până acum. Şi ca hotărârea aceasta să aibă o putere şi mai mare, mergem în biserică, să ne rugăm, să cerem şi ajutorul lui Dumnezeu .

Au intrat toţi trei în biserică şi s-au rugat cu lacrimi amândoi soţii, sub patrafir: să piară blestemul patimii, să se depărteze satana şi să le vină în ajutor îngerii păzitori.

Rugăciunea a fost întăritoare…

Peste o săptămână, cei doi soţi vin din nou la preot, ca să mulţumească, de acum fericiţi şi cu lacrimi de bucurie.

- Dacă într-o săptămână ai avut voinţă, a zis preotul fiului său duhovnicesc, şi de acum înainte o vei avea, cu o singură cerinţă: **să te înfrânezi cu totul de la băuturi alcoolice,** nu numai pe un timp oarecare, pentru ca să-ţi dispară gustul şi pofta plăcerii, să rămână numai scârba faţă de ea, ca de o ţigară pe care o fumezi după multă vreme de înfrânare. Altfel, dacă mai bei din când în când, patima se aţâţă din nou, mai rea şi mai înverşunată.

Aşa se înfrânează pe rând şi se sting toate patimile: înjurăturile, mânia, lenea, pizma, minciuna, desfrânarea, mândria, lăcomia, ura prin voinţă, **prin înfrânare totală** şi pentru totdeauna, iubiţi şi binecredincioşi creştini.

De aceea şi numeşte Sf. Petru Damaschin înfrânarea „oprirea de la toate patimile" trupeşti şi sufleteşti[360]. Oprire fără de care mântuirea este cu neputinţă. Nu e cu putinţă – zice Sf. Simeon Noul Teolog – să ia cineva cele nepieritoare dacă nu aruncă cele pieritoare, ca pe nişte lături; nici nu e cu putinţă să dobândească cineva cele veşnice, dacă e pironit de cele

[360]Op. cit., ms., p. 133.

vremelnice; nici nu poate acela care e stăpânit în inimă de vreo patimă, fie ea cât de mică, să aibă în sine sălăşluit pe Hristos prin harul Sfântului Duh"[361].

Încercaţi şi veţi vedea! Încercaţi şi **veţi putea**, cu ajutorul lui Dumnezeu!

*

Cei ce sunt ai lui Hristos şi-au răstignit trupul, împreună cu patimile şi cu poftele lui.
(Galateni 5, 24)

Alte mijloace prin care se slăbesc şi se sting patimile sunt:

Paza şi trezvia minţii: tăierea şi oprirea gândurilor de la patimi. Trezvia minţii alungă gândul pătimaş[362] . Zăbovirea gândurilor pătimaşe (în inimă) dă viaţă patimilor, iar mintea o omoară (Teolept). Mintea ne poate face atenţi la păcat. Mulţimea ochilor pe care-i aveau dobitoacele pe care le-a văzut proorocul Iezechiel înseamnă **atenţia** neadormită la vrăjmaşi, la păcate, la lupta cu ele...

Mintea sănătoasă, trebuie să poruncească voinţei ca să se depărteze de păcat şi să împlinească voia lui Dumnezeu. Nu-i om acela care nu-şi poate porunci mai întâi lui şi, apoi altora; care nu-i în stare să-şi despartă mintea de momelile păcatului. Curăţirea şi paza gândurilor este un mare şi hotărâtor pas de la împătimire la nepătimire.

Rugăciunea: De vrei să te izbăveşti de toate patimile, apucă-te de înfrânare, de dragoste şi de rugăciune. „Mintea

---

[361] Sf Simeon Noul Teolog : *Cuvântări* 57, ms. p. 246.
[362] Filocalia IV, 134.

zăbovind prin rugăciune la Dumnezeu izbăveşte şi partea poftitoare a sufletului de patimi"[363].

Postul şi privegherea: Demonii patimilor slăbesc şi se gonesc prin rugăciune, prin post şi prin priveghere. Postul slăbeşte pofta, mai ales prin ajunare; pune stavilă plăcerii pântecului, prin încordarea şi întărirea sufletului peste voinţa şi dorinţele trupului; păzeşte fecioria sufletului şi sănătatea trupului.

Munca: oţeleşte şi sufletul şi trupul. Somnul slăbeşte şi leneveşte sufletul. Munca este izvor de bunăstare, de virtute şi fericire.

Smerenia: „precum apa multă stinge flacăra, aşa foamea sau înfrânarea împreună cu smerenia sufletului, stinge fierbinţeala trupului şi nălucirile urâte"[364] .

Suferinţa: „Patimile trupeşti şi materiale se micşorează şi se veştejesc prin suferinţele trupului. Iar cele sufleteşti şi nevăzute se sting prin smerita cugetare, prin blândeţe şi dragoste"[365].

Mustrarea şi ruşinarea: „Multe patimi se vindecă prin pedeapsă şi prin ameninţare cu porunci mai aspre". Ruşinarea prin mustrare este tratamentul sufletului **bolnav**; e ca un **bici**, care trezeşte „cugetul din lâncezire cu asprimea vorbirii". Mustrarea urmată de ruşinare se mai aseamănă cu operaţia care deschide „umflăturile patimilor şi curăţeşte întinările vieţii, adică destrăbălările, şi, pe deasupra, potoleşte îngrăşarea mândriei, refăcând pe omul sănătos şi adevărat"[366].

[363]Talasie Africanul: *Filocalia IV*, 10.
[364]Sf. Teodor al Edesei, *Filocalia IV*, p. 210.
[365] *Ibidem*, p. 206.
[366] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, pp. 88-89.

Urmarea poruncilor biblice: „Cercetează Scripturile și vei afla poruncile; și fă cele zise și te vei izbăvi de patimi"[367]. Cine petrece în paza poruncilor și în „raiul rugăciunii" se face mort patimilor și păcatelor și se împărtășește de viață dumnezeiască (Teolept).

Chemarea sfinților și a îngerilor apărători în ajutor, că sfântul și îngerul e mai tare decât demonul. Dracul e tare, îngerul e și mai tare[368].

Cultivarea virtuților, contrare patimilor. O patimă sau un păcat nu se poate lecui decât printr-o virtute contrară, mai puternică. Ura prin ură se mărește; ura prin iubire se topește.

Cu cât dobândim și întărim în noi virtuțile, se micșorează patimile. Fiecare patimă își are virtutea contrară: mândria, smerenia; desfrânarea, curăția (castitatea); iubirea de argint, dărnicia; lăcomia, cumpătarea; mânia, blândețea; pizma, bunătatea; lenevia, hărnicia și așa mai departe. Nimeni nu scapă de patimi, fără să cultive în locul lor virtuțile. Prin deprinderile virtuților religioase și morale se sting poftele, se micșorează și se sting patimile[369]. Sf. Maxim Mărturisitorul înșiră șapte mijloace, șapte virtuți ca șapte trepte, prin care se vindecă patimile și anume: credința în Dumnezeu, temerea de chinuri, înfrânarea, răbdarea necazurilor, nădejdea în Dumnezeu, desfacerea minții de cele pământești și iubirea lui Dumnezeu.[370]

---

[367] Cuv. Talasie Africanul, *Filocalia IV*, p. 31.

[368] Sf. I. Carpetiul, *Filocalia IV*, p. 132, pp. 144-148.

[369] Sf. Antonie cel Mare, *Filocalia I*, p. 10.

[370] „Cel ce crede în Domnul se teme de chinuri; cel ce se teme de chinuri se înfrânează de la patimi; cel ce se înfrânează de la patimi, rabdă necazurile; cel ce rabdă necazurile, va avea nădejde în Dumnezeu, desface mintea de toată împătimirea după cele pământești; în sfârșit, mintea, desfăcută de acestea, va avea iubirea către Dumnezeu" (Filocalia II, p. 37)

Tăcerea, smulgerea, omorârea patimilor.

„Din viață la viață trece acela, care și-a omorât patimile și s-a despărțit de neștiință”[371]. La început patimile sunt mărunte și nebăgate în seamă, ca o furnică, dar mai apoi devin îndrăznețe, ca leii[372]. Smulge rădăcinile și vlăstarele, oprește simțurile și mintea de la amintirea și închipuirile patimilor; oprește cursul apei, simțurile de la lumea din afară și albia râului se va usca de la sine[373]. Altfel, „icoanele vechilor năluciri încep să răsară iarăși ca niște vlăstare”[374]. „Omorând pofta pământească și curățindu-ne de patimile aducătoare de stricăciune, sfințim numele lui Dumnezeu[375]. Tâlcuind aceste cuvinte, Sf. Grigorie Palama scrie: „E limpede pentru toți că nu ni s-a poruncit să ne răstignim trupul cu patimile și cu dorințele lui, ca să ne omorâm pe noi înșine, mortificând toată lucrarea trupului și puterea sufletului; ci pentru ca desfăcându-ne de poftele și faptele murdare și fugind de ele fără a privi înapoi, să devenim bărbați ai poftelor Duhului, cum zice Daniil, trăind și mișcându-se în ele cu cuget ferm și înaintând mereu cu bărbăție ca Lot care a ieșit din Sodoma[376].

Dumnezeu vrea pe om liber de patimi, răstignit față de lume, fără nici o simțire și atragere față de păcat. Deci așa, fraților, „este și moarte mai înainte de moarte; și mai înainte de

---

[371]Talasie, *Filocalia IV*, p. 31.

[372] Nil Ascetul, *Filocalia I*, p. 199.

[373] *Ibidem*, p. 146.

[374] *Ibidem*, p. 188.

[375] Sf. Maxim Mărturisitorul: *Filocalia II*, p.263.

[376]Pr. Dr D. Stăniloaie„ *Viața și învățătura Sf. Grigorie Palama*, Sibiu 1938, p. 70.

învierea trupurilor se face învierea sufletelor. Răstignirea trupurilor e moarte mai înainte de moarte. Atunci trupul nu mai are atragere spre poftă, ci liber şi mort se face faţă de patimi[377].

Semnele nepătimirii sunt virtuţile, contrare patimilor.[378] Fără de răstignire nu este înviere; fără moartea patimilor nu ajungem la viaţa şi lucrarea virtuţilor. Creştinii îşi răstignesc, îşi omoară patimile şi poftele trupului, încredinţaţi că aşa se trece „din moarte la viaţă şi de pe pământ la cer" (Canonul Paştilor).

«Cei ce sunt ai lui Hristos şi-au răstignit trupul, împreună cu patimile şi cu poftele lui» (Galateni 5:24).

*

[377] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuv. 24* şi Sf. Ioan Scărarul, *Cuv. 29.*

[378] Cum se înving patimile şi se dobândesc virtuţile, ne arată şi următorul exemplu. În lumea veche era un om înţelept, cu numele Demostene, care voia să ajungă mare orator, dar avea slăbiciuni mari: gângăvea şi făcea strâmbături care stârneau râsul ascultătorilor. Ca să-şi învingă slăbiciunile şi ca să fie silit să stea în casă până ce va fi alt om, şi-a tuns jumătate din părul capului şi a început a face deprinderi de vorbire în faţa oglinzii, ca să se vadă. Deasupra umărului pe care-l ridica deodată cu strâmbătura feţei a pus o sabie ascuţită, ca să-l înţepe când greşeşte, iar sub limbă a pus o pietricică (ca să-şi vindece gângăvia, încercând să imite vuietul mării) şi a făcut atâtea deprinderi de vorbire, până ce şi-a îndreptat slăbiciunile. Cu greşelile îndreptate, şi-a câştigat faima de cel mai mare orator al grecilor din vechime. Cu mintea, cu voinţa şi cu deprinderile şi-a supus şi îndreptat firea. Fă şi tu aşa, creştine: porunceşte firii tale să te asculte. Cu puterea minţii sănătoase, a voinţei morale şi a deprinderilor duhovniceşti, supune-ţi patimile sub puterea virtuţilor. Crede şi te vei mântui, voieşte şi vei putea, încearcă şi vei izbândi.

Nu te lăsa biruit de rău, ci biruieşte răul cu binele
(Romani 12.21)

După ce ne-am întinat sufletul prin păcat, după ce am căzut în robia patimilor, după ce s-a întunecat în noi chipul lui Dumnezeu şi s-a împuţinat în noi puterea cerescului har, cele mai bune, mai simple şi putem spune cele mai uşoare mijloace de curăţire şi mântuire sunt pocăinţa, **spovedania** păcatelor şi **împărtăşirea** cu Hristos. Între mijloacele mântuirii, ele ocupă un loc central şi final, mijlocul de căpetenie prin care se încheie lupta şi se încununează biruinţa cu patimile.

Scopul împărtăşirii cu Sf. Taine, după cum ne învaţă să ne rugăm Sf. Ioan Gură de Aur, în rugăciunea a II-a de la Sf. Cuminecare, este „spre sfinţire şi spre luminare, .., **spre uşurarea greutăţii păcatelor**, … **spre omorârea patimilor**, spre paza poruncilor, spre adăugirea dumnezeiescului har şi spre împărtăşirea împărăţiei lui Dumnezeu".

Spălarea, curăţirea, sfinţirea şi mântuirea sufletului nu se poate obţine fără mărturisire şi împărtăşire. Când suntem bolnavi cu trupul mergem la medici; după leacuri mergem la farmacie; după sfaturi mergem la înţelepţi; pentru harul cel curăţitor, luminător şi sfinţitor, mergem la Biserică şi la Hristos. Biserica este singurul aşezământ de mântuire din păcat şi Iisus Hristos este singurul nume sub cer prin care ne mântuim (Fapte 4:12). De aceea El este Mântuitorul nostru, Mântuitorul lumii, singurul Mântuitor, care are puterea iertării şi a dezlegării păcatelor, unicul Mântuitor care are cheile iadului şi ale morţii, ale raiului şi ale vieţii. Prin pocăinţă şi spovedanie, gândurile cele ascunse ale vieţuirii pătimaşe se descoperă şi se mustră. Odată cu descoperirea gândurilor şi a cugetelor păcătoase în

spovedanie, harul lui Dumnezeu ne spală sufletul, dezleagă şi ridică greutatea păcatelor de pe suflet, descarcă şi varsă veninul din inimă. Prin împărtăşire, locul păcatului îl ia iarăşi Hristos Dumnezeu; prin împărtăşire, inima se umple iarăşi de har, ajunge iarăşi casă de rugăciune, Biserica Duhului Sfânt, loc de întâlnire şi trăire cu Dumnezeu.

În spovedanie şi în împărtăşanie chemăm şi primim în ajutor pe Dumnezeu, Care totdeauna este lângă noi, e cel mai apropiat de noi, ca să ne ajute, să ne mângâie, să ne ridice, să ne primească în braţe ca părintele din Evanghelie pe fiul rătăcit şi ruinat. Nu este om creştin care să nu se întoarcă de la spovedanie şi de la împărtăşire mai curat, mai întărit, mai luminat, mai bun, mai uşor, mai împăcat, mai descărcat de greutatea, durerea şi mustrarea păcatelor.

Mai departe, nu trebuie să uităm că paza şi fuga de locurile şi pricinile păcatelor, precum şi lupta cu patimile, ţine şi după spovedire şi împărtăşire, viaţa întreagă.

Acestea sunt, iubiţi creştini, mijloacele contrare păcatelor, puterile prin care înfrânăm patimile şi spălăm păcatele: tăria voinţei, paza şi trezvia minţii (mintea chibzuită), înfrânarea, rugăciunea şi postul, smerenia şi suferinţa, munca (în holdele leneşilor cresc buruienele şi spinii), mustrarea şi ruşinarea păcatului, paza poruncilor, chemarea în ajutor a îngerilor, a sfinţilor, a Maicii Domnului şi a lui Dumnezeu în Sf. Spovedanie şi în Sf. Cuminecătură. La ele se adaugă: **ascultarea** de Dumnezeu (căci păcatul începe cu răzvrătirea, **neascultarea** de El), **credinţa** vie şi trează în Dumnezeu, căci prin fire credinţa este începutul virtuţilor şi primul pas în viaţa

duhovnicească[379]; gândind mereu la pagubele pe care le aduce păcatul sufletului, fuga de pricinile și locurile păcatului, urârea deșertăciunilor și a înșelăciunilor, **hotărârea** de îndreptare a firii și a libertății, **nevoințele** pentru înlăturarea ispitelor, a pricinilor păcatului, răstignirea poftelor și a patimilor; **recunoașterea urmărilor și răutăților** pe care le aduc patimile, **ruperea legăturii** cu patimile cum rupe bolnavul legătura cu bucatele care-i primejduiesc sănătatea, trăirea vieții în **virtuțile** Evangheliei, cercetarea conștiinței în fiecare seară și lacrimile de pocăință pentru toate păcatele, **folosirea mijloacelor curățirii, luminării și desăvârșirii creștine**, mărturisirea și împărtășirea cât mai deasă cu **Sfintele Taine**.

Precum vedem sunt multe mijloace prin care se pot ierta păcatele și vindeca patimile.[380] Toate sunt bune și mântuitoare, dacă sunt folosite cu toată hotărârea și fără nici o îndoială. Dar toate se cuprind într-un singur cuvânt: **Hristos**. El este Răscumpărătorul și **Mântuitorul** omenirii din robia patimilor

---

[379] D. Stăniloae, *Curs de Ascenсă ...*, p. 74.

[380] Sf. Maxim Mărturisitorul le cuprinde în **patru nepătimiri** generale: 1. înfrânarea desăvârșită de la păcatele cu fapta; 2. lepădarea totală a gândurilor care consimt cu păcatele; 3. nemișcarea totală a poftei spre patimi și 4. curățirea totală chiar și de închipuirea simplă a patimilor, condiție pe care o aflăm numai în cei ce și-au făcut mintea oglindă curată și străvezie a lui Dumnezeu (*Răspunsuri către Talasie, Filocalia III*, p. 262-263). Împotriva păcatelor și a patimilor, **canoanele** Bisericii prevăd și pedepse. Astfel: canoanele apostolice 42 și 43 obligă pe cei căzuți în patima beției sau să se lase de ea, sau să se afurisească; canoanele Sf. Vasile cel Mare pedepsesc desfrânarea cu 15 ani oprire de la Sf. Împărtășanie (Can. 6, 7, 62, 63); lăcomia de mâncare și avere se canonește ca și furtul (vezi can. 22 al sinodului VII ecumenic și canonul 6 al Sf. Grigorie episcopul Nisei), iar sinodul din Cartagina afurisește pe cei ce nu se lasă de patimi (can. 3, 4, 5, ș.a).

păcătoase. Religia Lui e religia mântuirii. Evanghelia şi Biserica Lui este Evanghelia şi Biserica mântuirii din potopul păcatului. Ne mântuim sufletul prin religia lui Hristos, prin Evanghelia lui Hristos, prin jertfa lui Hristos (Evrei 10:14), prin crucea lui Hristos, prin tainele lui Hristos, prin viaţa trăită în şi cu Iisus Hristos. El, **cel singur fără de păcat**, prin harul şi adevărul Său luminător şi sfinţitor, ne ajută să întrebuinţăm firea şi libertatea după voia lui Dumnezeu, să ne întoarcem de la firea a doua, de la firea cea rea şi păcătoasă la firea cea bună, dreaptă şi curată; la firea dintru început, la **firea nepătimitoare**.

Nepătimirea – adică „nemişcarea sufletului spre păcat"[381] şi spre nici o răutate, e „liman de odihnă[382]; e curăţia păcii şi libertatea sufletului[383]; e biruirea patimilor şi încoronarea virtuţilor[384]; e palatul împărăţiei cerurilor, raiul în care nu mai bat vânturile patimilor, ci adie zefirul iubirii…[385].

Să ne folosim de aceste mijloace binefăcătoare şi mântuitoare, iubiţi şi binecuvântaţi creştini, că mai numeroase sunt mijloacele pe care le avem la îndemână, a să ne mântuim, decât patimile de care suntem datori să ne lăsăm. Ca scop, totul se rezumă la înfrânarea câtorva patimi (care se nasc din păcatele de căpetenie), la care omul animal ţine foarte mult. Să le înfrânăm şi să ne dăm seama că mulţi au chip de cucernicie, dar

---

[381] Filocalia IV, p. 6.
[382] Filocalia IV, p. 260.
[383] *Filocalia I*, pp. 13-14; *II*, pp. 154, 206; *IV*, pp. 13 şi 17.
[384] *Filocalia II*, pp. 194 şi 206.
[385] Ilie Ecdicul: „Raiul nepătimirii ascuns în noi, este icoana raiului viitor, care va primi pe cei drepţi" (*Filocalia IV*, p 301; D. Stăniloae, *Curs de Ascetică* …, p. 120).

a tăia şi a dezrădăcina patimile din adânc şi faptele bune a urma, puţini se află[386].

E adevărat că stingerea totală a patimilor se încheie numai odată cu moartea. De aceea şi lupta pentru mântuire şi desăvârşire ţine până la moarte. Dar stă în voia omului să se lase învăluit şi dus de valul patimilor, sau să se împotrivească şi să lupte; „stă în puterea noastră să vieţuim plăcând lui Dumnezeu, după Sf. Antonie cel Mare; şi nimeni nu ne va putea sili vreodată să facem vreun rău dacă nu vrem [387]. Tot acolo spune acelaşi sfânt, în continuare: „Dacă vrei, eşti rob patimilor; şi iarăşi dacă vrei, eşti liber să nu te pleci patimilor, fiindcă, Dumnezeu te-a făcut cu voie liberă. Iar cel ce biruie patimile trupului se încununează cu nemurirea. Căci de n-ar fi patimile, n-ar fi nici virtuţile, nici cununile dăruite de Dumnezeu celor vrednici dintre oameni".

Moise, şi pe urma lui toţi sfinţii şi drepţii, a ales mai bine să pătimească (să sufere) cu poporul, decât să guste dulceaţa păcatului (Evrei 11:25); a ales mai bine suferinţa decât patima.

Iona proorocul „fu cuprins de mare supărare şi se aprinse de mânie", când văzu pocăinţa ninivitenilor, încredinţat de la început că şi fără predica Lui bunătatea lui Dumnezeu e mare şi iertătoare.

Atunci Domnul i-a zis: „Bine faci că te mânii?..." (Iona 4:1-4).

Întrebarea acesta se pune tuturor pătimaşilor: „Bine faci că te mânii?... Bine faci că înjuri?...Bine faci că minţi?... Bine faci când eşti nedrept, desfrânat, lacom, beţiv, hoţ, ucigaş?...Bine facă când păcătuieşti?...Desigur că: Nu!...

---

[386] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuv. XIX*.
[387] Filocalia I, p. 16.

Atunci, ...atunci unde e mintea şi voința ta, creştine? Unde sunt puterile tale de om, în stare să facă atâtea lucruri bune şi frumoase, care încântă, uimesc şi străbat veacurile, dacă te laşi stăpânit de vraja şi beţia patimilor?...

«Nu te lăsa biruit de rău, ci biruieşte răul cu binele» (Romani 12:21). Fii tare şi împlineşte-ţi „dorul nepătimaş"[388]. Rupe cu patimile!... Ieşi din pânza lor ucigătoare, din robia lor nimicitoare!...Cine biruieşte patimile, răneşte dracii. Cine-şi înfrânge şi spală păcatele, îşi mântuieşte şi fericeşte sufletul. Cine rupe legăturile patimilor şi ale păcatelor, se eliberează din robia întunericului, se îmbracă în haine noi şi se îndreaptă spre zările de lumină şi de frumuseţe negrăită şi nespusă ale împărăţiei lui Dumnezeu.

Dacă totuşi mai treci prin momente de slăbiciune şi cazi, ridică-te şi te îndreaptă, căci spune Sf. Isaac Sirul: „Să nu ne supărăm când cădem în păcat, atunci să ne mâhnim... căci şi celor desăvârşiţi li se întâmplă să alunece în păcat, dar dacă rămân în el, atunci sufletul lor moare de tot..."[389].

Dacă ai căzut, ridică-te, creştine, fără şovăire; strigă şi te roagă împreună cu antifonul (glas 4): „Din tinereţile mele, multe patimi se luptă cu mine; ci Însuţi mă sprijineşte şi mă mântuieşte, Mântuitorul meu".

---

[388] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Filocalia III*, p. 311.
[389] *Cuv. 60*, p. 221.

CAPITOLUL X

MIJLOACELE ŞI TREPTELE DESĂVÂRŞIRII

1. Mijloacele desăvârşirii

Viaţa lui Iisus să se arate în trupul nostru
(2 Corinteni 4:11)

În psalmul 23, v. 3 (vezi şi Psalmul 14), este pusă următoarea întrebare: «Cine se va sui în muntele Domnului, sau cine va sta în locul cel sfânt al lui?» Cu alte cuvinte, după ce am scăpat de patimi: cine poate urca muntele desăvârşirii, ca să ajungă la asemănarea şi în apropierea lui Dumnezeu? Cum şi pe ce căi? Sau: **care sunt mijloacele creşterii şi desăvârşirii duhovniceşti**? Acum, la întrebarea aceasta avem să răspundem.

După Sf. Evanghelie, înlăturarea piedicilor din calea fericirii, mântuirea de păcat şi de patimi, încă nu încheie lucrarea desăvârşirii omului. Pământul bun, curăţit de buruieni, încă nu ne aduce nici un folos, dacă nu semănăm şi cultivăm în el seminţele cele bune, care sunt menite **să crească, să înflorească şi să rodească.**

Altoirea **în Hristos**, adică Sf. **Botez**, atrage după sine şi pretinde **creşterea** şi desăvârşirea în Hristos şi în Duhul Sfânt.

Nu este creştin bun, şi nu va ajunge niciodată om desăvârşit, cine nu are în suflet **dorinţa** desăvârşirii. Dorinţa e mişcarea sufletului spre un bine absent, spre deosebire de bucurie, care e mulţumirea sufletului pentru un bine prezent[390]. Dorinţa de îmbunătăţire şi desăvârşire e aspiraţia sufletului spre mai bine, spre înaintare duhovnicească, spre culmile desăvârşirii spirituale. În fondul ei intim şi cel mai adânc, dorinţa e o rugăciune, o înălţare a minţii şi a inimii spre Dumnezeu. Nu putem ajunge la desăvârşire fără să avem **dorinţa desăvârşirii**. Nimeni nu ne poate îmbunătăţi, sfinţi şi desăvârşi, dacă noi nu vrem şi nu dorim desăvârşirea. În chip firesc, gândul e însoţit de doruri; cugetarea, de dorinţa înfăptuirii. Cine doreşte desăvârşirea, o caută, aleargă spre ea, o află şi se bucură de ea. Dorinţa îndreaptă voinţa spre progresul spiritual, spre desăvârşire. De aceea, e cel dintâi mijloc, dinlăuntrul nostru, prin care ne îmbunătăţim şi desăvârşim sufleteşte.

Alt mijloc **este cunoaşterea şi iubirea lui Dumnezeu**. Nu putem înţelege rostul şi scopul desăvârşirii spirituale, dacă nu cunoaştem pe Dumnezeu. Cine e Dumnezeu şi cum putem ajunge la Dumnezeu? La aceste întrebări ne trebuie răspuns limpede, şi răspunsul religiei creştine e următorul: Dumnezeu e plinătatea fiinţei, **Treimea** cea de o fiinţă şi nedespărţită: **Tatăl** – Creatorul, **Fiul** – Mântuitorul şi **Duhul Sfânt** – Sfinţitorul lumii. Când zicem Dumnezeu înţelegem Duh, viaţă, lumină, iubire, bunătate, frumuseţe, sfinţenie, putere şi plinătate supremă, suverană şi eternă. Cunoscând cine e Dumnezeu şi care sunt virtuţile Lui, înţelegem şi care este calea spre El; înţelegem că numai ceea ce arată desăvârşit pe Dumnezeu, ne

---

[390] A. Taquerey et J. Gantier: *Pour ma vie interieur*, p. 180.

poate face şi pe noi desăvârşiţi, adică sfinţenia, bunătatea, frumuseţea, iubirea, lumina, viaţa, plinătatea, puterea Tatălui, a Fiului şi a Duhului Sfânt. Cunoscând pe Dumnezeu, Îl şi iubim, îl admirăm şi adorăm, ca pe modelul vieţii şi scopul desăvârşirii noastre. Atotprezenţa Lui, că Dumnezeu e pretutindeni de faţă, ne convinge să evităm păcatul, să căutăm virtutea, să avem încredere în El.

După cunoaşterea şi iubirea lui Dumnezeu, urmează **cunoaşterea de sine.** Cunoscându-mă pe mine, te voi cunoaşte pe Tine, Doamne – spunea Fericitul Augustin (*Domine, noverim me, noverim Te*). Cunoaşterea de sine e mai însemnată şi-ţi aduce mai multă laudă, decât să înveţi mişcarea stelelor, firea animalelor şi însuşirile plantelor[391]. Ia-ţi oglinda şi te uită în ea, ca femeile când vreau să-şi vadă urâciunea şi cunoaşte, omule, ce ai fost, cine eşti şi ce vei fi. Cunoaşterea sinceră stimulează desăvârşirea. Trebuie să ne cunoaştem însuşirile, dacă le avem, dar mai ales lipsurile şi mizeriile, pentru a le remedia. Suntem stăpânii simţurilor şi ai inimii? Mintea noastră e limpede şi luminată? Caracterul nostru e întreg, creştin, sau e numai o vorbă goală? Ne împlinim chemarea (vocaţia) în viaţă, reprezentăm sau nu în lume chipul, asemănarea şi slava lui Dumnezeu? Trebuie să ne facem, cu alte cuvinte, **examenul conştiinţei**, în faţa lui Iisus, sub privirea lui Dumnezeu; examenul defectelor şi al viciilor, însoţit de căinţă, rugăciune şi hotărârea de îndreptare.[392]

---

[391] Mântuirea păcătoşilor, p. 26.

[392] „Conştiinţa este un învăţător sincer. Cine ascultă de ea petrece fără greşeală. Conştiinţa numai pe aceia nu-i judecă ce au ajuns la culmea virtuţii, sau a păcatului" (Sf. Talasie Africanul, *Filocalia IV*, p.8).

Apropiindu-ți sufletul de Dumnezeu și făcându-ți zilnic examenul conștiinței, vezi, creștine, ca într-un bilanț și ca-n oglindă, ce este și ce-ți lipsește în cămara inimii. **Fără cunoașterea de sine, desăvârșirea e cu neputință.**

Cunoașterea de sine, prin cercetarea conștiinței și numai câteva minute te ajută să te găsești pe tine, să-ți vezi mizeria, să-ți îndreptezi căile, să-ți lecuiești nestatornicia, să urăști păcatul, să te întărești în virtute și astfel să te faci mai bun.[393]

Ca să ne putem cerceta cu folos conștiința, cămara inimii, Sfinții Părinți și marii duhovnici învață să ne retragem din ocupațiile zilei, ca Iisus în munți și în pustie, fie în biserică, fie acasă, măcar și numai câteva minute, în singurătatea inimii, cu gândurile în inimă... Așa să stai, creștine, de vorbă, în tăcere, cu tine despre Dumnezeu și cu Dumnezeu despre tine.... De aici numirea de **retrageri și deprinderi spirituale**, mijloace fericite și binecuvântate pentru convertirea păcătoșilor și întărirea drepților.

Examenul conștiinței și cunoașterea de sine, însoțită de cunoașterea lui Dumnezeu și cu dorința desăvârșirii, ne obligă să facem **acord între voința noastră și voința lui Dumnezeu.** Gradul desăvârșirii omului e condiționat de acest acord. Suntem supuși voinței lui Dumnezeu? Urmăm lui Dumnezeu? Ascultăm glasul Sfântului Duh, care răsună în adâncul inimii și al

---

[393] Citând pe Sf. Vasile cel Mare, gura lui Hristos și stâlpul Bisericii, Sf. Isichie Sinaitul scrie despre marele folos sufletesc al cercetării zilnice a conștiinței, următoarele: „mult ne ajută să nu păcătuim, nici să cădem în ziua următoare în aceleași greșeli, ca, după încheierea zilei, să cercetăm în conștiința noastră noi înșine cele ale noastre: ce am greșit și ce am săvârșit după dreptate? Aceasta o făcea și Iov pentru sine și pentru copiii săi. Căci **socotelile din fiecare zi luminează ceea ce se face sau e de făcut în fiecare ceas**”, *Filocalia IV*, p.58.

conştiinţei noastre? Voim noi tot ce voieşte Dumnezeu? Dacă da, atunci suntem pe calea vindecării de rele şi a întăririi în bine; atunci folosim mijlocul prin care se vindecă patimile şi se reformează ce a deformat păcatul; urcăm scara desăvârşirii.

Virtutea reprezintă alt mijloc de îndreptare şi înaintare pe calea desăvârşirii. Fără trăirea până la lepădarea şi jertfa de sine a virtuţilor morale şi religioase ale creştinismului, mai ales fără muncă şi iubire, care întruchipează esenţa creştinismului, coroana şi perfecţiunea tuturor virtuţilor, nu poate să fie vorba de îmbunătăţirea şi desăvârşirea omului. Cine munceşte şi iubeşte, se întăreşte şi se înalţă, se ameliorează pe el şi mediul în care trăieşte. Virtutea dorită în fapte bune e putere, izvor de sănătate, mijloc de progres material şi spiritual. De aceea nu ne putem lipsi de ea în opera de înfrumuseţare şi desăvârşire a omului.

Altă condiţie, altă putere pe drumul desăvârşirii e **cuvântul** lui Dumnezeu, Scriptura, Cartea Sfântă. La întuneric nu putem nici munci, nici trăi. Lumina este condiţie primară a progresului duhovnicesc. Citită cu atenţie şi până la capăt orice carte sfântă, dar mai ales Sfânta Scriptură, ne luminează mintea şi drumul spre ţinta vieţii. Câte lacrimi nu s-au vărsat pe paginile Evangheliei, a Psaltirei şi a cărţilor de rugăciuni?... Câte vieţi pierdute şi suflete pustiite nu s-au regăsit, luminat, mângâiat şi îndreptat fie prin citirea şi meditarea lor, fie prin ascultarea şi urmarea predicilor şi a conferinţelor religioase?...Nu în zadar fericeşte Mântuitorul pe cei ce ascultă cuvântul lui Dumnezeu şi îl păzesc (Luca 11:28), iar apostolul Petru exclamă: «Doamne, la cine să ne ducem? Tu ai cuvintele vieţii veşnice» (Ioan 6:68; vezi 2 Timotei 3:16).

Alt mijloc admirabil de îmbunătățire, înălțare și desăvârșire duhovnicească este **cultul** religios. În atmosfera lui sfântă de biserică, de rugăciune și cântare pioasă, de evlavie și smerenie, de plecare a capetelor și a genunchilor, de îndreptare a privirilor dinafară înăuntru și de concentrare a minții în inimă, mai ales în zilele de post și de sărbătoare, sufletul nostru se reculege și se înalță, se apropie de Dumnezeu și se desăvârșește. Cine participă cu tot sufletul la deprinderile, practicile, rugăciunile și cântările cultului divin, în biserică, nu poate sta mult în păcate. Pentru un astfel de om, fiecare sfântă rugăciune și fiecare sfântă cântare exprimă o dorință de desăvârșire. Cine se roagă cu lacrimi și cântă imne religioase cu evlavie, dorește, cere, vrea să fie mai bun, se desăvârșește.

Prin rugăciunile cultului religios primim **harul**, puterea și a ajutorul lui Dumnezeu, Duhul Sfânt, deci alt mijloc de sfințire și desăvârșire spirituală. În harul Sfintelor Taine sufletul se scaldă ca într-o baie de raze dumnezeiești, pentru ca să se spele, să se curățească de toate murdăriile păcatelor. De câte ori ne spovedim și ne cuminecăm, și aceasta suntem datori să o facem cât mai des, sufletul se recreează și înfrumusețează, se înalță cu o treaptă mai sus pe scara desăvârșirii.

Sufletele aprinse de iubire pentru vestirea Evangheliei și răspândirea creștinismului, mai au o cale de desăvârșire: **apostolatul** dus până la martiriu. Pentru creștinii care au bărbăția convingerilor și curajul de a le propaga până la moarte; Iisus Hristos a făgăduit viața și fericirea veșnică: «Oricine a lăsat frați sau surori, sau tată sau mamă, sau femeie, sau copii, sau țarine, sau case pentru numele Meu, **însutit va lua și viața veșnică va moșteni»** (Matei 19:29).

Nu putem încheia seria mijloacelor desăvârşirii duhovniceşti fără să amintim şi **duhovnicul**. Calea desăvârşirii trece prin munţi, prin văi şi peste prăpăstii. Cu fiecare pas înainte eşti expus la primejdii şi rătăciri, la suferinţe şi dezamăgiri, la oboseli şi plictiseli. De aceea ai nevoie de un îndrumător experimentat şi dezinteresat, de un doctor, judecător şi părinte duhovnicesc. Pavel, după ce s-a convertit pe drumul Damascului, e trimis la preotul Anania, care l-a botezat şi i-a spus ce are de făcut (Fapte 9:1-18). Toţi sfinţii ne recomandă să avem un duhovnic sfătuitor şi îndrumător în progresul duhovnicesc spre desăvârşire.

Acestea sunt, iubiţi şi binecuvântaţi creştini, mijloacele duhovniceşti prin care ne putem îmbunătăţi, sfinţi şi desăvârşi sufletul: dorinţa desăvârşirii, cunoaşterea şi iubirea lui Dumnezeu, cunoaşterea de sine prin examenul conştiinţei, stabilirea acordului între voinţa noastră şi voinţa lui Dumnezeu, virtutea sub toate formele, rodită în faptele cele bune, cuvântul lui Dumnezeu, cultul religios din biserică, însoţit de toate îndatoririle, deprinderile, rugăciunile şi cântările lui, harul Sfintelor Taine, apostolatul până la martiriu şi duhovnicul Bisericii. Toate se pot cuprinde într-un singur cuvânt: **Iisus**, într-o singură putere: **Duhul Sfânt**. «Viaţa lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritor» (2 Corinteni 4:11), ca să putem spune, împreună cu apostolul: «Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine» (Galateni 2:20), cu Duhul şi cu darurile sale sfinte şi sfinţitoare.

Iubite creştine, vrei să fii desăvârşit? Îţi pui şi tu întrebarea: Cine se va sui în muntele Domnului, ca să ajungă în apropierea şi la asemănarea lui Dumnezeu? Răspunsul îl ai, mijloacele îţi stau la îndemână. Foloseşte cel puţin unul

dintr-atâtea. Aprinde-ți în suflet, creștine, măcar dorința desăvârșirii... Poți să fii desăvârșit, ai mijloace prin care să-ți asiguri desăvârșirea, numai **să vrei**...

Doresc și vreau, Doamne, să ajung lângă Tine. Doresc și vreau, Doamne, să-Ți fac casă în inima mea, să trăiești în mine și eu în Tine. Doresc și mă rog, Doamne, ca tu să fii iubirea mea, pacea mea, bucuria mea, slava mea, Stăpânul și Dumnezeul meu, în vecii vecilor.

2. Deprinderile duhovnicești

Credința este lucrătoare prin iubire
(Galateni 5:6)

Oricât de multe și minunate ar fi mijloacele desăvârșirii creștine, viața duhovnicească nu se poate înfăptui și trăi, fără deprinderi duhovnicești (exerciții spirituale).

Credința creștină este **lucrătoare** prin iubire (Galateni 5:6); se arată în fapte bune și deprinderi virtuoase, credința este moartă, ca și trupul fără suflet; și nefolositoare ca și omul fără roade. Putem cunoaște foarte bine toate viețile sfinților și toate mijloacele desăvârșirii spirituale; putem învăța și înșira cu ușurință toate mijloacele de mântuire din robia patimilor și a păcatelor, dar fără deprinderi duhovnicești nu am făcut încă nici un pas mai înainte pe drumul desăvârșirii.

Deși om credincios, viteaz și evlavios, regele David s-a făcut vinovat de două păcate grele: desfrânarea cu soția lui Urie Heteul și uciderea prin trimiterea viteazului și credinciosului ei soț în prima linie a războiului (2 Regi 11). Răutatea acestor fapte

rele o vedeau oamenii şi Dumnezeu, numai regele nu o vedea Atunci a trimis Dumnezeu la David pe proorocul Natan, care i-a spus următoarea pildă:

«Erau într-o cetate doi oameni: unul bogat şi altul sărac. Bogatul avea turme şi cirezi foarte multe. Săracul nu avea însă decât o singură oiţă, pe care el o cumpărase de mică şi o hrănise,şi ea crescuse cu copiii lui. Din pâinea lui mâncase şi se adăpase din ulcica lui, la sânul lui dormise şi era ca şi copila lui. Dar iată că a venit la bogat un călător şi nu s-a îndurat să ia din oile sale sau din vitele sale, ca să gătească cină pentru călătorul venit la el, ci a luat oiţa săracului şi a gătit-o pentru omul care venise la el.

Aprins de mânie asupra acelui om bogat şi lacom, regele David a răspuns proorocului Natan: Pe Dumnezeul cel viu, omul care a făcut aceasta este vrednic de moarte.

Atunci Natan a răspuns lui David, arătându-l cu degetul: **Tu eşti omul acela**!» (1 Regi 12:1-7). Abia după ce a fost descoperit, mustrat şi ruşinat de proorocul Natan, şi-a dat seama regele David de vinovăţia lui. Abia după ce a fost arătat cu degetul, s-a văzut şi s-a recunoscut pe sine desfrânat şi ucigaş; abia atunci a putut mărturisi cu fruntea plecată: «Păcătuit-am înaintea Domnului!» (1 Regi 12:12).

Numai prin mijlocirea proorocului, trezit şi mustrat de Natan, regele David ajunge la cercetarea (examenul) conştiinţei şi prin aceasta la cunoaşterea de sine. Trebuie să vină o zguduire puternică, o durere mare, o mustrare aspră, care să ne trezească din beţia şi din somnul patimilor vinovate.

Fără Natan, David putea trăi încă multă vreme – poate viaţa întreagă – fără să-şi simtă greutatea păcatelor sale **strigătoare la cer.** Tot aşa putem trăi şi noi, oricare, în păcate

grele, de moarte, fără să ne dăm seama de vinovăţia lor. De aici trebuinţa chemărilor, trebuinţa misiunilor religioase, trebuinţa deprinderilor duhovniceşti, care să ne trezească, să ne zguduie, să ne ajute să ne cercetăm cugetul şi să ne cunoaştem starea sufletului nostru, de atâtea ori atât de ticăloasă şi nefericită.

Mântuitorul şi-a chemat, şi-a ales cei doisprezece apostoli şi a făcut cu ei şcoală, deprinderi duhovniceşti, vreme de trei ani şi jumătate. Cu ucenicia a făcut din ei apostoli; din pescari misionari, din învăţăcei temelie şi stâlpi de Biserică.

Deprinderea sau exerciţiul este o lucrare a voinţei noastre, cum este învăţarea unei meserii, conducerea unei maşini, folosirea unei arme, întărirea muşchilor prin gimnastică şi sport, luminarea minţii şi a luării aminte, a memoriei şi atenţiei prin citiri, studiu, lucrări de laborator (experienţe) şi aşa mai departe.

Nimeni nu va fi un meseriaş bun, un mecanic bun, un sportiv bun, un învăţat mare, fără ucenicie, fără să-şi deprindă voinţa cu lucrul, cu munca plină de râvnă şi iubire faşă de meseria lui, pe lângă un maestru sau dascăl înţelept.

Deprinderea duhovnicească este îndreptarea şi folosirea voinţei noastre spre împlinirea datoriilor religioase şi morale. Nimeni nu va fi un creştin bun fără să se deprindă cu rugăciunea, cu virtutea, cu cercetarea bisericii, cu examenul conştiinţei, cu spovedirea păcatelor, cu împlinirea faptelor bune. Nimeni nu-şi va stârpi năravurile păgâne încuibate în firea lui, fără să se deprindă cu mijloacele desăvârşirii şi ale mântuirii din robia patimilor imorale. Nimeni nu va ajunge din om trupesc un om duhovnicesc fără deprinderi duhovniceşti.

Viaţa spirituală pretinde exerciţii spirituale, deprinderi morale şi religioase care au ca scop luminarea, sfinţirea şi desăvârşirea sufletului. Viaţa spirituală cere de la noi

deprinderea de a gândi la toate adevărurile mântuirii (meditația) și de a lucra în lumina lor. Toate membrele trupului și puterile sufletului se întăresc prin exerciții. Voința nu face excepție de la această regulă. Viața spirituală este un program de exerciții spirituale pentru întărirea voinței noastre cu învățătura și viața creștină; o lucrare disciplinară, statornică, neîncetată, care pe de o parte înlătură lenea, dezgustul, plictiseala, amorțirea sufletului, iar pe de altă parte înviorează și dezvoltă viața lăuntrică, religioasă și morală, în vederea cunoașterii de sine, a curățirii, luminării și desăvârșirii sufletului, ca și exercițiile gimnastice care înviorează viața și armonia trupului. A merge, a lucra, a fugi - sunt deprinderi trupești; a ne ruga dimineața și seara, a posti după rânduială, a citi cărți pioase, a gândi la adevărurile mântuirii, a examina conștiința, a cerceta biserica, a asculta predicile, a îngenunchea în fața icoanelor, a concentra cu evlavie atenția minții în inimă, a înfrâna patimile, a aprinde în sfeșnic o lumânare, a face o faptă bună, de milostenie, sunt deprinderi sufletești de muncă și luptă încordată, pentru dezrădăcinarea patimilor și cultivarea virtuților, pentru înaintarea și desăvârșirea duhovnicească.

Fără deprinderi duhovnicești, putem trăi o viață necontrolată, greșit orientată (îndrumată) și stricată, întinată și stropită cu sânge, gata a osândi pe alții, a vedea pleava în ochii altora și a nu vedea, ca David, bârna din ochii săi.

Deprinderile duhovnicești cu mijloacele desăvârșirii ajută pe omul creștin să se cunoască pe sine și să urce pe scara desăvârșirii. „De nu te vei sili, nu vei birui păcatul"[394]. De nu te vei deprinde cu virtutea, cu viața religioasă și morală, nu vei

---

[394] Urmarea lui Hristos, p. 67.

scăpa de patimi. Deprinderile duhovnicești sunt puteri de convertire, de mântuire a păcătoșilor și de întărire a drepților. Prin deprinderi duhovnicești se aprinde în inimă dorința sfântă după mântuire și desăvârșire; se îndreaptă gândurile și viața omului spre sine însuși și spre Dumnezeu; se înfrânează poftele și patimile, se întăresc virtuțile, se trezesc și se convertesc sufletele preoților, călugărilor și credincioșilor pătimași la viața creștină, după Evanghelie. Creștinul care face deprinderi de cunoaștere, de virtute, de evlavie, de curățire, de luminare, treptat-treptat se îmbunătățește, încet-încet se desăvârșește.

Sf. Simeon Noul Cuvântător de Dumnezeu caută să deprindă pe ucenicii săi cu următoarea metodă practică de exerciții duhovnicești și de îndreptare, cuprinsă în Cuvântarea VIII: „Învață **meșteșugul vieții nevoitoare**, a poruncilor lui Hristos și a pocăinței. Seara intră în chilie, șezi pe pat, gândește la faptele și gândurile tale (cercetarea conștiinței); mulțumește că ai ajuns seara și începutul nopții. Gândește la câte ai păcătuit și câți ani te-a lăsat Dumnezeu să te îndulcești din bunurile pământului. Mustră-te pentru păcate, pentru fudulia gândului, pentru lăcomia mâncării, pentru urgia patimilor, apoi roagă-te cu lacrimi; citește 2-3 psalmi cu luare aminte, fă închinăciuni câte poți; pecetluindu-ți fața și trupul cu semnul sfintei cruci, apoi culcă-te pe rogojină. Când te trezești nu te întoarce pe altă parte, ci începeți rugăciunea, ca să nu mai dormi. **În biserică** să stai ca și cu îngerii din cer, cu evlavie și cutremur, să nu cauți ici și acolo ca să iscodești pe frați, ci la tine însuți, la cântare și la păcatele tale ia aminte. Începe ziua gândindu-te și hotărându-te să nu mai faci păcatele din ziua trecută; însă nu cu îndoiala inimii, ci cu tot sufletul. Să nu-mi spui că ai împărțit averile săracilor, ai îmbrăcat pe cei goi, ai săturat pe cei flămânzi, iar

acum ai intrat în mănăstire, faci atâtea rugăciuni şi metanii şi crezi că te vei mântui. Că toate acestea bune şi foarte bune sunt, dar numai sămânţă sunt: ai arat, ai grăpat, ai crescut sămânţa, holdele sunt aurii, gata de seceriş, dar spicul (e) fără de sămânţă, fără **rodul ostenelilor**. Dacă toate acestea vei face, Darul Sfântului Duh vei lua, care e sămânţa lui Hristos în noi, şi **fiu** al lui Dumnezeu te vei chema. **Ce lucru este mai mare în cer şi pe pământ, decât să se facă cineva fiu al lui Dumnezeu**!..."[395].

Sf. Francisc de Sales ne sfătuieşte ca în retragerile şi în deprinderile duhovniceşti să ne cercetăm starea inimii şi a conştiinţei în faţa lui Dumnezeu. Apoi starea sufletului faţă de virtuţi şi faţă de făgăduinţele făcute; purtarea noastră faţă de aproapele şi faţă de noi înşine; ne gândim la valoarea sufletului şi a virtuţilor, la curăţenia gândurilor şi a sentimentelor noastre; la vieţile, învăţăturile şi exemplele sfinţilor; la iubirea Domnului Hristos faţă de noi şi la iubirea noastră – care trebuie mereu înnoită – faţă de El; la pocăinţă şi împărtăşanie; la cercetarea Bisericii şi ascultarea Sfintei Liturghii; la paza poruncilor şi la înaintarea noastră duhovnicească şi altele[396].

Iată la ce trebuie să cugete şi la ce întrebări (probleme duhovniceşti) trebuie să caute răspunsuri limpezi şi hotărâte, creştinul, în deprinderile duhovniceşti.

În lume sunt legi dumnezeieşti, dar şi legi şoptite de demoni şi de bestii cu grai de om, iubiţi şi binecuvântaţi creştini. Sunt şi în noi păcate ascunse, poate necunoscute, patimi grele, care nu se descoperă şi nu se înlătură fără ajutorul deprinderilor morale şi religioase.

---

395 Cuv. IX.

396 Vezi: Îndrumare la Viaţa evlavioasă, p. 90-106.

Credința creștină este lucrătoare. Ca și orice meserie, ca și orice virtute, ne pretinde exerciții, deprinderi duhovnicești. Drept aceea, creștine, deprinde-te cu poruncile și cu virtuțile Evangheliei, cu ostenelile, cu nevoințele trupului și ale sufletului: cu postul, și cu rugăciunea, cu înfrânarea patimilor necuvioase, cu examinarea cugetului, cu paza minții și a inimii, cu întărirea bunei voințe, cu lucrările de curățire și luminare a sufletului, cu învățăturile creștine, cu cercetarea deasă a Bisericii, cu spovedirea păcatelor și cu împărtășirea cu Sfintele Taine, cu îngenuncherea și cu metaniile, cu meditația, cu evlavia și cu binefacerea, cu ascultarea în toate Duminicile și sărbătorile a Sfintei Liturghii, de la început până la sfârșit, cu atenție, în reculegere și în tăcere…

«O, copiii mei, pentru care sufăr iarăși durerile nașterii, **până ce Hristos va lua chip în voi!...»** (Galateni 4:19). O, dragii mei, atât suntem creștini, cât am putut împrumuta în viața noastră din viața Domnului nostru Hristos; cât am pătruns darurile și desăvârșirile Lui în voința și în virtuțile noastre, chipul lui cel viu în chipul cel viu al vieții noastre.

Când alții mănâncă sau dorm, tu creștine și tu suflete al meu, pleacă-ți capul, ca un alt Ioan, pe pieptul lui Iisus Hristos. Deprinde-te cu desăvârșirile Lui, ca viața Lui să ia chip în tine cât mai adevărat și asemănare cât mai desăvârșită, ca să poți mărturisi ca și Apostolul:

«M-am răstignit împreună cu Hristos; și de acum nu mai trăiesc eu, ci Hristos, trăiește în mine. Și viața mea de acum, în trup, o trăiesc prin credința în Fiul lui Dumnezeu, care m-a iubit și S-a dat pe Sine pentru mine» (Galateni 2:20).

3. Treptele desăvârşirii – calea mântuirii

Aceşti oameni sunt robi ai Dumnezeului celui Preaînalt, care vă vestesc vouă calea mântuirii
(Fapte 16, 17)

Se spune că şi lemnele şi pietrele îşi au graiul, limba lor, nu numai oamenii şi păsările. Când tai cu securea în lemn sau dai cu ciocanul în piatră, sunetul pe care îl dă lemnul şi piatra este un strigăt, un geamăt de durere, un protest în limba lor împotriva loviturii şi a durerii, fără să-şi dea seama că fiecare tăietură cu securea şi fiecare lovitură de ciocan, deşi dureroase, contribuie la înfrumuseţarea lor. Mai demult casele se făceau din lemne necioplite, aşa cum se aduceau din pădure, chiar şi sucite. La fel se foloseau şi pietrele. Acum şi lemnele şi pietrele sunt supuse prelucrării: cioplirii, şlefuirii, desăvârşirii, în aşa măsură încât te minunezi când vezi ce poate să iasă dintr-o bucată de lemn sau piatră.

Astăzi se corectează natura: se îndreptează cursul apelor şi căile de comunicaţi, se îmbunătăţesc soiurile de seminţe şi de animale. Cu atât mai mult se cere îmbunătăţit şi desăvârşit omul. Starea lemnului necioplit din pădure, sau a bolovanului desprins din stânca muntelui, este nedemnă de om.

Sunt trei pricini deosebite pentru care suntem obligaţi să năzuim spre desăvârşire:

1.Dumnezeu ne-a creat ca să ajungem prin iubire şi muncă până la asemănarea cu El. Suntem fericiţi când atingem scopul pentru care am fost creaţi. Fericirea e bucuria unui scop împlinit.

Nefericirea e durerea unui dor şi a unui scop neîmplinit. Deci în interesul propriei noastre fericiri, suntem chemaţi să tindem spre culmile desăvârşirii.

2. Mântuitorul a vestit Evanghelia, a pătimit şi a înviat, a întemeiat Biserica, a rânduit Sfintele Taine, ne-a pus la îndemână învăţăturile şi harurile prin care să ne împlinim rostul şi scopul vieţii. Avem deci la îndemână toate mijloacele desăvârşirii, nu numai porunca desăvârşirii (Matei 5:48).

3. Omul, dintr-un tainic imbold lăuntric, înseteazä după adevăr, după bine, după frumuseţe, după sfinţenie, după desăvârşire, ca sămânţa după floare şi floarea după soare. Închinându-ne viaţa sfintelor nevoinţe ale îmbunătăţirii şi desăvârşirii duhovniceşti, împlinim destinul pentru care am fost creaţi. În felul acesta în opera desăvârşirii se întâlnesc şi colaborează voinţa lui Dumnezeu cu dorinţa omului, religia şi cultura, harul şi firea.

La motivele care obligă omul să se desăvârşească, la constatarea că omul are putinţa desăvârşirii şi dispune de mijloacele desăvârşirii, se adaugă acum o nouă şi grea întrebare: Cum se poate face din omul trupesc om **duhovnicesc**, om desăvârşit? Cum se poate face **creşterea în harul şi cunoştinţa Domnului?**

Ca să răspundem practic la întrebarea acesta, mai întâi trebuie să ne adresăm unor călăuze, care au făcut **calea de la omul trupesc la omul duhovnicesc**. Trebuie să luăm lumină din învăţăturile şi experienţele acelor bărbaţi aleşi ai omenirii care sunt învăţători şi îndrumători desăvârşiţi în viaţa duhovnicească.

Întâi să luăm pe însuşi **Mântuitorul.** El e calea şi călăuza omenirii spre culmile desăvârşirii. **«Eu sunt calea, adevărul şi**

viața. Nimeni nu vine la Tatăl, decât prin mine» (Ioan 11:25). El arată omenirii calea spre Dumnezeu (Matei 22:16; Luca 20:21), adevărul mântuitor şi viața sfântă, divină.

După Mântuitorul, luminile noastre călăuzitoare pe calea progresului spiritual sunt sfinţii. «Aceşti oameni sunt robi ai Dumnezeului celui Preaînalt, care vă vestesc vouă calea mântuirii» (Fapte 16:17). Ei ne dau răspunsul mulțumitor la întrebarea: cum se poate face din omul trupesc om duhovnicesc. Ei ne arată prin vieţile şi învăţăturile lor calea spre desăvârşire. Ei țin în fața ochilor conştiinţei noastre acea scară a lui Iacob (Facere 28:10-12), scara cu treptele desăvârşirii pe care le-au urcat ei, scară ce leagă pământul cu cerul şi pe om cu Dumnezeu. Fiecare treaptă reprezintă o biruință asupra unei patimi, o virtute şi un har, un efort spre culme, un semn de creştere, de întărire şi de înaintare în viața duhovnicească. Despre aceste trepte ne-au vorbit şi au scris mai întâi Apostol2 Petru şi Pavel. Sf. Ap. Petru scrie: «Har vouă şi pacea să se înmulţească, prin cunoaşterea lui Dumnezeu şi a Domnului nostru Iisus Hristos. Dumnezeiasca Lui putere ne-a dăruit toate cele ce sunt spre viață şi evlavie, prin cunoaşterea Celui ce ne-a chemat prin a Sa mărire şi virtute. Cu aceasta, El ne-a hărăzit foarte mari şi prețioase făgăduințe ca prin ele să vă faceţi părtaşi dumnezeieştii firi şi să scăpaţi de stricăciunea poftei din lume. Pentru aceasta, puneţi din partea voastră toată nevoința şi adăugați la credința voastră fapta bună, iar la fapta bună cunoştința; la cunoştință înfrânarea, la înfrânare răbdarea, la răbdare evlavia, la evlavie frăția, la frăție dragostea. Căci având acestea întru voi şi înmulţindu-le, ele nu vă vor lăsa nici trândavi, nici sterpi în cunoştința Domnului nostru Iisus Hristos. Iar cel ce nu are acestea e orb şi nevăzând departe, uită de

curăţirea păcatelor lui de demult. Pentru aceea, fraţilor, nevoiţi-vă cu atât mai vârtos să întăriţi chemarea şi alegerea voastră; căci făcând acestea nu veţi greşi niciodată» (2 Petru 1:2-10).

Sf. Ap. Pavel înşiră treptele desăvârşirii când scrie despre roadele Duhului Sfânt, care sunt: dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, binefacerea, credinţa, blândeţea şi cumpătarea (Galateni 5:22-23), şi când vorbeşte despre armele lui Dumnezeu (Efeseni 6:10-18 vezi şi Romani 5:2-5, 12; 1 Corinteni 13 etc.).

După Sfinţii Apostoli, urmează şirul nesfârşit al sfinţilor Bisericii, care au făcut din urcuşul spre desăvârşire idealul vieţii lor. Unii dintre ei şi-au lăsat în scris – ca să servească şi altora de lumină – experienţele, luptele, nevoinţele şi sfaturile lor. Astfel avem pe Sf. Pahomie cel Mare, Sf. Antonie cel Mare, Sf. Macarie cel Mare, Sf. Vasile cel Mare, Sf. Ioan Casian Romanul de prin părţile Dobrogei, Sf. Benedict, Sf. Maxim Mărturisitorul, Sf. Ioan Scărarul, Sf. Ioan Damaschin, Sf. Simeon Noul Cuvântător de Dumnezeu şi alţii. Sf. Ioan Casian (†420; 35) recomandă - rezumativ - următoarea scară de poveţe şi virtuţi, pe care urmează să suim spre înălţimile desăvârşirii: „Începutul mântuirii noastre, precum şi al înţelepciunii, e temerea de Dumnezeu. Din temerea de Dumnezeu se naşte înfrângerea (părerea de rău) cea spre mântuire; de la înfrângere se naşte lepădarea de lume şi de toate lucrurile lumeşti şi dispreţuirea lor. Din lepădarea aceasta provine smerenia; din smerenie se trage dezbrăcarea de poftele tale, prin dezbrăcarea de poftele tale se taie la rădăcină şi se usucă toate patimile. Prin gonirea patimilor se înmulţesc şi cresc virtuţile, prin sporirea virtuţilor se câştigă

curăţenia inimii, iar prin curăţenia inimii se ajunge la desăvârşirea dragostei celei apostolice"[397].

Sf. Ioan Scărarul († pe la 600), numit aşa după scrierea sa intitulată „Scara" (raiului) înşiră 30-33 de trepte pe care trebuie să le urce creştinul, dacă vrea să ajungă la desăvârşire. Mântuitorul, modelul desăvârşirii, a avut 33 de ani; tot atâtea trepte suntem datori să urcăm viaţa întreagă şi noi, ca să atingem desăvârşirea. Primele trepte le constituie despărţirea de bogăţii, de onoruri, de lume, de tot ce ne desparte de Dumnezeu. „Acela care iubeşte pe Dumnezeu din toată inima, care tinde spre cer din tot sufletul, care luptă eroic să-şi îndrepte defectele, care gândeşte fără încetare la judecata viitoare şi la chinurile veşnice, care trăieşte statornic în temerea de Dumnezeu şi în aşteptarea morţii, acela nu numai că alungă departe orice dorinţă pământeană, ... ci şi urăşte şi trupul său, şi dezlegat şi liber de orice grijă, el urmează cu ardoare pe Hristos ţinând ochii îndreptaţi spre cer, de unde aşteaptă ajutorul, după cuvântul profetului: **«Lipitu-s-a sufletul meu de Tine, Dumnezeul meu»** (Psalm 61:1)"[398]. Urmează celelalte trepte: războiul cu ispitele, supunerea religioasă, mărturisirea păcatelor în faţa duhovnicului, ispăşirea păcatelor prin pocăinţă, gândirea la moarte, lupta pentru eliberarea de patimi şi pentru dobândirea virtuţilor, care ocupă cele mai multe trepte, rugăciunea, postul şi altele. Ultimele trepte ale scării sunt virtuţile religioase: credinţa, nădejdea şi **iubirea,** coroana virtuţilor, regina desăvârşirii.

După Sf. Dorotei (sec. VII), viaţa creştină se aseamănă cu o casă, cu un edificiu spiritual ce are la temelie credinţa, fără de care nu putem plăcea lui Dumnezeu (Evrei 11:6). Pietrele zidirii

---

[397] Vechile rânduieli ale vieţii monahale, Mân. Dobruşa, 1929, p. 662.
[398] Sf. Ioan Scărarul: *Cuvântarea II.*

sunt virtuțile Răbdarea și bărbăția sunt unghiurile care dau tărie zidurilor. Acoperișul casei este dragostea, împlinirea și desăvârșirea virtuților. Podoaba și coroana casei și a tuturor virtuților e smerenia[399].

Sf. Benedict de Nursia (480-549) organizează viața duhovnicească pe următoarele trepte: ierarhia, rugăciunea, asceza, supunerea, tăcerea smerenia[400]. Ele se întemeiază pe scrierile biblice și sfaturile sfinților părinți, „a căror urmare îl aduce pe om spre treapta cea mai de sus a desăvârșirii"[401].

După Fer. Augustin, drumul spre patria cerească e trecerea de la viața vegetativă la cea sensibilă, de la viața sensibilă la viața intelectuală, adică de la simțire la cugetare, de la cugetare la virtute, de la virtute la liniștea sufletului, apoi la lumina și contemplarea sau vederea lui Dumnezeu[402].

După Dionisie Areopagitul (sec. V-VI), treptele vieții duhovnicești sunt: **curățirea, luminarea** și **desăvârșirea**[403] sau **unirea** cu Dumnezeu (cum a fost numită mai târziu). Împărțirea aceasta, deși cea mai simplă, e cea mai cuprinzătoare și cea mai bună. Așa se explică de ce a fost primită în toată Biserica de către toți marii călăuzitori în tainele vieții spirituale. Curățirea este pentru începătorii în viața duhovnicească, luminarea pentru înaintați și unirea pentru cei desăvârșiți. Pe **treapta curățirii** omul are de dat lupta cu ispitele, cu poftele, cu plăcerile, cu păcatele și cu patimile. În inima omului se poartă acum războiul duhovnicesc pentru smulgerea viciilor și alungarea duhurilor

---

[399] P Pourrat: *La Spiritualite Chretienne*, vol. I, p. 471.
[400] Cayre. Precis de Patrologie II, p. 228.
[401] Vechile Rânduieli, p. 740.
[402] Pourrat I, p. 337.
[403] *Ierarhia Bisericească*, trad. C. Iordăchescu, p. 121 și 136.

rele. Nu poţi înainta în viaţa duhovnicească până când nu ţi-ai smuls din suflet buruienele, până când nu ţi-ai lecuit mizeriile, care te fac să suferi şi să gemi sub apăsarea lor. Odată curăţit şi împăcat, creştinul urcă pe **treapta luminării**. După moartea omului vechi, urmează viaţa omului nou. Acum creştinul cunoaşte adevărul şi păşeşte pe urmele lui Hristos; ascultă cuvântul Evangheliei, sădeşte şi cultivă în casa sufletului său florile virtuţilor, îmbrăţişează crucea. Curăţit şi luminat, creştinul primeşte darurile Duhului Sfânt şi sărbătoreşte **unirea** cu Dumnezeu. În faza întâi sufletul se desprinde de lucrurile din afară şi poartă războiul crâncen cu patimile; în faza a doua sufletul se întoarce spre Dumnezeu, dobândeşte cultura spirituală şi îşi desfăşoară virtuţile morale şi religioase; în faza a treia sufletul curăţit şi luminat priveşte pe Dumnezeu, iubeşte pe Dumnezeu, adoră pe Dumnezeu, colaborează cu Dumnezeu, primeşte pe Dumnezeu şi se uneşte cu El. **Câte patimi avem învinse, câte virtuţi şi învăţături avem însuşite, câte daruri avem primite şi rodite, atâtea sunt şi treptele pe care le-am urcat pe scara desăvârşirii.** Cu alte cuvinte, cele trei trepte ale desăvârşirii nu sunt altceva decât renunţare sau răstignire, luarea crucii şi urmarea lui Hristos, precum e scris: «Oricine voieşte să vină după Mine **să se lepede de sine, să-şi ia crucea sa în fiecare zi şi să-Mi urmeze»** (Luca 9:23).

Despre cele trei trepte ale vieţii duhovniceşti – despre curăţirea, luminarea şi desăvârşirea sufletului – vom avea mai multe de spus, iubiţi şi binecuvântaţi creştini. Deocamdată e de ajuns să ştim că urcuşul duhovnicesc se înfăptuieşte prin curăţirea de patimi, prin cunoaşterea raţiunilor şi rosturilor lumii, prin trăirea în virtute şi har, care se încoronează prin unirea tainică a sufletului cu Dumnezeu.

Curăţirea e pentru oamenii de bună voinţă; luminarea pentru sufletele virtuoase; unirea pentru sufletele care se desăvârşesc.

Iubite creştine, când se corectează natura, când şi lemnele şi pietrele se cioplesc şi se înfrumuseţează, mai poate fi neglijată înfrumusețarea, îmbunătățirea şi desăvârşirea sufletului tău? Eşti om şi te numeşti fiul lui Dumnezeu; **dar omul nu se poate face fiul lui Dumnezeu decât dacă se face sfânt,** spune Sf. Grigorie de Nyssa[404].

Opreşte-te, creştine, priveşte în faţă Taborul, muntele desăvârşirii spirituale şi dă-ți seama că numai urmând calea şi scara perfecţiunii prin silințe, răstigniri, cioplirì şi tăieri dureroase, prin curăţirea inimii, prin luminarea minţii, prin deprinderea (exerciţiul) virtuţilor şi prin supunere la conducerea Duhului Sfânt şi a duhovnicului, ajungi **din om trupesc om duhovnicesc.**

Pe calea aceasta ajută-ne, Doamne, să mergem până la capăt, să suim din treaptă în treaptă până la **unirea cu Tine, Doamne...**

---

[404] *Marea Cuvântare Catehetică*, Trad. D. Cristescu şi N. I. Barbu, p. 111.

CAPITOLUL XI

ICOANELE VII SAU MODELELE DESĂVÂRŞIRII

1. Creştinii

Voi sunteţi lumina lumii...
(Matei 5:14)

Sunt făpturi care trăiesc încremenite, ca pietrele; altele care trăiesc după interes, ca plantele; altele după natură, ca animalele; altele după raţiune ca unii oameni (înţelepţi) şi altele care trăiesc după voia lui Dumnezeu. Oamenii care trăiesc după voia lui Dumnezeu se numesc fraţi, sfinţi, creştini.

Numirile acestea la început aveau acelaşi înţeles. Ucenic al lui Hristos, frate, sfânt sau creştin, era totuna. Toţi sunt «chemaţi (să fie) sfinţi» (Romani 1:7), toţi sunt «numiţi sfinţi» (1 Corinteni 1:2), atât fraţii şi ucenicii Domnului din Ierusalim (Romani 15:25-26, 31), cât şi cei din Roma (Romani 16:15; 2 Corinteni 8:4), din Italia, din Grecia (2 Corinteni 1:1; Filipeni 1:1) şi din Asia Mică (Efeseni 1:1; Coloseni 1:2; Filimon 1:7). Mai întâi ucenicii Domnului, fraţii şi sfinţii, s-au numit „creştini" în Antiohia (Fapte 11:26).

Învăţătura creştină nu ne vorbeşte numai despre datoria, trebuinţa, putinţa, piedicile, mijloacele şi treptele desăvârşirii.

Ea ne înfățișează și icoanele vii, modelele desăvârșirii, care sunt creștinii, și între creștini, sfinții.

Creștinii sunt lumina lumii și sarea pământului (Matei 5:13-14); sunt oamenii cei buni (Matei 12:35), pruncii (Matei 18:1-6), porumbeii (Matei 10:16), și mieii în mijlocul lupului (Luca 10:3); iubiții și aleșii lui Dumnezeu, care nu sunt din lumea aceasta (Ioan 15:19). Așa îi numește Însuși Mântuitorul.

Creștinii sunt copiii lui Dumnezeu, născuți din Dumnezeu; oameni curați, care nu păcătuiesc (v. 1 Ioan 3:6-10; 5:18-19); sunt oamenii supuși lui Dumnezeu (Iacov 4:7), făcătorii de pace în lume, ucenicii și ostașii lui Hristos, care poartă războiul duhovnicesc împotriva duhurilor răutății (Efeseni 6:10-18; 1 Timotei 1:18; 6:12; 2 Timotei 2:3-4). Creștinii sunt oamenii născuți din nou, oamenii vieții duhovnicești, care trăiesc după duh, nu după trup; care rodesc faptele duhului, nu ale trupului (Galateni 5:16-25; Romani 5, 17). Fiecare creștin adevărat este **o scrisoare a lui Hristos, scrisă cu Duhul lui Dumnezeu pe tablele de carne ale inimii**, cunoscută și citită de toți oamenii (2 Corinteni 3:2-3).[405]

Creștinii sunt neamul de oameni renăscuți, frații lui Hristos și fiii Duhului Sfânt, luminați și buni ca Tatăl lor Dumnezeu. Sf. Macarie scrie: „Creștinii sunt dintr-o altă lume; fii ai cerescului Adam; un neam nou; copii ai Duhului Sfânt; frați luminați ai lui Hristos, asemenea Tatălui lor, lui Adam cel spiritual și luminat; din acea cetate, din acel neam, din acea putere. Ei nu sunt din lumea aceasta, ci dintr-o altă lume. «**Voi nu sunteți din lumea acesta, cum nici Eu nu sunt din lumea**

[405] O înfățișare a icoanei creștinului, după Sf. Scriptură, am făcut în *Religia iubirii* p. 475-485. Aici folosim mai mult citatele sfinților despre creștini.

aceasta» (Ioan 17:16). Dar precum un negustor, ce se întoarce după multe luni şi îşi înmulţeşte averea, … când soseşte la ale sale, aduce cu sine o mare bogăţie şi ai săi şi rudele îl primesc cu mare bucurie; tot astfel stă lucrul şi în cele duhovniceşti: când unii dobândesc bogăţia cerească, o ştiu aceasta concetăţenii săi, adică duhurile sfinţilor şi îngerilor; şi plini de admiraţie strigă: **Fraţii noştri de pe pământ au dobândit o mare bogăţie.** Ei au pe Domnul cu sine când pleacă; de aceea se duc ei cu mare bucurie la cele de sus şi acolo îi primesc pe dânşii cei ai Domnului; ei le pregătesc acolo case şi grădini şi veşminte strălucitoare şi scumpe"[406].

Creştinii sunt oamenii virtuţilor religioase şi morale; oamenii cei „buni la obiceiuri şi milostivi către toţi". Aşa-i vede Pahomie cel Mare, când încă nu era creştin[407]. Creştini sunt oamenii de inimă: iubitori, milostivi, iertători, buni şi smeriţi. Creştinii sunt oamenii păcii cu Dumnezeu, cu aproapele şi cu sine; sunt biruitorii în lupta pentru curăţirea de patimi, de pofte şi ispite. Se spune că **numele bun** e cea mai mare bogăţie (Pilde 22:1), cel mai bun scut împotriva ispitelor, frâu contra poftelor păcătoase, îndemn către virtute şi fapte bune, pentru păstrarea şi sporirea darurilor de la Dumnezeu. Creştinii sunt cei mai bogaţi şi luminaţi din lume, deoarece între oameni ei au numele cel mai bun, cea mai mare bogăţie, cele mai scumpe virtuţi şi daruri.

După cum ni-i descrie în două capitole neasemănat de frumoase, un autor necunoscut de pe la începutul veacului al II-lea, creştinii trăiesc pe pământ ca în cer şi au şi acelaşi rost în lume ca şi sufletul în trup.

---

[406] *Omilii*, p. 109-110.
[407] Vieţile Sfinţilor, IV. p. 39.

Epistola către Diognet, cap. V-VI: „Creştinii nu se deosebesc de ceilalţi oameni nici prin patrie, nici prin limbă, nici prin obiceiuri, căci ei nu locuiesc în anumite cetăţi, nici n-au limba lor proprie, nici nu duc viaţă deosebită. Ceea ce ei învaţă nu este născocirea oamenilor, iubitori de noutăţi, şi nu se sprijină pe păreri omeneşti, ca la alţii. Ei locuiesc în cetăţi greceşti şi străine, după cum li s-a rânduit de soartă, conformându-se obiceiurilor locului cu privire la îmbrăcăminte, la mâncare şi la întreg felul de vieţuire, dar se deosebesc prin minunata şi uimitoarea rânduială a vieţii lor publice. Sălăşluiesc în patria lor, dar ca străini. Iau parte la toate ca cetăţeni, şi rabdă toate ca străini. Orice ţară străină le este patrie şi orice patrie le este ţară străină. Se căsătoresc ca toţi ceilalţi şi fac copii, dar nu-i aruncă. Au masă obştească, dar nu ordinară. Sunt în trup, dar nu trăiesc după trup. Îşi duc viaţa pe pământ, dar trăiesc în ceruri. Se supun legilor în vigoare, dar viaţa lor e mai presus de legi. Iubesc pe toţi oamenii şi de toţi sunt prigoniţi. Nimeni nu-i cunoaşte şi toţi îi osândesc. Sunt omorâţi şi înviază. Sunt săraci şi îmbogăţesc pe mulţi. De toate sunt lipsiţi şi în toate au prisos. Sunt dispreţuiţi şi totuşi sunt slăviţi. Huliţi sunt şi li se recunoaşte dreptatea. Ocărâţi şi binecuvintează. Sunt batjocoriţi şi răspund cu respect. Fac bine şi sunt pedepsiţi ca făcătorii de rele. Pedepsiţi fiind, se bucură ca şi când li s-ar da mai multă viaţă. De iudei sunt duşmăniţi ca străini şi de păgâni sunt prigoniţi şi totuşi cei ce-i urăsc nu pot spune care-i pricina urii lor."

„Într-un cuvânt, ceea ce este sufletul în trup, acelaşi lucru sunt creştinii în lume. Sufletul e răspândit în toate membrele trupului, creştinii în toate oraşele lumii. Sufletul locuieşte în trup, dar nu este din trup, şi creştinii locuiesc în lume, dar nu

sunt din lume. Sufletul nevăzut este închis în trupul văzut şi creştinii se cunosc fiindcă sunt în lume, dar credinţa lor e nevăzută. Trupul urăşte sufletul şi-l prigoneşte, deşi nu-i face nici un rău, ci numai pentru că-l împiedică de a-şi împlini poftele; lumea urăşte pe creştini, deşi ei nu-i fac nici un rău, cu numai pentru că se împotrivesc la poftele ei. Sufletul iubeşte trupul şi membrele lui care-l urăsc, şi creştinii iubesc pe cei ce-i urăsc pe ei. Sufletul este închis în trup, dar el ţine trupul; şi creştinii sunt în lume ca într-o închisoare, dar ei ţin lumea. Nemuritorul suflet locuieşte în cort muritor; şi creştinii vieţuiesc în cele trecătoare, dar aşteaptă în ceruri nestricăciunea. Având mâncare şi băutură puţină, sufletul se face mai bun, iar creştinii fiind prigoniţi, se înmulţesc din zi în zi mai mult. Dumnezeu a rânduit astfel cu ei, şi ei n-au dreptul să se împotrivească!"[408].

Tot din veacul al doilea avem următoarea descriere a vieţii creştine în mijlocul obştii păgâne din vremea aceea, potrivită şi vremurilor noastre: „Creştinii cunosc pe Dumnezeu, care este Ziditorul şi Creatorul tuturor... Ei au de la el poruncile săpate în inimile lor, pe care le păzesc în aşteptarea vieţii de veci. Ei nu trăiesc în adulter, nici în desfrânare, nu depun mărturie mincinoasă, nu tăgăduiesc lucrurile pe care cineva le-a lăsat lor în grijă, nu poftesc cele ce sunt ale altora. Cinstesc pe tatăl şi pe mama lor, iubesc pe aproapele lor, judecă numai cele drepte, nu se închină idolilor, nu fac altora ce nu vor ca alţii să le facă lor... Femeile lor sunt curate, întocmai ca fecioarele, iar fiicele lor sunt neprihănite; bărbaţii se înfrânează de la orice necurăţie, în nădejdea vieţii viitoare... Ei sunt blânzi şi îngăduitori, nemincinoşi şi se iubesc unii pe alţii; nu trec cu vederea pe

[408] Trad. I. Mihălcescu, *Scrierile Părinţilor Apostolici*, Chişinău 1923, vol. I, p. 317-319.

văduvă şi pe orfan nu-l îndurerează. Cel ce posedă ceva, dă şi celui ce nu are, fără părere de rău. Dacă văd vreun străin, îl aduc sub acoperământul lor şi se bucură de el, întocmai ca de un frate adevărat, căci ei nu se numesc între ei fraţi după trup, ci după suflet. Văzând că vreunul din cei săraci a trecut dincolo de viaţa aceasta se îngrijesc, pe cât le stă în putinţă, de înmormântarea lui... Dacă vreunul din ei este sărac sau lipsit, cei care nu au nici ei prea multe lucruri din care să-l ajute, postesc două sau trei zile ca să-i împlinească nevoia. Ei păzesc cu toată severitatea poruncile lui Hristos, trăind în chip cuvios şi drept aşa cum le-a poruncit Domnul Dumnezeu, mulţumindu-I în toată clipa pentru orice mâncare şi băutură şi pentru toate celelalte bunătăţi. Dacă vreun drept dintre ei trece dincolo din lumea aceasta, ei se bucură şi mulţumesc lui Dumnezeu, însoţind în groapă trupul lui, ca pe al cuiva care merge dintr-un loc într-altul. Când vreunul dintre ei dobândeşte un copil, ei binecuvintează pe Dumnezeu; când, iarăşi, vreun prunc moare, ei binecuvintează şi atunci din tot sufletul pe Dumnezeu, ca pentru cineva care a trecut prin lume fără de păcat; de asemenea când văd pe cineva dintre ei că moare în păcatele lui, ei plâng cu amar şi suspină, ca pentru cineva care merge la osândă. Cunoscând pe Dumnezeu, ei cer să dea Aceluia cele după cuviinţă şi ca ei să primească cele după cuviinţă şi astfel îşi petrec ei viaţa. Şi, deoarece cunosc bunătăţile lui Dumnezeu şi ştiu că lucrurile frumoase din lume sunt pentru ei... ei se silesc să fie drepţi, aşteptând să vadă pe Hristos şi să primească de la el cele făgăduite cu bunăvoinţă mare".[409]

---

[409] Aristide, ***Apologia pentru Religia creştinilor***, text tradus în rev. Ortodoxia, an V, Bucureşti, Nr. 4, 1953, p. 655-656.

Creştinii îmbunătăţiţi şi sfinţiţi sunt pungi pline cu mărgăritare[410]; sunt regi şi profeţi ai tainelor cereşti[411], grâu cernut şi ales, pe care vântul gândurilor nestatornice şi deşarte nu-i mai poate nici nelinişti, nici despărţi de Dumnezeu

„Creştinii au mintea şi gândul totdeauna la cele cereşti; privesc la bunurile cele veşnice prin participarea la unirea cu Duhul Sfânt; fiind născuţi de sus, de la Dumnezeu şi învrednicindu-se a fi fii ai lui Dumnezeu în adevăr şi în putere, ei au ajuns la cuminţenie şi statornicie, în netulburare şi linişte după multe lupte şi greutăţi şi după vreme îndelungată; nefiind cernuţi în nici o sită sau vânturaţi de gânduri nestatornice şi deşarte. În aceasta sunt ei tari şi mai buni decât lumea, pentru că mintea lor şi gândul sufletului lor se află în pacea lui Hristos şi în dragostea Duhului”[412].

Creştinii iubesc mai mult şi mai presus de toate pe Dumnezeu şi poruncile Lui. Ei primesc harul şi poartă Duhul lui Dumnezeu în ei. De aceea se numesc purtători de Dumnezeu (teofori), purtători de Hristos (hristofori), purtători de Duh (pnevmatofori), purtători de biserică (naofori), purtători de daruri sfinte (haghiofori).

Sf. Ignatie Teoforul, scrie în Epistola către Efeseni, cap. IX: „Credinţa voastră este puterea, care vă atrage în sus, iar dragostea este calea, care duce la Dumnezeu. Voi toţi sunteţi deci tovarăşi de călătorie, purtători de Dumnezeu, purtători de templu, purtători de Hristos, purtători de cele sfinte, întru toate împodobiţi cu poruncile lui Iisus Hristos; de care mă şi bucur, că m-am învrednicit prin cele ce vă scriu, a vorbi cu voi şi a mă

---

[410] Sf. Macarie cel Mare, *Omilii*, p. 211.

[411] Ibidem, p. 113.

[412] Ibidem, p. 30-31.

bucura împreună, că în toată viața voastră nimic nu iubiți decât numai pe Dumnezeu"[413].

Aceştia sunt creştinii şi viaţa lor de model pentru toţi oamenii.

*

Mare, neasemănat de mare este cinstea creştinilor
(Sf. Macarie Egipteanul)

În credința și în purtarea creștinilor, moartea e mai întâi, apoi viața: moartea a tot ce se opune lui Dumnezeu, moartea firii păcătoase şi a tuturor relelor, apoi viaţa prin moartea omului celui vechi (Efeseni 4:22; Coloseni 3:9). Creştinul rupe legăturile cu lumea trecătoare, „face să moară prin duh lucrurile trupului"[414]. Creştinul nu uită viaţa, urmează pe Hristos, cunoaşte şi iubeşte pe Dumnezeu, îşi găseşte fericirea în viaţa după Evanghelie.

Este mare deosebire între creştini şi oamenii lumii acesteia: „Alta este lumea creştinilor; altul felul lor de viaţă, alta mintea, vorba şi fapta lor; şi iarăşi altul este felul de voinţă, şi mintea şi vorba şi fapta oamenilor lumii acesteia", spune Sf. Macarie[415]. Creştinii cred în Dumnezeu Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt, primesc spre sfinţire Sfintele Taine şi călătoresc în corabia Bisericii peste ale lumii valuri, spre patria Ierusalimului ceresc. Viaţa creştinilor e cinstirea Bisericii, iubirea lui Hristos, vederea lui Dumnezeu şi unirea cu El. Toată înţelepciunea

[413] Sf. Ignatie Teoforul, Scrierile Părinţilor apostolici, p. 152.
[414] Origen, *Omilia XIX* la Ierem. P. Pourrat, La Spirit. Chr. I, p. 72
[415] *Omilii*, p. 29.

creştinilor stă în har, în credinţă şi în fapte bune; în poruncile biblice, în dogmele Bisericii şi în virtuţile Evangheliei.

De le învăţaţi până la neştiutori, de la regi până la ostaşi, de la bogaţi până la săraci, steagul de luptă, semnul tuturor creştinilor este jertfa, crucea biruitoare şi mântuitoare. Creştinii preţuiesc mai presus de toate sufletul (Marcu 8:36), fiindcă din nemărginita dragoste a lui Dumnezeu pentru el s-a întrupat şi s-a răstignit Mântuitorul.

Sfântul Macarie spune: „Creştinii ştiu că sufletul preţuieşte mai mult decât creaturile. Căci numai omul este creat după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. Uită-te la cer, la mărimea lui nemăsurată; la pământ, la creaturile lor de preţ şi la puternicele sale corpuri! Şi cu toate acestea, omul este mai de preţ decât toate lucrurile corporale. Căci numai la el singur află Domnul plăcere. Şi monştrii mării, munţii şi animalele sălbatice, văzute de dinafară, sunt mai mari decât omul. Uită-te la vrednicia ta, cât de mult eşti preţuit! Căci Domnul te-a pus peste îngeri, când a venit pe pământ, chiar în propria lui persoană, ca trimis şi Mântuitor. Venit-au oare şi îngerii pentru mântuirea ta? Fiul regelui, el însuşi rege, a făcut sfat cu Tatăl său; şi Cuvântul a fost trimis, îmbrăcându-se în trup şi ascunzându-şi dumnezeirea sa, pentru ca asemenea prin asemenea să se mântuiască; şi-a pus sufletul pe cruce. Aşa de mare este dragostea lui Dumnezeu pentru om”[416].

Şi mai departe, să ne închipuim un rege care dă peste un cerşetor plin de lepră; îi pune leacuri pe răni, îl vindecă, îl duce la masa sa, îl îmbracă în purpură şi-l face moştenitor de rege. „Tot astfel a făcut şi Dumnezeu cu neamul omenesc. El i-a

---

[416] Sf. Macarie, *Omilii*, p. 101.

spălat rănile, le-a tămăduit şi l-a introdus în camera sa de mire ceresc. Mare, neasemănat de mare este cinstea creştinilor"[417].

Înțelegând cât de mult a iubit Dumnezeu omul (Ioan 3:16), creştinii văd în Împărăția lui Dumnezeu adevărata lor patrie şi în viața veşnică adevărata lor fericire. Pentru ei viața de pe pământ e o călătorie, cu mici popasuri în ospătăriile acestei lumi, în care unii vin şi alții pleacă.

Admirabil tâlcuieşte acest gând Sf. Antonie cel Mare: „Dintre cei ce se află într-o ospătărie, unii închiriază paturi; alții neputând avea paturi şi dormind pe jos, horcăie nu mai puțin ca cei care dorm în pat. Şi aşteptând măsura nopții, dimineața toți se duc, lăsând paturile ospătăriei şi luând numai lucrurile lor. Asemenea este şi cu toți cei ce vin în viață: şi cei ce au trăit cu puține şi cei ce au trăit în slavă şi bogăție, ies din viață ca dintr-o ospătărie, neluând nimic din desfătarea şi bogăția vieții, fără numai faptele lor, bune sau rele, săvârşite de ei în viața lor"[418].

Pe toți creştinii, dragostea îi leagă şi îi atrage spre Dumnezeu cu o neînfrântă putere. Dragostea lui Dumnezeu, dragostea pentru Evanghelie, pentru Biserică şi pentru viața veşnică fericită, îi întăreşte să lupte cu credință pentru adevărul Evangheliei şi să rabde cu bucurie toate suferințele, martiriul şi moartea. „Unde se află Duhul Sfânt acolo se iveşte, ca o umbră, şi persecuția şi lupta", spune tot Sf. Macarie[419]. Creştinii sunt oamenii luptelor duhovniceşti, oamenii adevărului mântuitor, oamenii virtuții sfinte, oamenii care trăiesc după voia lui Dumnezeu. Ei nu admit dezacordul dintre credință şi fapte, nici egoismul, nici idolatria, nici minciuna, sub nici o formă. De

---

[417] Idem, *Omilii*, p. 103.

[418] Filocalia I, p. 18.

[419] *Omilii*, p. 87.

aceea, deși adeseori sunt huliți, batjocoriți și prigoniți, ei nu încetează lupta până la moarte, până la biruință, precum a scris: «Pentru adevăr luptă până la moarte» (Sirah 4:30).

Aceştia sunt creştinii, iubiți și binecuvântați cititori, oamenii pe care Iisus Hristos i-a numit **lumina lumii** și **sarea pământului**. Ei sunt **icoanele vii**, modelele noastre în lupta pentru curățirea, luminarea, îmbunătățirea și desăvârșirea sufletelor. Sf. Vasile cel Mare, arătând cum trebuie să fie purtarea unui creştin, scrie: „Creştinul este dator să aibă întocmirea gândurilor vrednică de chemarea cea cerească, viețuind potrivit Evangheliei lui Hristos. Creştinul nu trebuie să se împrăştie sau cu ceva să se depărteze de aducerea aminte despre Dumnezeu şi despre voia Lui și despre judecăți. Creştinul, punându-se întru toate mai presus de îndreptările cele după lege, nu i se cade nici să jure, nici să mintă. De asemenea nu i se cade nici să hulească, nici să asuprească, nici să se certe, nici să se răzbune pentru sine, nici să răsplătească răul cu rău şi nici să se mânie. El dator este să rabde îndelung, să sufere toate câte i se vor întâmpla, iar pe cel ce face nedreptate să-l mustre la vremea potrivită, nu cu porniri pătimaşe spre a se răzbuna pe sine, ci cu vrerea să-l îndrepte pe fratele, după porunca Domnului. De fratele care nu este de față, să nu grăiască nimic de rău pentru a-l ponegri; aceasta este clevetire chiar dacă cele spuse ar fi adevăr. I se cade a se feri de omul care cleveteşte asupra fratelui. Nu i se cade a glumi. Nu i se cade a râde de cineva sau a suferi pe cei ce râd de alții. Nu i se cade a grăi în deșert sau a spune vorbe care nu slujesc nici spre folosul celor ce ascultă, nici spre alt lucru trebuincios sau îngăduit de Dumnezeu"[420].

---

[420] Scris. 22; Vechile Rânduieli monahale, p. 258-259.

În altă scrisoare, a 40-a, tot Sf. Vasile cel Mare sfătuieşte pe creştini aşa: „Cel ce eşti nevoit să plăteşti ceva, adaugă pentru Dumnezeu; cel ce eşti despuiat de ceva, să nu te judeci; cel ce eşti hulit, roagă-te. Mort să fii păcatului, răstigneşte-te pentru Dumnezeu. Toată grija să o dai Domnului, ca să ai loc acolo unde sunt mulţimile îngerilor, bucuria celor dintâi născuţi, scaunele apostolilor, înainte şederea proorocilor, toiegele patriarhilor, cununile mucenicilor, laudele cuvioşilor"[421].

Precum vedem şi auzim din graiurile sfinţilor, Dumnezeu cere de la creştini numai gânduri bune, inimă curată, cuvinte înţelepte şi fapte virtuoase, adică tot **virtuţi vrednice de sfinţi**. Aşa scrie şi Sf. Macarie. Dumnezeu cere de la creştini „inimă curată, conştiinţă bună, cuvinte folositoare, gânduri nevinovate şi bune, şi toate faptele ce sunt vrednice de sfinţi"[422]. Aşa erau vechii creştini, „oamenii nevinovăţiei şi ai dragostei, care nu erau vinovaţi înaintea păgânilor pentru altceva decât pentru religia lor"[423]. Aşa trebuie să fie toţi creştinii[424].

Nici nu s-ar putea altfel. Urmată şi ascultată cu credinţă, religia creştină a făcut şi face din oamenii cei mai decăzuţi

---

[421] Vechile Rânduieli, p. 270-271.

[422] *Omilii*, p. 78.

[423] Ilie Miniat, *Didahii şi predici*, p. 686.

[424] *Hristoitia*,sau cartea despre *„Bunul moral al creştinilor"*, mustră obiceiurile rele dintre creştini şi-i învaţă atrăgător şi cuceritor de frumos: să îmbrăţişeze numai obiceiurile bune, să lepede jocurile şi cântecele lumeşti, să nu cânte şi să nu dănţuiască la nunţi, să nu fie clevetitori şi mincinoşi, să nu se împodobească şi să nu privească cu iscodire, să nu joace jocuri de noroc, să nu vorbească cuvinte de ruşine şi de râs, să se ferească de toate răutăţile meseriaşilor păgâni şi de sminteli, să nu facă vrăjitorii, să ajute la îndreptarea şi mântuirea fraţilor, să se poarte cu cuviinţă în biserică şi după ieşirea din biserică şi să păzească toate poruncile lui Hristos.

făpturi noi, creştini şi chiar sfinţi, împodobiţi cu cele mai alese virtuţi religioase şi morale. Aşezând icoanele lor vii şi luminoase în faţa ochilor sufletului nostru, ele ne cheamă şi ne îndeamnă, ca nişte mame copiii, să mergem şi noi pe urmele lor, ca din treaptă în treaptă şi din biruinţă în biruinţă să urcăm tot mai sus pe scara desăvârşirii.

Mântuieşte, Doamne, poporul Tău şi binecuvintează moştenirea Ta. Biruinţă dreptcredincioşilor creştini, asupra celui potrivnic dăruieşte şi cu crucea Ta păzeşte pe poporul Tău.

2. Sfinţii

Fiţi sfinţi, pentru că Eu sunt sfânt
(1 Petru 1:16)

O figură de roman, un tip de răzvrătit, se declară duşman neîmpăcat al sfinţilor. „Urăsc şi sfinţii", exclamă el. „Sunt pacostea omenirii!... Aceştia nu cunosc ce înseamnă îndoială. Viaţa sfinţilor şi a eroilor e frumoasă în cărţi...."[425].

Ura împotriva sfinţilor nu se întâlneşte numai pe pagini şi la figuri de romane. Din nefericire ea se întâlneşte la prea mulţi oameni, care în felul lor de a gândi, a vorbi şi a trăi, deşi sunt împotriva sfinţilor, fără să voiască, îi laudă, ca şi figura de care am amintit. Ei cugetă aşa: viaţa sfinţilor e frumoasă, dar aspră. Neînduplecată, nu cunoaşte chinurile şi amărăciunile îndoielilor. Prin urmare, nu e pentru noi, îndoielnicii, molatecii şi nărăviţii cu toate relele.

---

[425] Ieronim Pacu în *Întunecare,* Cezar Petrescu, vol II, p. 289.

În felul acesta, critica şi nemulţumirea devine laudă. Virtuţile şi frumuseţile unora sunt pricină de supărare pentru cei ce nu le au, mai ales când e vorba de sfinţi.

Cine sunt sfinţii?

Unii îşi închipuie că sfinţii sunt nişte călugări uscaţi de post şi de rugăciune, nişte sihaştri sau pustnici, care se feresc de societatea oamenilor şi trăiesc singuratici prin păduri, prin peşteri şi prin pustiuri, sau în cazul ce mai bun prin schituri şi mănăstiri. Sunt şi de aceştia. Alţii îşi închipuie că sfinţii sunt nişte oameni neobişnuiţi: prooroci, apostoli, martiri, făcători de minuni, ierarhi învăţaţi şi neprihăniţi. Sunt şi de aceştia. Alţii îşi închipuie că sfinţii sunt nişte oameni simpli, săraci în avuţii şi bogaţi în fapte bune, curaţi la inimă şi feciorelnici. Sunt şi de aceştia. Alţii îşi închipuie că sfinţi ar fi nişte oameni bolnavi şi nebuni (hipnotici, mizantropi, isterici, nervoşi, sugestionaţi, psihopaţi).

Numele de „sfânt" vine de la numele lui Dumnezeu. În Sf. Scriptură unul dintre numele lui Dumnezeu este Sfântul (Kadoş, Aghios, Sanctus). Sfinţenia e virtutea desăvârşirii morale. Dumnezeu este „Sfântul" (Isaia 1:4). Sfântul Dumnezeu, singurul neîntinat, fără prihană, fără păcat, fără nici o patimă; singurul sfânt în chip desăvârşit.

În înţeles moral, sfinţenia este acordul voinţei omului cu voinţa lui Dumnezeu. Dumnezeu este sfânt pentru că El este izvorul sfinţeniei, el creează şi descoperă legea şi ordinea morală, El revarsă în lume harul sfinţeniei, puterea dumnezeiască prin care se curăţă, se luminează şi se desăvârşesc sufletele. Omul devine sfânt prin **conlucrarea** cu harul lui Dumnezeu, până la **asemănarea** cu El, când voinţa omului ajunge la un acord deplin cu voinţa lui Dumnezeu,atunci ajunge

la treapta sfinţeniei, la virtutea cea mai înaltă, la starea desăvârşită a firii.

Sfinţenia lui Dumnezeu se arată de la început în legea morală dată primilor oameni, şi de aici mai departe în istoria pedepselor date pentru păcate, în descoperirea poruncilor morale şi a virtuţilor religioase, şi cu deosebire **în porunca şi în virtutea sfinţeniei**. «Eu sunt Domnul Dumnezeul vostru, grăieşte Dumnezeu lui Moise, deci **sfinţiţi-vă ca să fiţi sfinţi, căci sfânt sunt Eu** » (Levitic 11:44-45). Altădată din nou porunceşte Dumnezeu lui Moise: «Vorbeşte către obştea fiilor lui Israil şi spune-le: **Fiţi sfinţi, căci sfânt sunt Eu**, Domnul Dumnezeul vostru!» (Levitic 19:2). Aceeaşi poruncă se repetă şi mai departe (Levitic 20:7-26; 21:6-8). Întreg cuprinsul capitolelor 18-26 din Levitic, despre căsătorie, porunci, preoţi, sărbători, jertfe, pedepse şi binecuvântări, se referă mai presus de toate la virtutea, idealul şi darul sfinţeniei, care vine de la Dumnezeu, căci zice El: «Eu sunt Domnul cel ce vă sfinţesc pe voi» (Levitic 22:33). El e sfânt: «Sfânt e Domnul Dumnezeul nostru» (Psalm 98; 10), şi poporul Său e chemat să fie sfânt: «Voi îmi veţi fi Mie împărăţie preoţească şi **neam sfânt**», popor ales al lui Dumnezeu, prin ascultarea şi paza poruncilor (Ieşirea 19:6; Deuteronom 7:6; 26:19; 28:9). E sfânt numele lui Dumnezeu (Psalm 32:21; 102:1; 110:9); e sfânt cuvântul Lui (Psalm 104:41); legea şi poruncile Lui sunt sfinte (Romani 7:12); braţul Lui (Psalm 97:2), calea Lui (Psalm 76:13), tronul Lui (Psalm 46:8), aşternutul picioarelor Lui (Psalm 98:5) sunt sfinte. «Drept este Domnul în toate căile Sale şi **sfânt în toate lucrurile Sale**» (Psalm 144:17). Sfinţenia lui Dumnezeu o proslăvesc îngerii şi profeţii. «Sfânt, sfânt, sfânt este Domnul

Savaot, plin este tot pământul de mărirea Lui!» (Isaia 6:3), cântă și astăzi Biserica.

Mântuitorul Iisus Hristos ne-a descoperit și ne-a învățat că Dumnezeu e **Duh Sfânt** (Ioan 4:24; 14:26; 15:26), ființa morală desăvârșită: «Fiți desăvârșiți, precum **desăvârșit este și Tatăl vostru cel din ceruri**» (Matei 5:48). El mai numește pe Dumnezeu Tată sau **Părinte Sfânt** (Ioan 17:11) și-l roagă ca și pe apostoli și urmașii lor să-i sfințească: «Sfințește-i în adevărul Tău, ...ca și ei să fie sfinți în adevăr» (Ioan 17:17-19). Pe toți ucenicii îi învață să se roage Tatălui ceresc: «...sfințească-se numele Tău» (Matei 6:9); și pe toți ne îndeamnă să-l cinstim ca sfânt, cu duhul și cu adevărul, vădindu-i sfințenia în curățenia gândurilor, cuvintelor și faptelor noastre. El Însuși, Mântuitorul, e numit «Sfântul lui Dumnezeu» (Marcu 1:24; Luca 1:35; 4:34) și pe toți aceia care împlinesc poruncile Lui – voia lui Dumnezeu – îi numește «prieteni» (Ioan 15:14-15), frați și surori (Matei 12:50), adică pe aceia care au ceva asemănător cu El în paza poruncilor și în sfințenia vieții.

Ceea ce se spune în vechiul Testament și în Evanghelie despre legea și porunca sfințeniei, se repetă și se întărește din nou în scrierile Sfinților Apostoli. Sf. Petru repetă poruncile sfințeniei din Vechiul Testament. El scrie: «Ca fii ai ascultării, nu vă potriviți poftelor de mai înainte, din timpul neștiinței voastre, **ci după Sfântul care v-a chemat, fiți și voi sfinți în toată purtarea voastră**. Căci scris este: **Fiți sfinți, pentru că Eu sunt sfânt**» (1 Petru 1:15-16; Levitic 11:44-45, 19:2). Tot el face creștinilor chemarea să-și dea seama că acum ei sunt noul Israil, neamul ales și sfânt, poporul lui Dumnezeu: «**Voi sunteți seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt,** popor rânduit să vestească bunătățile celui ce v-a chemat din întuneric

la lumina sa cea minunată, voi care odinioară nu erați popor (ales), iar **acum sunteți poporul lui Dumnezeu**, voi care odinioară nu aveați parte de milă, iar acum sunteți miluiți» (1 Petru 2:9-10; Ieşirea 19:6). Creştinii fiind poporul lui Dumnezeu, datori sunt toți să trăiască **«în sfințenie şi cucernicie**, ca în ziua Domnului, la a doua venire, să fie aflați de El, în pace, fără vină şi fără prihană» (2 Petru 3:11), adică sfinți.

Sf. Pavel spune că legea lui Dumnezeu «este sfântă şi porunca sfântă şi dreaptă şi bună» (Romani 7:12) şi sfătuieşte pe cititori să se îmbrace «în omul cel nou, cel zidit după Dumnezeu întru dreptate și întru sfințenia adevărului» (Efeseni 4:24). Omul acesta e sfântul. Nu oricare om, nici oricare creştin, ci sfântul. Acesta e omul cel nou.

După Apostolul Pavel, toți creştinii sunt **chemați** să fie **sfinți** (Romani 1:7), «sfinți şi fără prihană» (Efeseni 1:4), «aleşi ai lui Dumnezeu, **sfinți şi iubiți**» (Coloseni 3:12). «Vă îndemn, fraților,... să înfățişați trupurile voastre ca pe o jertfă vie, **sfântă**, bineplăcută lui Dumnezeu...» (Romani 12:1). Creştinii au făgăduința că vor fi poporul lui Dumnezeu, biserica lui Dumnezeu, familia lui Dumnezeu: «Voi fi vouă Tată, şi voi îmi veți fi Mie fii şi fiice», dar cu o condiție: să se ferească de idoli, să nu se atingă de nici o necurăție. «Având, deci, aceste făgăduințe, iubiților, **să ne curățim de toată spurcăciunea trupului şi a duhului, desăvârşind sfințenia în frica lui Dumnezeu**» (2 Corinteni 6:16; 7. 1). Nu poate fi nimeni poporul, familia, fiul lui Dumnezeu în stare de necurăție. Starea de fii şi popor al lui Dumnezeu atrage cu sine munca, strădania de a împlini şi desăvârşi **«sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Dumnezeu»** (Evrei 12:14).

Sfinţenia este o **cerinţă de mântuire. «Voia lui Dumnezeu este sfinţirea voastră,** ... să ştie fiecare a stăpâni vasul (trupul) său în sfinţenie şi cinste» (I Tesaloniceni 4:4-5).

După apostolul Pavel **sfinţenia** este **«umblarea în chip vrednic de Dumnezeu»** (I Tesaloniceni 2:12), iar **sfinţirea** e spălarea şi curăţirea sufletului prin har de orice întinăciune, adică mântuirea în sfinţirea Duhului şi în credinţa adevărului (II Tesaloniceni 2:13).

În scopul sfinţirii, Iisus Hristos a întemeiat Biserica (Efeseni 5:25-26) şi a rânduit în ea apostolii, proorocii, evangheliştii, păstorii şi învăţătorii (ierarhia), **«spre desăvârşirea sfinţilor»** (Efeseni 4:11-12). Membrii Bisericii, creştinii, nu mai sunt străini de Dumnezeu şi venetici în lume. Prin Biserică ei sunt **«cetăţeni împreună cu sfinţii şi casnici ai lui Dumnezeu»** (Efeseni 2:19). De aceea în toată vremea toţi creştinii suntem datori să mulţumim lui Dumnezeu, că **ne-a scos din întuneric la lumină, ne-a deschis intrare în împărăţia Fiului iubirii sale şi ne-a învrednicit să luăm parte la moştenirea şi slava sfinţilor, în lumină** (Coloseni 1:12-13; Efeseni 1:18-19).

După aceste lămuriri, iubiţi şi binecuvântaţi creştini, putem răspunde la întrebarea: cine sunt sfinţii? Sfinţii sunt toţi acei oameni aleşi, care în viaţa lor au împlinit în chip desăvârşit voia lui Dumnezeu; toţi credincioşii care au trăit curaţi de orice întinăciune[426]. „Deci se face omul sfânt prin depărtarea de rele", prin lucrarea bunătăţilor şi a poruncilor lui Dumnezeu[427]. În legea sfinţeniei, poruncită tuturor oamenilor atât în Vechiul

[426] „Sfânt se numeşte cel curat de răutate şi păcat", *Scolie* la Cuvântul XV din *Scara* Sf. Ioan Sinaitul.

[427] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântul XI*, p. 152.

Testament şi în Noul Testament, sfinţi sunt întâi de toate îngerii, aşa cum îi numeşte Mântuitorul (Matei 25:31); sfinţi sunt proorocii şi apostolii, aşa cum îi numeşte apostolul Petru (2 Petru 3:2) şi Apostolul Pavel (Efeseni 3:5; Evrei11:32), «cel mai mic decât toţi sfinţii» (Efeseni 3:8); sfinţi sunt toţi drepţii plecaţi din lumea aceasta, «duhurile drepţilor celor desăvârşiţi» (Evrei 12:23); sfinţi sunt biruitorii (Apocalipsa 2:3) şi încununaţii (2 Timotei 4:8; Coloseni 2:18); sunt martirii, mărturisitorii, marii dascăli ai Bisericii, cuvioşii, împreună cu femeile mironosiţe, mucenice şi fecioare temătoare de Dumnezeu. Sfinţii sunt «lumina lumii» (Matei 5:14), **creştinii desăvârşiţi**, cei mai buni învăţăcei ai Mântuitorului, cea mai aleasă rodire a Duhului Sfânt şi cea mai frumoasă podoabă a Bisericii. Cum a rodit cuvântul Evangheliei în lume, cum s-a răspândit credinţa creştină între neamurile păgâne, cum au strălucit virtuţile sfinte în vieţile oamenilor, cum s-a zidit, s-a apărat şi s-a întărit Biserica pe faţa pământului, se vede mai bine din **Vieţile Sfinţilor**. Pentru răspândirea creştinismului şi pentru slava Bisericii, vieţile sfinţilor au făcut mai mult decât toate vorbirile oamenilor. Prin vieţile şi lucrările lor, sfinţii sunt pentru noi toţi **icoanele vii** şi cele mai alese **modele** de oameni în drumul şi urcuşul spre desăvârşire.

La asemănarea cu Dumnezeu se ajunge prin daruri (primite) şi prin virtuţi (dobândite). Sfinţenia este cea mai înaltă, cea mai grea şi cea mai strălucită virtute. La virtutea aceasta ajung numai oamenii care au suflet cu înfăţişare (arhitectură) simplă şi frumoasă; suflet curat şi tare, surd la toate câte şopteşte ispita şi pofteşte patima; suflet hotărât, care se supune asprei şi binefăcătoarei discipline a vieţii religioase şi morale, sfinţii.

Să luăm de călăuză în viaţă sfinţii şi să ne supunem din inimă legii sfinţeniei, creştini. Sfinţii ne învaţă ştiinţa şi arta de-

săvârşirii. Sfinţii sunt maeştri şi dascălii noştri cei mai iubiţi. „Cel ce petrece cu sfinţii se va sfinţi"[428]. Biserica creştină la început era o societate de oameni creştini cu viaţă şi râvnă de sfinţi.

- „Pentru ce nu ai putea şi tu ceea ce au făcut alţii"?, întreabă Fericitul Augustin[429].

«Să slujim lui Dumnezeu, fără frică, în sfinţenie şi în dreptate, în toate zilele vieţii noastre» (Luca 1:75), «ca să ne împărtăşim din sfinţenia Lui» (Evrei 12:10).

„ ...înţelepţeşte-ne pe noi, Doamne ca să îndeplinim în frica Ta dreptate şi sfinţenie;...**binecuvintează poporul tău şi sfinţeşte moştenirea Ta**; pace lumii Tale dăruieşte bisericilor Tale, preoţilor şi la tot poporul Tău..."[430].

3. Războiul sfinţilor

«Îndrăzniţi, Eu am biruit lumea»
(Ioan 16:33)

Sunt oameni mari prin ştiinţă, prin artă, prin filozofie, prin geniu politic, militar, artistic, cultural, tehnic. Treapta cea mai înaltă şi cea mai grea o reprezintă sfinţenia. Vârfurile, culmile sunt ale sfinţilor, ale acelor dintre oamenii aleşi ai omenirii care au întruchipat şi practicat mai desăvârşit virtuţile religioase şi morale.

Sfinţenia cere lupte, sudori de sânge, nevoinţe, jertfe, rugăciuni şi virtuţi, care nu se cer învăţaţilor. Sfinţenia şi

[428] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, p. 108.
[429] Confesiuni VIII, II.
[430] Rugăciunea a II-a de la Utrenie.

celelalte virtuți nu se obțin fără lupte. Fără a distruge ceva, sfinții **adaugă** forțe noi vieții și societății. Sfinții știu mai multe decât noi, văd mai adânc decât noi, sunt mai mari decât noi, nu prin cunoștințe din cărți și din laboratoare, nici prin vorbiri și argumentări, ci prin mărturia vieții lor curate și a experienței lor mai bogată și mai adâncită. Ei dezvăluie puterea și frumusețea sufletului în trup; ne învață cum să începem și cum să înaintăm în viața evlavioasă până la desăvârșire; ei ne arată cum putem găsi, simți și sfinți pe Dumnezeu în noi; cum putem iubi mai cald pe Dumnezeu, cum putem cunoaște mai bine adevărul creștin, cum putem întări sentimentele religioase, cum putem lărgi, îmbogăți, adânci și înălța conținutul vieții, sub o formă trăită, până în zările ei sfinte, cerești, dumnezeiești, veșnice....

Din pricina că sunt mai mari și mai buni decât noi, sfinții în viața aceasta – aproape toți – sunt neînțeleși, bârfiți și foarte adeseori prigoniți.

Există un război al sfinților. Viața sfântă nu se dobândește fără lupte: nu este un rod al șederii. Cărțile Bisericii ne vorbesc pe nenumărate pagini despre „crucea" Mântuitorului, suferințele profeților, „luptele apostolilor, sudorile preacuvioșilor și sângele mucenicilor", care vădesc în ochii lumii întregi că cea mai înaltă virtute dintre virtuți, sfințenia, nu se poate ajunge fără strădanie, fără lupte.

Războiul sfinților se dă pe două fronturi: unul cu dușmanii din afară și al doilea cu dușmanii dinăuntru, care-i atacă fără oprire și cu înverșunare viața întreagă.

Despre războiul acesta, mai întâi amintește profetul Daniil. Într-una din vedeniile sale (cap. 7), Daniil vede ieșind din apă patru fiare uriașe: „un leu cu aripi de vultur, un urs cu trei coaste în gură, o panteră cu patru aripi de pasăre și a patra fiară, un

animal cu dinţi de fier, cu gheare de aramă şi cu zece coarne, peste fire de înfricoşător şi puternic. Între cele zece coarne îi creştea un corn, care avea ochi şi gură de om care grăia cuvinte de trufie şi hulă. Cel vechi de zile (Dumnezeu) face judecată, nimiceşte fiarele şi împărăţia o dă Fiului Omului, ca Lui să-i slujească în veci limbile, neamurile şi popoarele. După tâlcul vedeniei, pe care îl avem tot la Daniil, cele patru fiare sunt patru împărăţii, din care a patra e cea mai înfricoşată. Cornul dintre cele zece coarne, care grăia hulă, e un împărat care poartă război cu sfinţii şi-i biruieşte, până când Cel vechi de zile, Preaînaltul Dumnezeu – face dreptate sfinţilor, şi le dă lor împărăţia. Până atunci, împăratul (cornul cel din urmă) grăieşte cuvinte trufaşe, de hulă, împotriva lui Dumnezeu, asupreşte sfinţii, îşi pune în gând să schimbe sărbătorile şi legea. Domnia lui ţine vreme de „un an şi doi ani şi jumătate de an". După acest timp, se va face judecata: fiara va fi nimicită şi împărăţia, cu toată stăpânirea şi mărirea ei, va fi dată sfinţilor pe vecie. Nu putem şti cu precizie care sunt împărăţiile celor patru fiare, nici a celor zece coarne; nici a cornului care poartă război cu sfinţii, nici intervalul de timp de un an şi jumătate de an. Cărţile şi capitolele apocaliptice sunt cele mai grele, dacă nu cu neputinţă de tâlcuit. Sigur ştim numai faptul că prin judecata atotînţeleptului Dumnezeu şi prin puterea Fiului Omului, după ce vor fi suferit din pricina fiarelor, **sfinţii vor ieşi biruitori**.

Tot Daniil mai are o vedenie cu războiul sfinţilor, tâlcuită de arhanghelul Gavriil (cap. 8:8-27). Daniil vede un berbec (împărăţie) cu două coarne (împăraţii Mediei şi Persiei), în faţa căruia se ridică un ţap cu un corn (împărăţia Greciei), care după ce trânteşte la pământ berbecul, creşte şi se întăreşte. După ce cornul ţapului a fost sfărâmat, în locul lui au crescut alte patru

coarne (patru împărății dintr-un popor), dintre care unul, semeț și isteț la uneltiri, răstoarnă adevărul la pământ, calcă stelele în picioare, oprește jertfele, pângărește biserica lui Dumnezeu și înfrânge norodul sfinților. Și acest împărat antihrist, numit mai târziu de Daniil «urâciunea pustiirii» (Daniil 9:26; e amintit și de Mântuitorul: Matei 24:15; Marcu 13:27); va fi doborât la pământ, dar nu de mână omenească. Afară de numele împăraților, nici în vedenia aceasta nu se poate ști nimic, nici privitor la persoane, nici privitor la timp. Tâlcuiri și încercări de lămurire sunt destule, dar le lipsesc probele doveditoare și convingătoare. Fapt sigur este, ca și în vedenia de mai înainte, că sfinților li se prevestesc războaie, prigoniri, suferințe, înfrângeri grele și abia la urmă și pentru totdeauna biruința. (Apocalipsa 10:7; 13:7-10).

În Evanghelia Mântuitorului sunt de asemenea anunțate, pentru ucenici și sfinți, și lupte, suferințe și înfrângeri, după care urmează, deplină și veșnică, slava și bucuria biruinței. «Să nu socotiți că am venit să aduc pace pe pământ; n-am venit să aduc pace, ci sabie (luptă)» (Matei 10:34). «Foc am venit să arunc pe pământ» (Luca 12:49) (război duhovnicesc). „Aduceți-vă aminte de cuvântul pe care vi l-am spus: «Nu este sluga mai mare decât stăpânul său. De M-au prigonit pe Mine, și pe voi vă vor prigoni. De au păzit cuvântul Meu, și pe al vostru îl vor păzi. Toate acestea le vor face vouă din pricina numelui Meu, pentru că ei nu cunosc pe Cel ce M-a trimis» (Ioan 15:20-21; Matei 10:24). «Acestea am grăit vouă ca să nu vă smințiți. Scoate-vă-vor din sinagogi și va veni vremea ca oricine vă va ucide să i se pară că aduce slujbă lui Dumnezeu» (Ioan 16:1-2). «Amin, amin grăiesc vouă, voi veți plânge și vă veți tângui, iar lumea se va bucura. Vă veți întrista, dar întristarea voastră în

bucurie se va întoarce» (Ioan 16:20-22). «Fericiți sunt cei prigoniți pentru dreptate...Fericiți veți fi când vă vor ocărî și vă vor prigoni...» (Matei 5:10-11; Luca 6:21-23). «Acestea am grăit vouă ca în Mine pace să aveți. **În lume necaz veți avea, dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea»** (Ioan 16:33).

Mântuitorul nu făgăduiește ucenicilor și sfinților fericire în lumea aceasta. Le prevestește multe necazuri, suferințe, prigoane, lupte. În schimb le asigură prin Evanghelie, viața, moartea, învierea și biruința Sa, dincolo de moarte, pentru care merită să-ți dai bucuros viața aceasta scurtă și mai mult necăjită decât fericită. Aici e alergarea și lupta, osteneala și suferința; dincolo e biruința și încununarea, bucuria și slava.

Sfinții Apostoli așa au înțeles și au trăit viața: în luptă, și pe frontul dinăuntru, împotriva pornirilor rele, și pe frontul din afară, împotriva atacurilor venite de la vrăjmași. «Oare nu știți că cei ce aleargă în arenă toți aleargă, dar numai unul ia premiul? Așa să alergați, ca să-l luați. Și oricine se luptă, se înfrânează de la toate: ei ca să ia o cunună stricăcioasă, iar noi nestricăcioasă. Eu așa alerg, nu ca la întâmplare; așa lovesc, nu ca și cum aș bate văzduhul, ci îmi chinui trupul și îl robesc ascultării, ca nu cumva altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic» (Corinteni 9:24-27).

Războiul sfinților e un front în care se înfruntă virtutea cu viciul, adevărul cu minciuna, lumina cu întunericul. «Noi (apostolii) suntem nebuni pentru Hristos, iar voi înțelepți întru Hristos; noi slabi, iar voi tari; voi slăviți, iar noi de ocară. Până în ceasul de acum flămânzim și însetăm și suntem goi și suntem pălmuiți și suntem pribegi, și ne trudim muncind cu mâinile noastre. Ocărâți fiind, binecuvântăm; prigoniți fiind, răbdăm;

huliți, mângâiem. Ne-au făcut gunoiul lumii, lepădătura tuturor, până acum» (1 Corinteni 4:10-13).

Așa se luptă Sfinții Apostoli, așa se luptă marele Sfânt și Apostol Pavel – până la moarte (2 Timotei 4:6-8); așa îndeamnă să lupte și ucenicul și episcopul Timotei, «ca un bun ostaș al lui Hristos» (2 Timotei 2:3-5); așa îndeamnă să alerge în lupta ce ne stă înainte toți creștinii, după cum au luptat și sfinții prooroci ai Vechiului Testament (Evrei 11); cu răbdare, cu privirea la Iisus începătorul și plinitorul credinței, cu bărbăție și cu împotrivire «până la sânge» (Evrei 12:1-4). «Nimeni să nu vă smulgă biruința» (Coloseni 2:18).

Lupta cea mai grea și îndelungată, pe care o au de purtat sfinții, nu este cu lumea dinafară, ci cu ispitele, cu poftele și gândurile rele dinlăuntrul sufletului și al trupului. „Unii își închipuie că ei sunt deja sfinți fiindcă se abțin de la femeie și de la toate cele văzute, spune sfântul Macarie, dar nu e așa. **Răutatea este în duh**; și în inimă trăiește și se înalță. Numai acela e sfânt, care este curat și sfințit după omul cel dinăuntru"[431].

Sfinții nu sunt mari și biruitori prin însușirile și puterile lor omenești. Ca oameni, sfinții sunt mai slabi decât mai mulți dintre muritori. Sfinții sunt mari și biruitori întâi de toate **prin puterea lui Dumnezeu** care lucrează și rodește în ei virtuțile cele mai alese: curăția, credința, bunătatea, răbdarea, iubirea, rugăciunea și jertfelnicia.

„Neputința după fire a sfinților este o dovadă a puterii covârșitoare dumnezeiești. Prin ea Domnul a biruit pe diavolul cel trufaș"[432].

---

[431] *Omilii*, p. 118.
[432] Sfântul Maxim Mărturisitorul: *Filocalia III*, p.415.

Sfinții sunt mari și biruitori prin **armele** lor de luptă, prin puterile lor sufletești, sporite mereu cu ajutorul dumnezeiescului har. Sfinţii sunt mari şi biruitori prin **smerenia şi devoţiunea** lor (dragostea arzătoare şi neîntreruptă față de cultul divin și față de Dumnezeu). Smerenia este baza şi devoţiunea, seva vieţii duhovniceşti; fără de aceste virtuţi nu poate fi creştere în harul şi în cunoştinţa Domnului[433].

Sfinţii sunt mari şi biruitori prin **curăţia** sufletului lor. După Sfântul Antonie cel Mare, din virtutea aceasta le vine sfinţilor şi numirea: „Sfânt se numeşte omul curăţit de patimi şi de păcate. De aceea cea mai mare izbândă a sufletului, care place lui Dumnezeu, este să nu mai fie păcat în om"[434]. Iosif e mare pentru că atunci când i s-a dat prilej de păcătuire (să se culce cu soţia lui Putifar) a preferat mai bine temniţa decât să se întineze: „Cum să săvârşesc eu această mare nelegiuire şi să păcătuiesc înaintea lui Dumnezeu?" (Facere 39:7-9). Pentru sfinţi, păcătuirea e crimă de moarte împotriva aproapelui, împotriva propriei fericiri şi împotriva lui Iisus Hristos care s-a răstignit, din iubire, pentru mântuirea păcătoşilor. Pentru cunoştinţa şi **«păcătuirea ta, va pieri fratele tău, pentru care Hristos a murit!»** (1 Corinteni 8:11-12). Cine ştie câte lupte şi câte ispite înfruntă sfinţii, ca să-şi păstreze pânza sufletului curată şi împodobită numai cu florile virtuţilor?...Viaţa cea mai

---

433 „Seva nu este trunchiul, nici crengile, nici floarea, nici fructul. Ea este lichidul hrănitor, care circulă pretutindeni. Ea este prezentă în toate părţile arborelui ca un principiu de viaţă şi de rodire...Acolo unde ea e săracă, toate sunt sărace: veţi vedea crengi moarte, flori puţine, decolorate şi fără parfum, câteva fructe pipernicite şi fără suc. Unde ea dispare, totul se strică, totul tânjeşte, totul moare. Aşa e **devoţiunea**" (I. Richard: *Theologie et Piété* I, p. 218).

434 *Filocalia I*, p.32-33.

curată, feciorelnică, au avut-o mai presus de toți, sfinții Mântuitorul și Preacurata lui Maică. Dintre toți oamenii, aceia s-au învrednicit să ajungă în ceata sfinților, care s-au nevoit mai mult să se apropie prin curățenia vieții lor, de viața sfântă a Mântuitorului și a Maicii Sale.

Sfinții sunt mari și biruitori prin **credința** lor vie și luptătoare. **Credința biruiește lumea** (1 Ioan 5:4-5). Sfinții «prin credință au biruit împărății, au făcut dreptate, au dobândit făgăduințe, au astupat gurile leilor, au stins puterea focului, au scăpat din ascuțișul sabiei, s-au întărit în slăbiciune, au fost tari în războaie, au întors taberele vrăjmașilor în fugă,...au îndurat batjocuri și bătăi, încă și lanțuri și temniță. Au fost uciși cu pietre, au fost tăiați cu fierăstrăul, au fost chinuiți, au murit uciși de sabie...» (Evrei 11:33-40).

Sfinții sunt mari și biruitori prin **bunătatea** inimii lor. „**Sfinții biruiesc răul cu binele**". (Romani 12:21); nu urăsc și nu prigonesc pe nimeni. Fac la toți oamenii, prieteni sau vrăjmași, numai bine.

Sfinții sunt mari și biruitori prin **răbdarea** lor. Îndelungă-răbdarea este o virtute aleasă care împodobește îndeosebi sufletele sfinților. „Răbdarea sfinților stinge puterea atacatoare a celui viclean"[435]. Sfinții sunt încredințați că luptele lor cu „fiarele", înfrângerile, răbdarea și suferințele lor nu sunt zadarnice, deoarece scris este: «Cine duce în robie, de robie are parte; cine cu sabia va ucide, trebuie să fie ucis de sabie. **Aici este răbdarea și credința sfinților»** (Apocalipsa 13:10), războiul, credința, răbdarea și biruința sfinților (Apocalipsa 11:7; 13:7-10).

---

[435] Sfântul Maxim Mărturisitorul: *Filocalia III*, p. 415.

Sfinții sunt mari și biruitori prin **iubirea** lor. Toți sfinții sunt iubitori de Dumnezeu și de oameni. Toți sfinții suspină și tânjesc de dragostea și dorul lui Dumnezeu: «Cât sunt de dorite locașurile Tale, Doamne, al puterilor. Sufletul meu suspină și tânjește după curțile Domnului. Inima și carnea mea se istovesc de dorul Dumnezeului celui viu» (Psalm 83:1-2). Iubirea și unirea lor cu Dumnezeu sunt primul și ultimul lor pas, întreg rostul vieții și luptei lor. «Dragostea lui Hristos ne ține pe noi» (2 Corinteni 5:14). «Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos. Necazul sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau goliciunea, sau sabia?...Sunt încredințat că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici căpeteniile, nici puterile, nici cele de acum, nici cele viitoare, nici înălțimea (cerul), nici adâncul (iadul), nici altă făptură oarecare nu poate să ne despartă de dragostea lui Dumnezeu, care este în Iisus Hristos, Domnul nostru» (Romani 8:35-39).

Pe bună dreptate sfinții socotesc om nenorocit pe acela „care prețuiește prin fapte trupul mai mult decât sufletul și lumea mai mult decât pe Dumnezeu”[436].

Sfinții sunt mari și biruitori prin **rugăciune**. Sfinții sunt oamenii rugăciunilor calde, stăruitoare, ziua și noaptea.

Cuviosul Evagrie Monahul ne spune că unui iubitor de Dumnezeu, care-și ocupa mintea cu rugăciunea, i s-au arătat doi îngeri, călătorind cu el, prin pustie. El însă nu i-a luat în seamă, ca să nu se păgubească de ceea ce este mai bun, căci își amintea de cuvintele Apostolului Pavel: «Nici îngerii, nici începătoriile, nici puterile nu ne vor putea despărți de dragostea lui Hristos.»[437] «Rugăciunile sfinților se ridică înaintea lui

[436] Cuv. Talasie: *Filocalia IV*, p. 9.
[437] Filocalia I, p.90.

Dumnezeu şi a Mielului ca fumul de tămâie din cădelniţe de aur» (Apocalipsa 5:8; 8:4).

În sfârşit, sfinţii sunt mari şi „pururea biruitori” (2 Corinteni 2:14)., prin **jertfele** lor şi **prin jertfa Mielului** (Apocalipsa 12:11). «Sufletele celor junghiaţi pentru cuvântul lui Dumnezeu şi pentru mărturia pe care au dat-o»se află în ceruri, «sub jertfelnic» (Apocalipsa 6:9). În schimb, pentru asupritorii lor sunt anunţate pedepse îngrozitoare. Sângele sfinţilor nu rămâne nerăsplătit... «Atunci împăraţii pământului şi boierii şi căpitanii şi bogaţii şi cei puternici şi toţi robii şi toţi slobozii ascunşi în stâncile munţilor, vor striga munţilor şi stâncilor: Cădeţi peste noi şi ne ascundeţi de la faţa celui ce şade pe tron şi de mânia Mielului» (Apocalipsa 6:15-16) . Atunci cupa mâniei lui Dumnezeu se va vărsa în izvoare, apele se vor preface în sânge şi se vor da asupritorilor şi prigonitorilor să bea: «Fiindcă au vărsat sângele sfinţilor şi al proorocilor, tot sânge le-ai dat să bea. Vrednici sunt!» (Apocalipsa 16:6). Fiara şi „femeia beată de sângele sfinţilor şi de sângele mucenicilor lui Iisus, pornite cu război împotriva Mielului, se vor birui şi osândi. Biruinţa va fi a Mielului şi împreună cu El al sfinţilor, a celor împreună cu El chemaţi şi aleşi şi credincioşi” (Apocalipsa 17:6-14; 22:12-15).

Dumnezeu a legat suferinţele şi virtuţile sfinţilor de cea mai mare fericire: «de viaţa veşnică lângă tronul lui Dumnezeu şi al Mielului, unde vor împărăţi în vecii vecilor» (Apocalipsa 22:3-5).

Având astfel de făgăduinţe şi atâta „nor de mărturii”, calendarul sfinţilor luptători în războiul cel duhovnicesc, iubiţi şi evlavioşi creştini «să alergăm cu răbdare în lupta ce ne stă înainte» (Evrei 12:1). «Supuneţi-vă lui Dumnezeu, împotriviţi-vă diavolului şi va fugi de la voi» (Iacob 4:7).

«Nimeni să nu vă smulgă biruința...» (Coloseni 2:18).

„Degrabă ne întâmpină pe noi, mai înainte până ce nu ne robim, când vrăjmașii te hulesc pe tine și ne îngrozesc pe noi, Hristoase Dumnezeul nostru. **Pierde cu crucea ta pe cei ce se luptă cu noi,...pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, iubitorule de oameni**"[438].

4. Din viețile, pildele și învățăturile Sfinților

«Dumnezeu e preamărit în sfatul sfinților»
(Psalm 88:8)

Una dintre datoriile cele mai plăcute și folositoare ale creștinilor este să cunoască viețile sfinților. Pildele și învățăturile lor sunt lumini strălucitoare și povățuitoare, icoane vii, pe drumul vieții spre ținta desăvârșirii. Sfinții sunt oamenii de caracter moral, oamenii cei neînvinși în hotărârile lor bune, maeștrii noștri desăvârșiți în viața trăită după Evanghelie. Ei sunt modelele noastre neîntrecute în rugăciune, în citirea cărților sfinte, în purtare, în muncă, în disciplină, în lupta cu patimile, în toate virtuțile. Dăm câteva nume și învățături din viețile lor pilduitoare, pe grupe sau cete după cum sunt împărțiți în patriarhi, prooroci, apostoli, mucenici, sfinți părinți, mari dascăli și ierarhi, mărturisitori, binefăcători, cuvioși misionari...

---

[438] Tropar, ceasul I.

Începem pomelnicul lor cu **Sfânta Fecioară Maria,** Maica Domnului, care străluceşte între sfinţi ca luna între stele. Viaţa ei este icoana desăvârşită a feciorici, în care ca într-o oglindă străluceşte chipul castităţii şi idealul virtuţii, neprihănirea sufletului şi a trupului, ascultarea, sfinţenia iubirii, smerenia inimii, dragostea de cărţile sfinte şi de Biserică.

Acestea sunt virtuţile care le învăţăm de la Maica Domnului:

Sfinţenia vieţii, nevinovăţia, neprihana; a fost lipsită de orice păcat personal.

Smerenia; când îi vesteşte Arhanghelul Gavriil naşterea Domnului (Luca 1:26-38), primeşte solia cu supunere, cu smerenie: **Fie mie după cuvântul tău.** Şi prin aceasta ne învaţă smerenia.

Rugăciunea; ea a fost un copil al rugăciunii ca şi Ioan Botezătorul, Samuel, Isaac în Vechiul Testament şi toţi sfinţii în Noul Testament. Maica Domnului a trăit o viaţă sfântă de rugăciune. Când merge la rudenia sa Elisabeta, ea petrece în rugăciune (Luca 1:46-55), alţii în clevetiri, minciuni şi beţii.

Tăcerea îşi însoţea Fiul şi păstra toate în inima ei, în tăcere (Luca 2:19-51).

Îşi însoţeşte Fiul până lângă cruce, în tăcere... (Ioan 19:25-27).

Ne-a lăsat totuşi şi o învăţătură, ca un testament pentru toţi creştinii, când a fost la nunta din Cana: **ascultarea**. Atunci a zis slugilor: **«Orice vă va zice (Iisus) să faceţi»**Ioan 2:5).Aici se cuprinde toată învăţătura şi testamentul Maicii Domnului: Faceţi tot ce vă învaţă Fiul ei, tot ce porunceşte El, tot ce gândeşte, grăieşte şi face Mântuitorul.

Un cuvânt asemănător adresează omenirii şi Tatăl ceresc despre Fiul, la Botez şi la Schimbarea la Faţă: «Acesta este Fiul meu cel iubit, **de acesta să ascultaţi**» (Matei 3:17; 17:5).

Şi Tatăl, care a născut pe Fiul mai înainte de veci fără de mamă; şi mama care a născut pe Fiul cu trup, fără de tată, ne adresează aceeaşi chemare. Toţi părinţii, soţii şi copiii ascultaţi pe Fiul, faceţi tot ce vă porunceşte El şi Biserica Lui. Ascultarea e virtute îngerească, neascultarea drăcească.

Dintre **patriarhii** Vechiului Testament amintim pe Enoh în care a strălucit mai întâi virtutea nădejdii în Dumnezeu (Facere 4:26), pe Enoh care viaţa întreagă a umblat în căile Domnului (Facere 5:21-24), pe Noe care a făcut tot ce i-a poruncit Dumnezeu (Facere 6:22), pe Avraam modelul omului credincios, ascultător şi împăciuitor: ascultă chemarea lui Dumnezeu ca să părăsească ţara părinţilor săi şi să se mute în Canaan, unde prin seminţia lui se vor binecuvânta toate neamurile pământului; se încrede în porunca şi pronia lui Dumnezeu când i se cere să aducă jertfă ce avea mai scump - unicul său copil; şi când între slujitorii lui şi ai nepotului său Lot se ivesc prilejuri de ceartă, lasă pe nepotul său să aleagă locul care-i place, ca slujitorii şi moşiile să se despartă, iar între ei să rămână atotstăpânitoare pacea şi bunăvoirea.

Dintre **prooroci**: **Moise** a eliberat poporul israelitean din robia Egiptului, l-a condus prin Marea Roşie şi prin pustiul Arabiei, i-a organizat viaţa religioasă (cultul) şi civilă (statul), i-a rânduit munca şi sărbătorile (sabatele) şi i-a dat cele **zece porunci** din care oamenii din toate vremurile şi locurile îşi cunosc datoriile către Dumnezeu (poruncile: I-IV), către aproapele (V-VI, VIII-X) şi către sine (VII). **David**, regele prooroc, omul cel mai evlavios din Vechiul Testament, scrie

cele mai frumoase rugăciuni, poezii şi cântări religioase (psalmii), precum şi numeroase profeţii despre Mântuitorul. **Ilie**, mare om al rugăciunii, mustră aspru nelegiuirile regelui Ahab şi ale poporului, care se abătuseră de la poruncile lui Dumnezeu şi se închinau la idoli. **Isaia**, cel mai mare văzător, preveseşte, ca nimeni altul, naşterea Mântuitorului din Fecioară, din neamul regelui David, minunile şi patimile Sale. **Ioan Botezătorul**, ultimul profet, mustră dârz nelegiuirile regelui Irod şi făţărnicia fariseilor, găteşte calea Domnului, trăieşte în pustie, în post şi în rugăciune, în cea mai mare cumpătare, hrănindu-se numai cu acride şi miere sălbatice.

Dintre **apostoli** amintim pe **Sfântul Petru**, pescarul devenit cel mai zelos vânător de suflete pentru împărăţia lui Dumnezeu, scrie două epistole, vesteşte Evanghelia şi urmează pe Mântuitorul până la răstignirea cu capul în jos, ca şi la moarte să privească în sus, spre cer, la Mântuitorul. **Sfântul Pavel**, cel mai mare răspânditor al creştinismului, neîntrecut misionar şi păstor de suflete, scriitorul celor paisprezece epistole, care prin valoarea lor nemuritoare vin îndată după Evanghelii, călătorul şi predicatorul cel mai însufleţit, până la moartea de martir, primită prin tăierea capului. **Sfântul Ioan Evanghelistul**, învăţăcelul iubirii creştine, ucenicul iubit al Mântuitorului, scriitorul Evangheliei care-i poartă numele, prin care şi-a câştigat faima de „cuvântător de Dumnezeu" (teolog), care ca vulturul între păsări – s-a ridicat mai sus prin gândirea şi înţelepciunea sa, autorul Apocalipsei şi al celor trei scrisori, care împreună cu celelalte Evanghelii şi epistole de la apostoli, formează **Noul Testament**, îndreptarul, lumina, şi hrana creştinilor din lumea întreagă.

Dintre marii **mucenici** amintim pe: **Sfântul arhidiacon Ştefan**, cel plin de credinţă şi de Duh Sfânt (Fapte 6.5), care atunci când era ucis cu pietre, făcea rugăciuni pentru sufletul său şi pentru ucigaşii săi: «Doamne, Iisuse, primeşte duhul meu. . Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta»Fapte 7:59-60) **Sfântul Gheorghe**, marele apărător al creştinilor şi purtător de biruinţă, pentru bărbăţia credinţei lui e aruncat în temniţă, bătut, chinuit pe roată şi apoi ucis cu sabia (303) la marginea oraşului Nicomidia (Asia Mică). **Sfântul Dimitrie** din Tesalonic, mare apărător în primejdii, încurajează şi binecuvintează cu sfânta cruce pe tânărul Nestor care învinge trufia păgânului Lie, din care pricină amândoi primesc, din porunca împăratului Diocleţian, moartea de martiri, prin tăierea capului. Trupurile oamenilor păcătoşi prin moarte răspândesc putoare; trupul Sfântului Dumitru, prin rănile impuse cu suliţa răspândeau un miros de bună mireasmă ca de mir, de aceea se şi numeşte „izvorâtorul de mir". **Sfântul Ignatie cel Mare** purtătorul de Dumnezeu (Teoforul), pomenit la 20 decembrie numit aşa pentru că învaţă că el, ca şi toţi creştinii, poartă pe Dumnezeu în inimă; a fost 40 ani episcop în Antiohia, apoi suferă moarte de martir în circul din Roma, unde e sfâşiat de fiarele sălbatice, în persecuţia de sub împăratul Traian. Cât de mare era iubirea acestui sfânt martir faţă de Dumnezeu şi cu câtă bucurie era gata să moară pentru Hristos Domnul, se vede lămurit din scrisoarea sa către Romani, în care cere creştinilor din Roma şi din toate bisericile să nu mijlocească pentru eliberarea lui, ci să-l lase să apună din lume către Dumnezeu ca să răsară în El: „Scriu către toate bisericile şi spun tuturor, că de bună voia mea mor pentru Dumnezeu… Lăsaţi-mă să fiu mâncare fiarelor, prin care am putinţa să ajung la Dumnezeu. Grâu al lui Dumnezeu sunt şi mă

macină dinţii fiarelor, pentru ca să fiu aflat pâine curată a lui Hristos. Mai degrabă momiţi fiarele, ca să-mi fie mormânt şi să nu lase nimic din trupul meu, pentru ca să nu fiu cuiva povară (după moarte). Atunci voi fi cu adevărat ucenic al lui Iisus Hristos, când lumea nu va mai vedea nici măcar trupul meu. Rugaţi pe Hristos pentru mine, ca prin aceste unelte să fiu aflat jertfă lui Dumnezeu…Fiţi îngăduitori cu mine; ştiu eu, ce-mi este de folos. Acum încep a fi ucenic. Nimic din cele văzute şi nevăzute să nu mă invidieze, ca să ajung la Iisus Hristos. Focul, crucea, mulţimea fiarelor, tăieri, împărţiri, risipiri de oase, strivire de membre, sfărâmări ale trupului întreg, pedepse rele ale diavolului să vie asupră-mi, numai să ajung la Hristos… Nimic nu-mi vor folosi plăcerile lumii, nici împărăţiile veacului acestuia. Mai bine-mi este să mor în Hristos Iisus, decât să împărăţesc peste marginile pământului. Caut pe acela, care a murit pentru noi. Vremea naşterii îmi stă înainte. Iertaţi-mă, fraţilor: Nu mă împiedicaţi de a trăi, nu doriţi, ca să mor; nu daţi lumii pe cel ce vrea să fie al lui Dumnezeu, nici nu-l amăgiţi prin materie! Lăsaţi-mă să primesc lumina curată; să fiu următor suferinţei Dumnezeului meu."[439]

Dintre **Sfinţii Părinţi**, ai lumii **mari dascăli şi ierarhi** amintim pe: **Sfântul Vasile cel Mare** arhiepiscopul din Cezareea Capadochiei (†379), pildă strălucită de evlavie şi sfinţenie, model **de ierarh şi scriitor creştin**; iubitor de Dumnezeu şi de oameni, de Biserică şi de rugăciune, dătător de pravile şi organizator după canoane a vieţii călugăreşti, întemeietor de spitale, orfelinate şi azile. Rugăciunile lui pentru gonirea duhurilor necurate şi liniştirea gândurilor se citesc

[439]*Scrierile Părinţilor Apostolici*, Epistola către Romani cap. IV-VI, trad. M. Pâslaru, p. 70-72.

totdeauna, cu cel mai mare folos sufletesc. De la el ne-a rămas şi Sfânta Liturghie ce-i poartă numele: „Liturghia Sfântului Vasile" **Sfântul Grigorie episcop de Nazianz** (†390), ne-a lăsat cea mai luminată învăţătură despre Dumnezeu în Sfânta Treime închinat şi adorat, pentru care vrednicie deosebită a fost numit „cuvântător de Dumnezeu" (Teolog), ca şi Sfântul Ioan Evanghelistul. **Sfântul Ioan Gură de Aur** patriarhul Constantinopolului (†407), cel mai mare cuvântător creştin, ierarh şi scriitor bisericesc neîntrecut, model în toate virtuţile şi mai ales în iubirea săracilor şi în milostenie. Când era în Antiohia întreţinea zilnic 3000 de văduve şi în Constantinopol 7700 de nevoiaşi.[440] El a întocmit şi rânduiala Sfintei Liturghii ce-i poartă numele: „Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur". **Sfântul Nicolae,** arhiepiscop în Mira Lichiei (270-341), chip al blândeţelor, învăţător al înfrânării, mare apărător al credinţei adevărate şi bogat în fapte de milostenie faţă de cei lipsiţi. **Sfântul Atanasie cel Mare,** episcopul Alexandriei (373), cel mai luminat apărător al dreptei credinţe împotriva eresului lui Arie, luptător neînfricat vreme de 45 ani cât a fost episcop (din care 20 i-a petrecut în exil) şi scriitor învăţat şi evlavios, pentru care merite a fost numit „părintele ortodoxiei". **Sfântul Ioan Damaschin** (†749) neîntrecutul apărător al cinstirii icoanelor, scriitorul marii lucrări *Fântâna cunoştinţei*, vestitul poet şi cântăreţ religios, alcătuitor al slujbei învierii, a diferitelor canoane şi cântări din care e compus **Octoihul.**

[440] T. Bodogae: Prezenţa Bisericii în nevoile vremii, Sibiu 1947, p. 15.

Dintre sfinţii **mărturisitori** amintim pe: **Sfântul Maxim Mărturisitorul** (†662), marele apărător şi iscusit tâlcuitor al dogmelor Bisericii, din care „vină" i s-a tăiat mâna cea dreaptă şi limba din rădăcină, ca să nu mai poată mărturisi adevărul creştin nici în scris, nici cu graiul.

Dintre sfinţii iubitori de săraci şi **binefăcători**, sfinţii care ne arată cum se trec averile din lumea aceasta în cealaltă şi cum se zidesc prin faptele îndurării trupeşti şi sufleteşti palate în împărăţia cerurilor, pe lângă sfinţii Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur şi Nicolae, amintim sfinţii binefăcători cei „fără de arginţi" Cosma şi Damian, Chir şi Ioan, Pantelimon, Talaleu şi alţii ca sfântul Averchie episcopul Ierapolei (pomenit la 22 octombrie), sfântul mucenic şi arhidiacon Lavrentie (pomenit la 10 august) care, atunci când a fost întrebat de averile sale ce l-au făcut vestit, a arătat spre orfanii, văduvele şi săracii pe care-i îngrijea în jurul Bisericii. Aceştia erau toată averea lui. **Sfântul Ioan cel Milostiv** (†619), în opt ani cât a fost patriarh în Alexandria, a ajutat statornic 7500 de săraci, iar faţă de stăpânii (patronii de întreprinderi) care se purtau neomeneşte cu sclavii, avea cuvinte aspre de mustrare: „Ce avem noi mai mult ca ei? Vreo mână, vreun picior, sau ochi în plus? N-a luat Hristos chip de rob, învăţându-ne prin aceasta să nu fim mândri faţă de oameni?..."

Dintre **cuvioşi** amintim pe **Sfântul Antonie cel Mare** (†356), pomenit la 17 ianuarie, părintele călugărilor, după ce petrece toată noaptea în rugăciuni, la răsăritul soarelui exclamă în genunchi: „O, soare, pentru ce mă tulburi, pentru ce răsari, ca să mă depărtezi de la strălucirea adevăratei lumini? ! .." **Sfântul Pahomie cel Mare** (pomenit la 15 mai, †348) cel dintâi organizator al vieţii monahale sub conducerea stareţilor şi a

părinţilor duhovnici; **Sfântul Macarie cel Mare** Egipteanul (†390) a trăit într-o peşteră aproape 60 de ani, în muncă aspră, înfrânare şi **tăcere adâncă**; numai atunci i se auzea glasul când slăvea pe Dumnezeu. Mărturisindu-şi unui ucenic gânduri despre înfrânare, zicea: „Îndrăzneşte fiule, în douăzeci de ani întregi nu m-am săturat nici de pâine, nici de apă, nici de somn; ci pâinea o mâncam cântărită la cumpănă, apă o beam cu măsură şi numai rezemându-mă de pereţi, furam oleacă de somn"[441]. **Sfântul Ammona** s-a luptat cu sine şi s-a rugat fierbinte 14 ani ca Dumnezeu să-i dea putere să biruiască mânia[442]. **Sfântul Agaton** s-a ostenit trei ani, ţinând o piatră în gură, până când s-a deprins cu **tăcerea**[443], arătându-ne că a şti să taci şi să vorbeşti numai când trebuie şi cu folos este o mare înţelepciune. **Sfântul Visarion** mărturisea despre priveghere: "Patruzeci de ani nu m-am culcat pe coastele mele, ci şezând, sau stând, dormeam"[444]. **Sfântul Pamvo** s-a dus la un dascăl să-i citească din psalmi, căci el nu ştia carte. După ce dascălul abia îi citi versurile 1-2 din psalmul 38: „Zis-am: voi priveghea asupra căilor mele, ca să nu greşesc cu limba mea. Pune-voi **frâu gurii mele**, cât va fi cel rău înaintea mea" se sculă şi-i zise: „Destul îmi este acest verset, ca să-l împlinesc cu fapta". După şase luni, întâlnidu-se, dascălul îl întreabă: „De ce n-ai mai venit?" Pamvo îi răspunse: „Pentru că n-am învăţat până acum să împlinesc versetul acela cu fapta". După alţi mulţi ani, un cunoscut l-a întrebat: „Ai terminat Pamvo, cu învăţatul versului aceluia?" Şi Pamvo i-a răspuns: „Da, abia după nouăsprezece ani am învăţat

[441]Filocalia I, p. 73.
[442]*Pateric*, p. 31.
[443]*Ibidem*, p. 28.
[444] *Ibidem*, p.44.

să-l trăiesc cu fapta" (Viața Cuviosului Pamvo). **Sfântul Alexie** omul lui Dumnezeu, fiu de senator bogat din Roma, crescut în bogăție, după o lipsă de acasă vreme de 18 ani, s-a întors și a trăit aici smerit, înfrânat, sărac, batjocorit de slujitorii tatălui său, iubit de oropsiții orașului și **necunoscut** până la moarte între cei peste o mie de servitori ai tatălui său. Nu este o virtute deosebită aceasta, să crești în bogăție și să trăiești în sărăcie, renunțând de bunăvoie la ispitele și plăcerile bogăției?...**Marele Arsenie** (pomenit la 8 mai) a părăsit curțile împărătești, bogăția și robii îmbrăcați în mătăsuri, ca să trăiască singur și sărac, în mănăstire, să-și mântuiască sufletul. Fuge de lauda și slava oamenilor, ca de Dumnezeu să se slăvească. **Sfântul Serapion Sindonitul** s-a vândut unui păgân, pentru 20 de arginți, pentru a-l întoarce la Dumnezeu și a izbutit să-l convertească împreună cu toată casa lui. Și se vindea mereu, ori de câte ori era nevoie să ajute un suflet să se mântuiască. **Sfântul Iulie** preotul și fratele său **Iulian** preotul, cutreierau imperiul, tăiau la lemne, sfărâmau la idoli și cu ajutorul bunilor creștini, au reușit să ridice o sută de biserici. **Preotul** unui schit de lângă Alexandria, a trebuit să-și vadă Arhiepiscopul. După ce s-a întors de la oraș, frații l-au întrebat: „Ce ai văzut în oraș?" Iar el le-a răspuns: „Eu, fraților altă față de om nu am văzut în cetate, fără numai pe Arhiepiscopul l-am văzut". Toți s-au mirat și au început a ține acel obicei, adică **„a-și păzi ochii lor despre vederile nefolositoare"** [445]. **Sfântul Martinian** (pomenit la 13 februarie) primi să găzduiască o desfrânată vestită prin frumusețea ei, dar după ce desfrânata își arătă hainele luxoase și încercă să-l ademenească la păcat, sfântul alergă la foc și își ținu în flăcări

[445] *Ibidem*, p. 285-286.

degetele pe rând, până dimineața, zicându-și: „Dacă nu poți răbda focul acesta corpule, cum vei suferi focul veșnicei osânde?. Văzând desfrânata înfrânarea, mâna arsă și curajul sfântului, îngenunche la picioarele lui și, vărsând lacrimi de pocăință își ceru iertare. Din desfrânată, a devenit fericita Zoe". **Sfântul Serapion** din pustia Egiptului, aflând în camera sa o desfrânată, a cerut să-i aștearnă patul și să aștepte până ce își isprăvește pravila. Toată noaptea a citit călugărul din Psaltire și după fiecare psalm făcea rugăciuni pentru pocăința și îndreptarea desfrânatei. Și după ce a isprăvit Psaltirea a început cu Apostolul...Înțelegând despre ce este vorba, femeia s-a umilit, s-a convertit și mai departe a dus o viață pilduitoare[446].

Dintre **marii păcătoși**, trecuți în rândul sfinților, amintim pe Maria Magdalena devenită mironosiță, Cuvioasa Taisia (pomenită în 8 octombrie), Cuvioasa Maria Egipteanca (vezi viața ei la sfârșitul Triodului), Moise Arapul (pomenit la 28 august), fericitul Augustin și mucenița Evdochia (pomenită la 1 martie).[447]

---

[446] *Patericul*, p. 223 și 313.

[447]Evdochia a trăit în veacul al treilea, în cetatea Hiopolis (Fenicia). Fiind peste măsură de frumoasă, dar necredincioasă, și-a adunat prin desfrânare atâta avere încât i-a mers vestea în lume. Cu toate acestea, sufletul ei a avut har de la Dumnezeu. Trecând prin cetatea aceea cuviosul Gherman, s-a așezat cu locuința tocmai lângă casa Evdochiei. Neîncetatele rugăciuni și cântări evlavioase ale călugărului au cutremurat sufletul desfrânatei, mai ales când a auzit cuvintele cântării: „Vai vouă, bogaților"...Dându-și seama de stricăciunea vieții și deșertăciunea avuțiilor sale, Evdochia s-a hotărât să afle și să urmeze calea mântuirii. Merge la cuviosul călugăr și-l roagă cu lacrimi fierbinți să o învețe credința creștină și să o boteze. După botez Evdochia împarte toată averea săracilor, ea se retrage într-o mănăstire și trăi în rugăciune și smerenie. Vestea întoarcerii ei la religia creștină, a mers până în fața împăratului Aurelian, care porunci să fie adusă înaintea lui, ca s-o

Pomelnicul acesta al cetelor de sfinți se poate continua cu **sfinții împărați** care au dat libertate creștinilor, au ajutat răspândirea creștinismului și au zidit biserici creștine, cum au fost Constantin și Elena, mama sa, care dezgroapă crucea Domnului și zidește pe locul patimilor Domnului în Ierusalim trei biserici: „Biserica Patimilor", „Biserica Crucii" și „Biserica Învierii"; Sfântul Vladimir, creștinătorul rușilor, și bunica sa Olga, care se botează înainte de el cu treizeci de ani și zidește în Kiev cea dintâi biserică; binecredinciosul împărat Justinian (†565 pomenit la 2 august), mare legiuitor apărător al dreptei credințe și ocrotitor al Bisericii, ziditorul măreței și minunatei catedrale Sfânta Sofia din Constantinopol, împreună cu alte 30 biserici zidite și înnoite de el numai în Constantinopol; Sfântul Iustin (fiu de muncitor sărac) și soția sa Teodora (pomeniți la 15 noiembrie), amândoi oameni evlavioși, buni, milostivi, iubitori de popor și apărători ai ortodoxiei; Sfânta Teodosia (pomenită la 30 decembrie), Sfânta Teodora, Sfântul împărat Simeon al sârbilor și fiul său Sava care au renunțat la tron pentru Hristos (pomeniți la 12 ianuarie), Sfânta Pulheria (453, pomenită la 10 septembrie), care a făcut din curtea împărătească din Constantinopol o adevărată mănăstire; sfinți de neam împărătesc ca Sfânta Ecaterina (pomenită la 25 noiembrie); Sfântul Varlaam și Ioasaf din India (pomeniți la 19 noiembrie) și Sf. Onufrie cel Mare, fiu de rege din Persia, crescut între pustnicii din Tebaida Egiptului (pomenit la 12 iunie) și alții;

înduplece să se lepede de Hristos. Evdochia a arătat însă atâta credință, încât se spune că însuși împăratul și familia lui au primit învățăturile Evangheliei. Sub împăratul următor Evdochia a fost supusă la chinuri grele și neprimind să jertfească idolilor, i se taie capul și astfel primește cununa mucenicească.

Sfinţi care înfruntă şi mustră pe împăraţi, ca Sfântul Ambrozie episcopul Mediolanului (†397, pomenit la 7 decembrie), care opreşte de la Sfânta Împărtăşire pe împăratul Teodosie cel Mare pentru că măcelărise în amfiteatrul din Tesalonic 7000 oameni, care se revoltaseră împotriva lui; Sfântul mucenic Vavila (pomenit la 4 septembrie) care a înfruntat pe împăratul Filip pentru că a omorât pe fiul împăratului Persiei, care se afla la el ca ostatic; Sfântul Vasile cel Mare, care a înfruntat pe dregătorul împărătesc Modest şi ceilalţi sfinţi părinţi, mai ales din vremea luptelor pentru cinstirea sfintelor icoane;

Sfinţi mucenici **ostaşi**, ca sfântul Andrei Stratilat, cu cei 2500 ostaşi (pomenit la 19 august), cei 40 mucenici din Sevastia (pomeniţi la 9 martie), care sar în foc şi în apă pentru credinţă; Mercurie şi Teodor Tiron[448]; Sfinţi dintre **ofiţeri**, generali, ca Gheorghe şi Dimitrie; sfinţi dintre **plugari** ca Filaret; dintre **păstori**, ca Dimitrie cel nou; **grădinari**, ca Foca „grădinarul" (pomenit la 22 septembrie); **cizmari**, ca Sfântul Ioan (pomenit la 17 noiembrie); **cioplitori de piatră**, ca Fluor şi Lavru (pomeniţi la 18 august); **preoţi**, dintre care numai la 5 septembrie se pomenesc împreună cu sfântul mucenic Urban încă 80 mucenici preoţi şi diaconi, legaţi în lanţuri şi arşi de vii într-o corabie în largul mării; dintre **robi** ca Onisim (vezi Filimon 10-17), ajuns episcop şi apoi, la anul 95 martir al lui Hristos (pomenit la 15

[448]Acesta, când a fost îndemnat să jertfească idolilor, a răspuns că nu poate sluji la doi domni: „Cine slujeşte lui Dumnezeu cel viu, nu poate aduce jertfe idolilor celor fără de viaţă". Teodor Tiron (pomenit la 17 februarie) mai bine a primit să fie ars de viu în flăcările focului, decât să se lepede de credinţa creştină. (*Îndrumătorul Pastoral al Bisericii Ortodoxe Române*, 1951, p.55).

februarie), Sabina din Smirna, Adriana din Frigia, Potamina din Alexandria, Felicitas din Cartagina, Evelpist şi Calist (papa) din Roma, Porfirie din Cezareea şi alţii din toate stările, vârstele şi chemările.

*

Dintre sfinţii **misionari** amintim pe Sfânta Irina (pomenită la 5 mai) şi Sfânta Nina care în veacul al patrulea converteşte pe Mirian regele Iviriei (Georgia) şi zideşte aici cea dintâi biserică; sfinţii Metodie şi Chiril, apostolii slavilor; Sfântul Patric apostolul Irlandei (†465), sfântul Bonifaciu (†755) apostolul martir al germanilor şi alţii care au îmblânzit şi luminat oamenii; sfinţi **îmblânzitori de fiare**, sfinţii care prin iubirea şi bunătatea lor au îmblânzit şi fiarele, ca Sfântul Pavel Tebeul (pomenit la 15 ianuarie), Chiriac Sihastrul (pomenit la 29 septembrie), Sfântul Elefterie episcopul Iliricului (pomenit la 15 decembrie), sfântul Gherasim (veac V, pomenit la 4 martie), despre care se spune că întâlnind un leu ce răcnea de durere, îi scoate ghimpele din labă şi-i toarnă untdelemn vindecător, pentru care faptă leul îl urmează viaţa întreagă până la mormânt şi aici răcneşte de durere, fără să mănânce sau să bea ceva până moare şi el pe mormântul binefăcătorului său.

Sfinţi **căsătoriţi**, ca apostolul Petru, sau Xenofont şi Maria (pomeniţi la 26 ianuarie), trecuţi în rândul sfinţilor, împreună cu copiii lor Arcadie şi Ioan; sfinţii **necăsătoriţi**, ca apostolul Ioan şi Pavel, precum şi Sfinţii Părinţi; sfinţi **învăţaţi**, ca dreptul Simeon[449] (pomenit la 3 februarie), ca Pavel Apostolul; **dascăli**

---

[449] Făcuse parte din cei şaptezeci de traducători ai Scripturii din limba ebraică în limba greacă pe vremea regelui Ptolemeu al Egiptului. Când a

ai Bisericii, Sfântul Atanasie cel Mare, Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Grigorie Teologul, Sfântul Ioan Damaschin şi alţii; sfinţi **neînvăţaţi,** ca Pamvo, Pavel cel Prost (neînvăţat), Roman făcătorul şi cântăreţul de condace (pomenit la 1 octombrie), Dimitrie Basarabov cioban sărac (pomenit la 27 octombrie), sau Partenie[450] (pomenit la 7 februarie) şi alţii, sfinţi bătrâni de peste optzeci şi o sută de ani, ca Dreptul Simeon, Ioan Evanghelistul care a trăit o sută de ani, Pavel Tebeul (a trăit 113 ani), în mijlocul fiarelor, care se apropiau de el blânde ca mieii (pomenit la 15 ianuarie), Antonie cel Mare (a trăit 115 ani şi e pomenit la 17 ianuarie), Eftimie cel Mare (a trăit 100 de ani şi e pomenit la 20 ianuarie), Maxim Mărturisitorul (a trăit 82 şi e pomenit la 21 ianuarie), Sfântul Simeon Stâlpnicul (a trăit 103 ani şi e pomenit la 15 septembrie), sfântul mucenic Haralambie (a trăit peste 100 de ani şi e pomenit la 10 februarie), Apostolul Tit (a trăit 94 de ani, pomenit la 25 august), Chiriac Sihastrul (a trăit 107 şi e pomenit la 29 septembrie), Ioan Tăcutul (pomenit la 3 decembrie, 104

---

ajuns la cuvintele profetului Isaia (7:14):"Iată Fecioara în pântece va zămisli şi va naşte fiu,..." l-a cuprins mirarea şi îndoiala. Atunci un glas ceresc i-a spus: „Nu te îndoi de cele ce sunt scrise, că iată nu vei muri până nu vei vedea pe Hristos", ceea ce aşa s-a şi întâmplat (Vezi Luca 2:25-35) (*Îndrumătorul Pastoral al Bisericii Ortodoxe Române*, 1951, p.41).

[450] Tatăl său Cristofor era diacon al Bisericii din Melitopol, om sărman, care din puţinul său câştig împărţea la cei mai lipsiţi, încât copilul său, Partenie n-a avut putinţa nici carte să înveţe şi, ca să trăiască, a trebuit să se facă pescar. Viaţa lui curată însă, munca şi înţelepciunea l-au ajutat nu numai să înveţe carte şi să ajute pe oamenii sărmani, dar să ajungă şi preot în cetatea sa Melitopol, apoi episcop în Anatolia, păstorind turma cu dragoste de părinte şi zidind multe biserici şi mănăstiri spre slava lui Dumnezeu şi mântuirea oamenilor (*Îndrumătorul Pastoral al Bisericii Ortodoxe Române,* 1951, p 45).

ani), Alipie Stâlpnicul (100 ani, pomenit la 26 septembrie, Macarie Egipteanul (a trăit 97 ani), Moise proorocul (pomenit la 4 sept., a trăit 120 ani), Marcu din Atena (pomenit la 5 aprilie, peste 130 ani); **sfinți copii**, ca cei uciși de Irod (pomeniți la 29 decembrie), Ioan Pruncul, Pistis (Credința), Elpida (Nădejdea) și Agapia (Iubirea), cele trei surori care suferă moartea de martire a lui Hristos, împreună cu mama lor, Sfânta Sofia (Înțelepciunea), mama cu fiicele ei, toate cu pomenirea la 17 septembrie, Filofteia de la Argeș; **sfinți tineri**, ca sfântul Neofit (pomenit în ianuarie, martir la 15 ani), Alexandru Romanul (pomenit la 13 mai), Ioan al Olteniei (pomenit la 12 mai), Sfântul Nestor (pomenit cu Sfântul Dimitrie la 26 octombrie); sfinți dintre **bogați** care trăiesc în **sărăcie**, ca Melania, Xenia, Alexie, omul lui Dumnezeu; sfinți dintre călugări și pustnici care au trăit și în singurătate; șirul lor e nesfârșit ca mucenicii Clement și Agatanghel (pomeniți la 23 ianuarie)[451].

Onufrie cel Mare (pomenit la 12 iunie) care-și îmbrăca trupul numai în părul capului și al barbei, iar peste mijloc se încingea și se acoperea cu frunze; Simeon Stâlpnicul (pomenit la 1 septembrie), Daniil și Patapie; **sfinți martiri** dintre care Terentie și Neonila cu copiii lor (pomeniți la 28 octombrie), **mame cu prunci în brațe**, ca Fotinia (Samarineanca), femeia

---

[451] Clement e din Anghira și a trăit în veacul al treilea; a intrat în viața călugărească de la vârsta de 12 ani, iar când abia împlinise 20 ani a fost sfințit episcop. Viața întreagă a luptat împotriva tiraniilor prigonitorilor ai creștinilor. Împreună cu ucenicul său Agatanghel au mărturisit pe Hristos și au răbdat toate felurile de torturi: bătaia, arderea pe coaste cu făclii aprinse, aruncarea în varniță și între fiarele sălbatice, înțeparea, jupuirea, culcarea pe paturi de fier înfierbântate, spânzurarea și în cele din urmă tăierea capetelor, dar de credința creștină până la moarte nu s-au lepădat (*Îndrumătorul Pastoral al Bisericii Ortodoxe Române*, 1951, p.27).

(pomenită la 26 februarie) care a vorbit cu Mântuitorul la fântâna lui Iacob (Ioan 4:1-42)[452], sau ca **femeile şi bărbaţii** lor cu pruncii în braţe, ca în vremea împăratului Diocleţian, când numai în oraşul Nicomidia au primit mucenicia 3003 creştini (pomeniţi la 7 februarie). Altădată în Persia au fost martirizaţi 7000 creştini (pomeniţi la 2 noiembrie), iar pe vremea împăratului Traian au fost omorâţi în surghiun nu mai puţin de 11.000 creştini (pomeniţi la 6 septembrie); sfinţi iubitori de carte, cunoscători şi răspânditori ai Bibliei, ca mucenicii Pamfil, Valent şi ceilalţi împreună cu dânşii (pomeniţi la 16 februarie)[453].

Se amintesc **familii de sfinţi**, ca Sfântul Ioan Botezătorul cu părinţii săi, Zaharia şi Elisabeta; cuviosul Xenofont cu soţia sa Maria şi cu fiii lor Ioan şi Arcadie (pomeniţi la 26 ianuarie); Sfântul Vasile cel Mare cu bunica sa Macrina, mama sa Emilia, sora Macrina şi fraţ2 Petru episcop al Sevastiei şi Grigorie

---

[450] Se spune că numele, Fotinia, l-a primit de la însuşi Mântuitorul, căruia i-a dăruit viaţa până la moarte, adică până pe vremea împăratului nebun al Romei, Nero, când împreună cu cei doi copii: Victor şi Iosi, şi cu cele cinci surori ale sale: Anatoli, Foto, Fotis, Paraschevi şi Chiriachi, au îndurat chinuri cumplite, în temniţă vreme de trei ani, apoi au primit cununa muceniciei (*Îndrumătorul Pastoral al Bisericii Ortodoxe Române*, 1951, p. 64).

[453] Pamfil era un om foarte învăţat şi tot aşa de bogat. A înfiinţat în Cesareea Palestinei o biliotecă de trei mii de cărţi şi a dăruit-o bisericii de acolo. Era un om plin de smerenie, de înfrânare, de bunătate şi iubitor de săraci, cărora le-a împărţit toată averea. A scris cu multă îngrijire mai multe copii de pe Biblie şi le-a împărţit gratuit. Împreună cu bătrânul diacon Valent din Ierusalim, care ştia pe de rost Sfânta Scriptură şi cu alţi ucenici creştini, în număr de doisprezece, au primit moartea de martiri, unii arşi de vii, alţii înjunghiaţi, iar alţii prin tăierea capetelor (*Îndrumătorul Pastoral al Bisericii Ortodoxe Române*, 1951, p.54).

episcopul Nissei. Apoi sfinții **tata cu fiul,** ca Dalmat și Faust (pomeniți la 3 august); **mama cu fiicele,** ca Sofia cu Pistis, Elpida și Agapia (pomenite la 17 septembrie); **fratele cu sora,** ca Evlampiu cu Evlampia (pomeniți la 10 octombrie) și Zenovie cu Zenovia (pomeniți la 30 octombrie); **soți** căsătoriți, care au trăit în **feciorie** până la moarte, ca sfântul mucenic Galaction și cuvioasa Epistimia (pomeniți la 5 noiembrie), **soți mucenici** ca Timotei și Mavra (cinstiți la 3 mai).

Exemple de felul acesta, iubiți și binecuvântați creștini, sunt nenumărate în **Viețile Sfinților**. Numărul lor însă nu e împlinit, ci crește neîncetat...Din cele arătate se vede limpede ce sforțări făceau sfinții ca să învingă patimile trupului și ale sufletului, să se întărească în duh, să se îmbunătățească, să înainteze în viața plăcută lui Dumnezeu și oamenilor, să aducă servicii Bisericii, unii prin lucrări apostolice, de evanghelizare; alții prin vitejie de mucenici, prin moartea pentru Hristos; alții prin nevoințe spre virtute până la desăvârșire. Fiecare sfânt este un model de om, un model de virtute; fiecare sfânt e întruchiparea unei virtuți sau a mai multor virtuți. Fiecare sfânt este un om în care se răsfrânge frumusețea vieții după Evanghelie, un biruitor în războiul cel fără de sânge, un chip al lui Hristos, un creștin asemănător cu Hristos.

Evlaviosul scriitor creștin Al. Lascarov-Moldoveanu își încheie cele șapte volume despre Viețile Sfinților la care a lucrat zece ani (1931-1941), cu o minunată rugăciune, în care se cuprind și aceste frumoase și cuprinzătoare rânduri: „Am îndrăznit, Doamne Iisuse Hristoase, a cerceta minunatele vieți ale Sfinților Tăi, și în toate, Doamne, pe Tine Te-am aflat, Lumină unică, neînserată și mângâietoare... Te-am aflat în străluciții ierarhi ai Bisericii Tale, în unii copii hărăziți Ție

dintr-un început, în bărbați, care odinioară fuseseră cu viață ticăloasă, în femei care mai înainte fuseseră stricate, în bogați plini de duhul sărăciei, în săraci plini de duhul bogăției Tale, în pustnici hrăniți de păsările cerului, în bărbați trăind curați în mijlocul lumii, în preoți ca și în laici, în ostași ca și în negustori, în cetăți ca și în sate, în viețuitori pașnici ca și în alții plini de multe încercări, în cei adormiți în pace ca și în cei arși pe rug sau mâncați de fiare, în neamuri albe ca și de altă piele, în vorbitori ca și în tăcuți, în închinători ca și în făcători de condace, în drumeți ca și în stătători, în scriitori ca și în necunoscători de slove, în împărați ca și în cerșetori, în femei de lume ca și în slugi, în înțelepți ca și în nebuni, în puternici ca și în slăbănogi, în sănătoși ca și în bolnavi, în unii din veacul dintâi ca și în alții din veacurile de mai târziu... În toți, Doamne Iisuse Hristoase, găsit-am aceiași răsfrângere a Ta, a luminii Tale, a scump sângelui Tău, vărsat pentru noi, păcătoșii, întru mântuirea noastră..."[454].

Pentru cumințenia, curăția și frumusețea vieții lor, sfinții nu sunt numai lumini pilduitoare și povățuitoare în drumul spre ținta desăvârșirii, dar se bucură și de o cinstire deosebită, de **cultul venerării**. Prin viețile lor, sfinții sunt oamenii aleși în care sălășluiește **Duhul lui Dumnezeu cel sfânt** (Daniil 6:4); sunt **prietenii lui Hristos** (Ioan 15:14), aliații, atleții și iubiții lui Dumnezeu (Daniil 10:11,19). Sfinții sunt mădularele de cinste ale trupului Bisericii (1 Corinteni 12:26-27), cele mai alese exemplare dintre creștini. Ei ne arată în viețile lor, în virtuțile și faptele lor, că **sfințenia cerută de Sfânta Scriptură** (Levitic 11:44-45; 19:2; Matei 5:48; 1 Petru 1:15-16) **este cu putință**,

---

[454] *Viețile Sfinților*, Vol.VII, p. 314-315.

când este credință vie, iubire desăvârșită și hotărâre deplină din tot sufletul în lupta pentru câștigarea împărăției lui Dumnezeu. Sfinții sunt exemple de urmat, sunt educatorii noștri spre desăvârșire. Sfinții răspândesc în jurul lor miros de bună mireasmă, lumină, sfințenie, viață duhovnicească, cerească.

Viețile și icoanele sfinților revarsă în suflete pace și iubire, smerenie și sfințenie, învățătură și frumusețe dumnezeiască.

Toate slujbele, rugăciunile și cântările Bisericii sunt munca, înflorirea și roadele sfinților. Noi toți, creștinii, după Sf. Scriptură și după Mântuitorul, nu găsim învățături mai înțelepte, modele mai alese de virtuți și lumini mai strălucitoare pe cărările vieții decât în viețile și învățăturile sfinților. Citind și cunoscând viețile lor, îi cinstim pe ei, dar ne întărim și noi în credință. De aceea dator este tot omul să-și oglindească viața în Sfânta Scriptură și în viețile Sfinților. Cuvine-se nouă tuturor să-i cinstim cu venerație și să-i urmăm cu dragoste.

«Cerurile mărturisesc minunile Tale, Doamne, și **adunarea sfinților mărturisește adevărul Tău**. Că în ceruri cine e asemenea Domnului sau printre fiii lui Dumnezeu, cine se va asemăna Lui? **Dumnezeu e preamărit în sfatul sfinților**, mare și înfricoșat este peste toți dimprejurul Lui!» (Psalmi 88:8-9).

„Apostolilor, mucenicilor și proorocilor, ierarhilor, cuvioșilor și drepților, care bine ați săvârșit lupta și credința ați păzit, îndrăzneală având către Mântuitorul, pe Acela, ca pe un bun rugați-L pentru noi să mântuiască sufletele noastre, **rugămu-vă**”[455].

[455] Tropar, Vineri seara, *Ceaslov*, p. 225, ed. 1945.

5. Sfinții Români

Doamne, Doamne, odihnește și sufletele noastre unde odihnesc și sufletele sfinților Tăi...

„Patria Sfinților este cerul; orice sfânt călătorește având în față icoana bunătăților, care-l cheamă spre viitor. El strigă: «Străin și călător sunt pe acest pământ ca toți părinții mei» (Psalm 38:17)”[456].

Și, totuși, **sfinții** - ca toți oamenii - aparțin unor neamuri și unor țări de pe întinsul pământului. Există sfinți locali, ai unor biserici sau mănăstiri; sfinți naționali, ai unor biserici autocefale; sfinți confesionali, ai Bisericii Ortodoxe sau ai confesiunii catolice; și sfinți universali, venerați în toată Biserica Ortodoxă și Catolică. Așa sunt Sf. Apostoli, Sfinții Iustin, Ciprian, Nicolae, Atanasie cel Mare, Efrem Sirul, Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare, Grigorie Teologul, Maxim Mărturisitorul, Ioan Damaschin și alții.

Fiecare neam creștin își are, pe lângă sfinții a toată lumea, și sfinții săi naționali.

Grecii au pe cei mai mulți Sfinți Părinți, apoi martiri și cuvioși al căror pomelnic se întinde până la Sf. Grigorie V, Patriarhul Constantinopolului, martirizat și ucis de turci în 1821 și canonizat în 1921, ultima dată când s-a făcut o canonizare în Biserica greacă. Sârbii au trecut în rândul sfinților pe organizatorii statului și ai Bisericii sârbe: pe Simion și Sava Nemanja, pomeniți în Mineie la 14 Ianuarie; pe cei șapte misionari și creștinători ai slavilor: Metodiu și Chirii, cu ucenicii lor Clement, Gorazd, Sava, Naum și Anghelar, apoi pe

[456] Sf Maxim Mărturisitorul: *Filocalia II*, p. 172.

mitropoliții Arsenie († 1286) Sava II († 1271), Eustație († 1286), craii Ștefan I, Uroș Milutin, Ștefan III Deceanschi, cneazul Lazăr și despotul Ștefan Lazarevici, canonizat în 1927. Bulgarii cinstesc în rândul sfinților pe țarii Boris și Petru, pe călugării și misionarii Iovan, Rilski și Prohor (veac X), pe cuvioșii Teodosie din Târnovo și Romil din Vidin (veac XIV) și pe ierarhii Ilarion episcopul Meglenei (veac XII) și Eftimie de Târnovo (veac XIV). Rușii au canonizat pe Olga și nepotul ei, Vladimir, creștinătorii poporului rus, apoi în 1903 pe Serafim de Sarov, în 1909 pe Ana Casiensca, în 1911 pe Ioasaf de Bielgorod, în 1913 pe Ermogen, Patriarhul Moscovei, în 1914 pe Pitirim de Tambov și în 1917 pe Sofronie de Irkuțk și Ioasaf de Astrahan (după datele prof. L. Stan și Gh. Lupșa).

Mitropolitul Nicolae Krutițchi, în ale sale *Cuvântări Bisericești*[457], mai numără între sfinții ruși pe Cuvioșii: Antonie și Teodosie din Pecersca, Serghie din Radonej, Zosima Solovețchi, Simeon Verhoturschi; ierarhii: Petru, Alexie, Iona, Filip, Ermoghen, Dimitrie al Rostovului și patrioții: Alexandru Nevski și fiul său, Daniil al Moscovei. Drepți încă nepreslăviți: înțeleptul ierarh Filaret al Moscovei, pustnicul Teofan, Părintele Ioan din Kronștadt, stareții din Optina și alții. Alții numără și pe Paisie Velicikovski, starețul Mănăstirii Neamțu.

Românii, până astăzi, nu au canonizat nici un sfânt. La prima privire[458], faptul acesta e de mare mirare. Cum, acestui neam, de la naștere creștin, îi lipsesc sfinții? Sau aceia dintre fiii lui considerați sfinți nu îndeplinesc cerințele canonizării? Nici una, nici alta.

După L. Stan, condițiile de fond ale canonizării sunt:

---

[457] Traduse de Pr. N. M. Popescu, vol. II, p. 219.

[458] Până în 1955, când este scris manuscrisul.

1. Ortodoxia credinţei până la moarte.

2. Proslăvirea de către Domnul, cel puţin prin **unul** din următoarele daruri sau puteri: moartea martirică pentru credinţa creştină ortodoxă, înfruntarea oricăror primejdii, suferinţe şi suplicii pentru credinţa ortodoxă până la moarte; închinarea vieţii desăvârşitei trăiri morale şi religioase, săvârşirea de minuni în viaţă sau după moarte, apărarea şi slujirea până la moarte a credinţei şi Bisericii Ortodoxe.

3. Faima şi numele de sfânt, răspândirea miresmei de sfinţenie după moarte şi confirmarea ei prin cultul spontan şi simplu, organizat sau confuz, al poporului. De la condiţia aceasta fac excepţie martirii.

Aceste condiţii, de la 1 şi 3, şi oricare de la 2, îndreptăţesc canonizarea. Condiţiile de formă şi actele pregătitoare pentru canonizare şi însăşi canonizarea privesc comisiile de studii şi Sinodul Bisericii[459].

Notăm că **facerea de minuni**, extazele, profeţiile, vedeniile şi neputrezirea, pe care unii le socotesc cele mai însemnate condiţii pentru canonizare, nu sunt cerinţe hotărâtoare decât atunci când lipsesc alte condiţii. Ele vin numai în rândul al doilea. Nici un Sfânt nu caută în viaţă să facă minuni, deşi nici acestea nu lipsesc din vieţile lor, ci caută mântuirea sufletului de păcate şi slava cerului.

Biserica Ortodoxă Română, ca de altfel şi alte Biserici naţionale, are atâţia sfinţi care împlinesc cerinţele pentru canonizare încât ar putea forma din ei un calendar întreg. Din cele mai vechi timpuri şi veacuri creştine, sfinţii şi martirii Bisericii noastre se ţin lanţ până în ziua de astăzi.

---

[459] Prof. L. Stan, Referat în manuscris Despre canonizarea Sfinţilor în Biserica Ortodoxă.

Numai în **Dobrogea veche**, una din țările cele mai bogate în mucenici, în orașele Tomis (Constanța), Axiopolis, Novidunum și Halmiris, cetăți care au păzit hotarele imperiului roman din calea și în fața barbarilor, se pomenesc următoarele nume de martiri (episcopi, ostași, misionari etc.): Araciu, Alexandru, Arestus, Ageu, Artemie, Aurelian, Luchilin, Castru, Christu, Crescențiu, Crispio, Chiriac, Chiril, Dariu, Diu, Diomed, Domnus, Donat, Emil, Emilian, Evpropriu, Evanghelie, Evagrie, Faustin, Felix, Gordiu, Heraclie, Hermes, Irineu, Ianuariu, Ioan, Ilie, Lucian, Macrobiu, Marcian, Marțial, Minereu, Narcis, Papiu, Paul, Peregrin, Primus, Priscu, Quindeu, Rufus, Saturnin, Secundin, Servul, Sisin, Specu, Stator, Tasiu, Teodot, Toma, Valeriu, Victor, Victurus, Vitale, Vrisiu, Zenon, Zosim, Zotius și martire (femei): Agnes, Denozotia, Digma, Feliciana, Gota, Merona, Minima, Murina, Paula, Rodofia, Rufia, Secunda și Sinidia. În total 75. În **Dacia** se pomenesc sfinții mucenici Nichita Romanul, Mercurie, Sava, Elefterie și Sava Gotul[460].

Pricina pentru care ei nu sunt canonizați este vitregia vremurilor și uneori slăbiciunile oamenilor, care nu au îngăduit Bisericii să se ocupe de canonizarea sfinților, nici să înregistreze măcar numele multora dintre ei, după însemnătate, una din cele mai mari lucrări din punct de vedere moral și religios. Și, cu toate acestea, avem introduși în Mineie și în calendar, încă mai de mult, următorii sfinți (necanonizați) care, aproape toți își au moaștele în țara noastră. Facem pomelnicul lor începând cu cei mai vechi și-l întregim cu cei introduși în calendarul Bisericii abia în anii 1951 și 1952.

---

[460] M Theodorean Carada, *Câțiva Sfinți*, București 1920, p. 5

*

La 15 Septembrie săvârşim pomenirea Sf. Mucenic **Nichita Romanul**, unul dintre sfinţii şi mucenicii românilor. El a trăit în veacul al II-lea. A fost un învăţat al vremii lui, un scriitor de cărţi creştineşti, un zelos predicator al Evangheliei, prin ţinuturile de-a dreapta şi de-a stânga Dunării şi un vrednic episcop al Bisericii, cu sediul în Remesiana (Bulgaria). În anul 372 regele Atanaric al goţilor, care atunci locuia în Ardealul de astăzi, a pornit o mare prigoană împotriva creştinilor care predicau Evanghelia printre goţii păgâni şi ceilalţi locuitori ai Daciei. Unul dintre aceşti predicatori, Sava Gotul, a fost înecat în apa Buzăului, la 12 Aprilie 372, iar Nichita a fost cumplit chinuit: bătut cu biciul, i s-au tăiat mâinile, i s-a desfăcut trupul şi apoi a fost ars în foc la 15 Septembrie 372.

La 20 Noiembrie facem pomenirea Prea Cuviosului **Grigorie Decapolitul**. Sfântul acesta a trăit pe vremea luptelor pentru icoane (veac. VIII). S-a născut în Isauria (Armenia), în cetatea Irinopol, una din cele zece cetăţi: Decapole, de unde şi numirea lui: Decapolitul. În copilărie îi plăcea să înveţe carte şi să cerceteze bisericile. Când părinţii lui se găteau să-l însoare, el a fugit şi a intrat în ceata luptătorilor pentru apărarea sfintelor icoane. Umbla din loc în loc şi căuta pe mărturisitorii icoanelor. A călătorit mult prin Răsărit şi Apus, apoi s-a oprit la Constantinopol (Bizanţ), unde cu pace s-a săvârşit. Moaştele lui sfinte au fost aduse în ţara noastră şi aşezate în biserica Mănăstirii Bistriţa (jud. Vâlcea), unde se află şi astăzi

La 14 Octombrie facem pomenirea Preacuvioasei Maici **Paraschiva.** Sfânta aceasta a trăit între anii 1023-1050. S-a născut în satul Epivat (Macedonia) din părinţi înstăriţi şi

evlavioşi. Din copilărie îi plăcea să cerceteze biserica, să asculte slujbele sfinte şi să ajute pe săraci. Adeseori se dezbrăca de hainele sale şi le schimba cu zdrenţele fetelor sărace. Deprinsă fiind cu cercetarea sfintei biserici, fu pătrunsă de învăţătura dumnezeieştilor Evanghelii. Odată, auzind citindu-se cuvântul Domnului: «Cela ce voieşte sa vină după Mine să se lepede de sine, să-şi ia crucea sa...» (Marcu 8:34), îşi părăsi familia şi, alegând viaţa îngerească a călugărilor, petrecu în fapte bune şi rugăciune. A călătorit pe la locurile sfinte (Palestina), apoi s-a aşezat într-o mănăstire de lângă Constantinopol, unde s-a îndeletnicit cu rugăciunea şi cu munca pentru ajutorarea săracilor, cărora le-a împărţit toată averea moştenită de la părinţi. Moaştele ei, înzestrate de Dumnezeu cu puterea de a face minimi, în anul 1641, pe vremea Voievodului Vasile Lupu, au fost aduse şi aşezate în biserica Sfinţilor Trei Ierarhi, apoi în Catedrala Mitropolitană din Iaşi, unde se află şi azi. Pomenirea acestei Sfinte e în mare cinste la tot poporul românesc.

La 27 Octombrie avem pomenirea Sfântului **Dimitrie cel Nou**, (Basarabov). A trăit în veacul al XIII-lea. S-a născut într-un sat necunoscut de pe malul râului Lom, care se varsă în Dunăre, în dreptul oraşului Giurgiu. Multă vreme a fost cioban la oi, om sărac dar cu viaţa curată. Îi plăcea să facă fapte de milostenie şi să împace pe cei învrăjbiţi. De la o vreme, Dimitrie a părăsit satul şi a plecat spre izvorul Lomului, la un schit, unde s-a călugărit. De aici s-a răspândit faima lui de sfânt. Moaştele lui, după zeci de ani, au fost aflate între două pietre din apele Lomului. Mai târziu au fost aşezate în biserica zidită de unul din voievozii Basarabi, în satul Basarabeasca (lângă Cernavodă), de unde la 13 Iulie 1774 au fost mutate în Catedrala Mitropoliei, azi Patriarhiei, din Bucureşti, unde se află şi astăzi.

La 2 Iunie facem pomenirea Sf. Mucenic **Ioan cel Nou** de la Suceava, care de naştere era din Trapezunt (Turcia), creştin iubitor de milostenii, posturi şi rugăciuni. Ajuns cu corabia la Cetatea Albă, stăpânul corăbiei, care era un înfocat papistaş, din ură a spus la mai marele cetăţii, care era persan, că Ioan vrea să treacă la religia mahomedană. Ioan, însă, nu numai că s-a mărturisit creştin, dar a zis păgânului să se facă şi el creştin şi să se închine Făcătorului a toate Dumnezeu, nu soarelui şi lunii, adică făpturilor. Pentru tăria şi curajul credinţei lui, Ioan a fost bătut cumplit şi apoi târât prin oraş legat de coada unui cal până când un evreu i-a tăiat capul cu sabia şi astfel a primit cununa muceniciei la 2 Iunie 1330. În 1402 voievodul Alexandru cel Bun a dus moaştele lui de la Cetatea Albă în biserica Mitropoliei din Suceava, unde se află şi astăzi.

La 7 Decembrie Biserica face pomenirea Sfintei Muceniţe **Filofteea**, care este o muceniţă a iubirii creştine. A trăit înainte cu şase sute de ani, în Târnovo (Bulgaria), tot cam pe vremea Sf. Ioan Cel Nou. Părinţii ei au fost oameni săraci. După câţiva ani, Filofteea ajunge orfană de mamă, care a crescut-o în credinţa către Dumnezeu şi în iubire faţă de aproapele. Cu mama vitregă nu s-a înţeles din pricină că Filofteea ajuta cu ce putea, din sărăcia ei, pe cei slabi şi năpăstuiţi. Când ducea mâncare tatălui său la câmp, ea împărţea din ea unui neputincios. Descoperind-o tatăl, mânios, aruncă în ea cu o secure şi o omorî. Ea muri învăluită de o lumină strălucitoare. A fost ucisă pentru bucata de pâine dată unui flămând. Moaştele ei au fost aduse în Curtea de Argeş, în cea mai frumoasă biserică din ţară, pe vremea Voivodului Radu Basarab. Astăzi moaştele ei se păstrează în biserica Mănăstirii Curtea de Argeş.

La 26 Decembrie avem pomenirea Cuviosului **Nicodim cel Sfințit** de la Tismana. A trăit în veacul al XIV-lea, când s-au întemeiat Principatele Române, Moldova și Țara Românească sau Muntenia. S-a născut pe la anul 1320 în Prilep, în Macedonia, ținut în care locuiesc sârbi și români. Era înrudit cu familia voivozilor sârbi Nemania, care a dat bărbați luminați, între care și pe Sfântul Sava, și cu familia voivozilor români a Basarabilor, care au întemeiat Țara Românească. Nicodim a avut o creștere îngrijită. După trei ani petrecuți în rugăciune și învățătură sfântă, ocupându-se și cu scrisul frumos și cu zugrăvitul, la Muntele Sfânt (Athos), patria monahismului ortodox, se călugărește. La anul 1362 îl aflăm în Oltenia ca predicator al Evangheliei și întemeietor al vieții călugărești. Cu ajutor de la Voievodul Vladislav Basarab, zidește Mănăstirea Vodița, apoi la 1376 Mănăstirea Tismana (amândouă în Oltenia). Prin ucenicii și urmașii săi, aleși și numeroși, din care unii au ajuns episcopi, a întemeiat și alte mănăstiri, ca Prislopul (în țara Hațegului), Cozia, Cotmeana, Brâncoveni (în țara Oltului) și Neamțu (în Moldova). În mănăstirile întemeiate de el creează o frumoasă tradiție a muncii, a rugăciunii și a învățăturii. Prin Oltenia, Banat și Hunedoara cuvântul său, pe înțeles și plin de învățături creștinești, era ascultat cu sfințenie. A murit la 26 decembrie 1406, la Tismana. De numele călugărului Nicodim este legată întemeierea monahismului la români. De aceea e asemănat cu Moise, care a lovit cu toiagul în stâncă și a scos apă (Numeri cap. 20), prin care astâmpără și adapă și astăzi setea poporului după viață duhovnicească. Pentru cunoștințele lui din Sfintele Scripturi, pentru nevoințele lui în vestirea învățăturilor creștine, pentru partea lui de muncă adusă la luminarea și progresul sufletesc al poporului român și mai

ales pentru frumuseţea şi curăţenia vieţii lui, Nicodim este trecut în rândul Sfinţilor, cunoscut şi cinstit nu numai la noi, ci şi în toată Biserica Ortodoxă.

În urma hotărârii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din 1950 şi 1951, sunt introduşi în calendarul Bisericii noastre următorii sfinţi:

La Duminica Ortodoxiei şi la 21 Octombrie sunt introduşi în calendar şi se cinstesc în rândul sfinţilor cuvioşii mucenici Visarion şi Sofronie şi mucenicul Nicolae Oprea. Toţi trei au fost mari luptători împotriva dezbinării Bisericii din Ardeal, în veacul al XVIII-lea.

Călugărul **Visarion** este din părţile Banatului. În anul 1744 a călătorit de la Lipova la Dobra, apoi la Deva, Orăştie şi până la Sibiu. Pe unde trecea, în sunetele de sărbătoare ale clopotelor de la biserici, cuvânta credincioşilor să-şi apere credinţa cea veche, dreptmăritoare. Pretutindeni credincioşii îl primeau şi-l ascultau „ca pe un înger din cer". La Sibiu a fost prins şi dus la Viena, în temniţă, de unde nu s-a mai întors.

Călugărul **Sofronie**, de la mănăstirea Plăişor din hotarul comunei Cioara (lângă Vinţul de Jos), cutreieră satele din regiunea Hunedoara şi îndeamnă pe românii ortodocşi să ia cheile de la biserici şi să nu lase să intre în ele preoţii uniţi cu papa. Prins de fişpanul Hunedoarei, este legat în obezi şi aruncat în temniţa de la Bobâlna (lângă Orăştie), de unde-l eliberează o ceată de 5-600 ţărani. De aici se îndreaptă spre Brad, Abrud, Câmpeni şi Zlatna, pe unde ţine adunări şi cuvântări însufleţite împotriva oamenilor cu două legi. Cuvântul

şi mişcarea călugărului Sofronie răscoală întreg Ardealul. La 1760 ține în Alba Iulia o adunare în care cere pentru românii din Ardeal ceea ce le lipsea de 60 de ani: libertate religioasă şi episcop ortodox. Spăimântată de răscoala românilor, curtea de la Viena trimite în Ardeal un episcop administrator sârb, după ce 60 de ani nu avuseră decât prigoane şi silnicii, dar - în urma păgânătăților pe care le făcea generalul austriac Buccow, care a dărâmat şi ars toate mănăstirile ortodoxe din Ardeal, Sofronie s-a refugiat peste munți, la Râmnic şi apoi la Argeş, de unde îndemna pe românii ardeleni prin scrisori să alunge „unirea şi iobăgia din țară". Moare la anul 1776.

Al treilea mucenic, țăranul **Nicolae Oprea** din Săliştea Sibiului, încă face parte din ceata luptătorilor pentru dezrobirea religioasă a românilor din Ardeal, care au plătit cu prețul vieții lor dreptul nostru la viață şi libertate. Nimeni nu a strigat mai limpede şi mai tare decât acest țăran cuminte drepturile religioase ale românilor. În fața asupritorilor, acest țăran înțelept şi plin de curaj mărturisea: „Pentru credința strămoşilor noştri suntem gata a suferi şi mucenicie sau izgonirea din această împărăție, iar legea nu o vom părăsi". Împreună cu țăranul Nicolae Oancea, la 1748 duce prima jalbă la Viena. În loc de răspuns la cererea după dreptate şi libertate, Nicolae Oprea este aruncat în temnița înfricoşată din Kufstein, unde i s-a pierdut urma după o robie de peste 30 ani.

Aceşti trei martiri jertfindu-se pentru Hristos şi primind cununa muceniciei, sunt cei dintâi mucenici din Ardeal **trecuți în calendar** în rândul martirilor Bisericii.

La 15 Septembrie avem pomenirea Cuviosului Ierarh **Iosif cel Nou** de la Partoş (Banat), Mitropolitul Timişoarei între anii 1529-1550. La anul 1550 era retras la Mănăstirea Partoş, unde a

trăit o viață sfântă, în post și în rugăciune. După moartea lui, întâmplată la 1552, pelerini din toate părțile au poposit la mormântul lui, învrednicindu-l de aureola sfințeniei și numărându-l în rândul sfinților. În calendarul Mitropoliei Banatului a fost introdus mai întâi în 1951.

La 1 Iunie facem pomenirea Sf. Ierarh **Ioan de la Râșca**, înscris în calendar ca și Sf. Iosif cel Nou mai întâi în 1952. Sf. Ioan a trăit în veacul al XVII-lea, în Moldova. Părinții lui au fost Gheorghe și Anastasia. Se spune despre el că din tânără vârstă a îmbrățișat rânduiala vieții călugărești, în Sf. Mănăstire Râșca din Moldova. Aici a trăit o viață sfântă, bine plăcută lui Dumnezeu, până când a fost rânduit episcop la Roman în 1674 și mai apoi - puțină vreme - Mitropolit al Moldovei. Toată viața și-a petrecut-o în neîncetate nevoințe și adâncă evlavie până când s-a mutat la odihna cea veșnică.

La 11 Aprilie facem pomenirea Cuviosului Ierarh **Calinic cel Sfânt** de la Cernica și Râmnic. Acest prea cuvios episcop s-a născut în București la anul 1787. Simțind chemarea spre viața de călugăr, s-a dus la Mănăstirea Cernica de lângă București, unde vreme de 42 ani a trăit după cele mai aspre și curate pravile ale vieții călugărești. Între anii 1850 și 1863 a fost episcop la Râmnic. E înmormântat la Mănăstirea Cernica. Pentru virtuțile vieții lui alese, și-a câștigat printre credincioșii Munteniei și Olteniei faima de sfânt. În anul 1951 este pentru prima dată înscris în calendarul Bisericii.

La 12 Mai Biserica noastră face pomenirea Sfântului mare mucenic **Ioan al Olteniei**, care se mai numește și Ioan Românul sau Valahul. El a trăit pe la mijlocul veacului al XVII-lea. Era un tânăr frumos, cuminte și creștin foarte evlavios. Când la anul 1662 turcii au prădat țara, el a fost luat de un ostaș turc ca să-l

necinstească. Scârbit şi supărat, Ioan îl ucide. Dus la Constantinopol, e dat ca rob soţiei soldatului ucis. Aceasta caută să-l ademenească şi-i făgăduieşte că, dacă se face turc, se căsătoreşte cu el şi-i dă toată averea. Ioan îşi face Sfânta Cruce şi rămâne neclintit în credinţa creştină. E aruncat în temniţă, cumplit chinuit şi apoi spânzurat, la 12 Mai 1662. Pentru sufletul lui tare ca diamantul, pentru credinţa lui vie în lupta cu ispita şi pentru curăţia lui pilduitoare, el este ca un crin pe cerul Patriei şi al Bisericii noastre. Sf. Mucenic Ioan Românul s-a înscris prima dată în calendarul nostru în anul 1951.

*

La 24 Aprilie pomenim pe Sfinţii Ierarhi Mărturisitori **Iorest şi Sava** ai Ardealului, pentru întâia oară înscrişi în calendarul Bisericii în anul 1952. Amândoi au trăit în veacul al XIII-lea, pe vremea marilor asupriri şi silnicii venite asupra Ardealului din partea calvinilor.

Ilie Iorest a fost Mitropolitul Ardealului între anii 1640-1645, venit aici de la Mănăstirea Putna. Păşind cu hotărâre împotriva planurilor de calvinizare a românilor, a fost arestat, bătut cu toiege şi aruncat în temniţă, de unde a putut scăpa numai în schimbul sumei de 1000 taleri, pe care îi colectase din Rusia.

Sava Brancovici, rudenie de sânge cu Brâncovenii din Ţara Românească, a fost iarăşi un însufleţit luptător împotriva asupririlor calvine, un mare păstor şi apărător al Bisericii Ortodoxe. S-a născut în Ineu (regiunea Arad), la începutul

veacului al XVII-lea[461]. Bunicul său se numea Gheorghe Brancovici şi era de origine sârbească. Unchiul său, Longhin, a fost episcop la Ineu şi Lipova; mai apoi îl aflăm în Țara Românească aşezat ca pictor în Mănăstirea Comana, refugiat acolo, poate, din calea turcilor. Tatăl său se numea Ioan, era ofițer cu grad de căpitan în armata principatului ardelean. Erau la părinți patru frați (dintre care unul, Gheorghe, a fost cronicar care şi-a înscris numele în istoria literaturii române) şi două surori. Spre bătrânețe, mama lui s-a călugărit sub numele de Maria.

Din aceste date despre familie se vede că tânărul Simion (aşa s-a numit el din botez) a crescut într-un aer de religiozitate cu un nivel cât se poate de ridicat. Prin grija tatălui său, copilul Simion învață mai întâi dumnezeieştile Scripturi, apoi călătoreşte prin Ungaria, Serbia şi Bulgaria, de unde trece Dunărea în Țara Româneasca, la unchiul său Longhin de la Mănăstirea Comana. În acel timp de studii şi călătorii, acasă o ciumă răpeşte pe tatăl său, doi frați şi două surori. Îi rămâne în viață mama necăjită şi un frate firav. E sfătuit să se căsătorească, să înnoiască familia amenințată cu stingerea, ceea ce el şi face. După căsătorie este hirotonit preot de Mitropolitul Ştefan în Catedrala din Târgovişte, care pe vremea aceea era capitala Țării Româneşti (Munteniei). În ziua hirotoniei, acasă la Ineu îi murea soția, după ce un copil îi murise mai înainte. Când se întoarse acasă, mama sa era călugăriță; poporul îl primeşte ca pe un arhiereu al lui Dumnezeu. În cei câțiva ani petrecuți în Ineu, ca protopop, se spune că mânuia cu aceeaşi îndemânare sabia, ca şi crucea; „ziua popă, noaptea duşman" al păcii cu Turcii. În curând este ales Mitropolit al Ardealului şi hirotonit tot la

[461] Toate datele despre viața lui le-am luat din monografia *Mitropolitul Sava Brancovici*, scrisă de Marina Lupaş, Cluj 1939.

Târgoviște sub numele de călugărie Sava, la anul 1656. Ajuns la Bălgrad (Alba Iulia), unde era scaunul vlădicesc al Ardealului, Mitropolitul Sava se îngrijește să repare mai întâi reședința vlădicească și biserica arsă de turci. Biserica catedrală e acoperită cu țiglă (până acum fusese acoperită cu șindrilă), iar pe turnuri mitropolitul aduce cruci de fier cu globuri de aramă aurită din Țara Românească.

În vremea păstoririi Mitropolitului Sava, Biserica românilor din Mitropolia Ardealului era lovită de valurile calvinizării. Principii Ardealului, care erau calvini, încercau prin toate mijloacele să-i facă pe români să îmbrățișeze calvinismul. Mitropolitul Sava a căutat să-și apere turma și Biserica de lupi, oricine ar fi fost ei. De aceea, după trei ani de păstorire este scos din scaunul vlădicesc de la Bălgrad. Dar, cu sprijin de la frații din Țara Românească și din Rusia pravoslavnică, ajunge din nou în scaunul de Mitropolit la cârma Bisericii și se împotrivește cu și mai multă credință încercărilor de a face din românii dreptcredincioși calvini.

În 1668 Mitropolitul Sava călătorește la Moscova, unde câștigă încredere și ajutor de la țarul Alexei Mihailovici. În anul următor (1670) Sava călătorește a patra oară în Țara Românească, la voievodul Antonie, ținând în felul acesta legături neîntrerupte cu frații de peste munți.

După întoarcerea lui acasă, apăsarea din partea calvinilor începe să fie din nou tot mai simțită. Principele Ardealului Mihai Apaffi la 1669 dă preoților scutiri de dijmă (privilegii) ca să-i atragă spre calvinism, iar Mitropolitului îi dă porunci de supunere sub autoritatea episcopului (superintendentului) calvin. În felul acesta, buna rânduială în biserica și mai ales disciplina clerului suferă.

În anul 1675, Mitropolitul convoacă şi ţine la Alba Iulia un sobor mare, în care se iau hotărâri privitoare la bunul mers al Bisericii: să se înlăture babomăşagurile (superstiţiile), să se catehizeze copiii după Sfânta Liturghie; la oraşe în fiecare zi să se facă slujbe şi să se ţină predici, iar la sate, pe lângă Duminici, în fiecare Miercuri şi Vineri; să se tipărească şi să se introducă în biserici cărţi de slujbă şi de învăţătură în limba poporului. Într-o singhelie de la 1677 dată preotului Pastia şi semnată de Mitropolit Sava Brancovici, îl sfătuieşte să propovăduiască oamenilor Sfânta Evanghelie **curat şi limpede**, **„ca să înţeleagă tot creştinul cuvântul lui Dumnezeu”**. Prin toate aceste măsuri şi hotărâri, s-a urmărit ridicarea nivelului religios moral şi cultural atât al clerului, cât şi al credincioşilor. În faţa ispitei calvinizării Mitropolitul Sava a rămas dârz şi tare pe temelia credinţei drept-măritoare (ortodoxe). Prigoanele, suferinţele şi martiriul lui dezmint cum nu se poate mai vădit pe toţi cei ce învinuiesc pe Mitropolitul Sava că a vrut să calvinizeze pe români. Ele adeveresc în ochii lumii întregi curăţenia vieţii şi a credinţei lui ortodoxe.

În anul 1679 s-a organizat un complot împotriva principelui M. Apaffi care era cu turcii, de către oamenii partidei creştine, care doreau să scape de sub jugul păgânilor. Între ei era şi Gheorghe Brancovici, fratele lui Sava. Se pare că şi Sava consimţise la planul de răsturnare a lui M. Apaffi. Complotul s-a descoperit şi Mitropolitul a fost dat în judecata unui sinod alcătuit din calvini şi din prieteni ai calvinilor, cum a fost protopopul Ioan Zoba din Vinţ (unealtă de propagandă calvină), în număr de o sută. Acuzatorul a fost pus I. Zoba; apărători au fost Gheorghe Brancovici şi Ioan Pater. Învinuirile care s-au adus împotriva Mitropolitului se văd din sentinţă, precum şi din

următoarea legendă „care poate să fie mai adevărată decât istoria" (Ch. Diehle).

Într-o zi, când Mitropolitul Sava era la masa principelui Apaffi, ca să-şi bată joc de el, o femeie i-a adus înfăşat un căţel ca să-l boteze. Fiind ziua aceea de post, Mitropolitul a luat o bucată de ridiche, din care mânca el, şi a dat-o căţelului. Dar căţelul şi-a întins botul după carne, nu după ridiche. Atunci mărturisitorul lui Hristos ar fi zis: „Eu nu-l pot boteza, că nu e de legea mea; dacă ar fi de legea mea, n-ar mânca în post carne; **să-l boteze calvinii, că e de legea lor"**.

Mâniat foc, principele scoate a doua oară pe Sava din scaunul vlădicesc, îl aruncă în temniţa din Vinţ şi ridică împotriva lui tot felul de învinuiri mincinoase. În fiecare vineri e scos din temniţă, bătut şi biciuit în faţa poporului până s-a rupt cămaşa şi carnea de pe el. Un scriitor sas de atunci scrie că Mitropolitul Sava a suferit lovituri grele, „enorme" (Gunesch), iar un cronicar ungur din vremea aceea (Mihai Cserey) scrie că „pe bietul nevinovatul vlădică l-au scos de la închisoare şi numai în cămaşă şi în izmene atâta l-au corbăcit până ce s-au rupt cămaşa, izmenele şi carnea de pe dânsul... **Nemaiauzită, păgânească şi cumplită tiranie**".

În sentinţa de condamnare, Mitropolitul Sava e învinuit că nu s-a îngrijit de Mănăstirea şi tipografia de la Alba Iulia, că ar fi avut ţiitoare, învinuiri grele, dacă ar fi fost adevărate. Documentele vremii şi bătrâneţea Mitropolitului însă arată că învinuirile n-au avut temei decât în ura calvinilor, care au pregătit Mitropolitului român cununa muceniciei, şi în lăcomia de bani a judecătorilor săi, care i-au cerut nu mai puţin de 3000 de taleri pentru care i-au confiscat toată averea (obiecte de cult, cărţi bisericeşti şi alte cărţi de învăţătură, 66 în limba română şi

altele în limba latină, păstrate prin saci la Sibiu). Apaffi era un tiran şi un prieten al turcilor; Sava era cu creştinii. Teleki, marele său dregător, era de asemenea un om sângeros de crud; Sava era tare în credinţă. Calvinii erau stăpânii Ardealului; Sava cu turma lui supus, rob smerit al mândrilor asupritori, potrivnic al planurilor de calvinizare.

Aflând prin oamenii săi, Voievodul Şerban Cantacuzino din Ţara Românească, de batjocurile şi suferinţele la care a fost supus Mitropolitul Sava al Ardealului, a pus în cumpăna 500.000 de taleri că să răzbune cu armele nemaipomenita barbarie. Ca să câştige pacea şi prietenia cu Voievodul român, Apaffi se grăbeşte să elibereze pe nedreptăţitul ierarh, care, bătrân şi bolnav de pelagră, se stinge în umbră, în suferinţă şi în sărăcie, în primăvara anului 1683. Nimeni nu i-a însemnat nici locul, nici data morţii. Atât se ştie, că la 1 Mai 1683, când fratele său dăruia o Evanghelie bisericii din Veşteni (lângă Sibiu), nu mai era în viaţă. În acelaşi an, la 7 Iunie 1683, împăratul Austriei Leopold I, care a luat în stăpânire Ardealul, ridică la rang de baroni pe fraţii Gheorghe şi Sava Brancovici. Era o recunoaştere din partea străinilor a vredniciilor unui ierarh român, care nu şi-a cruţat nici bătrâneţea şi nici viaţa ca să sufere cazne pentru credinţa în Hristos şi pentru legea strămoşilor săi.

Într-o vreme când cei slabi în credinţă îşi îndreptau privirile unii spre calvinism, alţii spre catolicism, iar alţii spre turcii păgâni ca să se mântuiască din robie, Sava priveşte spre popor şi spre fraţii de peste munţi, spre Târgovişte şi spre Ţara Românească. Nu era **nici cu turcii, nici cu calvinii, ci cu fraţii dreptcredincioşi** de peste Carpaţi, pe care îi cercetează cel puţin de patru ori ca să

aducă de la ei crucile strălucitoare pentru biserica Mitropoliei şi nădejdea mântuirii pentru oropsitul său popor.

Mitropolitul Sava a fost un om cu credinţă şi cu dragoste faţă de Biserică şi faţă de poporul român, iar faţă de sine a fost un om cu viaţă morală curată, aspră, pilduitoare. Se spunea despre el că este „omul care nu a mâncat carne". Istoricii nepărtinitori au văzut în el un „martir al credinţei româneşti"[462], un „mare bărbat", nemuritor şi „sfânt al neamului", căruia se cade să-i dăm cinstire de sfânt, „căci a murit pentru Biserică şi naţiune"[463].

Când fratele său Gheorghe îl sfătuia să fugă din calea calvinilor în altă ţară, Sava, stăpânindu-şi durerea, îi răspundea: „Frate preaiubite şi fiul meu sufletesc, nu pierde puterile, căci puterea lui Dumnezeu se desăvârşeşte în slăbiciune. Iar pentru ca să-ţi poţi păstra viaţa în ortodoxie, îţi reamintesc un singur sfat: **niciodată să nu te lepezi de credinţa dreaptă a strămoşilor noştri".**

Acesta e testamentul Mitropolitului martir Sava Brancovici lăsat fratelui său şi prin el nouă tuturor.

Pentru viaţa lor curată şi pentru credinţa lor dreaptă şi luptătoare, amândoi aceşti mărturisitori ai lui Hristos, Ilie Iorest şi Sava Brancovici, au dreptul la amintire, cinstire şi slavă în rândul sfinţilor Bisericii, precum este scris: **«Aduceţi-vă aminte de mai marii voştri, care v-au grăit cuvântul lui Dumnezeu, la al căror sfârşit al vieţii privind, să le urmaţi credinţa»** (Evrei 13:7).

*

---

[462] August Treboniu Laurian.
[463] I. Al. Lapedatu, I. Lupaş, V. Mangra, S. Dragomir, Şt. Meteş.

Aceştia sunt sfinţii români, sfinţii care, afară de Ioan Românul, îşi au moaştele şi un cult deosebit în ţara noastră.

Mai sunt şi alţi sfinţi care au numai părţi din moaştele lor în ţară. Astfel, Sf. Muceniţă **Tatiana** din Roma (pomenită la 12 Ianuarie) îşi are capul în Catedrala Mitropoliei din Craiova[464].

Numărul lor încă e departe de a fi cel adevărat. El trebuie, şi s-a cerut aceasta, să fie întregit şi cu alte nume de sfinţi şi de mucenici ai credinţei ortodoxe, de care sunt pline paginile istoriei şi calvarul neamului. Numele lor se înşiruie până în zilele noastre.

Prof. Gh. Lupşa a întocmit un mare **Pomelnic** de martiri şi mărturisitori ai Ortodoxiei din Ardeal şi Ungaria între anii 1029-1783, cu material foarte preţios pentru **identificarea sfinţilor români,** operă cerută de Patriarhul Alexei al Moscovei în scrisoarea sa către Patriarhul Iustinian al României în anul 1949. Numai din acest pomelnic se poate scoate un calendar întreg de martiri şi mărturisitori care împlinesc toate condiţiile canonizării. În Ardeal, Consistoriul Mitropolitan din Sibiu prin hotărârea sa nr. 53 din 21 Ianuarie 1931 şi Congresul Naţional Bisericesc din Transilvania din 1933, s-au ocupat cu problema canonizării mucenicilor Ortodoxiei ardelene. Competenţa canonizării aparţine Sfântului Sinod. Mucenicia celor şapte Brâncoveni († la 15 August 1714) a fost discutată în şedinţa Sfântului Sinod din 1931, dar canonizarea lor încă nu a fost hotărâtă. În şedinţa din 28 Februarie 1950, Sfântul Sinod a hotărât: 1. Venerarea în toată Patriarhia Română a Cuvioasei Paraschiva, a Sf. Mucenic Ioan cel Nou de la Suceava, a Sf. Muceniţe Filoteia de la Argeş, a Cuviosului Dimitrie cel Nou

---

464 Îndrumătorul, p. 16.

(Basarabov), a Preacuviosului Grigorie Decapolitul şi a Cuv. Nicodim cel Sfinţit. 2. Introducerea şi venerarea în calendarul Bisericii Ortodoxe Române a Sf. Mucenic Ioan Românul (Valahul) şi 3. Venerarea locală, introducerea în calendarele eparhiale şi pregătirea actelor de canonizare (înscriere în rândul sfinţilor) a Cuvioşilor români: Ierarhii Calinic cel Sfânt de la Cernica şi Râmnic, Ioan de la Râşca (Moldova) şi Iosif cel Nou de la Partoş (Banat) şi a Mucenicilor mărturisitori ai credinţei ortodoxe: Mitropoliţii Sava Brancovici şi Ilie Iorest, Ieromonahii Visarion Sarai şi Sofronie de la Cioara (jud. Alba) şi ţăranul Nicolae Oprea Miclăuş din Săliştea Sibiului, martirizaţi în prigoanele pe care le-au îndreptat împotriva Bisericii Ortodoxe calvinii şi catolicii în veacurile XVII şi XVIII.

Într-un referat despre *Canonizarea Sfinţilor Români* întocmit de un colectiv de profesori de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, cu data de 9 Februarie 1950, se fac următoarele propuneri:

1. Să se instituie comisii din membrii Sfântului Sinod şi din profesori de la Institutele teologice spre a cerceta care persoane din trecutul nostru pot fi trecute în rândul sfinţilor (martiri, mărturisitori şi cuvioşi), ca Brâncovenii şi Mitropolitul Antim Ivireanu.

2. Să se scoată din Mineele şi Sinaxarele slavone şi greceşti toţi sfinţii care au vreo legătură cu creştinarea noastră, să fie introduşi în calendar, să li se întocmească slujbe şi sinaxare, iar dacă nu se află în Mineele şi sinaxarele slavone şi greceşti, dar sunt sfinţi (ca Nichita de Remesiana, Montanus şi alţii), să li se întocmească slujbe şi sinaxare.

3. În privinţa canonizării sfinţilor ardeleni: **A.** Să fie trecuţi în rândul martirilor: Mitropolitul Sava Brancovici,

Ieromonahul Visarion Sarai, preoții Moise Măcinic din Sibiel, Ioanaș Vârvorea din Galeș, Petru Hor din Selind (Bihor) și țăranul Nicolae Oprea din Săliștea Sibiului. **B.** Să fie trecuți în rândul mărturisitorilor: Mitropoliții Dosoftei și Ilie Iorest, episcopul Inochentie Micu, protopopul Nicolae din Balomir, Ieromonahii Nicodim și Sofronie din Cioara, preoții Oprea din Boița, Cosma din Deal, Ioan din Aciliu, Ioan din Sadu, Maniu Dobrotă din Poiana, Gavriil Nagysegy și soții, măcelarul Ioan Oancea din Făgăraș, țăranii Constantin Petric din Jina, Dănilă Milea din Săliște, Stan Borcea din Săliște, Dumitru Stefea din Săliște, Ioan Crăciun din Cărpiniș, optzeci țărani din părțile Beiușului, zece femei din Colun și mulți alții al căror nume nu s-au păstrat. **C.** Să se instituie o zi anumită pentru pomenirea și cinstirea lor. **D.** Să se popularizeze prin procesiuni și broșuri viața lor. Profesorul de drept canonic bisericesc de la Institutul Teologic Universitar din București, Pr. Liviu Stan, spune că sfinții naționali care îndeplinesc **condițiile de fond și formă** pentru a fi canonizați sunt: 1. Leontie de la Rădăuți, 2. Ioan de la Prislop sau Silvaș, 3. Daniil Sihastrul, 4. Ștefan cel Mare și Sfânt, 5. Iosif cel Nou de la Partoș, 6. Ioan de la Râșca, 7. Ioan Românul sau Valahul, 8.Brâncovenii, 9. Sofronie de la Cioara, 10. Nicolae Oprea, 11. Moise Măcinic, 12. Ioan Vârvorea din Galeș, 15. Tănase Tudoran, rupt pe roată ca Horia pentru că s-a opus în fața generalului Buccow și a episcopului Aron la „ciufulirea legii sfinte", 9-13 mucenicii ortodoxiei din Ardeal (din veac XVIII), 14. Calinic cel Sfânt de la Cernica și Râmnic, 15. Antipa de la Calopodești.

Alții care îndeplinesc **condițiile de formă** pentru canonizare sunt: 1. Ioan cel Nou de la Suceava, 2. Nicodim cel

Sfinţit, 3. Dumitru cel Nou, 4. Antonie de la Vâlcea şi 5. Paisie de la Neamţu[465].

În veacul trecut murea la Iaşi (în 1841 sau 1842) un ţăran cerşetor de prin ţinutul Tudovei, un om cu suflet de sfânt, poreclit **Lumânărică**. Ieşenii nici nu ştiau cum îl cheamă. Când îl întreba cineva cum îl cheamă, el răspundea: „Nu ştiu! Ştiu numai că mama, când m-a luat, mi-a zis: Niţă, dragul meu! să cumperi lumânărele şi să le împarţi la bisericele". Din viaţa întreagă de 60 de ani, 40 ani săracul acesta blând la faţă, cu mâni albe şi frumoase, oacheş, mic la stat, cu barba mică şi cu părul des, a adunat prin cerşit ajutoare pentru săraci şi pentru biserici. Desculţ şi cu traista în şold, umbla din biserică în biserică, aprindea câte o lumânare şi cerşea ajutoare, nu pentru sine, ci numai pentru alţii. Unui schit sărac îi zideşte o clopotniţă, unei văduve sărmane cu şapte copii îi aduce într-o zi o vacă cu lapte, bisericile sărace sunt înzestrate de el cu odăjdii bogate. Săracul acesta care, când trecea pe drumuri şi pe uliţe, cânta cu duioşie, zideşte biserici şi împarte în milostenii mii de galbeni până când e aflat mort, la poarta casei unei femei văduve (Marghioala, mama Mitropolitului primat Calinic Miclescu), care-l înmormântează cu Arhiereu, într-un mare sobor de preoţi, în biserica Tălpălari din Iaşi. Un scriitor de seamă (C. Negruzzi), care era de faţă la înmormântarea lui, privind icoana Mântuitorului de pe pieptul mortului, a zis rugăciunea: „Doamne, Doamne, odihneşte şi sufletul meu în locul unde ai odihnit şi sufletul lui Lumânărică"[466]. Cine şi-ar putea închipui că Lumânărică n-a ajuns în ceata sfinţilor? Şi alţii ca el, la fel...

---

[465] Despre canonizarea Sfinţilor din Biserica Ortodoxă, referat ms.

[466] C. Negruzzi, *Păcatele tinereţilor*, Ed. Scrisul Românesc, 1942, p 442-446, M. Theodorian-Carada, *Câţiva sfinţi*, p. 9-10.

Un fapt de mirare, în care se arată înțelepciunea lui Dumnezeu prin mijlocirea oamenilor. Pomenirea Sfinților români este așezată în calendar lângă Sărbătorile Bisericii ca în legătură cu ele să putem cunoaște și viețile lor. Astfel, lângă înălțarea Sfintei Cruci avem pe Sf. Mucenic Nichita Romanul (15 Septembrie) și pe Sf. Ierarh Iosif cel Nou (16 Septembrie); lângă Sf. Mucenic Dimitrie avem pe Sf. Dimitrie cel Nou Basarabov (27 Octombrie), lângă Intrarea în Biserică avem pe Sf. Grigorie Decapolitul (20 Noiembrie); lângă Sf. Nicolae avem pe Sf. Muceniță Filoteia (7 Decembrie); între Nașterea Domnului și Sf. Ștefan avem pe Sf. Nicodim cel Sfințit (26 Decembrie), la Duminica Ortodoxiei avem să pomenim pe Sf. Mucenic Visarion, Sofronie și Nicolae Oprea; lângă Sf. Gheorghe avem pe Sf. Ierarhi mărturisitori Ilie Iorest și Sava ai Ardealului. Numai pomenirea Sf. Ierarh Calinic de la Cernica (11 Aprilie), a Sf. Mucenic Ioan al Olteniei (12 Mai), a Sf. Ierarh Ioan de la Râșca (1 Iunie) și a Sf. Mucenic Ioan de la Suceava (24 Iunie) nu sunt legați de sărbătorile de peste an, decât atunci când sunt pomeniți Duminica sau în legătură cu ea. 11 din 16 sfinți români sunt pomeniți în sărbătorile sau lângă sărbătorile bisericești ca, astfel, să avem prilej să vorbim an de an despre virtuțile lor, să ne insufle cea mai frumoasă predică despre credința cea vie, lucrătoare, luptătoare și biruitoare. Dintre toți, numai Cuvioasa Paraschiva, numită în popor Vinerea Mare are sărbătoare proprie.

Din punct de vedere moral, cultul sfinților are temeiul cel mai puternic în martiriul creștin, în floare și astăzi, ca și în veacurile primare. După statistici bine întemeiate și dovedite, veacul nostru - al XX-lea - care se apropie de sfârșit, are mai mulți creștini și mai multe biserici decât veacurile dinainte și

mai ales are mai mulți martiri decât veacurile primare la un loc. Ceea ce înseamnă că, cu toate aparențele contrare, creștinismul e viu, Evanghelia e trăită și astăzi, Biserica naște oameni, creștini adevărați ca și la început, plini de credință și iubire, gata oricând să moară pentru Hristos, în sânul tuturor neamurilor creștine, între care se numără modest și al nostru. Avem și noi sfinți de la care să luăm înțelepciune, martiri destui de la care să învățăm sfințenia vieții și spiritul de jertfă până la moarte pentru legea lui Dumnezeu… Nu ne-ar ajunge un calendar întreg ca să-i putem cuprinde pe toți…

Pilduitoare în Viețile Sfinților români sunt virtuțile cele mai alese ale Evangheliei, cu care suntem chemați și datori să ne împodobim sufletul: bunătatea, milostenia, credința dreaptă, evlavia, cultura sfântă, iubirea lui Dumnezeu mai mult decât a lumii trecătoare. Pentru astfel de frumuseți nepieritoare, se cuvine să fie cunoscuți și cinstiți, chemați și urmați, iubiți și slăviți.

Ultima noastră dorință, ultimul nostru murmur și suspin să fie rugăciunea: Doamne, Doamne, odihnește și sufletele noastre unde odihnesc și sufletele sfinților Tăi…

6. Iubirea și cinstirea Sfinților

Slava pe care mi-ai dat-o mie le-am dat-o lor.
(Ioan, 17:22)

După ce am înșirat atâtea nume de sfinți, după ce am cunoscut frumusețea și bogăția virtuților care împodobesc sufletele lor, după ce am văzut armele cu care se poartă războiul sfinților și am pomenit de făgăduințele, cununile și slava care

aşteaptă pe biruitori, mai poate sta în picioare declaraţia de război şi ura împotriva sfinţilor, pentru că ei nu cunosc îndoiala şi viaţa lor e aspră şi neînduplecată? Nicidecum!.. Dimpotrivă: tocmai pentru aceea se cuvine să fie cinstiţi, iubiţi, urmaţi şi slăviţi. Sfinţii sunt oamenii de caracter cei mai înţelepţi, pentru că nu jertfesc sufletul nemuritor de dragul trupului muritor, nici viaţa şi fericirea veşnică de dragul vremelniciei, nici pe Dumnezeu de dragul lumii.

Sfinţii sunt oamenii cei mai curaţi, cei mai aleşi, cei mai buni (că nu au făcut să sufere sau să plângă nimeni din cauza lor), cei mai virtuoşi (că nimeni nu face strădanii mai mari decât ei ca să înfrângă răutăţile patimilor şi să se îmbunătăţească), cei mai buni şi mai mari oameni, - supraoameni - culmile, vârfurile morale ale omenirii. Virtuţile lor sunt idealurile noastre; vieţile lor, modelele noastre, cu care ne asemănăm: cu patriarhii prin credinţă şi nădejde fără îndoială; cu proorocii prin ascultarea şi vestirea voii lui Dumnezeu; cu apostolii prin râvnă sfântă şi lepădarea de sine; cu mucenicii prin urmarea lui Hristos şi prin omorârea trupului păcatului; cu Moise în slujirea lui Dumnezeu, cu Iov în răbdare, cu David în blândeţe, cu Daniil în rugăciune, cu Petru în înfocare, cu Ioan în feciorie, cu Pavel în iubire[467].

Sf. Grigorie de Nyssa dă următoarea definiţie religiei noastre: „Creştinismul este imitarea firii dumnezeieşti," imitarea virtuţilor, însuşirilor şi desăvârşirilor dumnezeieşti. Religia şi viaţa, după chipul ei dumnezeiesc, o întruchipează şi ne-o arată sfinţii, sufletele de lumină, care depăşesc şi luminează oamenii şi veacurile. Ei ne învaţă că viaţa ne este dată ca să facem din ea, cu ajutorul lui Dumnezeu, o capodoperă de frumuseţe şi de

[467] Vieţile Sfinţilor, VII, p. 306.

sfințenie; să facem adică din om un sfânt, o făptură demnă de Dumnezeu și de slava Ierusalimului ceresc,[468] ca omul să ajungă la asemănarea cu Dumnezeu, în apropierea lui Dumnezeu, la unirea cu El nu numai prin credință, dar și prin deplinătatea iubirii și desăvârșirii vieții sale nemuritoare, veșnice și divine, singura care e demnă de om și-l poate mulțumi.[469]

Noi oamenii, mai cu seamă creștinii, nu ne mulțumim cu viața încremenită a pietrelor; nu ne mulțumim nici cu viața trăită

---

[468] S. Luismet, *La vie mystiquie*, Tours, 1922, p. 291.

[469] Noi putem urca toate treptele vieții una după alta, așa cum se arată ele în lumea văzută, începând de la cele mai de jos. La fiecare din ele noi suntem obligați să zicem: „Aceasta nu e destul de bună pentru om, până când în sfârșit vom ajunge la însuși viața lui Dumnezeu, cum este ea trăită în Treimea Persoanelor sale. Viața seminței aruncată și ascunsă în pământ până când devine un fir de iarbă, care poartă un spic sau îmbobocește în floare sau și mai mult un copăcel sau în fine un uriaș măreț al pădurilor: nu e destul de bună pentru om. Viața unei insecte strălucitoare, a viermelui de mătase, a fluturelui, a albinei, sau mai mult a păsării, a unui animal al câmpurilor sau a deșerturilor: nu e destul de bună pentru om. Viața conștientă, inteligentă, liberă a unui om, așa cum ne-o putem reprezenta în starea de natură pură: nu e destul de bună pentru om așa cum o dorește Dumnezeu să devină. Viața creștină, cu luminile credinței și cu mângâierile iubirii, însă (prin închipuire) fără speranța vederii fericite și fără siguranța cuceririi sale; sau poate mai mult, viața unui suflet sfânt, care se bucură de fericirea raiului, însă fără tovărășia trupului în care a trăit, a suferit sau a meritat (laudă) pe pământ: o astfel de viață nu este destul de bună, nu este aceea pe care Dumnezeu a plănuit să i-o logodească. În sfârșit, viața unui fericit, în trupul său și în sufletul său reuniți după înviere, dar singură și fără legătură și fără însoțirea cu locuitorii Ierusalimului ceresc (dacă e cu putință să concepem o astfel de stare), fără a împărtăși fericirea tuturor fericiților laolaltă și fără a conlucra și el însuși la oprirea acestei fericiri: nici aceasta nu e destul de bună pentru om.

Nimic nu e destul de bun pentru acest fiu al lui Dumnezeu al iubirii dacă acesta (bun) nu este viața nemuritoare, veșnică, divină..." (Luismet, *op. cit.*, p. 292-293).

numai după interes, ca a plantelor, sau a lemnelor din pădure; nu ne mulțumește nici viața florilor oricât de frumoase și de parfumate, că prea repede se ofilesc și pier; nici viața copacilor, nici viața insectelor, nici viața păsărilor, nici viața animalelor care trăiesc numai după firea lor sălbatică sau îmblânzită și după pornirile (instinctele) lor care au în vedere numai adăpostul (cuibul sau culcușul), hrana și înmulțirea. Nu ne mulțumim nici cu viața de oameni care trăiesc în sate și orașe, în colibe și în palate, creează cultură și civilizație, mănâncă, beau și mor. Nu ne mulțumim nici cu viața de suflete, despărțite de trupuri; nici cu viața de sfinți despărțiți de Dumnezeu. Ne mulțumește numai viața veșnică fericită, dumnezeiască, lângă tronul Tatălui și al Mielului, în cetatea de lumină a Ierusalimului de sus, în altarul cel mai presus de ceruri, sub jertfelnicul căruia se află sufletele sfinților (Apocalipsa 6:9-16; 21:30).

Ne mulțumește numai viața și fericirea făgăduită biruitorilor: cununa vieții nemuritoare (Apocalipsa 2:10-11), hainele albe, numele cel nou (Apocalipsa 2:17) scris în cartea vieții, mărturisit înaintea lui Dumnezeu și a îngerilor (Apocalipsa 3:5), starea de stâlp viu în Biserica lui Dumnezeu din Noul Ierusalim, pe care e scris numele lui Dumnezeu (Apocalipsa 3:12). Ne mulțumește **comuniunea sfinților**, viața de familie, de iubire sfântă și nemuritoare, cu toți morții, cu toți drepții, cu toți sfinții, așa cum ne-o descoperă și ne-o învață dogmele creștine ortodoxe despre viața de dincolo de moarte. Viața de creștin desăvârșit pe pământ și fericirea de sfânt încununat de Dumnezeu în ceruri, iată scopul, iată destinul, iată idealul, iată ținta ultimă care mulțumește, desfată, încântă și înalță inimile noastre însetate de viața veșnică fericită, de comuniunea sfinților.

«Scumpă este înaintea Domnului moartea cuvioşilor lui», se spune într-unul din psalmi (Psalm 115:6). Iar Mântuitorul în rugăciunea Sa arhierească ne încredinţează că toată slava pe care a avut-o El de la Tatăl a dat-o sfinţilor Săi învăţăcei şi apostoli: **«Slava pe care mi-ai dat-o mie le-am dat-o lor**...» (Ioan 17:22).

Apoi dacă sfinţii sunt iubiţi, cinstiţi, scumpi şi încărcaţi cu atâta slavă înaintea lui Dumnezeu, nu se cuvine să fie scumpi, iubiţi şi cinstiţi şi în faţa oamenilor, a creştinilor?...De bună seamă că **da**. Viaţa, experienţa şi învăţătura lor sunt menite să fie viaţa, experienţa şi învăţătura noastră. Pomenirea şi sărbătorirea lor, şi mai ales **Duminica tuturor sfinţilor**, trebuie să fie ca şi ziua de Paşti, **bucuria şi sărbătoarea noastră mare a tuturor creştinilor**. Şi încă mai mult: Sfinţii, ca şi eroii, se fac în viaţa aceasta, în oraşele, în satele, în bisericile şi în casele noastre. **Sfinţii trebuie să fie în toate bisericile şi în toate casele**. Căci tuturor creştinilor le sunt adresate cuvintele: Fiţi sfinţi!...Fiţi desăvârşiţi! De aceea, idealul şi virtuţile lor trebuie să se sălăşluiască **vii** între noi şi în noi, ca pruncii în sânul mamei, ca alimentele în sângele trupului şi ca viţele în butucul viei lui Hristos (Ioan 15: 1-5).

*

Sfinţii vor judeca lumea...
(1 Corinteni 6:2)

La ura împotriva sfinţilor, noi creştinii, răspundem cu iubirea noastră curată faţă de sfinţi. Din inimile noastre calde trebuie să se reverse biruitoare **mărturisirea** limpede: Noi iubim şi cinstim sfinţii, pentru că în sfinţi noi sărbătorim pe Hristos şi Biserica Sa. În sfinţi cinstim mădularele lui Hristos,

«Din carnea şi din oasele lui» (Efeseni 5:30). În sfinţi se arată şi se vădeşte viaţa lui Hristos în chipul cel mai desăvârşit, Hristos împlinit, întruchipat, cu toată slava şi strălucirea Lui.[470]

Sf. Ioan Gură de Aur spune că „inima lui Pavel era inima lui Hristos". În inimile tuturor sfinţilor e voinţa, iubirea şi inima lui Hristos.

Noi iubim şi cinstim sfinţii, pentru că însoţirea cu sfinţii e însoţirea cu Duhul Sfânt, cu Duhul lui Hristos, cu Duhul lui Dumnezeu, aducător de pace, înfrăţire, bunătate, iubire şi mântuire. Înfrăţirea cu duhurile demonice e însoţire cu puterile cele rele, aducătoare de vrajbă, ură, distrugere şi moarte. Însoţirea şi împrietenirea cu Moise, cu David, cu Ioan, cu Petru, cu Pavel şi cu toţi sfinţii, a atras şi a adus popoarelor cinste şi slavă, putere şi progres. Însoţirea cu Cain, cu Datan şi Abiron, cu Irod şi cu Iuda a atras şi a adus cetăţilor şi popoarelor, nelinişte şi foamete, şerpi şi moarte, ruşine şi osândă. Prin cei doisprezece apostoli şi urmaşii lor s-au zidit bisericile şi s-au înmulţit creştinii, peste toată faţa pământului. Prin desfrânaţi s-a

[470] Despre adevărul acesta, Sf. Macarie cel Mare scrie: „Precum trupul Domnului, când s-a suit pe munte, s-a luminat şi s-a transfigurat în strălucirea divină şi nesfârşită lumină, tot astfel se proslăvesc şi strălucesc şi trupurile. Căci precum strălucirea cea dinăuntru a lui Hristos s-a răspândit astfel peste tot trupul său şi a luminat, tot aşa se revarsă în ziua aceea, peste sfinţi, puterea lui Hristos, ce până atunci era înlăuntrul lor; (se revarsă) afară peste trupurile lor. Chiar de pe acum iau ei parte, cu spiritul lor, la fiinţa şi natura sa. Căci este scris: «Cel ce sfinţeşte şi cei ce se sfinţesc dintr-unul sunt toţi.» (Evrei 2, 11). Şi: «Slava pe care mi-ai dat-o mie le-am dat-o lor.» (Ioan 17, 22). Căci precum dintr-un singur foc se aprind multe lumini, tot astfel şi trupurile sfinţilor trebuie să fie, ca membre ale lui Hristos, ceva ce este Hristos" (*Omilii*, p. 99).

distrus Sodoma, prin necredincioşi Capernaumul, prin duhurile rele Gadara şi împărăţii întregi...

Noi iubim şi cinstim sfinţii, pentru că sfinţii opun cărnii pe Duhul cel Sfânt, lumii Biserica lui Dumnezeu şi satanei pe Hristos.[471]

Noi iubim şi cinstim sfinţii, pentru că sfinţii ne învaţă şi ne luminează, prin vieţile şi scrierile lor, cum să împlinim mai bine voia lui Dumnezeu, cum se face creşterea în harul şi cunoştinţa Domnului (2 Petru 3:18), cum se poate trece de la nepăsare la disciplină, de la suprafaţă la suflet, de la forme la fondul vieţii religioase şi morale, de la omul trupesc la omul duhovnicesc, de la pământesc la ceresc şi dumnezeiesc. Sfinţii ne arată mai frumos ce să credem, cum să trăim, şi mai ales cum să iubim pe Dumnezeu şi pe aproapele.[472]

---

[471] Viaţa sfântă opune cărnii şi poftelor sale dobitoceşti spiritul, domnul şi împăciuitorul cărnii; lumii cu pizmele, mâniile şi luptele sale – Biserica, adunarea tuturor oamenilor de bunăvoinţă; şi satanei, adică insuflării (sugestiilor) din afară, a viciilor, pe Hristos, modelul etern în care noi regăsim umanitatea, îndreptată şi transfigurată... (H. Joly, *Psichologie des Saints*, Paris, 1929, p. 194-195).

[472] Cum să ne arătăm iubirea faţă de săraci, pentru că ei (sfinţii) se dezbracă de haine şi se lipsesc de hrană, faţă de bolnavi, ale căror răni le sărută, faţă de călători şi străini, pentru care se fac gazde fără plată, faţă de orfani şi copii găsiţi, din care ei fac o familie, faţă de leproşi, râioşi şi ciumaţi, ale căror molipsire înfruntă fără altă apărare decât credinţa şi rugăciunile lor, faţă de prizonieri, pe care îi răscumpără cu preţul propriei lor libertăţi, faţă de sclavi, pe care-i eliberează, faţă de negri, pe care-i apără împotriva deportărilor războinice al e învingătorului, faţă de ocnaşi şi osândiţi la moarte, pe care îi însoţesc, ...faţă de fetele sărace şi primejduite, cărora le oferă loc de scăpare, în sfârşit şi mai ales, faţă de năpăstuiţi, păcătoşi şi păcătoase, faţă de care ei simt compătimire înflăcărată şi milostivirea lui Iisus. Nu este păstor, nici apostol, nici Părinte demn de acest

Noi iubim şi cinstim sfinţii, pentru că vieţile, luptele şi nevoinţele lor sunt pilduitoare în toate virtuţile.

Nu este zi în care să nu pomenim un sfânt, un profet, un apostol, un mucenic. Alteori pomenim mii şi zeci de mii de sfinţi în fiecare zi, nu numai ca să-i cinstim pe ei, ci ca noi să primim de la ei lumină, virtute, pildă în lupta vieţii. Ei nu şi-au cruţat frumuseţea trupului şi nu s-au temut de iuţimea focului, deoarece în suflet avea loc şi frumuseţe mai mare. De aceea, ei sunt învăţătorii noştri: în smerenie, în sfinţenie, în credinţă, în bunătate, în pocăinţă, în jertfelnicie, în rugăciune. «Ilie este om asemenea nouă în slăbiciuni şi s-a rugat stăruitor să nu plouă; şi n-a plouat pe pământ trei ani şi şase luni. Şi iarăşi s-a rugat şi cerul a dat ploaie şi pământul a odrăslit roada sa» (Iacob 5:17-18); pilde în răbdare: «de răbdarea lui Iov aţi auzit şi sfârşitul lui de la Domnul aţi văzut» (Iacob 5:7-11, Romani 15:4); pilde în evlavie, în iubirea şi adorarea lui Dumnezeu.

Sfinţii nu au avut un trup şi noi altul; un Dumnezeu şi noi altul; nici alte puteri, altă slavă şi alte cununi. E acelaşi har, cu care au conlucrat, aceleaşi stihii din care sunt alcătuiţi şi ei ca şi noi şi acelaşi cer spre care au râvnit şi au călătorit, ca şi noi.[473] În fiecare om este un sfânt sau un criminal, după cum lucrează în el împreună bunăvoinţa sufletului şi puterea harului.

---

nume, care să nu strige, toată ziua, cu Sf. Pavel: «Cine este slab şi eu să nu mă simt slab cu el? Cine se sminteşte (în credinţă) şi eu să nu cad?...». „Cine suferă cu ştirea mea, în orice chip, fără ca eu să sufăr împreună cu el?” (H. Joly, op. cit., p. 173).

[473] Mântuirea păcătoşilor, p. 316.

Noi iubim şi cinstim sfinţii, pentru că între creştini, sfinţii ne înfăţişează icoana adevărată a vieţii creştine, calea şi ucenicia prin care prin care se nasc şi cresc alţi sfinţi şi alţi mucenici.[474]

Noi iubim şi cinstim sfinţii, pentru că în istoria îmblânzirii şi convertirii barbarilor, în cultura şi civilizarea omenirii, ei sunt cei dintâi deschizători de drumuri noi prin lumina înţelepciunii, prin frumuseţea virtuţilor, prin sfinţenia sufletului lor şi, de cele mai multe ori, prin jertfa vieţii lor, închinată în întregime slujirii lui Dumnezeu.

«Irod se temea de Ioan, ştiindu-l bărbat drept şi sfânt...» spune Evanghelistul (Marcu 6:20).

Cum se înţelege că Irod, care avea în mână toată puterea unei ţări, se temea de Ioan Botezătorul şi Ioan, care nu avea nici o putere şi nici o stăpânire lumească, nu se teme de Irod şi îndrăzneşte să-i mustre fărădelegile.

Era între ei o prăpastie mare, deşi trăiau unul în faţa celuilalt: **harul proorociei şi sfinţenia vieţii**. Irod era omul păcatului; Ioan era **omul harului.** Irod a rămas chipul diavolesc al omului care trăieşte în fărădelege, în starea de păcat; Ioan a rămas **chipul îngeresc al sfântului** care trăieşte în virtute, în stare de har.

---

[474] „A face corpul şi sufletul curate şi sfinte; a reconstrui natura înconjurătoare spre formele cele mai desăvârşite; a limpezi toată sfera dată nouă de viaţa concretă; a însufleţi pe semenii noştri cu acea insuflare pe care noi înşine o primim de sus; a le transmite acea bucurie, acea fericire care ne cuprinde pe noi; a le da lor viaţa noastră, pentru ca ea să renască şi să înflorească în ei; mai pe scurt: a imita pe Hristos, pe Apostoli, pe sfinţi şi mucenici, iată calea cea mai sigură şi mai potrivită spre Împărăţia nu din lumea aceasta" (Episcopul Mihail, *Deasupra Evangheliei*, în rev. *Ortodoxia*, an. II, Nr. 1/1950, p. 54).

Aici e deosebirea: cel tare, în stare de păcat se simte slab şi se teme; cel slab, în stare de sfinţenie, se simte mai tare şi are tăria de suflet să mustre pe cel nelegiuit.

Dar aici e şi biruinţa: Ioan, deşi cu capul tăiat, e cinstit ca cel mai mare proroc, sfânt şi înger în trup, iar Irod e amintit în istorie numai ca lumea să se îngrozească, să se ruşineze şi să se ferească de nelegiuirile lui.

Şi cu unul şi cu celălalt se adevereşte ca şi întotdeauna, Scriptura: «Cei răi răsar ca iarba şi călcătorii de lege înfloresc, ca să piară pentru vecii vecilor...». Iar «Dreptul ca finicul va înflori şi ca cedrul cel din Liban se va înălţa...» (Psalm 91:12-15).

În sfârşit, noi iubim şi cinstim sfinţii pentru că **se roagă pentru noi** şi sunt ascultaţi: Avraam se roagă pentru Abimelec (Facere 20:17), Iov pentru prietenii săi (48:8) şi Samuel pentru popor (1 Regi 7:9), şi sunt ascultaţi, «căci mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului» (Iacob 5:16); sfinţii fac minuni (Luca 9:1-2); Evrei 11:29-35); sfinţii ştiu ce se petrece în inimile noastre (IV Regi 5:26; 6:12; Fapte 5:3), şi pe pământ (Apocalipsa 6:10; 22:9); sfinţii **ascultă rugăciunile noastre,** cunosc trebuinţele noastre şi se bucură de convertirea păcătoşilor (Luca 15:10; 10:38).

Sfinţii mijlocesc pentru noi şi după moarte, ca de pildă Moise şi Samuel (Ieremia 15:1), şi Ap. Petru (2 Petru 1:15). Rugăciunile sfinţilor se înalţă înaintea lui Dumnezeu ca tămâia din cădelniţe de aur (Apocalipsa 5:8; 8:3-4). Prietenia cu sfinţii e prietenie cu Hristos (Ioan 15:14; 17:21), împărtăşire cu **Dumnezeu Tatăl şi cu Hristos Fiul** (1 Ioan 1:3). **Sfinţii zidesc Biserica,** sunt cetăţenii casei lui Dumnezeu şi tot ei **vor judeca** lumea (1 Corinteni 6:2; Efeseni 2:19-21)

Atât de mare este iubirea, puterea, virtutea sfinţilor, spune Sf. Ioan Gură de Aur, încât „nu numai vorbele şi trupurile lor,

dar chiar şi veşmintele lor sunt cinstite oricând de toată făptura. Cojocul acestuia a despărţit Iordanul; încălţămintea celor trei tineri a călcat în picioare focul; lemnul lui Elisei a schimbat apele şi le-a făcut să poarte fierul la suprafaţă; Moise cu toiagul a despărţit Marea Roşie, a spintecat piatra; veşmintele lui Pavel au alungat boalele; umbrele lui Petru au gonit moartea; cenuşa sfinţilor mucenici îndepărtează pe demoni"[475].

Din atâtea şi atâtea pricini binecuvântate, vieţile sfinţilor trebuiesc cunoscute şi iubite, meditate, cinstite şi urmate nu numai citite.[476]

Dumnezeu, în Sfânta Scriptură, nu cere de la noi să fim nici catolici şi nici protestanţi, nici luterani şi nici calvini, nici unitarieni şi nici anglicani, nici metodişti şi nici baptişti, nici adventişti şi nici penticostali, nici russelişti şi nici iehovişti, nici spiritişti, nici teozofi şi nici antroposofi. Nu, nicăieri şi niciodată!... Dumnezeu cere de la noi, de nenumărate ori, pe toate paginile Bibliei, curăţenie şi desăvârşire morală adică sfinţenie în gânduri şi în doruri, în cuvinte şi în fapte. Sfânta Evanghelie strigă către toţi oamenii: Fiţi creştini buni şi

---

[475] Predicile despre Statui, vol. I, p. 185.

[476] „Meditează exemplele sfinţilor de tot felul: ce n-au făcut ei oare pentru ca să iubească pe Dumnezeu şi să fie evlavioşi? Uită-te la martirii neînvinşi în hotărârile lor: ce chinuri n-au îndurat ei pentru a le păstra? Dar mai ales aceste frumoase femei în floarea vârstei, mai albe decât crinii în nevinovăţia lor, mai aprinse decât trandafirul în iubire, unele la doisprezece, altele la treisprezece, la cincisprezece, douăzeci şi douăzeci şi cinci de ani, au suferit mai bine mii de chinuri decât să renunţe la hotărârea lor, nu numai în ce priveşte profesiunea credinţei lor, dar chiar când era vorba de făgăduinţa evlaviei: unele murind mai curând decât să renunţe la fecioria lor, altele la serviciul suferinzilor şi la mângâierea celor chinuiţi sau la îngroparea morţilor. Vai, Doamne, de ce tărie a dat dovadă sexul slab, în asemenea împrejurare" (*Îndrumare la viaţa evlavioasă*, p. 342).

dreptcredincioşi!...Fiţi sfinţi, că şi Dumnezeu e Sfânt. Fiţi desăvârşiţi, că desăvârşit e şi Cerescul Tată. Stelele sunt podoaba cerului, sfinţii sunt podoaba Bisericii.

Sfinţenia, iubiţi şi binecuvântaţi creştini, primită prin Sfintele Taine sau dobândită prin sfintele virtuţi evanghelice, e calea spre asemănarea şi împărăţia lui Dumnezeu. Sfinţii în vieţile, virtuţile şi învăţăturile lor ne-o arată că e cu putinţă şi se poate înfăptui cu ajutorul lui Dumnezeu. Nimeni nu ajunge fiu al lui Dumnezeu fără să se facă sfânt[477]. Cutremurătoare cuvinte.

Drept aceError! No index entries found.a, văzând exemplele sfinţilor „să ne ruşinăm de ticăloşia noastră şi să căutăm a merge pe urmele lor, până sus, în slava cerului.[478]

Pe urmele oamenilor curaţi, de caracter, desăvârşiţi, pe urmele sfinţilor să călătorim şi, de vom putea, să-i ajungem.[479]

„Viţe v-aţi arătat viei lui Hristos, înţelepţilor, aducătoare de struguri întru fapte bune, care izvorăsc nouă vinul mântuirii, care primindu-l, ne umplem de veselie şi prăznuim cinstită pomenirea voastră, întru care rugaţi-vă, să se dăruiască nouă mare milă şi iertare greşelilor"[480]

Iar „Hristos, adevăratul Dumnezeul nostru, pentru rugăciunile Preacuratei Maicii Sale şi ale tuturor sfinţilor, să ne miluiască şi să ne mântuiască pe noi, ca un bun şi de oameni iubitor".

---

[477] Sf. Grigorie de Nyssa: *Marea Cuvântare catehetică*, trad. D Cristescu şi N. I. Barbu, p. 111.

[478] Urmarea lui Hristos, p. 52.

[479] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântul VI* .

[480] Condac gl. 4, *Ceaslov*, p. 228, Ed. Sibiu,1915.

ILARION V. FELEA
Scurtă biografie

S-a născut la 21 martie 1903 în comuna Valea Brad Jud. Hunedoara, unde tatăl său Ioan a fost preot. Școala primară a făcut-o în comuna natală între anii 1910-1914. Primele șase clase liceale le-a terminat la liceul *Avram Iancu* din Brad (1914-1920), iar clasele a VII-a și a VIII-a la liceul *Moise Nicoară* din Arad (1920-1922), unde și-a luat diploma de bacalaureat.

Între anii 1922-1926, a urmat cursurile Academiei Teologice *Andreiane* din Sibiu, unde la 22 iunie 1926 a absolvit examenul de calificare preoțească și de candidat la preoție.

La 29 iulie 1927 a fost hirotonit preot la Sibiu, iar la 6 august 1927 a devenit preot paroh în comuna natală. În paralel, a urmat cursurile și a absolvit Facultatea de litere și filozofie din Cluj (1927-1929).

La 30 august 1930, a trecut preot paroh în suburbia Șega din orașul Arad, unde a continuat lucrările pentru zidirea, terminarea, sfințirea și înzestrarea bisericii; de asemenea a renovat și mărit Casa Culturală.

La 20 decembrie 1932, și-a luat licența *cum laude* la Facultatea de Teologie a Universității București, iar la 30 octombrie, la aceeași Facultate, și-a susținut examenul de doctorat *cum laude*, cu teza de doctorat *Pocăința. Studiu de documentare teologică și psihologică*.

În anul 1937/38 a fost profesor suplinitor la Academia teologică din Cluj, iar din anul 1938/39 la cea din Arad.

La 1 iunie 1939, a fost numit preot paroh la Catedrala din Arad. A funcţionat ca profesor şi apoi ca rector la Academia de Teologie din Arad, până la desfiinţarea acesteia.

La 25 decembrie 1947, Episcopia Aradului i-a acordat rangul onorific de iconom-stavrofor.

La 6 ianuarie 1949 a fost arestat, iar la 28 octombrie 1949 a fost condamnat de Tribunalul Militar Timişoara la un an închisoare corecţională pentru „omisiunea denunţării".

La 25 septembrie 1958 a fost arestat a doua oară şi condamnat la 14 martie 1959 de către Tribunalul Militar Cluj, la 20 ani muncă silnică şi 8 ani degradare civică pentru „activitate intensă contra clasei muncitoare şi mişcării revoluţionare". Detenţia a făcut-o la Gherla şi Aiud, unde a încetat din viaţă la 18 septembrie 1961.

Lucrări tipărite

1. **Convertirea creştină**, Seria teologică, Sibiu 1935.
2. **Critica ereziei baptiste**, Seria teologică, Sibiu, 1937.
3. **Dumnezeu şi sufletul în poezia română contemporană**; colecţia *Cărţile* vieţii, Cluj 1937
4. **Teologie şi preoţie**, Arad 1939.
5. **Pocăinţa.** Studiu de documentare teologică şi psihologică, Seria teologică, Sibiu 1939; Ed. Scara, Bucureşti 2000.
6. **Paisie şi paisianismul**, colecţia *Cărţile vieţii*, Cluj 1940.
7. **Duhul Adevărului**, Arad, ed.I 1942; ed. II 1943.
8. **Religia iubirii**, Arad 1946.

Cuprins:

În Seria *Credo* a editurii Crigarux

au mai apărut:

*** Părintele Gheorghe Calciu Dumitreasa. O viață de mărturisitor al neamului românesc**

*** Preot Dragoș Munteanu, Prof. Rodica Teofănescu Cocan - Jurnalul unui creștin**

Editura Crigarux – 10 ani de la înființare

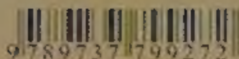
Tipar :

Piatra Neamț - str. Polana Teiului, nr. 6
Tel/Fax: 0233/234191; 0740/091190

Desăvârşirea, calea şi urcarea spre Tabor, ca şi Schimbarea la Faţă, nu cere omului o schimbare a sufletului în altă faţă, ci arătarea sufletului în adevărata lui faţă, în frumuseţea şi în strălucirea lui dumnezeiască. Taborul nu schimbă, ci descoperă, dezvăluie faţa cea adevărată: curată, luminoasă, divină a sufletului. Taborul e culmea curăţirii, luminării şi desăvârşirii sufletului, iar cartea de faţă vrea să fie călăuza noastră spre culmile lui de lumină şi bucurie sfântă; ghidul, tipicul, dreptarul după care se face pregătirea de călătorie, curăţirea, luminarea şi sfinţirea sufletului, pentru a ajunge la înălţimea culmilor vieţii duhovniceşti, la unirea şi trăirea fericită cu Dumnezeu.

Preot Ilarion V. Felea

ISBN: 978-973-7799-26-5
978-973-7799-27-2 (VOL. I)